ספר הפרעות

קובץ את קורות הפרעות ביהודים
משנת תרמ"א עד שנת תרמ"ה
במדינות רוסיה, אשכנז והונגריה
עם עלילת־דם הידועה בטיסא עסלאר (תרמ"ב)

מאת

שמעון כהן בהרב ר' יעקב ישעי' זצ"ל.

שבתי

שנת תרצ"ג — 193

ספר הפרעות

קובץ את קורות הפרעות ביהודים משנת תרמ"א
עד שנת תרמ"ה במדינות רוסיה, אשכנז והונגריה,
עם עלילת־דם הידועה בטיסא עסלאר (תרמ"ב).

מאת

שמעון כהן ב"הרב ר' יעקב ישעי' זצ"ל

שבלי

*** ***** *** **** ***** ***

שנת יבא לציון משיח מלך הגואל

דפוס מ. גוטמן, קובנה

SIMONAS KAGANAS.

Seifer haprocois

M. Gutmano spaustuvė, Kaunas, Gardino g-vė 16.

Karo cenzūros leista.

הוספה לשגיאות הדפוס:

עמוד	שורה	במקום	צריך להיות	עמוד	שורה	במקום	צריך להיות
7	28	יפריץ	יפרוץ	47	6	ששדו	שדדו
14	7	ויכנו	ויכום	56	14	הנבחרים	הנחרים
21	17	כלר	כלם	58	12	בדיר	בעיר
26	21	לעליקנת	לעליקות	62	13	ובצלי	ובעלי
35	12	לע	לא	63	17	לשמסה	לשמצה
42	3	איתה	אותה	70	32	השנפטים	השופטים
42	7	ההליץ	המליץ	73	21	התערורות	התערובות
43	14	תאונה	תואנה	80	33	ויפתים	ויפתום
45	18	לשומה	לשומר	82	30	הנאשבים	הנאשמים
45	18	לשלחו	לשליחו	83	33	נגלר	נגלה
45	29	ועזד	ועוד	88	6	אימת	אימה
46	6	ובכ"י	ובכ"ו	96	4	צואה	צואר
46	13	ומוצא	ומוצאו	97	40	בצעד	בצעה
46	35	ואת	זאת				

עמוד 30 שורה 25 אחרי המילים „פרצה ועברה גבול" צריך להיות „בכפר יאדליבקה".

הכתבת:

Simon Kagan, Šiauliai (Litauen) Višinskio g-vė № 2

תודה וברכה.

הנני מוצא חובה לנפשי להביע תודה וברכה, בראש ספרי זה, להגביר הנכבד ר' **חיים יצחק זיוו**, בעל חרשת מעשה הבורית ומשחה (וואגן־פעט) **אשר אנכי במסחרו משנת תרנ"ה, ותמיד התהלך אתי כרע־כאח, יאריך ה' ימיו ויזכה לראות בטוב כל ימי חיו.**

כמכבדו ומוקיר ערכו

שמעון כהן

מקטר ומגש לבני וחתני הנכבדים והמשכילים: את **בנציון בני**, (יאהאניסבורג) את **יצחק בני**, וחתני **יוסף שפירא**, אשר לא חסו על כל עמלם להוציא את הספר הזה לאור. יזכו לראות בנחמת ציון ובבנין ירושלים.

שנים עברו, שנים חלפו חמשים
מטה זעם הפרעות נודע אך לישישים
עדת מרעים ויחפים
ומרצחי נפש, לדם שואפים,
נפלו על ישראל בחמה שפוכה,
כלו כל חמתם, לא נתנו מניחה.
הפרעות באֶרץ גברו,
נכחידם מגוי אמרו.
שרי חבלה הכו עיניהם בסנורים,
בפיהם למדו לפלס חמתם כנמרים,
להציב גבולות בין עמים ולשונות,
ליחד להגדיל מכשלות ולהרבות אסונות.

עוד היום הפרעות לא חדלו, ודמעות נגרות
שטפות עלי ארץ לא שבעה מים,
עוד היום אלפי לבות נשברות
תשתפכנה בדם תרמסנה ברגלים,
ביד יה כוס תמרורים ומי יכילנה?
כהקיר ביר מימיה חמתו תעל:
שתינו, עוד נשתה והיא מלאה עודנה —
חמת זוחלי עפר, ראש פתנים ורעל.

מאת המחבר.

בספר הזה, אשר אנכי נותן לפניכם היום, לא גליתי חדשות ולא כתבתי דברים שאינם ידועים לנו. רק כתבתי דברים, הידועים לכל, מהפרעות שהיו ביהודים בשנות ראינו רעה — תרמ"א־ד' במדינות רוסיה, אשכנז והונגריה. (* אך הדברים הי' מפוזרים בהרבה מקומות, ואנכי אספתי אותם למקום אחד. כתבתי מעט מה באריכות ובפרטיות, למען תת תמונה מדויקת, באיזה אמצעים אחזו צוררנו להרע לנו, ובאיזה מצב מדיני ואיקונומי חיו אז היהודים במדינות האלה.

הבאתי פה מאמרים אחדים מאלפי מאמרי השטנה, אשר כתבו צוררינו, להבאיש ישראל בעיני העמים. אם נביא את כל מכה"ע והחוברות שיצאו לקטרג עלינו — אזי נצטרך להביא קטלוג גדול מכל היוצא מבתי הדפוס באירופה המזרחית והתיכונה. אם נחשב את שמות כל מלאכי החבלה שעלו עלינו ממעמקי שאל להתיצב עלינו לשטנה, הלא תלא לשוננו מלספר. כי אין מספר להמה, הן רבים בני עמלק הגלוים וידועים לנו כשרי צבאות העומדים בראש, אבל מי ימלל מספר חילותיהם וגיסותיהם העוזרים על ידם, והממלאים את משלחתם בנו בגלוי ובסתר אלה בפה ואלה בכתב, אלה בעט ואלה באגרוף, אלה יוצרי עמלנו עלי חוק ואלה מרבים ענינו ולחצנו לבלי חק. פה עומד עלינו נחשול לטבענו בים שחור של דיו, ושם עומד שטן ומלשין עלינו להאדים חטאינו כשני של זהוריות. הצד השוה שבהם: שכלם יחדיו מכות גדולות המה לעמנו, ומראות נגעיהן נגלו לנו בפרעות אין מספר, בעלילות אין קץ ובגזרות אין חקר.

בהרבה מקומות לא רשמתי את המאורעות מאיזה מקור לקחתי, יען שלקחתי אותם ממקורות שונים ואנכי ערכתי וסדרתי אותם, ע"כ קשה מאד להראות את המקורות. ואשר ערכתי וסדרתי — הכל הוא בדיוק גמור.

עוד אתי בכתובים כל המאורעות והפרעות משנת 1905, ומשנת 1915 עד שובי לעיר מגורי שבלי בשנת 1921.

אם מי מהקוראים ימצאו איזה מגרעת, ידעו נא שלא סופר ולא בן סופר אנכי, רק איש טרוד במעשי בכל עת. ע"כ תדונוני לכף זכות.

---

* פרעות ביהודים הי' ג"כ בשבתם על אדמתם, בימי גדעון בן יואש פרעו מדין ועמלק ובני קדם פרעות בישראל (שופטים ו'.) ג' אלפים תשצ"ט (39 למנין אי"ה) קליגולה קיסר רומא נשא לגדולה את אגריפס, נכד מרים החשמונאית, ועליתו לגדולה הביאה את הפרעות הגדולות ביהודי אלכסנדריה, כאשר עבר הוא מרומא דרך אלכסנדריה אל ארץ ישראל. והד הפרעות הגיע עד ארץ ישראל והשנאה הכבושה בין היהודים ובני הנכר התפרצה בכח גדול. (גרץ)

אשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם
הפשיטו ואת עצמותיהם פצחו. (מיכה ג')

העבד ישראל? אם יליד בית הואז מדוע
היה לבז (ירמיהו ב')

ולארץ לא יכפר לדם אשר שפך בה כי
אם בדם שפכו (במדבר ל"ה)

אחרי עליתו על כסא המלוכה של אלכסנדר השלישי בשנת 1881 היו פרעות ומהומות בישראל, הפרעות נמשכו במשך שלש שנים ובמאה וחמשים מקומות (* סבלו היהודים מהפרעות. וכן בימי ניקולי השני בשנת 1905, אחרי אשר הוכרח לתת את המניפסט הידוע מן 17 אוקטובר, ועל כן כלה חמתו על עם ישראל והתחילו פרעות וצרות רבות על היהודים. במשך חמשה ימים היו פרעות בשש מאות ותשעים מקומות.*)

ואחרון אחרון הכביד, בימי מלחמת עולם בשנת 1917-20 חוכו היהודים מכות אכזריות בענוים קשים ומרים עם הרבה הרבה נהרגים ונפצעים ואת רכושם בזזו.

לפרעות הראשונות משנת 1881 היתה תכונה של שוד ובזה, ולאלו שמשנת 1905 תכונה של אכזריות ונקמה, ולפרעות האחרונים של 1917-20 היתה כונה ביתר שאת למחות ולאבד את זכר היהודים, להכרית מארץ זכרם. פרעות כאלו לא היו משנת ת"ח ות"ת, ימים רעים ופגעים כאלה לא היו לישראל מיום נוסעי הצלב.

בשנת ת"ח ות"ת נהרגו באכזריות גדולה כרבע מיליון יהודים ושבע מאות קהלות נחרבו וכמשחק ילדים נחשבו הפרעות האלה לעומת השחיטות והרדיפות אשר היו בשנות 1917-20 אשר אמרנו כי כן נגזרו ועברו ולא נוסיף לראותם עד עולם.

ועתה אחרי עבור הרבה שנות יובלי, נתחדשו הפרעות והרדיפות ביתר שאת וביתר עוז, בימינו אלה בקרב גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים היינו לבז ואין מציל. למשיסה ואין אומר השב. לא חיה רעה עברה ושכלתנו, לא אש מאת ה' יצאה ותאכל את נחלתנו, כי אם אנשים כערכנו, שכנינו ומיודענו אכלונו הממונו, ולא רק חשוכים ובזוי עם, אשר לא בינת אדם להם, ולא רק פראי אדם אלה אשר ידם בכל קמו עלינו כי אם גם אנשי מדות ובני תרבות הנקראים על שם ההשכלה ובחכמתם יתמירו, גם הם כפיהם ננואלו בדם ואצבעותיהם בעון. נתקו מוסרות המוסר, והשחית כל בשר את דרכו על הארץ, קוינו למשפט ואין, הקטגור נעשה סנגור. ובבואו ללמוד חובה עלי מחרסינו ומחריבנו, למד עליהם זכות כמאן דאמר כיון שנפל אדם שוב אין פונעין בו ולא חסה עין לחומלה עלינו.

ועין בעין ראינו שאין בין הימים הראשונים לימים האחרונים אלא שינוי מראה

---

* את המספר לקחתי מהספר אנטיסעמיטיזם ופרעות באוקראינע מאת טשעריקאווער ח"א

בלבד; הצווים „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" „מאן דילא יפול ויסגד — לגוא אתון נורא יקדתא", יכתב לאבדם, לגיונותיו של אנטיכוס ושל טיטוס, גזרתם של פרדיננד ואיזבללא והפרעות אינם רק ענין כפול במלות שונות, אינם רק פושטות צורה ולובשות צורה אחרת לרוח היום.

למען היות זכרון לכל איש מישראל ולבנינו אחרינו מכל התלאות ופרטי הפרעות אשר עברו על היהודים בכל עיר ועיר, אתר ואתר אספתי וקבצתי אותם ממקורים נאמנים ומכתבי עתים שונים ולעינינו תתראינה תמונות גדולות ורחבות, איומות ונוראות מצרות ישראל ותלאותיו.

ועל במת המחזה אציג לראשונה את התמונה משנת תרמ"א-ד' וגם כל הסבות אשר הסבו לב הנוצרים אחורנית לשטום את היהודים ולחרוש עליהם רעה, והתאונות אשר מצאו להתנפל על היהודים היושבים לבטח עמם ולא עשו להם כל רע. האם מקרה הי' כי ברוסי' התעוררו החמון לפתע פתאם יען רוגז וכעס עצורים בעצמותיהם נגד היהודים עושקיהם עלוקותיהם, ואשר עברתם פרצה חוק וישאפו לקחת נקם? האם מקרה היה כי בלי מסית ומדיח, בלי אלופים לראשי הפרעים ומבלי התלחש מראש הי' פרעות בכל המקומות בעת אחת עפ"י סדר ומשטר אחד? האם מקרה הוא אשר בעצם היום ולעיני השמש חיות אשר פני אדם להנה, ברואים נוראים באים ושוברים את החלונות ומוציאים מהן כל מה שבפנים ומשליכים החוצה והמונים המונים באים וחוטפים כאסוף בצים עזובות? האם מקרה הוא אשר בעצם היום ולעיני השמש ירעש עם ויעשקו גבר וביתו, איש ונחלתו? האם מקרה הוא? בעצם היום ולעיני השמש!

האם מסברא דנפשא ידעו הפראים לעשות כלה ברכוש היהודים, להרוס בתיהם, לשבור כלי-בתיהם, לקרוע כסתות ולהפיץ נצוציהן לכל רוח, לפתוח מגופת החבית ולשפך את יינן על הארץ ושארא ברגליא רפסו כהאי חיוה רביעאה דבלשאצר מלכא? ואם מסברא דנפשא ידעו האכרים הבאים כמו במקרה מכל הערים מסביב לתת מהלומות לגו עברים ולשלל שלל? וכי כל היהודים מוצצים לשד עם הארץ ומנצלים אותו ואשר על כן מצוה לצאת להנקם מעושקיהם, ולא לבד את המחזיק בית מרזח, ולא את הסרסור לעברות, ולא הנותן כספו בנשך, ולא הסוחר במכלת ויש לו איפה ואיפה, אבן ואבן ולא את המתפרנסים ועושים עושר הכו המכים, כי אם את כל היהודים אשר באו בידיהם הכו ויבזו מבלי ברור בין טוב לרע.

מה עול מצאו השודדים הפראים ההם בבתי התפלה שהרסו וערו אותם עד היסוד, וכי קרעו בחמתם ורמסו ברגליהם ספרי-תורות, טליתים ותפילין, שברו ונפצו כתרי התורה, ארונות הקדש, מנורות כסף, עמודים וכל כלי הקדש? הגם שמה מצאה האיכספלוטציה קן לה? מדוע התפרצו אל משכן העני הסוחר בטליתים ויקרעון לקרעים? חלא את הטליתים יקנו רק היהודים ופה איקספלוטציה מאן דכר שמיה! מדוע הרסו את המושבות העבריות? הן גם המה, עובדי אדמה כיתר האכרים, לא הרעו ולא עשקו

להם ולא חשיגו את גבולם, במסחר לא שלחו את ידם, מפרי כפיהם התפרנסו בצמצום ואיזה רוח עבר עליהם להתהפך מאוהבים לאויבים, הגם פה נקמו נקמת האיכספלטציה? מכל האמור נראה שאין כאן לא איכספלוטציה ולא עלוקות מוצצות דמי האכרים מצד היהודים, כי אם ידי המסיתים היתה בזה לעורר חמתם על היהודים.

ועי' מסיתים נתאמת פתגם שוטננו בלב ההמון אשר כל עדת בני ישראל ערבה בעד יחידים רעים וחטאים שבקרבה וכי כל היהודים אשמים ברצח אלכסנדר השני. ואף אם ברצח לא עזרו היהודים, זולת העלמה החרה העלפמן, בכל זאת חשבו שוטננו לשעת הכשר להסית בנו את העם לנפל עלינו ולהכחידנו בעצם היום ולעיני השמש. והשמש זורחת וקרנים מידה לשודדים ובוקקים, לא תלחט עושי רשעה אף לא תליט פניה מבושת לזרוח על נהרות דם ואפיקי דמעה! לא בושה החמה אף לא חפרה הלבנה. יומם השמש וירח בלילה יקר הולך לרגליהם אשר לרע ירוצו לשלל שלל ולבוז בז, לנתוש ולנתוץ וכסות בית ישראל דמעה. צבא המרום במרום לא שערו שער, לא רעמו פנים ועל עצת רשעים הופיעו — וצבא האדמה באדמה? בני אדם אף בני איש? היום היה למו למשמר להביט בוגדים להתענג על פלאי מפעלות האיתנים, על והתפתחות הכחות הגדולים אשר יגעושו ויעברו ויסירו אביר לא ביד, אשר אך שות שתו, והנה לרגליהם יצא רשף וזרם נפץ. אך כוננו אשורם, והנה רחובות שלמות היו לשמה, סחורות יקרות לסחבות, כלים מכלים שונים לשבבים, ובעלי אוצרות לעניים מרודים. זאת היתה למו היום, והלילה למלאכה לשנות פני לבושם ולשלח יד בבזה. וכה הפכו פתאם בני אדם לפריצי חיות.

מי ומי חולל והוליד נוראות כאלה? ועל ראש מי תחול אשמתם? האם על ההמונים החשוכים האכרים והפועלים? האם הם אשמים? לא ולא! להם אמרו, כי מצות המלך היא שמתן שכרה בצדה, ויחלצו חושים הם היו רק כגרזן בידי החוצב בו, משור בידי מניפו — הם הם בטח לא היו האשמים. או אשמים היו האנשים מן האספסוף אשר יצאו מההמון ואשר עמדו במדרגה נבוהה מההמון העם, אנשים כנים אשר מעולם לא נגעו בקנין אחרים ואשר נספחו בלילה אל השודדים בצהרים לשלול ולבוז, האשמים הם בבפרעות? לא! לא מהם נפתחה הרעה, הם רק שדדו בעת מצוא למלאות נפשם. הם בני אדם כאלה, אשר לא יזידו לעשות בגלוי כחגות נפשם מפני הגדר אשר שמו מחוקקי המדינה ושוטריה לעצור בכח הזרוע לבלי יפריץ איש ברשות של אחרים, בבשרם ורכושם וכל אשר להם. וכל זמן שהגדר עומד וקיים ושומרים ישמרו עליו, לא ירהיב איש בנפשו לעשות כחפץ לבו, בדעתו כי אד נכון לו ונקה לא ינקה. אכן אם חגדר יהרס פתאם, ובאה שעת הכושר, שפתאם חוסרו כמו בקסם החוקים והמשפטים של איזה אנשים בבטול העונשים בנגוע לפועלתו אל חברו, בעוד שהחוקים והמשפטים של עצמם משתמרים בכל תקף ועוז, בקיומם בנוגע לפועלת חברו אליו.

יהודי הוא הכהו חרם! בן עמנו הוא אל תשלח בו ידך! היוכל איש לעמוד

בנסיון כזה? הנתפלא אם עטו אל השלל? הכי הם אשמים? לא גם המה לא היו אשמים. לא הם גרמו ולא הם חיו הסבה אל הפרעות אשר הי' כאמור למעלה, הם רק מצאו שעת הכושר למלא נפשם וחפץ לבבם, בראותם שלית דין ולית דיין ויעשו את שלהם וילכו ולא בהם עון הפרעות. והשאלה עומדת במקומה: מי הם האשמים?

האשמים הם רק מהרסי הגדר בהם האשם תלוי. הסבה הראשונה לכל צרותינו היא בפריצת הגדר, בהסרת המעצור, בביטול השמירה עד הסתה גלויה בכלל ע"י הסופרים צוררי היהודים כמו: אקסקוב מו"ל מכ"ע „רוס", סוברין, שולגין, אזמידאוו פיבנא, לוטסטנסקי וחברו גרינעוויץ *

מחברי עמל וכותבי פלסתר, המה כתבו עלינו מרורות להסית בנו כל זר מכה באנרוף, לעשות בנו שפטים נוראים ולשימנו מרמס כחמר חוצות. רק המה אשמים המה היו הסבה הראשית לכל צרותינו וגם הממשלה נחה דעתה מכל השקרים והעלילות אשר בדו עלינו. ממשלה כי תרצה יש לה די כחות לדכא בבת אחת את כל האנרכי' בעודם באבם. והממשלה עמדה מן הצד כאלו אין לה ולא כלום לשמירה על בטחון אזרחיה הא בהא תליא: מדמושל מקשיב לדבר שקר, כל משרתיו רשעים. (* *

והיה אם ישאל השואל על הסבה הקדומה מדוע התירו להרוס את הגדר? מדוע נתנו אות בסתר לעשות בנו שפטים? ומה הסבה לזה שהזמן ההוא היה מוכשר

(* המלשין הנודע גרינעוויץ בדרשותיו של דופי על ישראל ואמונתו, בספרו על אדות פעולת היהודים לרעה, אשר נתפשט בקרב העם בעזרת שרי הפלכים בהסכמת שר־הפנים טומשוב.

(* * כדאי להביא פה עוד דבר אחד, איך התיחסה הממשלה ליהודים. ב„המליץ" 27 № הובא, אשר הממשלה אמרה ליסד מכ"ע לעם, להפיצו בין המון הרוסים, והגורל נפל על שלשה אנשים אלו להיות המו"ל והמעריכים את מכה"ע ההיא: הקניאז מעשטשרסקי מו"ל ה„גרזדנין", באגושעוויץ וקארדא־סיסאיעוו. שלשה האנשים האלה שנאו ומזו ליהודים. מי לא ידע את השטנה והמשמטה אשר דרש ה„גרזדנין", וכי יצאה נשמתו במאמריו, המפורסמים לגנאי על עלילת הדם, כערות ליטסטנסקי וכדומה. — מאמרים מפיצי זעם ועברה על היהודים, ובוז וקלון על היהדות.

באגושעוויץ הוא ראש המפקחים על עסקי הדפוס. סלאוויאנפיל בדמו ובנפשו. גם הוא ידע את היהודים רק מחסרונותיהם, והאמין כי היהודים שונאים את הנוצרים בתכלית חשנאה ומבזים את אמונתם.

והשלישי — קארדא־סיסאיעוו נאה לשותפו — הוא המו"ל מ"ע לשבוע „לוטש", מלא נאצות וגדופים על ישראל ועל אמונתם, ויחשוב עצמו חכם מחוכם, ועצתו — לגרש את כל היהודים מאדמת רוסיה ולהעבירם את נהר אמור, להושיבם שם, ולהשכין מקרם לגבול האמור להט המתהפכת לשמור לבלי ישוב משם איש יהודי לרוסיה הנושבת. ומסיים ה„מליץ" בדברים אלה: אם תתקים חליכה עצתם, ומ"ע לעם יפקד ביד חוט המשולש הזה, עינו להיות נכונים לימי צרה, גדולה מאלה שהי' בנגב רוסיה, כי המה יהיבו יותר לב להזמון לשטום אותנו, עד כי ישאפו נקם ויעשו עמנו כלה.

לפריצת הגדר ע"י הסתה של האנטישמים? מדוע האמין העם לכל הגה היוצא מפיהם לפרוץ חוק ולעשות בנו פרעות, וגם אלה אשר בבזה לא שלחו את ידם התערבו עם הפראים לשמוח לאידנו ולתת צדק לפועלי און?

אענהו: כי רבות הן הסבות אשר התאחדו יחדיו, וכבד לתת את משפט הבכורה לאחת מהן. לא ידוע אם חטאת הד"ר לאסקער וביקנספלד מזרע היהודים, אשר העירו עליהם חמת שרי המלכות, או החנוני העברי אשר, מכר סחורתו במחיר יותר נמוך משכנו החנוני הנוצרי.

אם גלדשמיד היהודי, אשר מצא לנחוץ להמית את המורד ערבי-פחה במצרים לחרניע ליושבי הארץ, או העברי המחזיק בית-מרזח. אם המו"ל מ"ע לעברים בשפת המדינה, אשר התגרו בסוברין וכת דיליה, אם בנינו אשר העפילו לעלות על מרומי ההשכלה, או העברים אשר בקשו עצות לפנות להם נתיב בשדה החיים בלכתם סחור סחור הגדרים שהוקמו להם. אם אלה מבני עמנו שהלכו בקומה זקופה וישבו בהיכלי פאר. אם אלה אשר לבדד שכנו ודבר לא היה להם עם הגוים שכניהם וינזר ממאכליהם, מחברתם, ממנהגיהם וגם בשפתם. או אלה אשר התחקו אל דרך העמים בכל תחלוכות בתיהם וחייהם בליל התקדש חג הלדה.

אם נשפוט במדת הדין יצא לנו, כי כל אלה שחשבנו כלם חייבים וכלם פטורים: כלם פטורים כבני אדם וכלם חייבים כיהודים.

וכה ראנו, כי סבת כל הסבות ועלת כל העלות אשר הביאו עלינו כל יד עמל ותלאה היא — כי בני יעקב אנחנו. והנסיון הורה לנו לדעת, כי האיבה שמורה לא רק לאמונתנו, אם כל האמונות, כי אם למחצבת בור נקרנו, וגם מי חירדן כמו מי אמנה ופרפר לא ירפאו את הצרעת הממארת הזאת, אשר דבקה בנו מדורות עולמים כי אנו ובנינו ובני בנינו עד סוף כל הדורות נהיה בני שם אשר להם עברתם בגוים שמורה.

הנבונים והמלומדים שבנו הפיחו אש קנאות ומשמטה בלב בני העליה. העשירים עוררו את קנאת האצילים, החנונים והסוחרים הציתו אש בלב הסוחרים הנוצרים בכל עת ובכל שעה זעמו עלינו מרה, כי אנחנו השגנו את גבולם ולקחנו את כל אשר להם. והשנאה הזאת האמורה פה באה רק ע"י הסתה של מ"ע וסופרים.

הסופר מולטשנוב (* נסע במלאכת סוברין מעיר לעיר לאסוף את הקליפות

(* מולטשנוב, אשר טס בטיסה אחת את כל העולם לעשות רצון קונו, לכתב מסירות וקטגריות על היהודים ממקומות הרבה בפעם אחת, נתגלגל מחדר משכיתו של ה. נאווא וור" לבית ראש־הישיבה בוואלאזין והערים מזמה נפלאה לגנוב את לב הרב ולגלות את כל מצפוניו בבואו לפניו בתפילין על צוארו, ובדעתו מעט לשון אשכנז, נכנס עמו בדברים, באמרו אליו, כי הוא איש יהודי אשר בהיותו בגולה בין הגוים שכח תורתו ותלמודו. הצדיק האמין לו וילמדהו רובו תורתו. בחדר הצדיק ראה החכם הערום הזה ספרים הרבה — ספרי תלמוד נחלקים לששים ושלשה כרכים עבים. מתוכם בחר לו את היותר מצויינים, והם שלחן ערוכי של ריפקיס

המרחפות בסטרא דמסאבא ולהכניסן בצינורותיהם של „הנובו וורעמיא", להגדיל את השפעת הרע עלינו. וכן סופרי מ"ע „נוברסייסקי טלגרף" קיובליאנין נסע מעיר לעיר לקרא לפני קהל ועדה ספורי מעשיות מחיי היהודים ומפעליהם, מדות המגונות ותכונות הקשות ביהודים, דרכיהם ומעלליהם במשאם ובמתנם, פרועים לשמצה בלבושיהם ואי הסדרים. אי-נקיונם טעבר מזה - ואהבת המותרות מעבר מזה. היהודים חמה בעלי האפס המתפרצים למרוד במלכות ולא יעזבו כל מקרה לבצע מזמותיהם". ובעבור זאת צעקו הפראים, היהודים הרגו את מלכנו, על כן נקח מהם נקם. היהודי איננו יודע מדת הבושה והחמלה וכל יצר מחשבותיו רק רע כל היום כחיתו טרף. היהודים המה אזרחי עולם, (קאסמאפאליטן) הם לא ישכנו על אדמתם ונפשם לא דבוקה בארץ מגורם, רק במקום שב טוב להם. שם אדמת מכורתם. היהודים אחוזים ודבוקים כאיש אחד: חברים כל ישראל. היחידים בעד הכלל והכלל בעד היחידים ושלטון הקהל נוהג אותם. עשו את היהדות ותכונת העם ערבים זה בזה, ע"כ עשו חוקים המבדילים את היהודים מיתר העמים והמפרידים להיות בודדים במועדם.

"וויליענסקי וועסטניק שאל מדוע אין לנו שאלת הטטרים, הפינים, האשכנזים, והפולנים. אך יש לנו שאלת היהודים. וכל העמים השוכנים בקרבנו לא התנגשו מעודם לריב ומצה על היותם שונים לשבטיהם. ורק על היהודים בלבד סמכה חמתם. נגדם יתקוממו תמיד להשחית ולבלע, היא הנותנת כי שאלת היהודים לא בדמיון יסודה כי אם בפועל אמת, ועל כן תתחדש תמיד ולעולם לא תבוטל". ומה יכלנו אנחנו לענות ע"ז? הן הוא מיתרון חכמה עיות את המשפט, עולם הפוך במוחו ועולם הפוך הוא ראה, על כן עשה את המסובב לסבה ואת תוצאות הענין ליסודו. משטיננו אלה הבדל הבדילנו מן העמים לרעה ואח"כ שואלים למה נבדלנו מכל עם ולשון? וכן השאלה למה

והאנספריד" והצדיק הורהו מן התלמוד, כי אסור ליהודי להתעסק בעבודת האדמה, וללמוד חכמת הרפואה, וכל איש יהודי חייב ללמוד את בניו הלכות אונאה ורבית. שם בתלמוד כתוב, כי הגוי הלומד תורה חייב מיתה. אין לשער את החלאה והזוהמא אשר הביא האיש הזה בהיכל אדונו.

(המליץ № 27 תרמ"ד)

עוד סופר אחד ממלאכי החבלה אשר להשטן המשחית, חותם א"ע בכנוי "Argus" כותב: עשרה דורות טעו בעולם לחשוב, כי גירוש היהודים מספרד באו בסבת קנאת הדת, אשר הוליכה את הממשלה שולל, אבל הדבר לא כן הוא. — הגירוש בא מידי העם בעצמו, אשר כמאתים שנה עמד על נפשו ונלחם בעד קיומו עם היהודים, אשר כוננו לבלעהו בתוכם, ולכן הטיבה הממשלה בגרשה את העם הזה מתוכה. והרעה, אשר מצאה אותה אח"כ, לא באה עליה מפני שנחפזה לגרש את היהודים, כ"א מאשר אחרה לעשות את הדבר הטוב בעתו, כצרפת ואנגליא אשר הקדימו לגרש את היהודים מקרבן, וע"כ עתקו גם גברו חיל. גם בשוב היהודים לשבת שמה כיום הזה, אין הארצות האלה מרגישות כ"כ מציאותם, ולזאת אין גם ל„שאלת היהודים" מקום בתוכן.

יש כאן רק שאלת היהודים.*) לו היה גפשם תחת נפשנו, לו ידעו את ענינו, את עמלנו, ואת לחצנו, כי אז לשודדים ולחיתו טרף נהפכו והארץ מטה ורעשה מפניהם. הידעו מה הן עבותות האהבה למשפחת העברי ועד כמה קשורה נפשו בנפש אשתו וילדיו? הידעו זלעפות רעב מה הן? נקל היה להם לשפוט ולדין דין בדיני נפשות בשבתם על סיר הבשר וכל טוב הארץ לפניהם. — נקל היה להם לדין דין עם אובד בעניו, ההולך חשכים ואין נוגה לו מסביב, לדכא חייהם ולהציג אותם בתנאי חיים שבהם אי אפשר להתקיים. ואחרי כל אלה אשר עשו כל הדברים הרעים עוד העמדו פנים של תמימות ושאלו למה הבדילנו מכל העמים? למה יש כאן רק שאלת היהודים? כאלו לא נודע להם מאומה מה שנעשה לנו ומה שעשו לנו הם בעצמם. מי שקרא המאמר הראשי במה"ע נאוו' וור' מן 1 מאי שנת 1881 נומ. 1857 תסמר שערות כל בעל רגש אמונים לשמוע דברים כאלה יוצאים מפי מ"ע שכחו וגבורתו מלא עולם הרוסיא, אשר קוראיו שרים ופקידים, אצילים וכנענים, אשר אנחנו היו בידם כחומר ביד היוצר, כתוב בראש המאמר באותיות גדולותו מזהירות „מה לעשות לעם העברים? הכות או שלא הכות

---

*) גם המו"ל מכה"ע „וואַרשאַווסקי דנעווניק" כתב: אין מספר לעמים הגרים ברוסידה והם גם בעלי אמונות שונות, ובכל זאת לא גדל ההבדל בניהם לבין האזרחים כהבדל היהודים אשר אתם. הן יש תקוה להתתרים וליתר בני אַסיַה, כי מעט מעט יתערבו בתוכנו להיות אתנו לעם אחד. לא כן היהודים. הם מקשים ערפם לבלי התערב בתוכנו, יען כי תכונותיהם המיוחדות — יסודתן בחוקים המוקדשים בעיניהם. לא סכות היסתריות דהמתחלפות בחלופי הזמנים, לא מנהגים בודדים המתבטלים בתנאי החיים המתחדשים, כי אם הדת בעצמה היא המתערבת בחייהם ודברי ימיהם. כל חיי היהודי לכל מעשיו ותכונתו נמצאים באפטרופסותה של אמונתו, עד כי לא יוכל להתרחק כחוט השערה ממנהגי אבות אבותיו מבלי עבור בזה על דתו. אכן ימצאו מעיבים על דברינו, בהוכיחם מאירופא המערבית, ששם כבר הספיקו להתערב בגוים וללמוד מעשיהם, וכאלה אמנם רבים גם אתנו יהודים המבקשים קרבתנו, ואינם מדקדקים עוד בחקי דתם. — כל זה אמת, אבל היוכלו אלה לתת מרגוע לנפשנו, בשאטם בנפש את אמונתם? לו הואילו להמירה בדתנו, כי אז יכלנו לשמוח בהתקרבותם. אבל הם אינם עושים זאת, ובבואם בתוכנו הם מגדילים את מספר הכופרים בעיקר. הכפירה בעיקר, זו היא המתנה הטובה שחכניסו יהודים כאלה בתוכנו. התערבות כזאת, סכנה גדולה היא לנו, אחרי אשר גדול הוא מספר היהודים בתוכנו. אבל מצד השני אי אפשר להשאיר את העם הזה כי יהיה בארץ ממלכת רוסי, כממשלה בתוך ממשלה, ואיך יעלה בידנו לצרף שני הפכים בנושא אחד? ואיה פתרונים לשאלה כזאת הדורשת תפקידה בחזקה? עכ"ל. ננסה נא לבאר דבריו: לעזוב את היהודים, כמו שהם, אי אפשר, שאז „יהיה בארץ ממלכת רוסי, כממשלה בתוך ממשלה". לתת להם להתערב בעם הארץ מבלי עזוב דתם ג"כ אי אפשר, כי אז יכניסו בקרב האזרחים את רוח הכפירה בעיקר.

ומה איפה לעשות? התשובה על זה בולטת היא מתוך השאלה בעצמה — לגרש את כל היהודים, או שכל היהודים ימירו דתם.

את העברים?" (* בחנף ומרמה הודה מפני מראית עין, כי חרפה היא לרוסיא לחרים יד באנשים. אך גם מבעד החרפה הזאת ישים אשם את היהודים, כי המה הסבו בכל אלה. וכל מבין כתב החרטומים של מ"ע כאלה יקרא בין הטורים תשואות חן חן לבני בליעל, כי גדולות עשו ושמם יוחק לזכרון באותיות מזהבות בדברי ימי רוסיה, למען יוסיפו לעשות נקמה ביהודים — הריסת בתי בני ישראל וכל הנמצא בהם. עוד לא רותה את נפש שואף לטרוף ישראל כלו, ע"כ בקשו תחבולות לפתר את שאלת היהודים בסגנון אלכסנדר מוקדון, אשר התיר את קשר גארדיום בחרב חדה:

אוהבי ישראל יתאמצו בכל עוז לחוכיח, כי היהודים רכי לב הם, רחמנים ובעלי רגש וחנינה לטין האנושי, תחת אשר באמת הם נוכלים; הם כנחש הזוחל ומבלי ראות ישוך.

„המה עושים את זאת" יאמרו „לאשר חוקי המלכות יצרו צעדינו, מועקה הושמה עלינו, אותנו יבזו ויעשקו משפטנו".

אך למה להעברי משפטים וחוקים אשר ילעג עליהם? הלא אחת היא כמי להחם נחש בחיק, ובערמתם ותרמיתם ילכו תמיד סחור סחור לדתי המלכות ולחובת אנוש. אם תנתן זכות לאכרנו לצעוד עשרה צעדים, וליהודי רק צעד אחד, יעביר העברי את האבר, יען כי היהודי יוסיף על הפסיעה האחת שבהיתר עוד עשרה פסיעות אסורות עליו, והאכר לא יצעד גם את העשרה צעדים במלואם. להשוות את היהודים בזכיות לעם הרוסים הלא זה — למסור את רוסיה ואת עמה ביד היהודים למען ימוצו מהעם טפת דמו האחרונה, ולחריק טיבה אל אמתוחותיהם כמשפטם. די להזכיר, כי העבירו בערמתם את הישועים אשר בפיהם שומה: „המטרה מצדקת את האמצעים" ופתגם היהודי הוא: לקחת לא לבד אשר יתנו ברצון, אך לקחת בחזקה אשר גם לא יתנו. לעשותם חפשים אצלנו — הוא הודיה, כי עם אין אונים אנחנו ומוסרים אותנו בידיהם להיות להם לעבדים.

גם במאמרו מן 10 יולי ראש דבריו: שאלה מלאה ראש ופתנים: הלנו לכרות ברית אחים עם העברים?. ובלהג הרבה ופה מלא נאצות וגדופים יצא נגד מה"ע „פורידק" אשר יעץ נאמנה לחרחיב את גבול מושב היהודים, שההבדלה במשפטיו וחקיו בינו ובין העמים, אשר בתוכם הוא יושב יחדיו, יועילו להותו, יציבהו כצר להם הנלחם בם על פת לחמו: הלא הוא על חיו בתבל, החיים הנתונים במדה אחת לכל יושבי תבל מאיזה

(* ה„גלס", אחד מהמצדדים בזכותנו העביר תחת שבט בקורת את דברי ה„נאווא וורעמיא": אשר מהראוי לכל איש להבין ברור, כי דתי ארצנו העתיקות אודות היהודים כבר אבד עליהן כלח, ונחוץ לנו לצאת במקודם האפשרי במסלה יותר אנושית. לא לנו לשאול „הכות או לא הכות" "быть или не быть" רק — היות או לא היות, לאמר: "быть или не быть" האם לרוסיה היות ממלכה עריכה וסדורה כממלכת אירופית, או תעמיק לרדת כאחת הממלכות האזיטיות?

עם ואמונה שיהיה. גם אויבתם השמורה לנוצרים כל אלה יחדיו לא מקרבם יצאו, אבל אשמים הם אויביהם אשר בראום ואשר יצרום, בהציגם בתנאים קשים כאלה אשר לא יוכלו לחיות, ואם יתנו להם זכות אזרחים, אזי יהי לאזרחים מועילים בארץ.

סוברין יצא נגדו וכהר געש הריק מקרביו רגש וטיט עלינו, וישיב יבלעה. בכדי להוקיאו פעמים אין מספר. המון יהודים המה חסרי דעה, קנאים, פורעי מוסר ומוסף עוד: אם גם המדות הנרועת האלו הן תוצאות דברי הימים, אך שווי הזכיות לא ירפא את הנגעים האלה, כל זמן שילכו היהודים בעקבת הלקח אשר יורם להשתמש בכל האמצעים לנצל ולהביא נזק לכל שאינו יהודי. היעלה על הדעת, להשוות את זכיות היהודים? לתת ליהודים להאחז בכל רחבי רוסי' בעוד שהם מודים כי גרים הם זרים לעם הארץ ולכל הנוגע לו. אינם חושבים לחובה עליהם לשמור ביחס שכניהם את הכללים שהם נזהרים בהם בינם לבין עצמם. וליתר תוקף הזכיר שם את דברי הפרופ. יאנסאן, שאף הוא ראה בזכוכית מגדלת את חטאת היהודים. ומסיים בתוכחות עון הדורשים טוב לישראל, כי יחפצו להדביק את נגע הצרעת הממארת היהודית בערים ובכפרים בפנים רוסי'.

לרשעת משנאינו אין קץ וגבול. בקראנו בדברי הימים מהעלילות, אשר שמו צוררי ישראל בימי אפילה, דורות הבינים, כי שמנו מות בבארות להביא דבר לעולם, הלא נתפלא על רשע כסל זה! וכמה עלינו להשתומם ביתר שאת, בראותנו בימינו אלה, ימי אורה והשכלה ילכו מגדיני בנתיבות החשוכים אשר רמה אכלה שאריתם זה כמה מאות בשנים.

הקיובליאנין' המציא מעשה נורא ממחז רדמישל, כי במחוז הנ"ל ובכל מקום נמצא יהודים סוחרי בהמות, ולמען יצלח בידם העסק הזה הם מדביקים דבר בבהמות ואחרי כן הם קונים במחיר מצער את הבהמות שדבק בהן הדבר. וכך הם עושים: היהודי הקונה הבא בכפר ילך לראות את הבהמות העומדות למכר, ואז יקנח עיני הבהמה וחוטמה ושפתיה בכנף בגדו אשר דבק בו ריר ודם בעלי חיים, שדבק בהם הדבר שהביא מהמקומות שפרץ שם הדבר בבהמות. אחרי כן יחל הנגף בכפר בבהמות, אשר קנחו את עיניהן ושיניהן בכנף בגדיהם. כמעט מתו איזה בהמות, יבוא היהודי ההוא שנית לכפר ויקנה בהמות כמעט בלי מחיר

ולכל הצרות והתלאות הבא על עמנו חדשים לבקרים לא אמרו צוררי ישראל די ולא חדלו מכה"ע לדרוש ברעתנו, ועוד מספרם היה הולך וגדול מיום ליום. וגם אלה שצדדו מקודם בזכיותנו, בראותם כי יד שונאינו תקיפה ועושה חיל, החלו גם המה להשרות עליהן את רוח הטומאה שהיתה לרוח מצויה, בתקותם להתעשר גם הם מפסילתן של ישראל.

ורק זדים הארורים האלה מידם היתה לנו. הזן ם הארורים אשר שמחו אלי

גיל, כי ידם עשתה חיל, השמחים לאידנו, וחפצם להצדיק את הדין, למען הוסיף להסית את העם בנו, לעשות עמנו כלה. ואחריהם נמשכו פתאים, אשר האמינו לכל דובריי תהפוכות. בקשו תחבולות להסית את העם לרטוש ברגל כל חוקי תורת החיים לקציץ את הפתיל האחרון, המקשר את רוח האדם אל חיי החברה. ובמה לקחו את העם? ידעו כי המון העם רעב, ונפשו מתמגגת, אובדים ונדחים, ואם יראו לו מקום מחיה יעטו על השלל כנשר יטיש עלי אוכל, השלל והטלקות. יקחו לב העם הרעב ויכנו בסנורים מבלי הבחין עד כמה כשר הדבר. אבל איך יתירו לפני העם שוד וחמס? הלא יחרדו ההמונים פן יענשו ממרומים. לזאת בדו מלבם לאמר דבר בשם המלך, כי הותרו הרצועה בנוגע ליהודים מותר לאמר כל מה שהפה יכול לדבר. ודיה היתה הטלה יהודי לכלול כל חכוונות התלויות בה. האמצעים היותר טוב להתנקש בנפש היהודים היותר בטוח לקומם עליהם את ההמון היה לעשותם לעורכי נפש עם הארץ, למוצצי דמי האכרים והפועלים מוסדי הארץ, אוכלי יגיע כפם.

וכל איש, אשר הוא לעצמו חוטף וכולע כאשר יוכל שאת, התלבש במדת הרחמים והוריד דמעות על האכרים השדודים מידי היהודים. ואם מעט היה האמצעי הזה תמכוהו בעלילות שונות. עוררו קנאת האמונה, בחרו מהתלות לעג שנון וחדודים להבזות ולנאוץ את היהודים בכל האפשריות. לאלה אטרו — היהודים היו מאז עם משונה, אשר הבדילה אותם הממשלה לרעה, והמלך החדש לא ישים את כתר המלכות בראשו בלתי אם יכחד היהודים מארצנו. לאלה אמרו, כי עבריה אחת, שהיא ברוצחי נפש המלך, חרה, ובנה היולד לה יחיה למשיח על ישראל. ועל כן יצאה פקודה לבער אחרי היהודים. באלה הבעירו קנאת האמונה באמרם — היהודים צלבו את המשיח. סוף דבר — המה השתמשו בכל התחבולות שאפשר לקחת בהם את לב העם, לפי האנשים והמקומות.

הנני להביא פה בקצרה דברי מכה"ע „נובוסט" ו„פטרבורגסקי וודמסט" אשר יוכיחו במי תלוי האשם בפרעות.

בכפר ראוונא, פלך סאמארא (להבדיל אשר בפלך וואהלין) התנפלו הרוסים, לא על היהודים, רק על הקולוניסטים האשכנזים ויעשו פרעות ברכושם. אך האשכנזים אינם כיהודים: הם לא טמנו את ידם בצלחת. ומלחמה עזה התלקחה ביניהם ותחי יד איש ברעהו. במלחמה חזאת היו הרוגים. גם השוטר נפל חלל. המבשר את המאורע הזה במה"ע „נאווא וור" מספר ג'כ מהאימה והפחד שנפלו על כל הקולוניסטים בפלך סאראטאוו. וה„נאווא וור" הוסיף מדילה — המעשה הנורא יתן ענין רב להרשות לעשות שלום בין שני העמים היושבים במקום אחד. ההערה חזאת במכה"ע של סוברין נתנה ענין למה"ע אחרים לענות בו ולהראות מי האשם במאורע הזה

„פטרבורגסקי וודמ[illegible]" דרש מהרשות, כי במקרה סבת המאורע הזה תחקור גם את מקור סבות באלה ותבוא עד תכונתו, כי אין כל, ספק שבמקור המשחית

הזה חלו ידי אדם בהתגלותו. ומגלה הוא דעתו ביתר באור, באמרו, כי הסבה אחת היא בכל מקום וזמן. ובכל מקרה כזה שיקרה בארץ ראוי להנאווא וור"ז להכיר, כי זה פרי הקנאה והשנאה, אשר הוא זורע מעודו בין כל העמים והלשונות שברוסיה. אך יותר מכלם נשפט עתו מכה"ע "נאוואסטי", במאמריו הנכבדים בהם הוא אויל לשיטתו, כי יש יחס וקשר רוחני בין הנאווא וור"ז והיחפים, הפועלים והשכורים, הדרושים לחפצו לבצע בידיהם את מזמות לבו. הוא נאה דורש בדפוס והם נאה מקימים באגרוף. אי אפשר לבאר את כל הפרעות בסבת אונאה ואקספלוטציה מצד המוכים, וקנאה ועברה מצד המכים. יותר יש לשער, כי פה לא אונאה נשמית, כי אם אונאה רוחנית ואיקס-פלוטציה מצד הנאווא וור"ז בעצמו, בהשתמשו תמיד בבערותם ובפראותם של הבוערים בעם, למען הפיק זממו, המכונה בפיהו בשם הנרעיון הלאומי" לכל רצה ושוד בארץ הוא למליץ יושר, לכחש בכל ולאמר, כי לא היתה כל ביזה ואונס נפשות, רק אסיפת רכוש ובטול בעלים השולטים בו לרעת אחרים. הפוחזים השכורים, שהם זולות לכל בני אדם, המה נהפכו בפיהו לשם עם, וכל התושבים המוכים מהפריאים הפך לאיקס-פלוטטרים. אע"פ שהאיקספלוטטרים האמתים נצלו תמיד מידי רשע. בפעם הזאת היתה המכה בין אנשים רוסים ואשכנזים - קולוניסטים. וגם פה הנאווא וור"ז מחזיק בדבורו הרגיל ותולה את העון בקנאת עם ואיקספלוטציה, כדרכו, כאלו אין להרוסים בינת אדם, והם אסקופה הנדרסת לכל בני אדם שבעולם, וכחו — האגרוף, לבטל בו את כל כח השכל והתבונה של אחרים. וכדאי בזיון וקצף.

אצלנו נמצאה תעודה נאמנה למשמרת הנותנת עדותה, כי דעותיו של הנאווא וור"ז, מלבד אשר נכנסו ללב ההמון הפרוע, אשר שדד ורצח, עוד נתנו אמץ בלבו לחרף ולחטיל אימה במכתבים נעלמים, ששלח לשרי הפלכים ופקידיו אשר שמו מעצור לרוחם. ואף גם לראש הכהנים אשר קרא לשלם ואהבת אחים — והטיל עליהם אימה במכתבים. כל החפצים לראות את התעודה בעיניהם, יסורו נא אל המערכת של עתנו, ואז יוכחו לראות, כי היא נשלחה לנו מידים אמונות, ידים רוסים, ואז יכירו, כי סגנון אחד למכתבים ההם וללשונו של הנאווא וור"ז, עד כי יכבד לדעת, מבטן מי יצאו הדברים ראשונה, אם מהנאווא וור"ז או מהפוחזים השובבים ההם. השתתפותם הרוחנית גדולה כל כך, עד כי מכתבי חעמל בעצמם נכתבו על שולי גליונות הנאווא וור"ז 2986— 3003 № מיום 22 יוני וגם מן 2 יולי עם ציונים ומ"מ בפנים מח"ע על המאמרים והחגיונות הנמצאים שם. הדברים האלו יראונו לדעת, כי שוא כל עמל הממשלה לשום שלום בארץ, כל זמן שמח"ע כאלה, המיוסדים על בערות ההמון ופחזותו, מסכלים עצותיה, בהעירם קנאת עמים וחמת לאומים מבלי חשך. עכ"ל.

מכ"ע "עכא" נתן עצה להגביל מספר היהודים: שעל הממשלה לקבוע חוק, לאסור על כל כל איש יהודי לשאת אשה בטרם הגיע לשלשים שנה. הבער הזה לא ידע, כי כבר היו בעולם חכמים וגדולים ממנו, אשר הפליאו עצה להשליך היאורה כל

הבן הילוד בישראל. וגם החכמים ההם לא הועילו מאומה בתקנתם.

אך עוד נפלאה הי׳ עצת צורר אחר, — הוא מכה״ע .מסקבסקי ליסטק׳ אשר בקש לאבד את היהודים ע״פ היקש לקוח מחכמת הטבע. לפי חכמת הטבע נודע, כי החיים והמות של היצורים תלוים הם בעלילות הבריות הדבקות, הנקראות מיקרובים. הבריות האלו, אשר מושכן בנוף החי, נחלקות לשני מינים: האחד הוא חותר חתירות בגוף להרסהו עד היסוד, השני נקרא בשם „פאגאציטי". הוא רודף אחרי המין הראשון להשחית את המשחת הזה ולאבדהו מן הגוף. חכמת הרפואה מבקשת עצות להרבות את הפאגאציטים בגוף, למען כלות בהם את המקרבים. העצה הזאת נכונה היא ורבת תועלת גם לשאלות מדיניות בכלל ולשאלת היהודים בפרט, שהם הפאראזי־טים המשחיתים את הנוצרים. ואחרי אשר היהודים מקרבים הם בחיי בני האדם נחוץ להכניס כעין פאגאציטים בגופם של המשחיתים האלה, והיתה התחבולה הפנימית הזאת יותר טובה ומועילה מכל התחבולות החיצוניות שהמציאו להם עד כה בעולם.

וכן הם — רק הם מכה״ע והסופרים צוררי היהודים הם חוללו והולידו את הפרעות, הם שונאינו ומנדינו, אשר תמיד עמדו לשטן למשפטנו כאזרחים, הם הם הפיחו רוח שנאה וקנאה בתחבולותיהם השונות להשריש בקרב הארץ איבה ומשטמה. הם אשר שלחו אש קנאות, אשר מצאה קוצים את ההמונים החשוכים והנה נאכל ונשחת יגיעי ישראל, תבואתו למרמס ורכושו לבז. בשלהם כל הסער ובנוצת עטיהם דם אביונים נקיים, ועל ראשם דמי כל ישראל הצועקים מן האדמה אשר חנפה תחתם. בנפל מלך פרס בידי טמירים מלכת המסגוטים, צותה המלכה להביא לפניה את ראש העריץ, אשר הרבה חללים בעמה, ותשימהו באגן מלא דם, בקראה בחמת רוחה: שתה עתה לרויה את הדם אשר אהבת סלה.

לו למשפטנו עמדו כלבי הפובליציסטיקה הרוסית, השפכו בתאות נפש דם ישראל, כי אז שמנו דמי אחינו בכלי אחד לטבוע בו ראש הזדים הארורים, בקראנו, גם אנו: שתו, שתו, אכזרים, הדם הנקי אשר שפכתם אך פה ראשי רשעים ישבו בחזקה על צואר עתק ועוד התנאו בלבם אשר עשו. ונחל הדם הרב השפוך לעיניהם, השוד הנורא והשבר הגדול, אשר נשברו בני ישראל, עוד היו להם לעדים נאמנים עד כמה רבה רעת היהודים בארץ, עד כי העירו ויעוררו עליהם חמת עם הארץ, ותלו כל הקלקולים על היהודים, ובאהבה מגולה ובשמחה מסותרת לאיד קראו אל בני ישראל לשפר מעשיהם ולתקן מעוות, לבלי ישובו להמיט עליהם רעה גדולה.

התפארו עלינו סוברין, בורעגין, באטאלין, סאן־פאל, אקרייץ וכל כלי משחיתם כי ערמתם עמדה להם להוליך שולל עם תועי לב, אשר נפשם לא תדע את הרצח אשר עשו בידיהם. השא השאו את העם וגם יכלו לו. דבריהם הבוטים כמדקרות חרב

---

* בדברי הימים יספר׳ שיש אגדה׳ שהיה מלך פרס. כלבס

עשו רושם, עשו חיל והפרעות והרציחות החלו.

הנני להעתיק בזה את הקול-קורא מאת הועד התמידי, אשר היה אז למשען יהודי רוסיה שסבלו מהפרעות. „בני אדם ובני ברית! הלא שמעתם גם קראתם מכל הרדיפות האיומות אשר נשאו היהודים בנגב רוסיה, אך לא הוגד לכם גם אחד מני אלף מכל הנעשה. זעם העם, אשר פרץ כל חוק, עשה שמות, ההמון עט אל השלל ויבוז ויחרים, ואשר לא יכול לקחת עמו שרף באש או שחת ארצה. בתעלולותיהם, בזמותיהם ובחמת הרצח, אשר נשקה בקרבם, לא ידעו רחם גם על נשים רפות כח וילדים וכים ותמימים. מאות אנשים נפלו חללים ומאות אלפים נשארו חסרי כל הון, חסרי לחם וחסרי מעון. מהעם עברו גבול להסתר בצל אחיהם באוסטריה או בערי הצפון והמערב עד קרבת ארצנו. או יתעו עוד בשדות וביערים, נרדפים על צואריהם מאת הפראים. הננו קוראים לכל מתי תבל, להמציא עזרה להמדוכאים: כלנו ערבים בעד מהפכות אכזריות כאלה. תקצר ידנו לאסוף אצלנו מיליונים רבים ערך הנזק. אין לאל ידנו להשיב חיים למומתים, ולא לתת שלומים בעד הענוים הקשים, המכות הנאמנות והנבלות אשר נעשו, אך עלינו למנוע כי לא יגועו האומללים ברעב ובמחסור. על החתום ד"ר רילף, מ. לוריע, א. וויטענבערג. מעמל 22 מאי 1881. (מעמל היתה אז תחת ממשלת אשכנז)

אלה דברי המכתב אשר שלח מו"ל המליץ להרב הכולל בצרפת ה' איזידר: „אל נכון נודעו לו כל הרדיפות, אשר נשאו יהודי רוסי', ראשיתן היו זה שנים אחדות ע"י מ"ע מתעים, ואחרי כן התגברו ח'לים עפ"י שטה ערוכה בסגנון האנטיסמיטים בגרמני', רומני' והונגרי'. פקידי המלכות לא שתו לב למוציאי דבה אלה, עד אשר התורה החדשה — מסע הצלב נגד היהודים — החלה להוציא פריה: גזל הון היהודים, מהלומות לגוים, וגם הרשות המקומית לא יצאה ביד נטויה נגד עושי השערוריות. ולמען הצטדק לעיני השמש, נתפשו איזה יחידים מדלת העם, אשר היו רק לכלי נשק בידי מעוררי הפרעות ולא הגדילו ענשם, גם לא עמלו למצוא מוצא הרעה וראשי המסיתים ולא עצרו בעד מה"ע המלשינים ומעוררים איבה וקנאה ונקם בלב הרוסים נגד היהודים. קצרה ידנו ללחם נגד רשע כסל מלחיב לב ההמון ומעור עיני הרשות, והננו נלחצים להכנע מפני זרוע עוז ולשאת ולסבול כל יד עמל ויגון. מכה"ע „נוב. וור. סופר ומונה את כל חטאת בית ישראל כלו וכל המדות הרעות אשר דבקו בו וכל המעשים הרעים אשר ירבה לעשות.

פשעי יהודי רוסי' נודעים למדי אשר שונאינו עמלו לשננם בלי חשך יום יום עד אשר יצאו מאפם, ע"כ בקשו ענין אחר להבאיש ריח היהודים ולהשחיתם, וגם מצאוהו בלי יגיעה רבה: הלא הוא חברת „כל ישראל חברים" מקור לכל משחת ואסון נכונה לאיד אירופא הנאורה, היא שמה ממשלתה בכל העולם כלו, היא היא המשחתת

מוסר כל בני האדם וממנו יצא צו ליהודים בכל רחבי תבל. היא חפצה להרוס עד היסוד אמונת הנוצרית" אי לזאת, עמים נוצרים וממשלתיהם, גורו לכם ושמרו את נפשכם, ולמען חנן עליכם לבלי יאונה לכם רע, חובה עליכם לבקש עצות נגד אגודה מסוכנת כזאת. אקסקוב, ראש המקנאים להפנסלבים הוציא מעמקי שאול גליון ממה"ע „לאנטיסעמיטיק" בשפת צרפת, להדפיסו בהזשורנאל שלו „רוס" לעורר מסע הצלב במלוא מובן המלה נגד היהדות כלה. האשמות אשר יתלו בגליון החוא נגד ה„אליאנס" ומטרתה במכתב גלוי, אשר שלחה ביעקב, רעים וחטאים מאד. הם יוכלו לנו יהודי רוסי ליעץ בגלל התולדות האיומות אשר ינבאו לחם. בצרפת לא שת בלי ספק איש לב לה„אנטיסעמיטיק", לא כן אצלנו — אקסקוב הוסיף באוריו הכוזבים ומביא לפני קוראיו כתב שטנה כלפי בי"ד הדן דיני נפשות.

ה„נוב. ווו." מהר להעתיק אליו את מאמר ה„רוס" עם פרושים אחרים לדאבון נפש, מה"ע החוא, הוא היותר נתפשט ברוסי' ופעולתו עצומה על כל מפלגות העם בארצנו, הוא מה"ע היחידי הנקרא במרומים והוא הד קול רמה משרי המלוכה. אם נחשה ונתאפק לדבות הנוראות האלה, יש לדאוג כי יפרץ בכמה מקומות ליל הרג ואבדון כליל ברתולומיוש בעתו. יש לדעתי רק עצה אחת לקדם פני הרעה טרם תפריץ, ועל ועד ה„אלליאנס", לכתוב תשובה נכונה להוכיח פחזות דבות „רוס" גם „נאוו. ווו." ולשלחה לשני מה"ע האלה. ולמען היות בטוח כי יאספוה כתומה ולמען תת למענה חזה יפוי כח למצוא אמון בלב הקוראים, טוב טוב לשלח את התשובה ביד ציר צרפת בס"ט פטרבורג או ציר רוסי בפאריז, אחרי אשר דין מפורש הוא בדתי מדינתנו כי חובה חיא על כל מ"ע להדפים בלי איחור ועיכוב תשובות הנאשמים במלואן. אקוה כי עצתי זאת תחיה לרצון לחועד, וביותר לאשר הצעד הזה הוא הצטדקות כדת וכדי אשר ממנה תוכל לצמח ישועה לכל היהודים ברוסי'. למטרה זו הנני שולח רצוף פה העתקה נאמנה משני המאמרים הנזכרים. (המליץ № 7 משנת תרמ"ד).

העתקתי המכתב של „ארז" להיות עד ראיה שגם אחרי הפרעות והתלאות אשר עברו על בני ישראל עוד לא חדלו צוררי היהודים להסית בנו את העם לעורר עלינו חמתם. מכה"ע נוברסיסקי טלגרף, הנודע אז לצורר היהודים, העביר קול כי החמון באודיסה יהגה מזימות להתנפל על היהודים ביום חגם, כאשר היתה זה עשרות בשנים. והודות לנציב דונדיקוב קורסקוב אשר השמיע במכה"ע המקומים, כי ישפוט את כל הקמים על היהודים במשפט מצב מלחמה, הביאה הקראה חזאת מורך ופחד בלב חזודנים ולא העיזו להרים יד ביהודים שמה. אולם אשר לא עלתה ביד שונאינו לעשות באודיסה הצליחו ביתר שאת ב י ל י ס ב ד ג ר ד

אשר העבירו השמועה בקרב ההמון כי נתן רשות למשחית לנגוף בבתי היהודים ולעשות בהם שפטים נוראים, וההמון לא העלים ויגד בגלוי, כי ימי היהודים ספורים, להם נקם ושלם וקרוב יום אידם. אך לאשר העיר ירד גשם שוטף שלשת ימי חגיהם הראשונים לא קרה שום רע והיהודים אמרו בחפזה נצלנו כי עברו ימי הזעם. אך שגו במשפטם, כי ביום הרביעי לחגם 15 אַפּריל, כמעט הטהרו השמים, חשך שמש היהודים. אחרי חצות היום יצאו להקות הלומי יין מההמון העם ויתפשטו ברחובות קריה וישברו החלונות בבתי היהודים, וכל איש יהודי, אשר נפל בידם הכהו מכות אכזריות ביום ההוא עוד התאזרו היהודים חייל לעמוד על נפשם, אך ממחרת 16 אַפּריל היתה תבוסת היהודים שלמה, כי נלוו אל ההמון העירונים אכרים מהכפרים אשר באו לשמוע תנופת יד ביהודים הם ונשיהם וילדיהם לשלל שלל ולבוז בו. המונים המונים התנפלו בחמה שפוכה על בתי היהודים. את החלונות נפצו לרסיסים ואת התנורים התיצו, כל כלי הבית שברו והכרים והכסתות קרעו ויפיצו הנוצות לכל רוח וימלאו אמתוחתיהם כסף וכל יקר, ואיש לא עמד בפניהם, כי מי אשר ערב בנפשו להתיצב נגד, הכהו מכות חדרי בטן. וביום 17 אַפּריל נסבצו עוד פעם המון רב לפאר עוללות ולחמוס את יתר הפליטה, אשר לא הספיקה להם השעה בשני ימים הראשונים לעשות בהם כלה. ולדברי מכה"ע המקומי „יעליסאַוועטסקי וועסטניק" הי' הרבה נהרגים ונפצעים.

אלה קצות דברי מכה"ע ה„גלס" נומ. 107/8 אשר יתאר פרטי הפרעות בילזבטגרד: *) השערויות פרצו ביום 15 אַפּריל בשעה 4 אחרי הצהרים ובמהומה זו שדדו והיה לבער סחורות מכמה חנויות של היהודים, רחובות העיר לעשרות מכוסים נוצות כרים וכסתות כמראה מכסה שלג. הרחובות מלאו שברי כלי בית, בתים נהרסו או בקעו למאות. הבתים אשר עשו בהם פרצים נשארו רק הקירות. חנויות היהודים מכל מיני מכלות וממיני מטוה שונים, כלי זכוכית וחמר מבריק, כלי בית מתוקנים מעץ הדר, בגדים, מיני פרזל, עורות מעובדים, בית מאפה ממתקים — כלם היו למעי מפלה. בכמה וכמה אוסמות יי"ג וי"ש מזוקק על הנוכנים לממכר שברו כל החביתים, את בהכ"נ הרסו. שני עברים ירו בקנה־רובה על הפראים, ובזאת גדלה עוד חמתם על היהודים, אשר גם שטרות־כסף אשר מצאו בבתי העשירים קרעו לגזרים ולא נהנו מאומה מכל אשר קלקלו, רק מהי"ש והסחורות הנפרזות לקחו אנשים, אשר לא השתתפו בהשערויות. אנשי הצבא התאמצו לעצור בעד החמס, אך לא היה לאל ידם, באשר באו שפעת אכרים מהכפרים מסביב העיר. אך כאשר באו שלשה גדודים אולנים מנאוואמירגראד וגדוד רגלים מניקולויב שקטה העיר והאכרים מהכפרים מסביב, אשר התערבו בעושי השערוריות אחרי אשר גרשום מן העיר התפשטו בכפרים ויחלו להרוס בתי המשקה של היהודים בכפריהם.

ב„המליץ" מן 11 אבגוסט נום. 31 תרמ"א הועתק ממכה"ע נובסטי ר. עפ"י עדות הועד הנמנה לחקור ולמצוא חשבון ההזיקות לרגלי הפרעות בילסבטגרד בימי 15/16 אַפּריל, יצא כי הנזוקין היו רק יהודים. בבתי הנוצרים נעשו פרצים רק באלה, אשר גרו בהם יהודים, או היה להם בתי מסחר. הרסו וחרבו 413 בתים וכן 290 חנויות. נשחתו, נגנבו ושודדו מטלטלין וסחורות בבתי המסחר ובמעונות על יתר מן 2 מיליון רוב. וכל זאת עפ"י שומת בי"ד, אשר אי אפשר שתהיה מצומצמת כי ידעו שהממשלה נוטה תמיד להמעיט.

(* בילזבטגרד הי' פרעות ג"כ ד' חשון תרס"ה וכן ע"י אנשי חיל פטלוריה 2 פעבראל שנת תרע"ט.

הפרעות בקיוב

יום 27 אַפּריל בא ידיעה תלגרפית בה„פּראַוויטעלסטוועני וועסטניק" אשר ב־26 אַפּריל *) פּרצו פּרעות בקיוב(** נגד היהודים: חנויותיהם ובתי מסחרם בזזו, ואלה קצת דברי הסופר הנכבד ווייסבּערג אשר יתאר פּרטי הפּרעות בהמליץ נומ. 17

זה כמה יצא הקול בעירנו כי חרשי משחית חושבים רעה על אחינו להתנפל עלינו, לשלל שלל ולבוז בז. אך מי האמין לשמועתנו כי בימנו אלה ובקריה נשגבה כעירנו אשר בו רבבות חיל מזוינים, ושרים למשפט ישורו בקרבה וגבוהים עליהם, בעיר כזאת יקרה מקרה מר כמקרה ימי הבנים, הכתוב בדמי אבותינו בספר דברי הימים לעיני כל העמים לדראון עולם. אכן לא לשוא פחדנו פחד ואשר יגרנו בא לנו, כי לחדרת לבנו, ביום השבת 25 אַפּריל כרוזא קרא מטעם הפאליצי' בכל בתי התפלות לישראל לבל יצא איש יהודי למחרתו ביום הראשון מפתח ביתו החוצה והחנויות וכל בתי המסחר לבנ"י לא יפתחו כל היום ההוא, יען הרוסים אומרים להתנפל על היהודים ולעשות אתם כלה. נקל להבין, כי היה די בזה להניד רגל איש יהודי מן השוק. בבקר יום הראשון, וכל ישראל התחבאו בסתר אהליהם וסגרו הדלתות, וכל השערים נגעלו, חוץ משערי דמעה. עד שעה 12 לא קרה כל רע. אך כמעט נשמע קול הפעמון לאורת צאת הנוצרים מבתי תפלתם, והנה, אהה, שוד ושבר! קול ענית ברחוב מכל עבר ופנה. חרב על היהודים! הכו! הכו! כרגע נשברו דלתים, וחלונות נפצו לרסיסים וכל אשר בבתים ובחנויות השלך החוצה. השודדים התנפלו כחיות טרף בבתי המסחר ובבתים ויתפרצו פנימה וישליכו משם את כלי הבית וכל כלי חפץ ויציגוה ככלי ריק. והמונים המונים מבני האספסוף התאספו מסביב ויחטפו ויבזו כאשר יוכלו שאת, ואת היותר החרימו השודדים וינפצו וירמסו ברגליהם ולא השאירו מחוט ועד שרוך נעל. כה הלכו וסבבו הלוך ובלע והשחית מבית לבית, מחנות לחנות ומרחוב לרחוב. מספר השודדים לא היה רב מאד ולו קמה רוח היהודים ולהלחם על נפשם כי אז באין כל ספק עלה בידם להבריחם מעליהם, אך מי יקום יעקב כי קטן הוא וכל רוח אמון אין בקרבו. אך למחרת היום כאשר כבר עבר המועד נתן הג"נ גו"ב לשלח יד בפושעים, ואז ראו השרים כלם ויוכיחו כי תחת מכה אחת בהשודדים ממאה גערות בהם, עד אשר נחר גרונם בין כה סבבו המשחיתים בכל הרחובות ושוק הפדאל, ובכל מקום אשר דרכה כף רגלם בערו

(* ד' חשון שנת תרס"ה היו ג"כ פרעות.

(** בכל בתי המסחר בספרים בקיוב הציגו בהחלונות חוברת בשם „שאלת היהודים" מתוארה בתמונות, די להביא פה תמונה אחת לדעת תכונתן ותעודתן. למעלה מהתמונה נכתב המלים האלו: „גרשו את הזבוב דרך הדלת, הוא ישוב בעופו דרך החלון" ומתחת למלים האלה עומד אכר רוסי, לבוש בגדו האמון, וברגלו יהדוף מלפניו המון יהודים הרבה, ובעוד האכר דוחה את אלה מלפניו, והנה המון יהודים „עקספלוטטורים" עולים עליו מלאחריו. למטה באה השיחה הזאת: איוואן: — מה לעשות להזשידים? עוד לא כליתי לבנות ביתי, לגדור גדרי ולנטוע גני, והנה המון הזשידים מלא כפשפשון את כל החורים והסדקים, עד כי צר המקום לי ולילדי, וכמעט אנוס אני לעזבהו.

הערשקא מאחוריו: — ברוך אתה, איבאן! מה שלומך?

איבאן: — ומה לך פה? גש הלאה! ידיך מלאות עבודה גם בלעדיכם.

הערשקא: — אבל לנו טוב מאד לשבת עמך. אנחנו לא נפריעך מעבודתך, אנחנו רק חנויותנו ובתי יינגו נפתח ל„מענך, ובעצמך תבוא אלינו מבלי הקרא — כי טוב י"ש לעובד, ישתה ויחליף כח. גם בלי כסף לא יחסר לך המזג: כי די לנו בהביאך פרי תבואתך, מעט דגן, מעט חטה, מעט שבלת־שועל — הכל נקבל ברצון.

תמונות כאלה הי' מסוגלות מאד לתיקון הנשמות דאזלין ערטילאין, כלומר, לשעשועי הפראים. (המליץ 65)

הכל, כאשר יבער הגלל עז תומו. ביחוד כלו כל חמתם בעבר לתעלה. כחיתו טרף התנפלו על בתי ישראל ועל החנויות, את בתי התפלה הרסו עד חרמה ויחללו את קדשי בנ״י. את ספרי התורה קרעו לגזרים וירמסו ברגליהם במי מדמנה. בבתי היין פתחו את מגופת החביות והיי״ש הלך ושטף כמ״ם ארצה, עד כי נקל לכל העובר עליו להשתכר מריח היי״ש הנודף מסביב. כלי כסף, זהב ונחשת השלכו החוצה וקהל האספסוף לקח מכל הבא בידם. קול שעות אחינו האומללים בכי ותחנונים בני ישראל העשוקים והמוכים, קול הידד השודדים בהתנפלם על טרפם, קול החוכא ואטלולא המתפרץ מפיות הרוסים העומדים ורואים את המראה, קול מהלומת הקרדומות מוטות הברזל ואבני הקלע אשר בידי חרשי משחית ההם — כל אלה התבוללו וירעימו במרום האויר כקול רעם בגלגל נורא מאד, עד כי אין בחרט אנוש לתארהו על הגליון. יום חשך ואפלה, יום מהומה ומבוכה ומבוסה היה היום ההוא לישראל. עוד ירעדו כל יצורי גוי לזכר יום המר והנמהר ההוא. רבים מאחינו השדודים מהרו להמלט על נפשם מפני המשחיתים ולעזוב את כל רכושם לפניהם ואשר לא הספיקו לנוס הוכו מכות רצח ומי יודע כמה הומתו תחת ידם. וכה עשו המשחיתים זר מעשיהם בלי הרף ע״ד ערב 26 אפריל, ויהי ערב — הרוסים האירו נרות ויעמידו צלמי־איקונין שלהם בחלונות וצלבים על הדלתות מחוץ, לאות לבלי תת המשחית לבוא אל בתיהם להשחית, אך לכל בנ״י היה חושך ואפלה במושבותיהם. בערך השעה השלישית אחרי חצות הלילה, אחרי אשר עיפה נפשם אשר עברום יין ותקפה עליהם שנתם, קם שאון העיר לדממה ולא נשמע בלתי אם קול השוטרים הסובבים בעיר ומחללים בחלילים איש אל רעהו כלר נמו שנתם, כלם יניחו על משכבותיהם, אך לא ינום ולא יישן ישראל, כי נדדה שנתו מפחד בלילות. הבקר אור והמשחיתים התעוררו ויצאו להשחית בעיר ביתר עז, באכזריות חמה כבראשונה, ופתאם תמונה חדשה נראתה בעיר, הרחובות מלאו אנשי־חיל ודולקים אחרי השודדים ליפזרום לכל רוח, ואזהרות נדפסות נדבקו מטעם הג״נ גו״ב כי נתן צו לאנשי־חיל להשתמש בכל האמצעים להשיב יד המרצחים מכלע, גם לירות בם חצי־מות, קול הפקודה הזאת הועיל וכעבור שעה הובאו הרבה שודדים אל בית האסורים ורבים נפוצו לכל רוח. עוד הם מובאים והנה נשמע כי ברחוב פלוני התנפלו להקת שודדים על חנותי היהודים וימהרו לשלח גדודי רוכבים שמה. ועד אשר באו והחנויות נהרסו כלה, כה נמשכו הפרעות עד למחרת 27 אפריל, ואז קמה הסערה לדממה. בעת ההיא היתה שערוריה כזאת גם בעיר הישנה, גם במעלה העיר בקרסטיק. גם הן לא נקו כמונו. ובפרור דמיובקה עשו כלה, כי שם לא הי׳ אנשי־חיל. גם בערה גדולה היתה שם כל הלילה עד יום המחרת, כי בשברם חבית נפט, אחז בה האש ויצא הלהב השמימה ואין מכבה כי אלה טרודים בבזה ואלה חתרו בכל עז להמלט על נפשם.

גם בפרור ניקלי־סלבדקה פשטו השודדים ויעשוה בתה. לשוא אנסה לתאר אחת מני אלף מהרצח הנורא ההוא. בתים רבים מלאים כל טוב לשמה הי׳ מאין יושב, החנויות ריקות ובכל אשר נפנה מונחים צבורים שברי כלים יקרים, אנשים, נשים וטף הולכים הלוך ובכה וצועקים מנהמת לבם, ערום ויחף אין בידם פרוטה לקנות לחם לנפשם. לרגלי הפרעות המסחר נשבת כלה מהעיר. דומת מות שוררת ברחובות, ורק קול מקבות הפועלים הבונים הנהרסות ומציבים דלתות וחלונות והשוטרים סובבים בעיר ומתנהגים בעצלתים לבקר בבתי האזרחים הרוסים העשירים אשר מצאו אצל רבים מהם כלי חפץ וסחורות שונות, אשר לקחו מן השלל והנה נהוגים שבי עם הסחורות אל בית המאסר. הכותב בדמעות שליש ובידים רועדות יצחק ווייסבערג.

גם מכה״ע ה„גלס״ מן 1 מאי נומ. 119 יתאר פרטי החמס בקיוב בכל אשר ראה הסופר בעיניו, וכדאי מאמר כזה להיות מתורגם לעברית במלואו עם כל שפך רגשותיו.

בצאתי ביום 26 אפריל בצהרים מביתי וארא כי רבה התנועה ברחובות קריה, וכי המוניים המונים ינהרו אל הפאדל. ואשאל מה זאת? ויוגד לי: היהודים מוכים בפאדל. ואסע שמה, אך נעצרתי בלכתי מאנשי החיל שעמדו על המשמר לרוחב הרחוב לחסום את העוברים, וארד ממרכבתי ואעל ברגלי על ההר עד מצבת ולדימר. משם ראיתי מחנה רב מדלת העם ברחובות הפדל ואנשי חיל רודפים אחריהם. החנויות סוגרו בחפזון, אנשים נסו מבית לבית ומעבר אחד לעבר השני ולאזני הגיע קולי קולות זעקה ותרועה. כאשר ירדתי מההר צללו אזני מיללות העשוקים המתחננים לפני מעניהם ומהידד הפראים, ועפעפי חזו מחזות נוראים: ברחוב נהר המון רב הלומי יין, לבושי סחבות ופניהם פני רוצחים. האספסוף הזה הולך ומתגבר, גדוד קוזקים יעמול לפרוץ תוך שפעת האנשים אשר עמדו סביב השודדים, אך בני הבליעל אלה התעודדו יחד ויאלצו את הקוזקים לשגת אחור. הקוזקים החלו להכותם ברצעות אשר בידם, אבל אלה המטירו אבנים עד כי נלחצו לחדל מהם. ההמון נקרב אל חנות מורי שעות. החלונות נבקעו עד ארגיעה לרסיסים והשודדים פרצו בחנות וישליכו החוצה את כל הנמצא שמה, על רצפת הרחוב נופצו מורי־שעות גדולים וכברד נשפכו לארץ מורי־שעות קטנים וכל עדי זהב וכסף וכל יקר והעם העומד מחוץ עטו אל השלל. אנשי חיל באו ויגרשו את ההמון מעל פני החנויות וברצו־עותיהם הפיצום לכל רוח, אך עד ארגיעה שבו וקבצו יחד עוד פעם. עודני משתאה והנה קול תאניה ואניה נשמע מעבר הככר ואמהר לבוא שמה דרך רחוב אלקסנדראוי, המכוסה נוצות כשלג ורגלי כשלו בשברי זכוכית, כלי־בית וסחורות שונות, אשר כסו את עין הארץ. כבואי שמה ראיתי את חנויות עץ של היהודים עם מיני סחורות שונים נהרסו עד היסוד, כלי־בית מברזל, וזכוכית, מנעלים, כפות, בתי־ידים, כפתורים, רקמה ומעשה שבכה, קרעים מבגדים וממטוה — כל אלה פרחו באויר ויפלו לארץ, והעם נפל עליהם ויבזו בכל אשר מצא ידם. השוטרים ואנשי חיל לא הספיקו לבא אחרי החומסים אשר מספרם גבר על מספר המהרסים. בין הבוזזים הי, גם נשים עדינות מלובשות פאר, אשר מלאו את מרכבותיהן מבזת היהודים ותלכנה למו. ברגע נשמע קול רעש מפאת שוק התבואות, ובלכתי שמה פגעתי בדרך מראה מרעיש לבב: איש יהודי רץ ברחוב, שוטף הדם אשר נזל מראשו השאיר אחריו נתיב בדרך ברחוב. להקת נערים רודפים אחריו בקול המולה ויזרקו אחריו אבנים. היהודי האומלל פגע עגלה מרקדה במריצתו. ויחל את העגלון להוביל אותו מהר מזה. וידפהו בעל־העגלה ברגלו אל מול לבו. וינסה היהודי לבא בשער הבית אשר עבר עליו, גם שם הדיחוהו בשתי ידים. וכאשר הלמה אבן אחת את ראשו עוד פעם, נפל שדוד מתבוסס בדמו. בבואי לשוק התבואה מצאתי הריסה שלמה: כל חנויות היהודים נהרסו עד היסוד וסחורותיהם שודדו. ההמון קרב אל בתי המרזח וישברו החלונות והדלתות ויוציאו את החביתין החוצה וינפצום, והי"ש נשפך כנחל שוטף והעם רחץ בו הליכותיו, ונשים מלאו כדיהן להביא הביתה. מכל העברים נשמע קול העם ברעה: בא הקץ לשלטון היהודים! והיהודים התחבאו במרתפים ובבתי הנוצרים וגם בבתי־כנסיות הנוצרים ובבתי הנזירים, אך גם בתי הנוצרים אשר הסתתרו שם היהודים נהרסו.

לעת ערב שבתי לביתי עיף ויגע ובלב נשבר, אך השערוריות עוד לא חדלו. מקץ העיר נראה להב אש ולעינו עברו המכבים. שרפה בדמיובקה, בתי־חרשת נשרפו ונהרסו כלה. ממחרת נתחדשו המהומות. כל הנשאר מידיהם אמש היה למעי מפלה היום. אתמול נפצו החלונות באבנים והיום בקרדומות ובמקבות ויעשו מעשים נוראים. בצהרים התחדשו השערוריות ביתר שאת, כל הבתים ומעונות של היהודים על שפת הדניפר נהפכו לגלים נצים. אחרי אשר כלו מלאכתם עד גמירא בפדל, הלכה המחנה כארבעת אלפים איש אל עיר הישנה, ובדרך לכתם הרסו בתי־המסחר

ויחלקו לתלמידי הסמגריון הרוסי מהבזה. כאשר באו אנשי הצבא התפזרו השודדים. אך אחרי כן התאחדו ברחוב שני וברעש ורעם קרבו להרוס אוסם הייש של ברדסקי, אך אנשי־חיל יצאו נגדם, ותהיא יד איש ברעהו. בספור דמיובקה, מקום שם ארבע מאות בתים וחנויות של היהודים נהפכו לעפר, חביתין עם שמן זית וזפת הדליקו. ותצא הלהבה והרבה בתי ישראל נשרפו, הקול נשמע בין ההמון כי כלה ונחרצה לעשות ביהודים כל ישאר מהם גם אחד ההזיקות יעלה לעשרות מילליונים, עכ"ל דברי ה„גלס".

במ"ע „פורידק" הובא, שסבת השערוריות היתה כי הכומרים בכל בתי התפלה עוררו את העם להכרית זכר הקושרים קרמולנקים, וההמון האמין לשמוע קרמולניק שהורתו בשפת רוסיה הקטנה סוחרים קטנים (קרעמער). רבים מהנתפשים בעת הפרעות יצאו לחפשי, יען שאין אותות ומופתים על אשמתם. סחורות רבות וחפצים יקרים אשר שודדו ונטמנו בבתי אנשים שונים ועל האגיות, הובאו בעגלות בלוית אנשי חיל שומרים עליהן אל בית פקודות העיר. ביום 29 אפריל חפשו בבית הסוחר גילדא ראשונה ט־נין בבית חומה שלו חמש שעות רצופות וימצאו חפצים גנובים רבים מאד, אשר טמן בחצר ויכסום בלבנים.

כאשר התאספו נבחרי העיר קיוב ל„דומא", בעת המהומות ויסגרו הדלת לבלי יודע לזר מועצותיהם, וכאשר נודע הדבר ליהודים, בקשו לתת מקופת מכס הבשר סכום גדול למשען האומללים הגועים ברעב, לא הסכימו לתת רק שלשת אלפים רוב. מכל האמור למעלה נראה אשר בראשונה לא נסו להפיץ את המתפרצים בחזקה, ורק בקשו להרגיעם בדברי כבושין, ואחרי כן כאשר שלחו אנשי חיל למקום המעשה להרגיעם בחזקה, בבר כלו השודדים את מלאכתם ויעשו שמות בכל בתי ישראל בכל העיר.

הנני להעתיק את דברי המו"ל מכה"ע „זריא אנדריובשקי" אשר ראו עיניו. לפי דברי הנ"ל הלך בחלק העיר פטשרסק וירא שם המון יהודים אומללים אשר באו שמה לבקש חסות משני שרי צבא טובים וישרים אשר חמלו עליהם ויפנו להם מקום בקרב המבצר, חדר אחד גדול המיוחד להניח בו כדורי עופרת. ובעת היות שם המו"ל כבר שכנו שם אלף ושמונה מאות משפחות אשר יצאו מתוך ההפכה בלי מעון לשבת, מרגע לרגע הלכו ורבו הנמלטים שמה שוו לנגד עיניכם, הגיד המו"ל כאלפים משפחות יושבים צפופות במערה אחת, באין חלונות ובלי רצפה. קורותיה רטובים, האויר נשחת ומחניק את כל הבא אל המערה. קול אנקת דמון האנשים, הנשים והטף שמה עולה השמימה. בזוית זו אם מבכה מבקשת את ילדיה ואיננם ובזוית זו אשה תחיל תזעק בחבליה והיא כורעת ללדת. שם המון אנשים ערומים ויחפים רועדים מקור ושניהם דא לדא נקשן. שם עוללים מיללים ויונקי שדים לשונם בצמא נשתח כי שלשה ימים לא באו אוכל אל פיהם. למראה הנורא נוכחתי לדעת אל נכון מה רבתה השערורי, בכל חלקי העיר ומגרשיה. תל עולם ושממות נצח, עד שהפה אינו יכול לדבר והאוזן לשמוע, אלה דברי מכה"ע „זאריא".

הפרעות בפלך קיוב.

בסמילה התקבצו הנוצרים ביום א, 3 מאי, הם התלחשו זה בבר, כי יעשו כלה ביהודים, יפלו כחתף על היהודים, ותהיא ראשית פעולתם כי הרגו איש יהודי אשר נפל שדוד תחת ידם ולא קם עוד לתחיה, אחרי כן החלו להרוס את הבתים ולבזו מכל הבא בידם, ואת היהודים אשר מצאו הכו באכזריות חמה. השמועה עשתה לה כנפים, וברגע באו המונים המונים, כשטף מים כבירים מכל העברים ויעזרו לעשות שמות. ועד הערב החריבו את כל בתי העיר, בערך 800. במספר, מלבד חנויות וכל הסחורות והכלים שדדו או החרימו. וירב למדי עמל אנשי החיל למנוע אותם מבוא בדמים לבל ישחטו את כל היהודים לעיני השמש. כה עבר יום א' והלילה

אחריו. רבים התחבאו בכל אשר מצאו ידם, מי שנפל בידי הפראים, הכיהו פצעוהו גם רצחו נפש. בבקר באו גדודי פראים חדשים ויחלו לנתוץ החנויות, ומכל הסחורות שבהן לא נשאר מאומה. עד הברכים עברו בשלג עשוי מנוצות של כרים וכסתות ובערמות שברי כלי הבית, וקרעים מחטובות אתון ומטוה. מלבד זאת נהרגו הרבה, ושלשים נפצעו בפצעים נאמנים ונוראים

יום ב' באו אנשי חיל, המה הכו את הפראים ויורו בקנה רובה עליהם, ואז שקטה העיר, עד ארבעת אלפים משפחות נשארו בעירם ובחסר כל. גם בכל הכפרים סביבת העיר עשו השודדים כמשפטם בעיר וגם שמה נפלו חללים מאחב"י. ב"המליץ" נום. 37 הובא אשר הרוסים יושבי סמילא התלחשו שנית לעשות פרעות ביהודים ביום 15 אבגוסט ביום חגם, אשר בו יום שוק הגדול. ביום 11 אגוסט נמצא בחצר הגרף באברינסקי כתבי פלסתר כי כלה יעשו ביהודים ואחרי כן יציתו את העיר באש. ויזהירו את הגרף לבלי יזיד לעמוד לימין היהודים ולהגן עליהם, כי אז יהיה גם ארמונו למאכולם אש. השמועה עשתה לה כנפים וחיל ורעדה אחזו את כל יושבי העיר וביחוד בשמעם מפי שוטר העיר, כי הפועלים ועושי המלאכה בתחנית הברזל הגידו לו מפורש, כי יעשו כל מה שלבם חפץ מבלי הבט על אנשי החיל, השומרים על היהודים. גם על הנוצרים הדרים בבתי היהודים נפלה אימתה וימהרו להעתיק משכנם לבתי הנוצרים ויטמנו את כל רכושם, כן רבים מהיהודים שלחו רכושם למקומות אחרים, ורבים המליטו את נשיהם וטפיהם לערים אחרות ורכי הלבב ברחו גם הם ויעזבו את הונם ביד המקרה. יותר מאלפים נפש יצאו את העיר. ביום 8 אגוסט כשמוע שר המחוז את הבהלה הזאת בא אל העיר עם אנשי חיל וידבר קשות את עושי המלאכה בתחנית הברזל ויתרה בם לבלי יזידו לנגוע לרעה ביהודים, אם חייהם יקרו להם. אחרי כן הלך לבית משרופת הנופת של הגרף ויטף דברי כבושין אל הפועלים. גם העמיד משמר אנשי חיל יום וליל, ולא נח ולא שקט משך שלשה ימים ויבט בעין צפיה אל כל עבר ופנה. נפל פחד על הרוצחים ולא קרה שום אסון ופגע, אף כי התאספו האכרים מהכפרים בהמון רב ואתם שקים רקים לשלול שלל, אך שר המחוז תפש אחדים ויתנם במשמר, ויתרם ברחו לנפשם.

בעירות הקטנות הורמנובקה וביותר באבוחב מחוז קיוב ובששים כפרים בערך *) מסביב להן לא נותר ממשכן היהודים אף שריד ופליט. כאשר הגיעה שמועה לכל האכרים בכפריהם מחורבן קיוב וכי נתן צו לשום את משכנות יהודה שממה, נאספו עד מהרה גדודים, כפראים במדבר, ויצאו לפעלם משחרי טרף. ובכל מקום בואם אבל גדול ליהודים. ראשית מלאכתם היתה במרתפי היין ובחנויות היי"ש ומשם יצאו הלומי יין ויבואו בחנויות בטח, באין מכלים דבר לנתוץ ולהאביד. בכל מקום בואם נשאר שמה ושאיה. כלי חפל שברו, סחורות הרבה בחנויות מהלו בזפת הנופת בנפט, הבתים נהפכו לגלים, גם בבתי השדה שהחזיקו היהודים בחכירה מאת אדוני הנכסים עשו שמות. נשמו אוצרות בר, שדי תרומות הי' למרמס. נורא היה מהפכת אבוחוב וסביבה, אשר יושביה הי' תמיד שלוים. איקספלוטצי' וקונקורונציא עם האכרים לא ידעו ממאתים משפחות שודד כל רכושם, הנשים והטף נמלטו בשדות ובסבבי היער. להגדיל שבר האוממללים ירד גשם שוטף בשני ימי המבוכה והקור גדול מאד.

זשדנובקה פלך קיוב

הודיעו למכה"ע ה"גלס" אשר ביום 26 אפריל התקומם העם על היהודים ויהרסו את החנויות והבתים ובתי המשקה. בעת אשר קרא חעם למהלומות נראה שוטר לא נודע שמו שלשום והוא חלק מכתבי סריאה בין ההמון. ויאחזו בו שוטרי העיר ויתנוהו בכלא. ואחרי חקירה

*) הכפרים בפנים רוסי' המה כערים גדולות עם תושבים הרבה, ורק שם כפר נקרא עליהן.

נודע הדבר, כי היא אשה לבושה שמלת גבר אשר חלקה בקרב העם כתבים מעוררים להשמיד את היהודים.

שפאלא פלך קיוב.

ב"המליץ" נום. 23 הודיע ישראל בראדסקי דברים אלה: בפחדנו פן יפלו הפראים גם על עירנו על כן הי' כל החנויות סגורות במשך שלשה שבועות וכל הון ותכשיטין ומלבושים הי' טמונים. כלנו עמדנו נכונים לברוח את תפתח הרעה עלינו. ביחוד נפל עלינו פחד בימי 4/5 מאי כי אז באו העירה המון אכרים נודעים לנו מסביבותנו ובהם שבים מעירות השדודות. עלינו להודות להפריסטב אשר בעזר הסרים למשמעתו הלך וסבב כל רחובות העיר, ובכל מקום אשר ראה להקת אכרים מתלחשים, קרא לפניהם מכתב גלוי מאת שר הפלך, המזהיר את העם לבלי יתנו יד לפושעים ולא ישלחו בעולתה ידיהם. ואם יפגיעו ביהודים, יענשו קשה, וכל נזק אשר יסבבו להם ישלמו במיטב כספם ממכר שדותיהם.

גם ביום 8 מאי נקהלו מהכפרים מסביב במספר רב. מהם באו בעגלות ריקות ואחרים נשאו בכתף שקים רקים. אנחנו עמדנו נכונים להמלט, אם תפרוץ המהומה. הפריסטאב עמל רבות לעצור את רוח ההמון, אך שומע לא היה לו. לאשרנו באו קוזקים וטרם עברו רגעים אחדים נמוג ההמון ואנחנו נצלנו.

פרעות באודיסה *)

את אשר לא עלתה בידי צוררי היהודים לעשות בימי חג פסחם, הצליחו לעשות ביום 3 מאי. לה"גלס" באה ידיעה תלגרפית אשר בערב יצאו המון עם ויעברו ברחובות הרבה ויחלו לשבור החלונות מכל בתי מסחר היהודים. אחרי כן התפשטו על הככר פרוכובקה ורחובות ארנאוטסקה, טורספלסקה ויעשו שערוריות. הרסו כמה בתי מרזח ובתי מסחר. בערב החלה הסערה לשוב לדממה, בכל העיר הדליקו נרות בחלונות ועל ידיהם איקונין וצלבים, לאות כי שם יגורו נוצרים.

ובהמליץ נום. 18 הובא כן: בשלישי לחדש מאי החלו הפרעות בעיר. ראשונה העיזו על שוק הבליות ויתלקטו אנשים רקים ופוחזים, ובראשם בני בליעל אנשי האפס, אשר אמרו בלבם להפוך את הקערה על פיה, ויתנפלו על בתי מרזח אשר לעברים ואחרי שבאם לשבעה, החלו להתפרץ בבתי האוכל ובחנויות אשר ליהודים וישללו ויבוזו וישברו לרסיסים כל הבא בידם, אך

---

*) באודיסה הי' ג"כ פרעות ד' כסלו שנת תרמ"ב וכן י"ד חשון, 3 נובמבר שנת תרס"ה. לה"זאריא" הודיעו מאודיסה, בהיות שמה הגרף קוטאיסאוב לחקור סבת הרעש בנגב רוסי', התיצבו לפניו שליחי עם ישראל והגרף שמע חות דעתם על אודות השערוריות ויוכיחו, כי שנאת הנוצרים ליהודים באודיסה מוצאה עוד משנת 1821 עת יצא הקול כי היהודים בקונסטנטינופל הרגו את הפטריארך היוני גריגרי. הפטריארך הזה היה אחד מהאנשים המצוינים הרבה לעשות צדקה בלי שום הבדל אמונה, בפקודת ראש היאניטשרים, אשר חשדוהו שידו בקושרים עם היונים, תפשו אותו ביום א' לפסחם 1821 ותלו אותו ואחרי כן השליכוהו הימה, ומשם הוציאוהו החובלים ויביאוהו לאודיסה. מני אז שנה שנה בחג פסחם נכונים היהודים ליום צרה, כאשר קרה בשנת 1871 ובשנה זו. מלבד זאת שבת היהודים צפופים משפיעה לרעה על מצב הנוצרים וחוו את דעתם, כי בהנתן ליהודים להאחז ברוסי, פנימה תחדלנה סבות השערוריות.

ובהמליץ נום. 27 הובא דברים כאלה: כבד לנו להאמין, כי מלאכי עדת אודיסה השיבו כזאת לגראף. לדעתנו אין שום יחס להשערוריות בשנת 1821 לשערוריות בימינו, באשר ידענו בבירור קנאת היונים עשתה זאת שנה שנה, כי צרה עינם ביהודים אשר העבירום במסחרם. ומדוע לא הזכירו את הפרעות משנת 1859 כאשר שכרו היונים באודיסה למטרה זו אלבאנים, שבאו מגאלץ ואליהם נלוה ההמון ויעשו פרעות ושלשה ימים רצופים הרבו שאון בעיר. ואיזה

כאשר באו אנשי חיל, ושוטרי העיר גרשו את האספסוף ולא נתנום להתאסף למחנה רב אמנם גם אחרי אשר נפצו לחברות מתי מספר התפשטו כילק ברחובות אחדות ויהרסו בתים רבים ויתפרצו בחנויות את כל אשר מצאו. וממחרת ביום הרביעי לחדש נסו רבים במקומות הרבה עוד פעם לשבור את דלתות בתי מרזח ובתי המסחר אשר היו סגורים על מסגר ביום ההוא. אך אנשי החיל פזרום לכל רוח, ורבים נסארו בכלא. ברחוב אוספענסקי נהרס בית תפלה אחד ליהודים עם הרבה חנויות ובתים. מספר האסורים עלה עד שמונה מאות איש ומהם כמאה וחמישים איש יהודים, אשר עמדו נגד הפראים, ויושיבו את הפושעים בשלש אניות ויעגנון בעיגנים הרחוק מן החוף, עד אשר יוצא משפטם מה לעשות בהם.

פרעות בהלטה פלך חרסן.

משנה הרב מטעם הממשלה אבאדובסקה הודיע למכה"ע „רוסקי יבריי" גם ל„הרוסבט" אשר אלה קצות דבריו: ימים אחדים טרם חג פסחם שמענו קול מחריד, כי הנוצרים יכינו את עצמם להכות את היהודים תושבי עיר הלטה, ימי החג הראשונים עברו בשקט ושלוה לשמחת לבנו, אולם מה גדלה מבוכתנו ביום 14 אפריל עת נדע לנו כי הנוצרים יתאספו המונים המונים להוציא את מחשבתם הרעה אל הפועל ופקיד העיר לא עשה דבר להגן עלינו. כן פנה היום והלילה בא. חשך וערפל כסה השמים ועלינו היהודים נפלת חרפת מות, חפשנו לנו מחבואות ומסתרים אשר הד"א ימצנו מלספר. עברה שעה אחת מאשמרה הראשונה, והנה רעם קול המון אנשים, קול תרועה ושריקה, קול הידד שודדים, קול הריסה ושבירה. השודדים פשטו בכל פנות

יחס יש לשערוריות ולשבת היהודים צפופים? ביום שיפתחו שערי רוסי, יעזבו היהודים את אודיסה?. אחרי כן הובא ב„המליץ" נומ. 29, אשר צירי אודיסה השיבו להגרף בטוב טעם ודעת ובאותות ומופתים אמתים הראו לו, אשר מכה"ע צוררי היהודים ובראשם ה„נובו רוס. טעל"ג" המה בפחזותם ושקרותם הסבו את לב ההמון הרוסי לרע לנו, בשתם אותנו לעליקנת המוצצות את לשד עם הארץ. וכי אנחנו אשמים כי מצב האכרים נורא ודל מאד; מבלי הבין כי עשרת מונים יותר רע מצב היהודים אשר כדגים מלוחים נקבצות צפופים ב„געטא" מיוחד, באיזה מחוזות אשר לא יכולו את כל ההמון הרב הנוצרים והיהודים וצר להם המקום לשבת יחדיו ואיש את רעהו ידחקו ומאין עזרה יגועו תחת עקת המחסור ההולך ומתרבה. אי לזאת אם הממשלה תחפוץ באמת שלא יהיה עוד פעם פרעות כאלה, עליה מוטלת החובה לתת שווי זכיות ליהודים למען יוכלו היהודים לגור בכל אשר ימצאו נכון לפניהם בכל מרחבי ארץ רוסי. ע"י חריצתם ימצאו אמצעים אחרים למחיה, יותר טובים ומועילים, אשר בהם יביאו טובה לעצמם ולשכניהם, וממילא לכל הממשלה בכללו. דברי הצירים מצאו חן בעיני הגרף ויבקש מהם, כי יכתבו בספר ויתנו לו את כל הגיוניהם, למען יגישם ביחד עם חוות דעות, חקירות ודרישות אחרות לפני הממשלה. הצירים מלאו את שאלתו ומסרו לידו שתי מגילות. באחת בארו את סבות אי־הסדרים האחרונים, ובשניה בארו בראיות ומעשים כי כל האשמות אשר מכה"ע צוררי היהודים יגילו על ראש יהודי רוסי, שוא וכזב הן בדויות מלב ואת כלן ישא רוח.

כן הובא במכ"ע „זאריא" מן 20 נובמבר, כאשר באה שרה בערנארד לאודיסה. ביום 13 קדמי פניה המון רב בקול תרועת „הידד". אך גם קול שריקות וצפצוף נשמע ממתי מספר. ויהי בנסעה במרכבתה לאכסניה שלה השליכו ברד אבנים אל מרכבתה, ומאז בכל פעם ופעם שנסעה להתיאטרון ומשם למעונה, צוה שר העיר לשלח קזקים להקיף את מרכבתה להיות עליה סתרה. וכאשר נוכחו לדעת היתה כל זאת באשמת האנטישמים אשר גבר באודיסה הודות לה„נוברסייסקי טלגרף" ופמליא שלו אשר הסיתו את העם בקנאתם בתת יקר וגדולה לאשה יהודית אף כי כבר עזבה עמה ואמונתה ותדבק בדת הנוצרים. וזאת היתה להם לאות לחדש השערוריות לעורר את העם לעשות נקמה ביהודים. ביום 14 נובמבר יצא האספסוף בשוק הישן אשר בפרור העיר ויבזו את סחורות החנויות, גם ביום 15 התחדשו השערוריות ביתר שאת ובכל פנות העיר הרחוקות והקרובות שדדו ובזזו כל אשר מצאו. עכ"ל.

העיר. רוב הדלתות והחלונות, חנויות ובתים נשברו ונהרסו, השודדים באו אל תוכם וישברו ויהרסו כל אשר מצא ידם: סחורות צמר ומשי, כל דבר מאכל, בגדים ותכשטין. במלה אחת לא השאירו דבר. כן גברה השערוריה משעה לשעה עד השעה השניה אחרי חצות הלילה. בשעה ההיא כמלאך מושיע בא לעזרתנו שר העיר אלווינפל, מחוז יליסבטגרד, עם שלשים אנשים מתשבי העיר הזאת נתפסו ונאסרו רבים מהשודדים ונסגרו בכלא ורבים מהם ברחו לנפשם והעיר שקטה. מה נורא היה המחזה עת יצאנו מהמחבואות, כשלג לבן כסו את אדמת עירנו הנוצות. תערובות סחורות שונות הושלכו כדומן על פני הארץ נשברים ונקרעים, מגואלים ברפש וטיט ולא יצלחו עוד למאומה. ביום השני בא שר המחוז עם חוקר־דין וקט"ג בראשם בבתים רבים משכנינו נמצא סחורות רבות ובעלי־הבתים נסגרו בכלא.

הפרעות בביריזובקה פלך חרסן.

ידיעה תלגרפית באה למכה"ע ה„גלס" אשר ביום 26 אַפּריל, יום השוק, נקבצו רבים מהכפרים מסביב ותפרוץ מריבה בשוק. והיא היתה הסבה להלהיב את העם לעשות נקמה ביהודים. החנויות וכל רכוש היהודים הי' לחרמה ולבער. היהודים נמלטו ויתפזרו לכל רוח. ואלו פרטי הדברים אשר הודיעו מביריזובקה:

יום א' יום השוק בעצם היום הזה נהרו המונים המונים מכל עבר ופנה ובידיהם מקלות ומוטות עץ עבים ויפלו על היהודים בחמת רצח ויכום מכה רבה עד אשר הבריחו את היהודים מעל פתחי החנויות. בקרדומות ובילפות שברו את הדלתות ובבזה שלחו ידם, וימלאו אמתחותיהם כאשר יוכלו שאת. רבים מהם באו בעגלות רתומות לשלשה וארבעה סוסים ויקחו מכל אשר בחרו. ואשר לא יכלו להעמיס על העגלות, קרעו לגזרים ויפיצו לכל רוח. אחרי אשר הריקו את כל החנויות, כמאה במספר, הלכו אל הבתים וישברו את הדלתות והחלונות וכל הכלים. בכלל מכל אַשר מצאו בבתים לא השאירו מאומה. בבגדי שש וצמר כסו מערומיהם גם שמו בכליהם, ובתים אחדים שלחו באש. היהודים לא עמדו בפניהם, כי יראו לנפשם ויעזבו את העיר, הם ונשיהם וטפם וימלטו אל המגרש מחוץ לעיר. הריקים והפוחזים רדפו אחריהם במוטות ובמקלות ויכום באכזריות חמה. היהודים נסו עוד לפני נהר טיליגער, ההולך בקרבת העיר, אך רוכבים העבירו אותם ויגדרו לפניהם את המעברה ולא נתנום לעבור את הגשר. כראות היהודים כי כלתה עליהם הרעה, שבו אחור ויכרעו ברך לפני מעניהם רודפיהם ויתחננו לפניהם, לחוס על נפשם ונפש נשיהם וטפם. אז חדלו מהם עד ארגיעה וביטיחום כי לא ישלחו בהם יד. אך כרגע נחמו ממחשבתם הטובה ויחלו עוד פעם להכות את היהודים. וינסו האומללים שנית עד הנהר ובראותם כי אין מנוס השליכו נפשם מנגד לעבור את הנהר ברגל וירוצו עד צואר. אז היתה מבוכה ומהומה, כי הגברים גדולי הקומה עברו את הנהר, אך הנשים אשר נשאו יונקי שדיהן על זרועותיהן, והקטנים אשר המים עברו ראש כמעט טבעו במים הזודנים לולא הצילם האנשים מעבר השני וימישם ממצולה. קול צוחת הנשים והילדים הצוללים במים קרעו עבי שמים, כי בעת צרה כזאת שכח איש את אשתו והאב את ילדיו, כי איש איש ברח לנפשו, וצאן האובדות נטושים על פני השדה ואין מאסף אותם. אך גם שמה לא מצאו מנוח, כי הזידונים רדפו וידריכם מנוחה, ויתפשום ויתעללו בם. היהודים עמדו מנגד ועיניהם רואות וכלות, כי אין לאל ידם להושיע

כאשר האיר הבקר הגיעו הנמלטים אל מושבות האשכנזים ויכמרו רחמיהם עליהם ויאספום אל בתיהם ויכלכלום בלחם ובמזון עד יום הרביעי, כי בו ביום שבו לבתיהם כאשר הוגד להם כי אנשי חיל מזוינים באו מאודיסה ויקימו את הסערה לדממה. אמנם מה גדלה אנקת האומללים בשובם אל בתיהם הנהרסים באין לחם ושמלה, כי שני ימים ושני לילות רצופים נסעו המון רב מכל הכפרים מסביב וינצלו את העיר. כל אנשי העיר נשארו בלי מזון ומחיה ובלי כסות

לכסות מערומיהם, ואלה אשר זה ימים אחדים נמנים בין העשירים, לא בושו לבקש ככר לחם בפני קהל ועדה.

גם הערים הקטנות קריבאוזירה פאפלבקה וולכנסק הקרובות אל בערעזאווקע הי' לשמה השודדים הרסו גם התנורים ויהרסו את הגגות מן הבתים ומהחנויות ובזזו כל הנמצא.

פרעות באַננאב פלך חרסן.

ביום 26 אַפריל החלו הפרעות. השודדים שדדו, דרסו, ורמסו בראש כל חוצות כל הבא בידם בבתי ישראל, וכל איש יהודי אשר פגעו בו הפראים הכהו מכות אַכזריות, הכובסות ושואבות מים הנוצריות, האוכלות לחם לשובע בעבודתן את היהודים, ולהן נודע בל מבואות העברים, הלכו לפני המחנה לחפש את החפצים אשר טמנו, ולקחו הכל. אחדים מעושי הפרעות הובאו בכלא אך הרשות המקומית קראה להם דרור, כי אזרחי העיר נתנו ערובה בעדם.

נובופרגה פלך חרסן.

בעיר נובופרגה התישב איש רוסי טבח, אשר נכשל לא אחת בקנית בהמות גנובות, והתקוטט תמיד את הקצבים היהודים והתפאר כי יעשה פרעות בעיר. ביום 29 יוני, בראותו בחנות אחד הקצבים היהודים כי בן הקצב, נער בן ט"ו שנה, מתנמנם אחז בצואר הנער הישן ויתחיל לחנקו ולהכותו מכות אכזריות. ויקץ הנער משנתו ויאחז בגרזן וישליכהו מול מכהו. ויגע פי הגרזן בגוית הרוסי ויזב ממנו דם. ויצעק הרוסי, כי הנער היהודי הרגו, לקולו נהרו רבים מחנוצרים סביב להחנות ויאמרו להרוג את הנער. אך הפוליצי' הצילה אותו מיד ההמון ותובילהו לבית הכלא. נקל להבין, כי חמת ההמון עלתה על כל היהודים יושבי העיר, ומאשר מספר המתגודדים היה לא רב ולא יכלו לעשות נקמה ביום ההוא, גמרו אומר בלבם להתאסף ביום 1 יולי בלילה ולהתנפל על היהודים, להרוג אותם ושללם לבוז. בשעה האחת עשרה בלילה נראה כעין בזק מעופפף (ראַקעטע) אשר שלחו חרשי משחית לאות לשודדים, שיצאו ממחבואם. כרגע נראו פורעי פרעות ויחלו לשבור את החנויות והבתים ולשלול שלל וימהרו פקידי הפוליציא ויבואו אל מקום המעשה, גם שלחו תלגרמה לשר הפלך, לשלוח גדוד אנשי צבא לעזר, ותיכף בא תשובת שר הפלך להחזיק המשמר בכל מאמצי כחם עד בואו הוא בעצמו עם אנשי חיל. הנה כי כן לא נתנו לחרשי משחית לעשות כלה בהעיר. („המליץ" תרמ"ד 54).

הפרעות בזשמערינקא.

בליל 27 אפריל שודדו ונחמסו יהודי זשמערינקא מיד שפעת אכרים אשר נקבצו ובאו מהכפרים מסביב ליום נקם, ואליהם נלוו גנבים ורוצחים מהעובדים על מסלת דזברזל ויבאו בקרדומות בבתי ישראל ובבתי המסחר וישברו את החלונות והדלתות וכל הנמצא שמה שדדו. יושבי העיר החישו לבוא לפני הגען. פאַפינהאָף ובפקידותו נצבו אנשי חיל לשום משמר על היהודים. לפי דברי ה„גאַלאָס" השתמשו היהודים בכלי נשק להציל את נפשם, אך הרשות שמה לב כי המתקוממים לא נגעו אל נפשם ואל בשרם רק עשו נקמה ברכושם ע"כ מצאה הרשות לטוב לבלי יהי' מקרים כאלה להזכיר את היהודים על החוק האוסר להחזיק בנשק בלי רשיון הממשלה.

הפרעות בקונוטופ [פלך טשרניגוב].

כאשר הגיעה השמועה מקיוב ומיליסבטגדד התלחשו נוצרי העיר קונוטופ ואגפיה לעשות אגודה אחת, להתנפל על היהודים ולתת רכושם למשסה, בליל 27 אפריל דפקו שוטרי העיר

בחלוני העברים ויזהרום למהר להמלט על נפשם כי קרובים השודדים אל העיר לעשות נקם והיהודים בפחד מות עזבו את רכושם עמלם משנים רבות ובברכים כושלות נסו אל חוף הנהר הרחק מחוץ לעיר.

פרטי הפרעות הובא ב„המליץ" 18, שנת תרמ"א.

אחרי הגיעה חשמועה הרעה בקונוטופ מהשוד והשבר אשר באו אל היהודים בקיוב, יצא הקול בעיר שביום 27 אפריל נכונים הפראים לנפול על העיר ויועצו יחד אלופי העיר וישלחו בקשה לשר הפלך לשלוח אנשי חיל להגן על העיר ובו ביום קבלו מענה כי למחר יבואו אנשי חיל לעזרת העיר, אך בלילה ההוא פרצה הרעה, כי קמו הפראים ויפרצו בבתים ויעשו שמות, כל יקר שמו בכליהם והיותר שברו לרסיסים ויפזרו ברחובות, חברי בוגדים אלה רובם עושי מלאכה בתחנות מסלת הברזל בקונוטופ ואליהם נלוו פריצים מקרב העם הרוסי ויחדיו הלכו מבית לבית איש יהודי, הלוך והחרים כל הבא בידם: חלונות, דלתות, שלחנות, ספסלים, כריים וכסותות, הכל קרעו ושברו, גם שני ספרי תורה קרעו לגזרים. לראשונה החלו לפרוץ בבתי ישראל וחנויותיהם בקרבת תחנות מסלת הברזל אשר במגרש העיר, כאשר נודע הדבר בעיר מהר שר המחוז לבוא למקום המעשה עם אנשי חיל כי האמין באלה יצלח לאיים בכלי נשק על השובבים. אך המה לא זעו מפניו אז נסה לדבר עמם קשורת, ויענוהו כי יכוהו אם יפריעם ממלאכתם, עד כי הי' אנוס השר לסגת אחור.

הבקר אור והשודדים עוד לא כלו מעשיהם עד נכון היום אז הלכו לנוח ולהחליף כח למען צאת לעבודתם בלילה ההוא, כל היום חכו לקראת בוא אנשי חיל אשר הבטיח שר הפלך לשלוח על העיר, אך אחרו בואם עד יום המחרת, כראות העריצים כי חפצם בידם הצליח ואין מוחה בידם וכי נפל פחדם על היהודים, קמו שנית בנשף יום 28 אפריל ויבואו העירה בקול הידד ובתרועת שמחה ובידיהם כשיל וכילפות, וכאשר עמד איש נגדם הכהו מכות רצח, ככה הוסיפו בני עולה לכלות חצי נקמתם ביהודים עד אור הבקר. בשעה חמישית בבקר באו אנשי החיל ויפיצו את השודדים והמהומה נחה שקטה, אז נשמע קול יללת אחבנ"י. זה בכה על ביתו כי נהרס וזה על חנותו כי נשארה ריקה, השוטרים חפשו את השודדים ויושיבום בכלא וסחורות רבות נמצא ביד הרוסים אזרחי העיר, עשירי עם כי גם המה הי' בקושרים על היהודים, גם בכמה כפרים סביבת העיר התקשרו האכרים על היהודים אשר ישבו בקרבם ויבוזו ברזיהם וכל אשר להם.

הפרעות בברזינא [פלך טשרניגוב].

לשמוע השערוריות אשר נעשו בקונוטופ נקבצו ביום א' 3 מאי אכרים לאלפים לנפול על היהודים, אך תקותם נשארה מעל, כי בפקודת שר העיר סוגרו על מסגר בתי המסחר ואנשי הצבא סבבו בשוקים וברחובות ואזהרות קשות נדבקו בכל עיר בשם שר הפלך לבלי יזיד איש לנגוע ביהודים לרעה, גם ביום 6 אבגוסט הרזאספו המון רקים ופוחזים אשר הסיתם סוחרי הנוצרים ויחלו לנתוץ ולאבר את כל טוב היהודים אך אנשי הצבא באו ויפרעום מעשות שמותי בעיר בלילה הציתו הפראים אש בבית יהודי וכאשר התאספו אנשי החיל לכבות את התבערה התפזרו השובבים בכל פנות העיר וישברו בבתי היהודים כל אשר מצאה ידם.

וב„המליץ" 34 הובא כי למרות אנשי החיל אשר נצבו לשמור את העיר הי' בחוצות המון אדם רב השאפו להתנפל על היהודים, גם ביום 18 אבגוסט הי' פרעות, נהרסו בת יהודים עד היסוד ואנשי הצבא חפשו את השודדים ויתנום בכלא אך בתי הכלאים אשר בעיר הי' למשחק לפריצי חיות כי אם כלאם בלילה. הבקר אור והמה יצאו לחפשי כי איזה מאצילי המקום גם הסוחרים הנוצרים לקחום על אחריותם ועוד חזקו לבם ויסיתום ביהודים באמרם: אל

תיראו. כי כלה ונתרצה לעשות כלה ביהודים, גם נתנו למו יי"ש בעד גבורת ידם נגד היהודים. פקיד העיר התנהג ברפיון ידים עם הפראים בשפטו מעשיהם כמעשי משחק ילדים קטנים והיהודים בכו.

פרעות בדמיטרובקה [פלך טשרניגוב].

ביום 27 אַפריל יצאו אנשים פוחזים עושי מלאכה בתחנית מסלת הברזל בקונוטופ ויתנפלו על בתי היהודים הקרובים אל התחנית וישברו את כל הבא בידם ויקרעו ג"כ שלשה ספרי תורה וביום המחרת יצא הקול בקרב ההמון כי ניתן רשות לעשות שפטים ביהודים ויתקבצו יחד עירונים ואכרים מהכפרים, גם נשיהם ובניהם באו בעגלות וכל היום שללו בבתי היהודים וחנויותיהם אשר עשו לשמה כמשפט השודדים בערים אחרות במרתפי יי"ש ויי"ג שברו החביתין ויביאו שמה כלים עם נפט וזפת וימהלום ביחד, יהודי אחד נהרג. וכה הלכו כל הלילה עד אור הבקר בהמון חוגג מבית לבית ומחנות לחנות ושללו והנשאר הרסו והחרימו, כשמוע יתר האכריב מסביב העיר מכל אשר נעשה קמו גם הם ביום 29 אפריל בכפר סאסנובסק ויהרסו בתי היהודים וחנויותיהם, לא השאירו שריד ופליט, כי גם אשר טמנו היהודים, בקרקע חפרו ומצאו ס"ת אחד וספרים למרבה קרעו לגזרים גם חפצים ובגדים יקרים וכל כלי בית אשר לא יוכלו לקחת עמדם שברו. ביום 30 אפריל החלו גם האכרים בכפר קראסנא־קאלדרן (35 קלמ. מקונוטופ) לבוז וכל הלילה הרסו ובזזו בתי היהודים וחנויותיהם, ספרי תורה קרעו וכל חוצות הכפר הי' מראה שלג מנוצות, היהודים עם נשיהם וילדיהם ברחו היערה גם שוטר המפלגה אשר נקרא לבוא שמה, לא יכול לעזר להם, כי המון התרו בו כי אם יעמוד לעזרת היהודים גם עליו תעבור כוס התרעלה, עד אשר בא שר הפלך בעצמו עם אנשי חיל ואז חדלו הפרעות.

במכה"ע „זאריא" יסופר כי בעת השערוריות פנו היהודים יושבי הכפר קראסילובקה בבקשה אל פקיד הכהנים במקום ההוא, כי יבקש הוא תחבולות להטות לב האכרים לבל יקומו עליהם להכותם לגזול רכושם, על זאת ענה הכהן כי אין לכהנים דבר עם ענינים כאלה, כי זה עסק הפוליציא ולא על הכהנים למלאות משמרת השוטרים, כן יסופר מעשה שהי' אשר ממנו יוכלו לראות שונאי ישראל אם אמת הי' בפיהם, כי מלאה סאת היהודים וחמת האכרים עליהם פרצה ועברה גבול.

לכפר זנמנקה נשלח לחפץ שר הפלך גדוד דרגונים מנובוגעארגיובסק במסע מיוחד. השערוריות שככו והנחפשים נמסרו ליד שר המחוז.

בכפר יאדלובקה גר איש יהודי בבית אכר אחד ויהי היום ויבא האכר אל היהודי בדמעות שליש בכה ואמר: אהה! יום צרה בא, צר לי מאד על משרתי, אך מה לעשות פקודה היא. ובדברו החל לשבור החלונות ולנתוץ התנור ולהסיר הגג וכו', ככלותו עבודתו פנה אל היהודי לאמר: תנה לי איפא על רביעית הין יי"ש אשתה ואשכח רישי; הלא בגללך נהרס בית, אך למותר לבאר כי הגידו להכפרי הנבער כי פקודה באה מהממשלה להרוס את כל הבתים, אשר יהודים שוכנים בהם, והוא שמר מצות המלך באמונה ויהרוס את ביתו.

ועוד יסופר כי באחד מבתי חרושת המעשה (זאוואד) אשר לעברי התפרצו הפועלים ויקימו לעשות שמות ואדון הבית הוכיח להם כי רעה הם עושים לעצמם, ברצותם לאבד בידים ולהשחית את המקור אשר ממנו לחמם נמצא. לא חפצו לשמוע לו באמרם כי יראים הם פן יענשו על בלי מלאותם את החוב אשר נוטל עליהם (כל דלא קטיל קטלוהו, גטין נ"ה) ולא זזו משם עד אשר נעתר לבקשם ויתן להם מכתב תעודה כי מצדם לא היתה מניעה, ורק אדון הבית נצב לשטן למו ולא נתנם לבצע מזימתם.

גם מכמה כפרים שלחו צירים אל השרים לבקשם, כי יגבילו זמן למתי יתקבצו להרוס את בתי היהודים ורכושם ויאמינו כי מצות המלך היא.

פרעות באיצניץ [פלך טשערניגוב].

גם עד העיר הקטנה והדלה עבר רוח סער מתחולל בזעם נורא וישחית ויהרוס, כל אשר פגע על דרכו. אם שם ישראל נקרא עליו. ביום 16 אבגוסט התאספו אנשים רעים חרשי משחית מבני עם הארץ ויחרשו על היהודים רעה, להרסם ולגרשם. מן העיר הזאת, ואחרי אשר שרתו לשכרה, פשטו בחוצות העיר, החריבו את בתי היהודים, שללו את כל רכושם ויבוזו את חנויותיהם עם המרכולת אשר בתוכן, גם פרצו אל ביהמ"ד ויעשו שמה ושאיה, מלבד סה"ת אשר גנזום בעוד מועד והרבה משפחות יהודים תושבי העיר נשארו בערום ובחסר כל.

הפרעות בניעזשין [פלך טשערניגוב].

ב„המליץ" 31 שנת תרמ"א הובא, אשר ביום 21 יולי התאספו פריצי גוים ויפלו כחתף על היהודים ויכום באכזריות חמה ויהרסו את הבתים והחנויות, וישברו החלונות והדלתות וכל אשר מצאו בתוכן החרימו. עירונים וכפרים מסביב באו לעזרת אחריהם לשלול שלל באין מכלים דבר, במרתפי יי"ש וי"ג שברו החביתין ויביאו שמה נפט וזפת וימהלום יחדו, וכן עשו לכל הסחורות בחנויות העברים, מכולת עם שמנים וכל מיני מטוה כללו יחדו, כלי יקר ודברי חפץ שמו בכליהם, ואשר לא יכלו לקחת עמם שרפו באש או שברו ויטחנו ויחרימו. כה התחולל ההמון ויגזרו על ימין ועל שמאל ואין מציל מידם, גם ארבעה ספרי תורה וספרים למכביר קרעו לגזרים ולא נשאו פנים גם לשוכני עפר, כי גם בשדה הקברים עשו שמות וירגיזו את עצמות המתים ממנוחתם, כה הפכו את כל בתי היהודים לתהו ובהו.

כאשר בא שר הפלך ויתרה בם כי מרה תהי' אחריתם אם יוסיפו לעשות זר מעשיהם, אך הפראים לשמצה ענוהו עזות עד כי מצא השר לטוב לחדול מהם, ורק כבוא גדוד רוכבים מזוינים מהעיר הקרובה פריליוק ויחלו ליסר בשוטים את הפראים, אז קמה הסערה לדממה ובני ישראל יצאו ממחבואיהם, אבל מה מצאו? גלים נצים משברי כליהם ומבתיהם ומרכולתם.

וב„המליץ" שנת תרמ"ד 61 הובא אשר במכה"ע אשר לפלך טשערניגוב נדפסו דברים כאלה: בעיר ניעזשין יצא הקול כי העם מתעתד ליום 19 יולי לפרוע פרעות בישראל ועל היהודים נפלה אימתה ופחד בזכרם היטב את הימים הנוראים ימי העשרים ואחד לח' יולי שנת 1881 ובהודע הדבר לשר הפלך פקד ביום 17 לשלוח די חיל לעיר ניעזשין להרגיע את לבות החרדים מפחד היום הבא וביום 18 לחדש נסע ובא בעצמו לעיר הזאת לעשות את כל הנחוץ לשמירתה, כאשר הי' קלא דלא פסיק חדל המסחר, החנויות סוגרו וכל הונם ורכושם הובאו בתחתיות ארץ או הוצאו מן העיר, כראות זאת שר הפלך הוציא קול קורא:

„כל אשר יזיד להרים יד על רכוש רעהו או יעשה מהומה ברחובות העיר יענש קשה מבלי תת לו כל חנינה. ידעו נא המעבירים שמועות רעות כאלה בקרב העם, כי בהתגלות שמם יוסרו בחמה עד כי לא יערבו עוד את לבם להחריד עיר ומתים. שר הפלך נסיך שכובסקי.

הפרעות בברובורוב [פלך טשערניגוב].

ביום 27 אפריל יצא ההמון לאבד את כל רכוש היהודים ויעשו כמשפט כאשר עשו במקומות אחרים, אך לא נגעו ביהודים בעצמם לרעה, וגם בבזה לא נתנו עיניהם רק כל מגמתם היתה להרבות נזק היהודים. גם הציעו לפני המתקוממים עליהם לפדות נכסיהם בכסף מלא, אך הם לא אבו לשמוע להם.

בעיר הקטנה סלבדקה מחוז אסטער פלך טשערניגוב וכן בכפר ליעטקא הסמוכה לאסטער

הרסו הפוחזים. מהרבה בתי ישראל לא נשאר מאומה מרכוש היהודים.

פרעות בפולטבה.

בן אחד הכמרים ועירוני אחד פזרו ביום 24 אַפּריל מכתבי קריאה להרוג ולאבד את כל היהודים. גם בכל ערי הפלך פזרו מכתבי קריאה כאלה. היהודים שלחו צירים אל שר הפלך לחלות פניו לעצור בעד הרעה טרם תבוא, והוא הבטיח כי ידאג לבלי יאונה להם כל רעה והבטחתו מלא. לעמת זאת החלו הפרעות בערי הפלך.

הפרעות בפריסקב [פלך פולטבה].

למכה"ע „זאַריַא" הודיעו, אשר ביום 30 יוני, ט"ו תמוז יצא הקול כי נכון העם לפרוץ ביהודים ותרב המהומה בין יושבי העיר וימהרו ויסגרו חנויותיהם, ועד מהרה התקבץ האספסוף ויחלו לפוצץ זכוכות החלונות עם מסגרותיהם בכל חוצות העיר ויהרסו את כל הבא בידם וכאשר עלתה בידי השוטרים לתפוס בכף רבים מהפראים ולהפיץ את הנותרים התפזרו לכל רוח בסביבת העיר ויעשו שמה ושאיה. וכה הלכו והרסו גם כל יום ראשון ליולי ויהרסו גם בתים וישברו את כל הנמצא בבתים ויכינו שלג פורח באויר מנוצות הכרים והכסותות.

ביום 2 יולי כאשר בא שר הפלך ויקרא לזקני העיר ויאספו אליו המון רב ועל שאלתו מה הם דורשים ענו: כי חפצם למלאות אחרי בקשתם לגרש את היהודים שלא נמנו בספר תושב העיר, וגם להוציא את האסורים בדבר השערוריה.

ויען שר הפלך, כי הוא בעצמו לא יוכל להחליט דבר בדבר שאלתם הראשונה, ועליו להציע זאת לגבוה ממנו למען יחרץ דין חרש, ובנוגע להכלואים יובא משפטם לפני בית דין אשר בידו לפטרם או להענישם.

פתאם קרא אחד מקרב ההמון: מה לכם כי באתם הנה, ושם היהודים שוחטים את ילדנו, התנפל האספסוף על היהודים אשר עברו שמה, ויפנו אל הרחובות ויחלו מחדש להרוס ולהחרים בחלק העיר הנקרא „מבצר" והיהודים נפלו על השודדים בקרדומות וביריחום וגם ירו עליהם, אך שר המחוז מהר לבא שמה ויעץ את היהודים להשליך את הנשק מידם כי אנשי חיל יגינו עליהם, אז התעורר ההמון עוד פעם וישב לפרוץ בבתי היהודים, ושר הפלך יעץ את הרשות המקומית למען השיב המנוחה למלאות חפץ העם להוציא את האסורים אשר נתפשו בעשותם את השערוריות בעיר, ובין רגע יצאו מבית כלאם ועוד יתרה עשו: במקומם הושיבו יהודים אשר עמדו על נפשם.

פראַ"ב „המליץ" 28 הובאו פרטי הפרעות בדברי שאלה: זה כשני שבועות יצא הקול קלא דלא פסיק כי הנוצרים מתלחשים לנפול על היהודים כאשר עשו בכמה עירות. אך פקידי העיר הרגיעו את היהודים באמרם, אל תיראו מאומה! אנחנו נהיה לסתרה עליכם לבל יאונה לכם רע.

ויהי ביום 30 יוני התלקטו המון רב מהנוצרים אשר בעיר, מלבד ריקים ופוחזים באו עשירי הנוצרים בתוכם ויחלו להתהולל ביהודים ולהגר בם מדון, היהודים הבינו כי מדון—תוגה, ויסגרו את חנויותיהם על מסגר, וימהרו הביתה; אך ההמון החל לשבור החלונות בבתי היהודים בראשונה נסו היהודים להתיצב נגדם להפריע אותם ממעשיהם, אך כאשר ראו כי מכל קצות העיר יתוספו על מתקוממיהם המון אדם וכלם אחוזי מקלות גדולים ועבים, וימלאו את רוב חוצות העיר מפה לפה וכמו פריצי חיות מהרו לרוץ מרחוב לרחוב, לשבור ולנתוץ, להרוס ולקרוע, אז ראו היהודים כי עמלם לעצור בעד הפראים יהי' לשוא ויחדלו מהם, כמעט נודע הדבר לשוטרי העיר ויחישו לבוא למקום השערוריות. גם אנשי חיל באו, אך המה לא עצרו כח

להשקיט את המרד, כי רב מספר ההמון הנאסף, ויודיעו לשר הפלך ויען להם כי נכון הוא לנסוע תיכף לעצור בעד הפרעות, היום פנה ויאת לילה, אז הלכו השודדים לנוח מעמל היום האיום ויהי בקר, 1 יולי קמו הפראים לבצוע זממם אשר החלו יום העבר, וילכו הלוך ונפץ את החלונות ולהרוס את כל אשר מצאו ידם. אך ביום הזה צלחה בידי השוטרים להפוס ארבעים מהשודדים ולתתם בבית הכלא וגם עצרו מבוא אל רחוב השוק אשר עשירי היהודים דרים שם, אולם להפריע את ההמון ממשובותיו מכל וכל לא עצרו השוטרים כלעומת ההמון הרב והשודדים חרפו אותם ויכניס בשם „משרתי העברים" לוקחי שוחד, בין כה וכה הרסו את רוב בתי היהודים כל היום וכל הלילה, וכאשר האיר הבקר יום 2 יולי בא שר הפלך ומיד נתן צו כי יבואן להתיצב לפניו כל ההמון הנוצרים ויבאו כחמש מאות איש וישאל אותם השר מה חפצם מהיהודים? ויענו כלם פה אחד: לא נאמר לך מה שאלתנו עד אשר תצוה להוציא לחפשי את הארבעים הנוצרים אשר סגרו אותם במשמר אתמול.

זאת לא אוכל לעשות ענה להם שר הפלך, כי הוא נגד חוקי הממשלה. כשמוע זאת ההמון, הרימו פיהם בצחוק פרוע וידרשו בקול נגוד ומצוה להוציא אותם לחפשי מיד, ואם לא אעשה זאת מה יהיה? שאל השר אותם. או לא יותר מכל בתי הרשות המקומית אבן על אבן — השיבו לו ההמון הפרוע, מחשבותם זאת הבין השר כי לא עת לדבר עמהם ויחדל מהם, וההמון הלכו משם עוד פעם אל יתר בתי היהודים ויחלו לשבור כמקדם.

בצהרים צוה השר את השוטרים כי יאמרו להמון כי שאלתם תנתן להם להוציא את האסורים חפשי, ויבוא ההמון עוד פעם לפני השר לבקש לגרש מיד את כל היהודים, השר עמל להוכיח להם, כי היהודים לא יזיקו להם מאומה, אך עמלו הרב היה לשוא, הם באחת: לגרש כלה את היהודים, ויעש השר בחכמתו לתת להם מענה להרגיעם ויאמר: לגרש את היהודים מיד לא אוכל מטעמים שונים, ואתם זאת עשו הכיני למחר מכתב בקשה לגרש את היהודים ועל מכתב הבקשה יחתמו אלה החפצים בזאת ותשלחו אלי לפולטבה, וחפצכם יבוא לכם, ובזאת הקים הסערה לדממה, גם בכל הדרך מפריסלב*) אל המחוז פנימה, בכפר סט' ד ע נ ס ק י, כפר לעפענובקה, סעמענובקה, כפר ליאלאק, שקאפצי, ליובארצי עשו הפראים כלה בכל אשר מצאו.

גם בהעיר ק ר י פ ע ל הגדולה הגיעה שמה השמועה מעפעריאסלאוו אשר הוכו היהודים עשו גם שמה שמות.

פרעות בבוריספול [פלך פולטבה].

במכת"ע „זאריא" מן 17 יולי יסופר, כי בבוריספול באו שמה כשלשים קוזאקים גם שר המחוז מקרמנצוג עם שר חיל זאנדארמי וביום 12 יולי קראו לכל יושבי העיר להתאסף לבית

*) בפריסלב נוסד ועד לחקור סבת הפרעות. לפני הועד הוצעו, אשר היהודים הנבחרים בתור יועצים באופרבה וגם בזעמסטבה יעזבו את משרותיהם אשר לא יכונו לאנשים שאין להם אומן רוח אזרחים, 2) כי יצוו היהודים על נשיהם ובנותיהם לבלי תלבשנה בגדי משי תכשיטי זהב ואבנים טובים לאשר התכשיטים האלו אינם מתאים לא עם מדרגת השכלתם ולא עם מצבם בעדת העיר, 3) כי לא יחזיקו היהודים משרתות נוצרית אשר בשרתן בבתי היהודים תהפכנה לקדשות, תשכחנה אמונתן ובזדון יפתון היהודים להשחית מוסרן" 3) לגרש מן העיר כל היהודים בני ערים אחרות, 5) לאסור על היהודים לקנות תבואת למסחר במרחק שלשים וויארסט סביב העיר, ולמגדר מילתא יהרסו מסכנות התבואת, 6) לאסור על היהודים לקנות על השוק מכילת לממכר לרוסים, 7) לאסור על היהודים לקנות תבואה בשבילם, וכן לשכור שדות מאנשים פרטים, 8) לבקש מאת בית פקודות העיר לבלי השכיר ליהודים את השוקים לימי השוק,

פקודות הגליל (וואָלאָסטנאָיע פראוולעניע) ויבוא כל העם אשר לכבודם כבר טעמו ממגד יין דגון ויהי בצאת שר המחוז אל ההמון הנלהב ויצאו מתוך האספסוף בני בריוני ולא נתנו לשר המחוז לדבר דבר ומכל העברים נשמע קול קורא: לבל יהי׳ עוד יהודים, למותר הם לנו ולמה זה איפה שלחו לנו קוזקים? כראות שר המחוז כי דבריו כקורא במדבר הלך משם לגליל אחר, ויקח עמו את הפריסטב המקומי ואת הזנדרמי; ההמון נשאר לפני בתי מרזח ומבתי המרזח החלו לעשות פרעות, היי״ש מהבקבוקים שתו לרויה, ואת החביתין שברו והיי״ש נשפך לארץ וכל רכוש היהודים החרימו, כרגע יצא הקול בעיר אשר היהודים מוכים ובמשך חצי שעה נקבצו באו יורצר מאלפים איש לראות המחזה הנורא הזה, ההמון הפרוע הלך וגדל, והיי״ש אשר שתו לרוי׳ העירם לשוד וחמס, ויעשו שמות בכל בתי ישראל, וכל טובם בזזו, ואשר לא יכלו לשום בכליהם שברו, רמסו, ושרפו ספרי תורה ספרים רבים ותפלין קרעו לגזרים, ביתר שאת פשטו הנשים ידיהן בגזל וביחוד אלה אשר הי׳ משרתות בבתי היהודים כי הראו להשודדים את המקומות אשר שם טמנו היהודים שאירת הונם והמה עשו כלה בכל אשר מצאו, השוד גבר עוד יותר כאשר הרסו שלשה אוסמות יי״ש. האנשים רחצו הליכותם בייש במלא מובן המלים האלו, הנשים שאבו יי״ש בדלי להביא אל בתיהן וישקו ממנו את ילדיהן באמרן: טעמו גם אתם ותדעו כי הכו את היהודים.

לעת ערב שבו שר המחוז והזנדרמסקי עם הפריסטב, ויחלו להטיף דברים כבושים אל העם, אחרי כן צוו במפגיע כי ישוב איש איש לביתו, אך ההמון השיב בקול תרועת רוצחים ויפרצו ובידם קלשוני ברזל אל מרכבת שר המחוז, ואת שר הגדוד הכה אחד הקושרים על גבו בפלס ברזל ויפיל אותו ארצה, אז נתנו צו לאנשי החיל לירות בנשק בההמון ואז נפזרו לכל רוח והסערה קמה לדממה.

הפרעות בקובנו [פיך פולטבה].

ביום 27 יולי התאספו קהל גדול מההמון העירונים אל בית פקודות העיר ויבקשו מארת היועצים הנועדים שמה, לגרש מהעיר את כל היהודים בני עירים אחרות, אך ראשי הועד הבינו לעצתם הרעה, כי אך תאינה המה מבקשים להתגולל ולהתנפל על היהודים לכלותם בהם חצי שנאתם השיבו פניהם ריקם, ויעידו בם כי אם לא ישיבו ממזמתם הרעה, מרה תהי׳ אחריתם, כי נוכנו לזדים שבטים, אבל דבריהם הי׳ ככול קורא במדבר בלבות אנשי הרצח אשר שאפו לדמי היהודים, וביום ההוא נקבצו כלם אל מגרש השוק אצל החנויות ומכל קצוי העיר נדהרו אליהם המונים המונים מבני האספסוף, ודלת העם אשר שתו וישכרו כל היום, יען רבים מעשירי העם אשר היהודים המה לצמנים בעיניהם נתנו להם כסף ויי״ש למכביר למען יהי׳ למטה זעם בידם להנקם מהיהודים אנשי עברתם, ויעמדו כלם הכן להתנפל על החנויות, עשירי העיר ראו את הסער חנורא המתחולל על ראשם מהרו לשלוח אחרי לגיון אנשי חיל החונים בסביבת העיר אבל טרם באו אנשי החיל הלכו מבית לבית ומחנות לחנות ויבוזו ככל אות נפשם, והנותר השליכו החוצה וירמסו ברגליהם, ככה השתוללו הנבלים עד אשר באו אנשי חיל ובראשם שר הצבא ויחלו להכות את השודדים בחרבותם, הרבה נתפשו והנשארים ברחו, בערב יום ההוא בראותם את ההמון הולך ורב סוגרו הבתים על מסגר ואיש יהודי לא נראה על פני חוצות העיר, בראות שר הצבא את ההמון העצום הולך וסער, נגש אליהם ויבקשם כי ילכו איש לביתו אם יקשו עורף אזי יהי׳ נאלץ לגרשם בחזקת היד, אך ההמון ענה אחריו בקול תרועת הידד בצחוק פרוע מי שמך לשר ושופט עלינו, אזי התקצף שר הצבא ויצו את אנשי החיל לעלות על סוסיהם ולהשתער על ההמון עד כי יהי׳ למרמס תחת פרסות הסוסים, ההמון ראה ויסוג אחור, ואחרי כן נפוצו איש לעברו ועוד בלילה ההוא נעשו שמות ושערוריות בחצר המות

ויפלו מצבות רבות ויהרסו גם קברים רבים, אולי טמנו שם היהודים רכושם.

הפרעות בברזין פלך פולטבה.

בעיר הקטנה ברזין מחוז פריסלב אשר בה כארבעת אלפים תושבים רוסים ושלש מאות יהודים, נקראה אסיפת העם לבית פקודות העיר, למועד הנגבל באו יושבי המקום וזקן העדה באר והזהיר את העם, כי לחמוס רכוש היהודים היא נגד הדת ואחריות גדולה על המתחייב בחטא זה.

אחרי הרעש בפריסלב סוגרו כל בתי מרזח במחוז בזאת קותה הממשלה לעצר בעד השערוריות. ועוד אשר ההמון שמע לדברי הכבושין של הזקן, אשר הטיף לחיות בשלום את היהודים, והנה על פני חוץ נגד בית הפקודות עבר איש יהודי מכפר קוליאבובקה בעגלה טעונה שתי חביות יי"ש הנאספים עצרו את היהודי מלכת הלאה דרכו, היהודי הבין כי ברע הוא ויציע לפניהם לעזוב בידם חבית אחת בתנאי כי יתנוהו לעבור עם השנית, ויאות לי, כמעט לקחו את החבית ובין רגע לע נשאר מאומה מהחבית, שלל יקר כזה אשר בא לידם בלי עמל ויגיעה השכיח תכלית אספתם ויחלו לעשות בחפץ כפיהם באופן מתנגד למטרת האספה, קרבו אל החנויות היהודים וברגע שברו כל הדלתות, כל הסחורות שנמצאו בחנויות השלכו החוצה, והנשים והילדים של הנוצרים אשר נקבצו באו לקטו ויביאו את כל הנמצא לבתיהם, כהתימם לשלוח את כל הנמצא בחנויות פנו אל בתי מרזח ואוסמות היי"ש ויחרימו וישוסו כל אשר מצאו מכל אשר ליהודים בעיר לא נשאר מאומה, השוד והחמס ארכו בלי מעצר עד יום מחרת בבקר.

פריטין*) (פלך פולטבה).

בעיר נדבקו על קירות הבתים ברחובות קול קורא המעורר את ההמון להרג ולאבד את היהודים ביום 12 יולי ויפנו היהודים אל שר המחוז להיות להם למגן והוא דרש ממצביא הצבא לשלוח שמה אנשי חיל ועשו כל יכלתם לעצור בעד השערוריות טרם תפרוץ.

נובו־ארכנגלסק (פלך יקטרינוסלב).

גם שמה יצאה הקול כי ביום 28 אפריל יעשו ביהודים פרעות, רבים עזבו את העיר עד יעבור זעם וראשי העיר הודיעו לפקיד החבל את דברי הנוצרים ויקרא מכתב גלוי מאת הנציב באודיסה ויבינם לדעת כי מרה תהי אחריתם אם ישלחו באולתה ידיהם וכה הצליחו להשבית שאון רוח העם.

אלכסנדרובק (פלך יקטרינוסלב).

גם על העיר הזאת עברה כס התרעלה. ביום ראשון לחדש מאי נאספו הנוצרים כשלשת אלפים איש ויפרצו בבתי היהודים והחנויות ויחמסו כל אשר ראה עינם וישברו וישחיתו את כל אשר לא יכלו לשום בכליהם. בתים רבים וגדולים נהרסו עד היסוד, רבים נסו לערים אחרות או בקשו מפלט למי בשדה גם כספם וזהבם לא יכלו להצילם ביום עברה, הפראים רמסו ברגליהם ספרים וס"ת ויותר משלש מאות משפחות נשארו בערום ובחוסר כל. גם על מושבות העברים אשר בפלך יקטרונוסלב היהודים עובדי אדמה, גם עליהם עבר כוס התרעלה.

בימי 5-8 התנפלו הרוסים על הקולוניות טרודוליובובקה, מעזערעטש, נעטשאיובקה וקאמישבסה ויצ'גום ככלי ריק, את האכיונים האלה החיים

*) בפעם הזאת הצילו את העיר מהפרעות אך בשנת 1905 יום ה' מרחשון הי' פרעות ושדדו את כל העיר וכן בשנת 1919 2 פברל ע"י אנשי חיל של פטלורה הרגו ושדדו את כל אשר מצאו.

מיגיעי כפיהם ורבר אין להם במסחר וקנין עם האכרים שכניהם, יי"ש לא מזג להם, את בתיהם הרסו וכל אשר מצאו בתוכם נפצו לרסיסים. את ספרי התורה וכל הספרים קרעו ויטנפום בטיט ורפש. אנשים נשים וטף נמלטו על נפשם בעור בשרם באישון לילה ויתחבאו בחורין ובסדקין על פני השדה הרחק מדרך רגל אנוש, לראשונה הצליחו יושבי המושבה טרודוליובובקה לגרש את השודדים בעזרת יושבי הקולוניות נעטשאיובקה וגרפסקי ועוד איזה אשכנזים אשר חשו לעזרתם, אך בראותם כי לא יוכלו לעמוד נגדם ברחו לנפשם, אז פרצו בבתים ויקחו את כל רכושם, גם את הסוסים גם את הבהמות, כל כלי החרישה והקצירה הכל לקחו ואת הנשאר שברו לרסיסים, החנויות הרסו עד יסוד, עשרה ספרי תורה וספרים רבים קרעו לגזרים וירמסום ברגליהם, ארון הקודש והתיבה לקחו עמדם, גם יתר הפליטה אשר הצילו מיד השודדים וסתרו במושבה אשכנזית „מאַריפעלד" כשבעה קלמ. מהמושבה שבו ויבזו, גם במושבה נוֹם. 4 סמוך לגולייפאַל פרצו הפחוזים ויעשו שמות בכל המושבות.

ובמושבה קאבילנא השליכו מת אחד דרך החלון וכאלה מעשים נוראים, וכאשר שאלו להם מדוע תעשו כה לשכניכם עובדי אדמה כמוכם, שלא הרעו לכם ולא השיגו את גבולכם? השיבו בתום רוח כי כן ציה שליט אחד אשר עבר בכל הכפרים לעשות ביהודים כלה

בקריבוי־ראג וכן בקאלאניע רעפטין בקרבת קריבוי־ראג פועלים בלכתם לבקש עבודה עברו דרך הקולוניות ועמדו לנוח אצל בית המלון ואחרי שותם יי"ש די סבאם הרסו בית המלון ומשם עברה רעתם על כל בתי הקולוניסטים אשר עשו לשמה ויגזלו כל הבא בידם ויחריבו הרבה בתים.

בעל נכסים הקרוב שלח את אנשיו לעזרת הפקידים ויחד שתו יד על הפוחזים ויאסר מהם הרבה, והנשארים ברחו ומלטו עם הבזה אשר לקחו אתם, האדון בא אל מקום ההפכה יצו להוליך את האסירים אל חצרו ולהורידם במרתף. אבל עד מהרה נודע כי להקה גדולה במספר מהראשונה עתידה לעבור דרך הכפר של האדון ומיראתו פן יבואו אלה לגאול את אחיהם האסירים ויפרעו פרעות בנכסיו צוה להשיב את האסירים אל הקולוניא וכבוא הלהקה השניה שות שתו יחדו על יתר בתי היהודים להכותם חרם ושללם לבוז. אז התעוררו הקולוניתים האשכנזים מיראתם פן תגע הרעה גם בם ויקומו יחדו לעזרת היהודים ותכבד ידם על הפוחזים ויגרשם.

ובקריבוי־ראג הי' ג"כ פרעות בחדש אקטאבער שנת 1883 כפי אשר הודיע מכה"ע „סאוור־איזוועסט" פועלים ממקומות רחוקים העובדים על מסלת הברזל היעקאטרינסלב' המתנועעים ממקום למקום לרגלי המסלה אשר סללו, הוסיפו לעשות מעשיהם זר מעשיהם נקבצו ובאו יחדו המון עירוני המקום בשוק ויקיפו חנותי יהודי ופועלים צעירים המחזיקים במסמרות את הגשרים על נתיב הברזל יצאו בקרדומות ובכשילים, נקל הי' אז לעצור בעד השערוריות לו נסה איש לגער בנערים האלה, אך חמש מאות איש גרי המקום לא זזו ממקומם, גם אחרי אשר הפריסטאוו המקומי חלה פניהם לעזור לו לתפוש את עושי הפרעות, ברגע קפץ אחד הפועלים האלה על הפריסטאוו ויך בראשו בגרזן ויפול תחתיו וישאוהו לביתו. אז התחבר ההמון אל הפועלים וילכו מחנות לחנות של העברים ויעשו שמות ויפסחו על חנויות הרוסים, וחבל אחד מעושי השערוריות נפרד מהם וילכו להרוס את מרתף הי"ש וחנות לממכר יי"ש בבקבוקים, אך למרתף לא יכלו לבוא כי איזה מאכרי המקום הגינו עליו וגם הי' סגור היטב, אך את החנות הרעישו ויציאו החביתין וישברון ובכובעותיהם סבאו יי"ש וישתו לרויה, כאשר גבר עליהם השכרון הוסיפו להתעולל: וכה הלך וגבר המון מחוללי רעם, מהשוטרים לא בא איש, על השוק נהרסו החנויות משם נפוץ ההמון בכל חלקי העיר וחלק ממנו עבר נחל סאקאסגן

להרוס את בתי ממכר המשקאות, כה הרסו הרבה בתים ושדדו את כל הנמצא ואת הנשאר שברו לרסיסים, בשעה 11 בערב עוד נשמע קול מריעים ומצריחים קוראים היד! בכל קצות העיר הקטנה הזאת, כל תושבי המקום נבהלו אהרי אשר נודע כי המון השכורים החלו לקצץ גם בבתי הנוצרים ויפרצו בבית המידד מחברת הצרפתים, בעמל רב עלתה בידו להרחיקם מביתו, אז קמו הנוצרים ממשכילי המקום עם איטליאנים הקבלנים לעצור בעד הפרעות. הם יצאו נגד ההמון ובמשך זמן מצער עלתה בידם להשקיט המהומה וההמון נמוג והלך לו. המגינים הלכו ממקום למקום ויעצרו בעד הרעם אשר לולא הם כי אז נגע בכל בתי היהודים, המה הגינו על ביהכנ"ס ליהודים ויתפסו רבים ויתנום במאסר.

פורעי הפרעות נסו להתקומם נגדם בזרוע נטויה בכשילים אשר בידיהם, אך גם המגינים היו מזוינים וידם רוממה ואצל השודדים אשר נתפשו מצאו טבעות עם מורי שעות אשר שדדו, בין פורעי הפרעות הי' מיושבי העיר ולא בשו לעשות את השערוריות.

גם על עיר הפלך יעקטרינוסלב עברה כוס התרעלה, גם עליה באו אנשים רעים וחטאים ויהפכו את העיר כסדום ועמורה ע"י תרנגל ותרנגלת ע"י דבר מועט חרבה העיר. כל מכה"ע מלאו את הפרעות אשר נעשה בכ"ז תמוז 20 יולי שנת 1883. כל הצרה באה ע"י חצי ליטרא בורית שבאה אשה כפרית לקנות בחנות וגנבה שמינית ליטרא ושמה בכליה, זאת ראה משרת החנות ויחזיק בה להשיב את הגנבה, וכאשר מאנה האשה לעשות כדברו, חפץ להוציאה ממנה בחזקה, ובהאבקם כה יחדו נדחפה האשה ותפול לארץ ותתחפש למתה ותהי צעקה גדולה ברחוב והעומדים הרבים בגשר הברזל הבנוי' על נהר דניפר הזלו להתגודד ולהתאסף יחדיו את המשרת והכפרית הוליכו בהמון רב אל בית השוטרים ועדת העובדים הלך וגדל וכלם באו אל השוק ויפלו כאיש אחד על החנויות ויבוזון ויהרסון עד חרמה. עד מהרה סוגרו כל חנויות על מסגר ויבקשו עצות לעצור את הפראים ממעשיהם אבל אנ"ח הי' בעיר רק מעט מזער ועד בוא הלילה לא נשאר מכל רכוש היהודים מאומה, כי הכל שברו שחתו ושדדו שכבת הנוצות היתה ברחובות עד הברכים, בחצות לילה שלחו אש בבית אוצר טבק בטבור העיר ועד הבקר הי' לשמה כל החנויות, כלי זהב וכסף וחפצים יקרים, כל אוצרות היין והי"ש הורקו. הרבה מהם הי' למאכלת אש. למחרת שבו היחפים ויחרימו את יתר הפליטה, בכמה רחובות באו ושבו, ובאו עד כמה פעמים עד אשר לא נשאר אף צרור מכל היהודים האמללים שעמלו כל ימי חייהם. הרבה החישו מפלט להם להתחבא בקברים בחצר המות וגם שמה המון השכורים העובדים במשרפות הלבנים רדפום וישליכו עליהם אבנים ולולא חשו אנשי הצבא לעזרתם בטח הרגו אותם. בין כה וכה והרשות המקומית שלחה לקרוא לאנשי הצבא העירה ושר הצבא צוום לירות בפראים ויפלו מהם אחדים ואחדים נפצעו אבל בזה עוד גדלה חמתם ויוסיפו לפרוע פרעות בישראל, אז נצטוו אנשי הצבא להריק עליהם חניתותיהם אשר לקני הרובה ממעל ולהתנפל עליהם כביום מלחמה והיא שעמדה להם להותירם בחיים ולמלטם בעיר שניהם. הודעות נדפסו ונדבקו בכל הרחובות להזהיר את העם להבדל מכל העדה הרעה, כי ירה יירו. כמה וכמה משפחות נשארו רק בכסותם אשר היתה עליהם בשעת הבהלה ובחוסר כל להחיות ברעב נפשן. גם בתי המדרש נהרסו עד חרמה ורק ביהכנ"ס נשאר כי שערי ברזל לו ולא יכלו הפראים לשברם.

וב„המליץ" 59 שנת תרמ"ג הובא דברים כאלה מיעקב ברוך ע"ד הפרעות ביקטרינוסלב. זה יותר משנים ימים אשר כמעט נחה שקטה הארץ בנפות דרומית מערבית משאון עריצים אשר התנפלו על היהודים לבלע ולהשחית, אמרנו כי הונח לנו ולא נוסיף לדאבה עוד. והנה ביום 20 יולי קמו עלינו זדונים אשר מגמחם לשלול שלל ולבוז בז. רקים ופוחזים שכורי יין

אשר כל קדש משחק למו, אליהם נלוו כשלשת אלפי הפועלים העובדים בבנין גשר הברזל על נהר דניפר בעירנו ויפשטו בעיר לעשות שערוריה במשכנות ישראל, בתים רבים הפכו לשממה. חנויות גדולות מלאות סחורות הוצגו ככלי ריק וזה דבר המקרה: אין כל ספק כי חרשי משחית העושים במחשך מעשיהם הסיתו את העם בנו ויכינו הכל ליום שואה ומשואה, הוא יום 20 יולי יום חגם אליהו הנביא לנוצרים, יום אשר המון העם והפועלים בטלים ממלאכתם ולמען מצוא תואנה להתגולל עלינו שלחו נער קטן בן האשה ברטשנקובה אל אחת החנויות אשר להסוחר היהודי נימרובסקי לגנוב שם דבר מה וכאשר נתפש בכף ומשרת החנות נגש להוציאו מצלחתו הרים הנער בכח קולו וברגע יצאה אמו ממחבואה ותרץ אל החנות ותצעק והמשרתים הבהילוה לצאת וידחפוה מתוך החנות ותפול מלא קומתה ארצה ותתחפש כמתעלפת או מתה. בקרבת המקום עמד במארב אחד מן המסיתים את העם לפרוע פרעות, אשר היה לפניהם פקיד בעיר קטנה והובא בשנה העברה במשפט אל אשר נסה לפתות את ההמון לעשות נקמה ביהודים, אך יצא נקי בהשפטו מחסרון עדים נאמנים. הוא בראותו כי נמלאה עצתו קרא אליהם: הביטו וראו כי היהודים רוצחים נפשות נוצרים ואתם מחשים, מהרו החלצו חושים לנקום נקמת דם אחותכם אשר הכו היהודים לעיניכם, וכאשר היום ההוא היה יום השוק ומכל קצות נקהלו העם העירה, התהלכו המסיתים בקרבם, גם שרקי במשרקותים וזה היה לאות לאספסוף אשר הי' עתידים ליום הזה להחל מעשיהם, את משרת החנות הכו מכת מות, חנות נעמיראווסקי ושכנו הקרוב הרסו בין רגע וכל סחורותיהם הי' לבז ולמשסה. אח"כ פרצו בבית היין אשר בקרבת המקום הנוא וישתו וישכרו וילכו אל השוק הגדול אשר שם רוב חנויות יהודים קטנות עם גדולות ויהרסו וישברו את הכל לרסיסים ויבזו שלל רב ותהי' מבוכה בעיר. עד מהרה באו כשלשת אלפי הפועלים אשר בבנין הגשר והפועלים אצל בעלי המלאכה הנוצרים ובקול זעקה התהוללו ברחובות קריה, לעיני אלפי אנשים אשר באו לראות את המחזה הנורא להתענג על הריסותנו ולשחוק על משברנו והם הפיחו אומץ רוח בלב הפראים ויתנו צדק לפעלם ויהללום בפניהם כי הטיבו לעשות משפט ביהודים, כי להם נאה, כי להם יאה, כי רק גמולם ישיבו בראשם ותהי ראשית מלאכתם לפרוץ בחנויות של ברזל ויקחו משם קרדומות, מקבות וכל כלי חפץ ויתפזרו בכל פנות העיר ויבוזו כל כלי יקר, כסף וזהב ותכשיטין אבנים יקרות ובגדים, רק כלי הבית אשר לא יכלו לשאת אתם שברו לשברים קטנים, רבים מיושבי העיר ובפרט נשים נערים ונערות באו בשקים ובאמחתות וימלאום שלל וישאו בכתף לביתם ויריקום, וישיבו וימלאום ויביאום למעונותיהם עד כמה פעמים ובעיר לא היה ביום ההוא רק כמאתים אנשי חיל ולא עצרו כח לבצור רוח השודדים.

וכאשר בא הרשיון ע"י תלגרף ממקום גבוה גם לירות בהמתפרצים, אז העד העידו בהם אנשי החיל, כי אם לא יחדלו תיכף ממעשיהם לשוב לבתיהם, ירו יירו והם לא שמעו לקול המתרים בם, אז צוו שרי הצבא לנסות בראשונה לירות רק באבק שרפה לאימם, אך כאשר ראו השודדים כי לא נפקד ולא נפצע מהם איש וישובו לעבודתם וילעגו לשרי הפקודות ויאמרו כי אך להפחידם נסו, כי לא יוכלו לנגוע בהם לרעה, אז צוו שרי הצבא לירות בכדורי עופרת אל מול השמים, כי לו שמו למטרה את ההמון הרב אזי עשו בהם הרג רב. ובכל זאת נפלו חללים רבים, ורבים נפצעו פצעים נאמנים ומהם מתו רבים בבית החולים, ותהי' מהומה במחנה המתקוממים וינוסו לבתיהם. בין הנפצעים הי' גם מהעומדים לראות את המחזה האיום, אולם עוד לא שככה כלה חמת השואפים לטרף ויוסיפו לבלע ולהשחית עד שעה שלישית אחרי חצות הלילה, אז נחה שקטה העיר אשר היתה לזועה במשך 15 שעות רצופות.

בלילה ההוא באו מנאוואמאסקאווסק הסרובה אל העיר אנשי חיל ובכל זאת התעודדו גם

ביום 21 יולי חשופי שת ויחפים ויהרסו אל כמה בתי היהודים לבוז בוז, וחפצם הצליח בידם להרוס בתים רבים טרם החישו אנשי דחיל לעצור בעדם מלבד אנשי העיר אשר מלאו אמתחתיהם מכל הבא בידם. גם רבים מבאי השוק טענו בעגלות מסחורות ההנויות וישובו לכפריהם.

כשלשת אלפים נפש נשארו בערום ובחוסר כל. רק נפשם היתה להם לשלל ולולא שרי החיל אשר עשו באמונה מעשיהם, אזי לא נשאר שריד מכל רכוש היהודים. גם הרע אויב בקדש את חלוני בהכנ"ס ובהמ"ד הכו לרסיסים וביותר הרבו להשחית בבהמ"ד ברחוב קאזאטצי. שם קרעו ספרי תורה וספרים רבים ומכל כלי בהמ"ד לא נשאר מאומה. עכ"ל.

ואחרי הפרעות ביקטרינוסלב יצא ה„נאוואסטי" ועוד מכה"ע אחרים אשר דרשו לתת ליהודים שווי זכיות וה„נאוו. וורעמיא" יצא במחאה נגדם וכדאי להביא פה מאמר אחד מעשרות אשר נדפסו אז במכה"ע הזה למען ידע ישראל עד כמה היתה שנאתו גדולה ליהודים וכי כל האמצעים והתחבולות קדושים הי' לו להגיע על ידם אל מטרתו הנעלה ואלה דבריו:

יקר לנו המותה מראות את השעה אשר תבא ברכה ליהודים ולמחזיקים בם, בהנתן להם הרשיון לעלות כשואה על כל ארץ רוסי'. לא השנאה לעם העברים כי אם חנאי החיים החמרים והרוחנים של עמנו הם הם נוחנים את הדברים האלה בפינו, העברי המשכיל לא יריב מעודו את הרוסי המשכיל אבל הרוסי הבער יאבק תמיד עם היהודי הבער, וביותר בגלל עזותו של היהודי וחוצפתו הידועה השקולה בכף אחת עם יראתו ומורך לבו — החקירה האמתית הראתה תמיד לדעת כי בשערוריות כאלה היה תמיד היהודי קופץ בראש לריב ימצה וכזאת ראינו גם במהומת יעקטרינוסלב.

באמרנו כי היהודי הוא קופץ בראש כונתו רק ביחוסו לעם הארץ, לא חדשה היא כי ינצו רוסים יחדו ואל נכון גם ביעקטרינוסלב קרה מעשים כאלה בכל יום, אבל די היה כי יכה יהודי את איש רוסי פעם אחת להביא רעה נוראה על עיר ויושבי בה כי בעם השליט בארץ תגדל תמיד אהבתו לעצמו ועל כן לא יתן מעודו לעם אחר לעשות את אשר יתיר לעצמו לעשות, כי יכה האשכנזי את האשכנזי, הצרפתי את הצרפתי אין בכך כלום: אבל ינסה נא איש צרפתי להכות אשכנזי בארץ אשכנזי, או אשכנזי את איש צרפתי בארץ צרפת, הלא אז יתקוממם כל עם הארץ וגם המשכילים בעם ימלאו חמה וקנאה גדולה, כי גדול כח השגיון הלאומי, וכל חכמה והשכלה לא תועילנה להכחידו מקרב האדם ובנוגע ליהודי עוד יגדל רגשיהם שבעתים. בהתערב בו גם קנאת הלחם והחיים, המהומה שהיתה זה לא כבר בעיר ראסטאוו אשר על נהר דן כמהומה שהיתה עתה ביעקטרינוסלב מקרה אחד להן, כבזו כן בזו נדרשו אנשי הצבא להשתמש בכלי נשקם, זאת הראנו לדעת כי שאלת היהודים ברוסיה עודנה כאשר היתה וכי חוקי מאי*) 1882 אשר שמחנו לקראתם בכל לבבנו מעטים מזעיר המה לפתרון השאלה הגדולה והקשה הזאת.

ידוע היא בחכמת הרפואה כי יש עצמים שאינם יכולים בשום אופן לקלוט בתוכם איזה דברים אחרים, התכונה הזאת נקראת בשם „אידיאָסינקראַסיאַ" נגד התכונה הטבעית הזאת לא תועיל כל תחבולה בעולם ואם נביא את הדברים האחרים בעצמים האלו בעל כרחם, ודי' תוצאותיהם אך יסורים וחלאים רעים. בנוגע ליהודים נוכל לאמר כי גם גופו של עמנו נמצא במעמד ה„אידיאָסינקראַסיאַ" ידברו טובי הסופרים אוהבי המין האנושי מליצותיהם על היהודים

*) חוקי מאי נקראו בשם גזרות איגנטיב אשר אסרו על היהודים לגור בכפרים ועוד גזרות רעות באותו זמן.

כאות נפשם, ידרשו המה על האושר הצפוי לאחרים מהשכלת העם הזה ומעלות רוחו, אשר הביא בעולם אנשים גדולים — עם רוסיה כעמי הונגריא ורומיניא בורח היא מפני השכלתם ומעלות רוחם של יהודים כמפני משלחת מלאכי רעים.

מהומת ראסטוב ויעקטרינוסלב מוכיחות עד כמה שקר נחלו החכמים בעיניהם האומרים, כי אך פתרון אחד יש לשאלת היהודים והוא: להרחיב גבולם ולתת להם להתיצב בכל קצות רוסי', גם הממשלה יודעת מאד כי שקר הדבר וע"כ לא תאבה ולא תשמע אליהם.

הן מעטים הם היהודים במספרם בראסטוב וביעקטרינוסלב נגד יתר המקומות אשר נתנו להם לשבת בם ואם נביאם בחשבון עם יתר התושבים הגרים שם יבטלו כמעט במעוטם ובכל זאת נראה בעינים, כי גם את המעט הזה לא יוכל גוף הרוסי לקלוט בתוכו מבלי אשר יתפרפר ויתעות לעתים מזומנים כמחליים רעים ונאמנים.

המהומות שהודיע התלגרף שהיו בהונגריה וכן הנה לא חדשות הן שמה. תוכיחנה למדי כי גם הרחבת הזכיות לא תועיל מאומה לפתרון השאלה. בהונגריה שוים היהודים לדאנוצרים בזכיותיהם: אבל גם באלה לא שנו היהודים את רוחם ותכונתם ושנאת המאדיארים להם לא חדלה עד היום.

והרחבת המקום והזכיות ליהודים אינה יכולה להביא רפואה שלמה לעם אשר בתוכו הם יושבים. נחוץ לחפש עצות ותחבולות אחרות לעשות קץ לענין הזה. עצות ותחבולות כאלה הלא ישנן בעולם ובהם ישתמשו אחרים לטוב להם. אותן תעשה רומיניה המשנה חוקיה ליהודים להבדילם מתוכה ע"פ שטה מטוימה.

זה לא כבר הודיע סופר אחד מעיר יאסי למכה"ע „מאסקאווסקיא וויעד." כי הגבלת היהודים אשר הנהיגו מחוקקי רומיניא בכל הערים שמה הראו פעלן לטובה, כי מחציתן של היהודים נכונה לצאת לחו"ל ובזה תהיה הרוחה למסחר רומיניה אשר הגיעוהו השופטנים ההם עד העפר.

נכון לבנו בקרביו כי בתשומת עין על חוקי הארץ יקל מאד להתיר חרצובות היהודים אם יהיה אך מוצא אחד להם; כי ייטב בעיני היהודים — אשר בעיניהם סדנא דארעא חד הוא להונות את אירופא המערבית ואת הארץ החדשה מלהונות עוד את רוסי; ולו הואילה הממשלה לפתוח את אוצרה ולהפקיר איזה מיליונים רו"כ להקל על הבטלנים והאביונים שבהם את היציאה מארצה, אזי הביאה לה טובה מרובה כטובה שהיתה לאירלנדיא בעת היציאה הגדולה בשנות 1848/51 עכ"ל: המאמר הזה נכתב אחרי הפרעות ביעקטרינוסלב*) למען הצדיק את הדין על עושי הפרעות וכן בשנת 1884 ג"כ 20 יולי התעודדו לעשות פרעות ביום הזה כמו בשנה העברה ורק בעזרת שר השוטרים אשר במקרה חש בא אל מקום המהומה נעצרה הרעה בראשיתה. אנשים נעלמים שלחו ילדה נוצרית למכור מטפוחת בשוק, למען אשר תתן פתאם קולה בבכי כי עשקו היהודים סחורתה. וכן היה. וכמעט נשמעה צעקת הנערה והנה התגודד ההמון „נלכה ונכה את היהודים"! אך שר השוטרים נקרה לפתע פתאם במקום ההוא, הנערה נשלחה אל בית השוטרים ואת ההמון גרש בטרם החל מעשהו. („המליץ" תרמ"ד 61).

פרעות בנובומוסקובסקיה.

ביום 4 ספטמבר שנת 1883 נגנבו מכנסת הנוצרית כלי קודש ויצא הקול כי ידי היהודים במעל, ויקם ההמון ויהרוס את כל בתי היהודים וחנויותיהם מאה ועשרים ושש משפחות נהרסו ממעמדם, 15 חנויות ומאה ושש ושש בתים נחרבו ביום הזעם („המליץ" 75 תרמ"ג).

*) ד' חשון שנת תרס"ה הי' ג"כ פרעות.

למכה"ע „דניפר" מן 4 אפריל 1884 הובאה הידיעה מנובימוסקובסק כי אספו שם חתימות מאת יושבי המקום להגיש לשר הפלך להוציא את היהודים מהיות נבחרים בבית הפקידות, היהודים אינם ראוים להיות למנהלים ומכלכלים כי לבם הולך אחרי בצעם ולא אחרי טובת העיר, אשר כזרה נחשבה להם, גם להוציא את גדוד החיל השוכן בקרבם מימי הפרעות בשנה העברה כי כבדה עליהם כלכלתו מנשוא.

דעת לנבון נקל כי כוונתם הי' רק להזיק ולהרע ליהודים.

פרעות בווראנעזש.

ביום 21 יאַנוואַר התנפלו להקת יחפים על בתי היהודים ויחלו לעשות פרעות בחמת רצח, רעדה אחזה את כל העיר כי לשמוע שם רעם חרדו לבם בידעם עד היכן דבר זה מגיע, רק פקיד העיר חש לבוא בלוית שוטרים ויהס אַת היחפים ויקם את הסערה לדממה.

פרעות בוואַלאַטשיסק (פלך וואלין).

על תחנות מסלת הברזל התלקטו ריקים ופוחזים ויפזרו בכפרם מסביב ויסיתו את האכרים ללכת עמם באמרם כי באה פקודת המלכות להרוג את היהודים ושללם לבוז, כבוא השמועה העירה התאספו יושבי העיר ויחליטו להגן על העיר ויעמדו אנשים על המשמר בכל ארבע פנותיה. ביום 3 מאי ט"ו אייר נודע כי המון חוגג אוכלים ושותים בקרבת העיר ומתעתידים לבוא על העיר כחתף, כחצות הלילה הגיחו הזדונים ובעברם לפני בתי תפלתם צלצלו בפעמון השרפה שלש פעמים בזאת הם חפצו לתת אות לנוצרים בעיר להתחבר אליהם, ותרב המהומה במחנה ישראל. אנשים נשים וטף ברחו מעבר גבול גליציה כי נפתח המעבר לפניהם, גם את סחורות החנויות וכל חפצי ערך העבירו את הגבול והבתים והחנויות סגרו על מסגר, לעת ערב בא שר המחוז לדרוש הדבר, כי בלילה אשר קמה השערוריה ברחו גם הם לנפשם, כי השודדים באו בחיל כבוד מאד ואיש כלי מפצי בידו ובלכתם החרימו את כל בתי היהודים בכפרים ויציגום ככלי ריק וכחצות הלילה באו העירה ויקומו אנשי העיר נגדם ורוהי יד איש ברעהו. מהיהודים נפצעו רבים והנשארים עזבו את העיר וינסו מעבר לגבול, ויהי על פני השדה כל הלילה כי בתי העיר פודבולוטשיסק קטנים מהכיל את כל הנמלטים וגדוד צבא אוסטריא מזוין באו לשמור על המעבר לבלי יפרצו הרוצחים בארצם והפראים פשטו בפרור העיר וישברו את החלונות והדלתות בכל בתי ישראל. כאשר נגשו להרוס אה בהכנ"ס ובהמ"ד הבריחום היהודים בעזרת צבא הגבול ואולי יבאו עוד הפעם הפראים לקחו עמדם גם הספרים והס"ת ויעבירום הגבול. גם ידי פקידי מסלת הברזל הי' בקשר, גם הממונה על התלגרף השלים להם, כי לא מסרו לשר הפלך את התלגרמה אשר נשלחה אליו עד כי נאלצו במקרה פעם אחת להודיע לשר הפלך את כל הנעשה בעיר, כי מהגבול הודיעו לעיר הבירה וזין מכל הנעשה על גבול גליציא ותשלח ממשלת אוסטריא לממשלת רוסיא לדרוש לעצור בעד הפראים, כי אם לא תחיש לבצר את רוח הפושעים תהי אנוסה לצוות לחילה לעבור את הגבול להשקיט רוח המורדים וע"י זאת נודע הדבר לשר הפלך ושלח גדוד רגלים וגדוד רוכבים והפרעות חדלו.

בו ביום אשר הי' פרעות בבולוטשיסק ט"ו אייר הי' ג"כ ב ר א מ נ י, ל א ז א ו א י ע, נ י ק ו ל י י ב השודדים פשטו בכל פנות העיר וישברו ויהרסו כל אשר מצאו: סחורות צמר ומשי, כל דבר אכל, בגדים תפוריס ותכשיטין כרים וכסתות, במלה אחת: לא השאירו מאומה.

פרעות בבלטה (פלך וואלין).

גם על העיר בלטה בא האסון אשר כמעט נחה שקטה הארץ והיהודים אמרו, כי הונח

להם ולא יוסיפו עוד לדאבה. והנה ביום כ"א ניסן שנת תרמ"ב קמו על העיר רקים ופוחזים שכורי יין ויפשטו בעיר לעשות שעוריות. בתים רבים הפכו לשממה וחנויות גרולות מלאות סחורות שדדו ובזזו. כל אשר איתה נפשם לקחו ואשר לא יכלו לקחת שברו לרסיסים קטנים.

ויכלו בה כל חמתם יותר מבערי ישראל אחרות („נובוסטי") ועודני זוכר כד הגינא טליא למדתי לשיר שיר:

„מה נחשבו צרת איוב לעמת החורבן בבלטה וקיוב".

וב„המליץ" 36 שנת תרמ"ד הובא: אשר ביום השני לחג פסחם נהרו המונים חשופי שת והולכי יחף לשדה הקברות אשר לבנ"י בבלטה ויהרסו את קבר המתים ואת המצבות כתתו לרסיסים ויתקלסו בשוכני עפר והיהודים החיים ראו כל זאת ולא כהו בם כי יראו על נפשם פן ישובו פורעי הפרעות ויהפכו ידם בם ומשנה שברון ישברו.

פרעות בדמברוביץ (פלך וואלין).

כארבעים פועלים העובדים במלאכת מסלת הברזל התנפלו בקרדומות ביום 22 יולי שנת 1884 ויבואו בחניות ויחלו לעשות כמנהגם בשנים האחרונות לשלול ולבוז ולרמוס, לקרוע כרים וכסתות, חיל אחז את כל יושבי העירה הקטנה וימהרו אל שוטר העיר לבקש מלפניו כי גי עליהם ויצילם מיד הפראים ויען אותם השוטר: „עשו כטוב בעיניכם!" אז חגרו שארית כחם ויאמצו מתניהם לעמוד על נפשם נגד הקמים עליהם ושוטר העיר עמד מנגד. ורק הפיל תחנוניו לפני הפועלים כי ישובו מאף ויחדלו לעשות פרעות. אך הם לא שמעו בקולו ויוסיפו לעשות מעשיהם. („המליץ" 61).

ומכה"ע „נובוסטי" הביא בשם מכה"ע „וואלין" פרטי הפרעות אשר מתוך הסיפור נראה ברור שהסופר התכון למצוא זכות על מחוללי הרעש, בתתו אשם ביהודים שלא ידעו להזהר ואלה דבריו: ביום 22 יולי באו כשלשים איש מהעובדים במסלות הברזל ועל פניהם ניכר כי שואפים הם להתנפל על היהודים. היהודים ראו זאת, אך תחת להרגיע את העם בזהירות ובתבונה, עוד העירו חמתם עליהם עד להשחית. ויהי כאשר בא אחד מאכרי המקום לקנות גרגרים במחיר 10 קאפ. נתן לדבריו 20 קאפ. וידרוש לתת לו 10 קאפ. בחזרה. אך היהודי השתמש במקרה כי היה האכר שיכור (לכתחלה מסופק בעצמו אם נתן 20 קאפ. ואח"כ אומר כי השתמש היהודי).

ויאמר כי נתן לו 10 קאפ. ויחלו להתקוטט וידחפו העברים את האכר מהחנות וינסה הוא לקרוא למהלימות. אך כאשר ראה כי הקיפוהו יהודים רבים מסביב החל לברוח והיהודים רדפו אחריו בהמון. בראות אכר אחר כי רעה נגד פניו ויחביאהו בצל קורת ביתו, כראות המון הפועלים כי היהודים רודפים אחרי איש נוצרי ולא ידעו אפוא הוא וידרשו מאת היהודים להשיבו להם בהתראה, כי אם לא ישמעו להם, יעשו בהם משפט. והנה בא שוטר המחוז ויצלח להרגיע את ההמון. הפועלים גם היהודים נפוצו אך לערב ערב הלכה מחנה אכרים אל בית המרזח ויהרסוהו וישתו לשכרון וישברו החלונות והדלתות בחנויות היהודים. ויצא עוד פעם השוטר להשקיט רוח העם ולשחרם מוסר וגם הצליח חפצו בידו, אך פתאם יצאו גדודי עברים מפנת הבית חמושים בקרדומות ויתדות, ויתנפלו כחתף על הנוצרים להפיצם ביד חזקה ובמהומה זו נפל חלל אחד הנוצרים אשר הוכה בקרדום ממול קדקדו, נקל להבין, כי לרגלי הנגף הזה שבו הקרבות להתחדש. היהודים התחבאו, לעצור בעד ההמון הפרוע לא היו באפשר והחריבו רכוש היהודים.

פרעות בבּרדינסק (פלך טבריה).

ביום 24 אַפריל קודם חג המצות התאַספו הנוצרים אל בית פקודות העיר ויחליטו לגרש את כל היהודים ויודע הדבר לשר העיר ויבוא לבית הפקודות ויבינם לדעת, כי לא יצלחו לעשות חפצם ויעצם לחדול ממועצות כאלה, אך ההמון הרב כאלפים איש לא שעה לדבריו וכלם הרימו קול לגרש את היהודים מן העיר ואם לא יעשה כלה בעיר. השר הבטיחם למלאות בקשתם ואז שקטה העיר.

אך בּאָרי עכאָוו (פלך טבריה) התאספו האכרים ביום 5 מאי ויהרסו ויחמסו כל אשר ראתה עינם. כמאה בתים הי' לשמה, מאתים משפחות נשארו בערום ובחוסר כל.

גם בּפּוּבּקה באו כחתף אכרים ויבזו את כל רכוש היהודים ויערו עד היסוד את כל הבתים. הערים קריוויאזע, פּאָוולאוקע, וואלכאנסק הקרובות אל בערעזאָווקע הי' לשמה ולמשסה, אסונם הי' נורא מאד. כל אשר מצאו החריבו גם הבתים החריבו עד היסוד

קישינוב.

מקישינוב הודיעו ע"י תלגרמה לה„גאָלאָס" מן 19 אַפריל כי ביום ההוא פרצה מריבה בין יהודים ונוצרים ועי"ז נהרסו החנויות ובעזרת הרשות חדלו השערוריות. ולמכה"ע „רוסקי וויעד." כתבו מקישינוב כי אחד השוטרים נתן תאונה למהומה זו ביום 19 אַפריל, כי בעמדו על השוק לפקח על הסדר, הכה איש יהודי על אשר דבר עמו רתת וישחק לשומרים הסובבים בעיר ויצום להוליך את היהודי לפליציה ולא אבה העברי לשמוע להם וכאשר בקשו השומרים לקחתו בחזקה, באו יהודים לעמוד לימינו, ולעזר השומרים באו נוצרים וירב ההמון ויחלו יהודים נוצרים לריב איש את רעהו בהרפת וגדופים ואח"כ קראו למהלמות וברגע נפלו על החנויות ויחלו לשבור החלונות ואת כל הנמצא בחנויות השליכו החוצה. אך השר שלח ריכף אנשי חיל ועד מהרה שקטה המלחמה*).

הפרעות בטשערוואנע.

עיר מצערה הסמוכה לזשיטומיר פתאם בעצם היום 15 נובמבר התלקטו יותר ממאה אכרים ויתפשטו בכל העיר ויתנפלו על היהודים הסוחרים ויבוזו את סחורותיהם. מהן השליכו באשפה, קרעו שברו כל הבא בידם ויקראו: הכו את היהודים כי מצות חמלך היא להרג ולאבד את כל היהודים המוצצים את דמנו. („המליץ" תרמ"א 45).

פינסק.

ביום א' 1 מאי התאספו כמאה אכרים ויכו באכזרות חמה כל איש יהודי אשר עבר עליהם, אליהב נלוו אנשי צבא אשר עבדו על מסלת הברזל ויוסיפו להסית את ההמון ביהודים, שר אלף אחד עבר שמה ויספרו לו אנשי הצבא כי העברים התעללו באכרים ויגש איש יהודי להכחישם ויאחז השר בזקנו ויקרא: הוי יהודים ארורים! עד מתי לא תתנו מנוחה לרוסיה! טוב להרוג מאה זשידים מנגוע באכר אחד. הדבר יצא מפיו והאכרים החלו לרדוף באף אחרי היהודים הנמלטים ויכו את הנחלשים ויחלו לעשות שערוריות בעיר. אך לאשר העיר השקיט שר העיר את שאון המתקוממים ויאסרום בכלא והסערה קמה לדממה. („המליץ" 37).

---

*) בקישינוב היו פרעות גדולות כ"ב וכ"ג ניסן שנת תרס"ג עם הרבה נהרגים ונפצעים באשמת האנטיסמיט הידוע קרושבן מו"ל מכה"ע „בעסעראבעץ". המשורר ביאליק הי' בקישינוב אחרי הפרעות וראה החורבן. ובהתרגשות לבו כתב שירו הידוע „משא נמירוב" וכן בשנת הנ"ל ח' אלול הי' פרעות גדולות עם הרבה הרוגים בהומל.

סמולנסק.

בה„רזסבט" מן 9 יולי הובא העורך דין איבנוב הגיד בפומבי באחד בתי המסחר היהודים אשר גם בסמולנסק כמו בערים אחרות יחלו להכות את היהודים והוא בעצמו ילך בראש עושי השערוריות למרות הכנות שר הפלך להגן על היהודים. וגם שר הפלך לא ינקה על אשר לקח שוחד מהעברים להיות עליהם סתרה. דבריו אלה שמע אחד מפקידי שר הפלך והודיע לשר הפלך, ממהרת נקרא איבנוב וכל העדים לבית פקודות העיר ומשם נמסר הדבר ביד שר האלף לזנדרמים ואחרי אשר נחקר הדבר הובא לפני שר הפלך והוא נתן פקודה לשלוח אותו אל־אחד המקומות בגליות המערב. בין כה וכה נצלה העיר מפרעות.

סופרסלה.

עיר קטנה סמוכה לביאליסטוק*) אשר מרבית תושביה נוצרים אשכנזים פועלים בבתי חרושת המעשה לבגד צמר התאגדו האשכנזים ביחד עם האכרים ויעשו שמות בעיר. גם בית הרב ובהמ"ד חרבו ויעפרו בעפר וירו אבן בכל יהודי אשר פגשו על דרכם.

רעבי.

למכה"ע „פריאדק" הודיעו מרעבל שנדבקו שם על בתי השוק הרוסי. מקום שם בתי היהודים וחנויותיהם. גליונות נדפסים מאימים כי בקרוב יחלו להרוג את כל היהודים היושבים ברעוועל. השמועה פשטה בעיר ובעוד שעה בא גדוד אנשי חיל לשמור את העיר.

וכן בשנת תרמ"ד התעודדו לעשות פרעות ברעוועל כמאה פועלים שכורים ואספסוף המון העם נקבצו על יד בהכנ"ס להרס אותו וימהר שר השוטרים לבוא אל מקום המעשה ויגרש את ההמון בטרם החל מעשהו. אף נתן צו לעשות תחבולות לשמור את העיר ומן הבקר עד הערב הלכו גדודי אנשי חיל ברחובות העיר לגרש את האספסוף ולשמור את המנוחה בכל מקום. („המליץ" תרמ"ד 61).

דקשיץ פלך מינסק**).

צוררי ישראל התקנאו בכל מקום בעושי השערוריות בנגב רוסי. ויתחרו גם הם לעשות כמוהם. הקול יצא בעיר כי הנוצרים מתלחשים להתנפל על היהודים. וביום 15 מאי הגיד, בפומבי כי רעה נגד היהודים וכגורל בנ"י בנגב רוסיה כן יהיה גורל העיר ועל היהודים נפקד פחד. ביחוד פחדו ליום השוק 19 מאי. גם החלו האכרים ביום ההוא להתגרות ולהכות את היהודים יותר המהומה. אך הודות לפקיד העיר כי בא עם שוטרים ויהסו את העם. ראש' ברוני נתפשו והושמו במאסר והנשארים נסו.

---

*) שנת תרס"ו כ"א סיון הי' פרעות בביאליסטוק עם הרבה הרוגים וכן שנת הנ"ל ח' אלול בסעדלעץ עם הרבה הרוגים.

**) במינסק היו פרעות בשנת תרע"ט ח' אב נהרגו 31 יהודים. ט' ניסן שנת תרע"ט הי' פרעות בווילנא, נהרגו 33 יהודים; כ"ז אייר תרע"ט היו פרעות בטשנסטוכוב; ח' סיון—בקראקא; י"ח כסלו — בלבוב; 15 פעבראל שנת תרע"ט היתה שחיטה גדולה בפרסקורוב ע"י האטאמאן של פטלורה סימונסקי נשחטו ונהרגו 1650 יהודים; 16 פעבראל שנת תרע"ט היו פרעות ע"י פטלורה בפלשטין נהרגו 485 יהודים נפצעו 180; 22 מערץ שנת תרע"ט היו פרעות בזשיטומיר נהרגו 317 יהודים; 13 מערץ תרע"ט היו פרעות ע"י פטלורה בסאמאגראדאק, 7 פעוראל — בוואסילקוב, 18 פעוראל — ברדסמיסל.

הבאתי הנה את הפרעות משנת תרע"ט יען שבהפראות האלו הי' הרבה הרוגים ונפצעים באכזריות גדולה.

אירקוטסק (בנפות סיביר המזרחית).

בעיר רגשו גוים להתקומם ביהודים ולהכחידם מן העיר ומן הכפרים מסביב ולא לשלול היתה מגמתם כי אם לכלותם. הקשר נגלה והיהודים לא נחו ולא שקטו לבקש מאת הרשות להגן עליהם, לראשונה לא האמינו שרי המלכות כי התקשר העם על היהודים, עד אשר הוכיחו להם שהדבר אמת. אז נודע הדבר, כי גם יושבי הכפרים החשוכים מסביב בקשר. שר הפלך צוה אז להדביק בכל פנות העיר מודעות המזהירות כי לא יזיד איש לחשוב מזמות רשע נגד היהודים וכאשר רוב העם אינם מבינים לקרוא וישאלו מיודעי מקרא מה כתוב בהכרוז — אמרו, כי מצות שר הפלך הוא להרוג את היהודים ביום 29 יוני הוא יום המיועד לשחיטה, ושר הפלך הציב אנשי חיל מזוינים וקוזקים הלכו רצוא ושוב על סוסים עם רמחים ורצועות בידיהם, אז נפל פחד המון הפם ותשקט העיר.

מירוסלב (עיר מצער במחוז סיניי).

נפל פחד האכרים על היהודים, עשירי היהודים יצאו משם בימי הפסח בעיר הפלך, כי כי קודם לזה יצא הקול כי הוכנו בידי האכרים כמה מאות חרבות להרוג את היהודים.

ביום 22 אפריל בלילה אחרי חצות נשמע קול יריה מקנה רובה ואחרי היריה החלו לעשות זר מעשיהם, אך שר המחוז מהר לבוא אל מקום המעשה ויגרש את ההמון והעמיד אנשי חיל לשמור את העיר ואנשי החיל מצאו את היורה ויאסרוהו ויבילוהו לעיר המחוז ותשקט העיר. („המליץ" תרמ"א 16).

רוסיין (פלך קובנה).

נדבקו כתבי עמל ברחובות העיר, כי נכונים לעשות כלה ביהודים ולהעלות את כל העיר בלהב וילכו אל שר המחוז לחלות להיות עליהם סתרה והוא הבטיחם למנוע את ההמון מבוא בדמים ויפקד אנשי חיל ברחובות לשמור את העיר מפרעות, הודות לשומה ישראל ולשלחו שר המחוז שקטה העיר, („המליץ" תרמ"א 22).

ריטובה (מחוז רוסיין).

העבירו את הקול, שהאכרים נכונים להתנפל על היהודים. נבחרי העדה הלכו אל אדון העיר הנסיך אגינסקי לבקש לשלוח אנשי חיל לשמור העיר. וירגיעם לבל ידאגו מאומה ויוסיף: אף כי מהולקים אנחנו בדיני ממונות, אך לא בדיני נפשות והוא העמיד אנשים לשמור העיר לבל יאונה להם שום רעה (ה„גאלאס" 220).

בלבירישקי (פלך סובאלק).

בעיר הקטנה בלבירישקי התאספו ליום השוק אכרים רבים מהכפרים מסביב ועזד בנסעם דרך הערים הסמוכות התפארו, כי חדשה תצמח בבלבירישקי, גם בצעו זעם, אחד האכרים קנה סחורה וימאן לשלם המחיר וכאשר לא נתנו הסוחר לקחת את הסחורה בלי מחיר, התנפלו עליו המון אכרים וזה היה לאות להגדיל ארת המהומה בעיר, כי פרצו האכרים בכל פנות העיר וישומו ארת החנויות ויחרימו את הסחורות וכל הנותר שפכו נפט וישברו כל כלי דבתים והחלונות כרים וכסרות קרעו, כל הנמצא בבהכנ"ס ובהמ"ד שמו כעפר לדוש, ועוד הכו ארת היהודים, הכה ופצוע, איש אחד מת ויותר מעשרית נפצעו, („המליץ" תרמ"א 38).

פרן (פלך סובאלק).

ביום 3 אגוסט שנת תרמ"ב היו פרעות בפרן. הרסו, חמסו, הרגו, הכל כמנהג שנות קדם

שמונה וארבעים איש נמסרו למשפט ומשפטם הוברר בבית משפט הגלילי מן 17 עד 27 אפריל שנת תרמ"ד ויצאו פטורים מלבד ששה ועשרים איש אשר לרגלי הדרישה נמסרו לשופט השלום ויצאו חייבים וע"פ המאניפעסט מן 15 מאי שנת תרמ"ג יצאו לחפשי.

וב„המליץ" 35 הובא מהרב יהונתן עליסברג דברים אלה:

ימים עשרה ישבו בקהלתנו למשפט לשפוט את בני הנכר אשר חמסו את בנ"י יושבי פרן זה כשנתים ימים. ביום י"ז לחדש אפריל ישבו השופטים לכסא ובכ"ן יצא הפ"ד, אמנם ,צא כאור צדקנו אך לא משפטנו.

והנה עלינו לתת תודה בשם כל אחינו לסגן הקטיגור חליעבניקוב על מדברו הנאוה, בו עמל להוכיח בטיב טעם ודעת כי נקיים אנחנו מאשמות אשר טפלו שונאינו מנדנו, באמרם לנו: „אתם הסבותם את לב עם הארץ מאחריכם בפעולותיכם ובמעשיכם הרעים".

במלים קצרות אך ברורות יוצאים מלב רגש בהשכל ודעת הביע את צדקת ישראל וכן עלינו להביע תודה להעורך דין מקובנה, אשר הוציא רחשי לבבו ברוב חכמה וכשרון ויתאר בצבעים חיים מצב אחינו המורה מאד, ומוצא לרגלי הליכות דברי הימים לבית ישראל מאז התגורר בעמים אשר שמו עלינו בכל עת עלילות דברים למצוא עוניו לשנוא אותנו ולהפליא את מכותינו; ויוכיח כי החסרונות אשר נמצאו בנו באמת—מקורם לא בחכונת האומה ולא ברוח האמונה, רק במועקה אשר על צוארנו מחוץ ויצדיק את כל מפעלינו, ישלם למציי יושר אלהי כגמולם עלינו, עכ"ל.

ווארונוב (פלך ווילנה).

כשלשת אלפים איש אשר עבדו בבתי חרשת המעשה אשר למסלת הברזל העולה מווילנא לבריסק, התאספו בכל יום הראשון לשבוע בעיר לשתות לשכרה: לעתים עשו שעוריות קטנות ויהתלו ביהודים, אך לשעוריות גדולות לא נתנו פקידי הפוליציא להגיע; אבל ביום 27 מאי ביום חג השלוש בהתאסף הפועלים בהמון רב בעיר בערה חמתם על היהודים מחזיקי בתי י"ש על אשר לא מכרו להם הי"ש כפקודת פקיד העיר ויאמרו להפוך את העיר ולעשות כלה ביושביה היהודים ויחלו לעשות מעשיהם הידועים וכבוא פקיד העיר ושוטריו למחות ביד הפועלים בזו לעגו להם ואחד השוטרים אשר חפץ להוציא אחד הפועלים מן הבית אשר הרסו התנפלו חבריו ויהכו מכות נאמנות. אז שלח הפקיד רץ לפקיד המחוז בלידא ויודיעהו מכל הנעשה ועד מהרה באו מלידא קוזקים ברצועותיהם שכבר יצא טבען בעולם ויעשו סדרים („המליץ" 44).

יעזנא (פלך ווילנא).

גם בעיר יעזנא*) הסמוכה לבלבריישקי כאשר נודע להאכרים אשר קרה בבלבריישקי ויבחרו ביום 29 ספטמבר בו עצרת לנוצרי כנסת העיר ויבאו המונים המונים לחוג חגם וב'

*) אף כי בחלק הארץ הזאת לא היה מקום להדבר הידועה כי בשביל ערמת היהודים ותרמיתם התרוששו האכרים אחרי כי נודע לכל כי מדינת ליטא היא הגרועה שבמדינות לאחינו היושבים בה. כרוב מספרם שמה כן מעטו הפרנסות, איש בשר רעהו יאכלו, הדלות עברה למעלה ראש ובאשר עשיר אחד, שם רבבות עניים שטים מסביבותיו.

לעומת זאת האכרים שמנו וימלאו אמתחותיהם כסף. רבים מהם קנו קרקעות ונכסים והנם חיים ומתעדנים ומתפנקים כאצילי ארץ. ובכל זאת צרה עינם גם בחיי עמל היהודים, והשנאה גברה בכל יום עד הכאה, כאשר ראינו מהפרעות שהתחוללו בפרן ובלבריישקי רק לאשר שובבו הפראים משובה נצחת ויקימו ביהודים מרוב כל.

ואף כי רעת הפרעות לא נגע בחלק הארץ הזאת במדה גדושה, בכל זאת ירד המצב עשר מפלות אחרונית, כי תוצאות הפרעות נעשו החקים הנודעים בשם חקי מאי באסור על

ביום אמרו להנקם מהיהודים, אך היהודים קדמו פני הרעה ויטמנו את כל החפצים והסחורות ולא השאירו רק כתלי הבתים והחנויות. גם פנו אל הכהן להטיף דברי מוסר לבלי יזידו להפריע שלות היהודים השלמים אתם ומעולם לא עשו להם כל רעה ודבריו עשו רושם ולא אנה כל רע.

הפרעות בורשה.

בפרור קראקוב ביום חגם 25 דצמבר שנת 1881 יצא קול דלא פסיק ע"י חרשי משחית שאיש יהודי הרג אשה נוצרית בבית תפילתם והמונים המונים כפריצי חיות התנפלו על היהודים ויכום מכות אכזריות ובמהומה זו ששדו והי' לבער סחורות מכמה וכמה חנויות בהרבה רחובות, גם שברו החלונות והדלתות בבתי היהודים ויתפרצו פנימה ויבזו כל אשר מצאו. ביתר שארת חדשו הפרעות למחרת ביום 26/27 דצמבר, העבירו השמועה בקרב המון כי ניתן רשות למשחית לנגוף בבתי היהודים ולעשות בהם שפטים נוראים.

פועלים והמון רב התפשטו ברחובות קריה ומכל עבר ופנה נשמע חרב אל היהודים! כרגע נשברו דלתות וחלונות נפצו לרסיסים וכל אשר בבתים ובהחנויות השלך החוצה והמונים מבני האספסוף חטפו ובזו כאשר יוכלו שאת ואת היותר החרימו וירמסו ברגליהם, לא השאירו מחוט ועד שרוך נעל. כה הלכו וסבבו מבית לבית ומחנות לחנות.

בבתי היין ובתי המרזח הוציאו את החביתין החוצה ויופצום והי"ש נשפך כנחל שוטף והעם רחץ בו הליכותיו, עד כי נקל לכל העובר עליו להשתכר מריח הי"ש.

החוצות מלאו נוצות והרוח המתחולל נשא את הנוצות בין השמים והארץ והרחובות כלו נהפך לבן. גם הרסו אל בתי התפלה וקרעו לגזרים וירמסו ברגליהם את ספרי התורה.

בהרבה מקומות קמו היהודים לעמוד ולהלחם על נפשם ומלחמה עזה התפרצה ביניהם והרבה מהיהודים ומהפרעים נפצעו.

הנוצרים העמידו צלמי איקונים שלהם בחלונות וצלמים על הדלתות מחוץ, לאות לבלתי תת למשחית לבוא אל בתיהם. הממשלה לא עשתה כל האמצעים שבידה לעשות לעצור בעד הפרעות, היא עשתה נחת רוח להפוליניה והראה אותם לדעת שלא נתנה פקודה לירות בעם הפולני בשביל יהודים.

גם „הנאָווָיע וורעמיא" הצדיק את הדין על הפולנים והראה לדעת שאין הבדל בין המון הפולניה להמון הרוסי, לשנאת היהודים, הגם שהוא שנא את הפולנים תכלית שנאה (יש אומרים

היהודים לקנות ולחכור שדות מאת האכרים וגם חכירת בתי משקה וגדרות מקנה לחלב והגרוש מכפרים והחוץ לתחום.

ובמכה"ע „עכאַ" כתב אחד הצוררים לבית ישראל להצדיק את הממשלה כדברים אלה: חבל ארצנו צפונה מערבה יקרא בצדק בשם „ממלכת היהודים" כי כל צרכי החיים על פיהם יצאו ועל פיהם יבואו ומבלעדיהם אין מסחר ואין משלח יד במאומה. יתר הרבה מעול התתרים בשעתם יכבד עול היהודים על כל עם הארץ. עיקר המחיה והכלכלה שם הוא עבודת האדמה, אבל מקור חיים זה נהפך למקור כל מחסור ועוני, בהיות יד היהודים שלוחה בו לרע, כי כל הנכסים כל היערות וגם חלקי השדות הקטנים את כלם יחד רכשו היהודים להם ומבלי שים לב לימים יבואו מוצצים הם בלי הרף את לשד האדמה מבלי תת לה את המנוחה הדרושה עדי תהפך לשממה ולא תוסיף תת כחה לברכה בקרב הארץ, אולי תשאלו: על מה זה יתנו האכרים ליהודים לשלוט באדמתם? על זאת אענכם: יען כי כל רכוש הארץ נמצא בידי היהודים המגביהים שער כל חלקת אדמה הנתנת בחכירה עד כי ינערו האכרים חצים ממנה, בדעתם כי אך ריש ומחסור צפון להם בה, ויפנו מקום ליהודי המוצא שכרו בהעלמת מכס הי"ש וגנבת הסוסים!

ע"כ טוב עשתה הממשלה לאסור על היהודים לרכוש להם קרקעות, גם לחכור שדות מאת האכרים וחכירת בתי משקה. אבל גם על האיסור הזה נקל להם לעבור—כי הכסף יענה את הכל

שדעת הממשלה היתה להראות את העולם שגם המון הפוליניה עם תועי לבב הם כהמון הרוסי).

הגרף זאַמאָיסקי פנה להגנרל גוברנטור להאחז אמצעים קשים להשקיט סערות הפרעות והוא הביע דעתו שאין צורך בזה, „שבקה לרויא דמאליו נפיל" אך ביום הרביעי כאשר כבר עבר המועד נתן הגנרל באַטורין פקודה לשלוח יד בפושעים, להשתמש בכל האמצעים לד׳שיב ׳די המרצחים מבלע, גם לירות עליהם חצי מות, קול הפקודה הזאת הועיל וכעבור שעה הובאו הרבה שודדים בבית הכלא ס״ה אסרו בכלא יותר משלשת אלפים איש, אחרי כן הוציאם לחפשי ורק מספר קטן נשארו במאסרם.

ותחת אשר נחוץ היה לענוש קשה את הנתפשים למען ישמעו העם ויראו, יצאו רובא דרובא מהם לחפשי בלי שום עונש, ויתרם נענשו בעונשים קלים לערך פשעיהם לכל הטאתם. גם היהודים אשר קמו לעמוד על נפשם גם הם נענשו כעושי הפרעות.

כל מכה״ע כמו „גאַזעטאַ וורשאַווסקאַ", „קוריאר פאָראַני", „וויעק" דורשי רעתנו הצדיקו עלינו את הדין ויתנו צדק לפועל השודדים וימטירו אש וגפרית על ראש היהודים ע״כ יצא המשפט מעוקל, לשמחת כל הקהל ההוא אשר ירוע לקראתם בחדוה ועל הכפרים ישאנם, סופר אחד מצוררי היהודים יאכאוויטש כתב, כי לא הקצעקתה עשו הפולנים ולא עלינו מוטל האחריות בעד הפרעות ואין על הנוצרים לתת מאומה ל״עזרת היהודים המחזיקים בתי ד׳זונות, ערך ארבעים רחובות היו לשמה ובערך שבעת אלפים משפחות שודדו. („נובוסטי" ו„המליץ").

הפרעות בניזשני־נובגורוד.

ב„המליץ" תרמ״ד 46 הובאו דברים כאלה:

מי האמין כי בקריה נשגבה כניזשני, אשר בה אנשי חיל לרבבות ושרים למשפט ישורו ובה נעשתה שערוריה נוראה, אשר לשמעה תרגז הארץ ויושביה.

ביום 7 יוני לפנות ערב נפלה להקת יחפים על בית הגביר דייטשלמאן מעבר לנהר אָקאַ בפרור העיר קונבינה ויכו את בעל הבית במטות ברזל ובקרדומות עד אשר נפל מתבוסס בדמו, את גיסו אורקין רצחו נפש, דוד אוזורצוב ומשה יואל גערשונוביץ מתו תחת ידי האכזרים עוד שש נפשות ושל״שה נפצעו, גם הם מפרפרים בין חיים ומות, עד שעה 11 בלילה השחיתו התעיבו עלילה הרסו, הרגו כל הבא בידם ורק האנשים אשר מהרו להתחבא היה להם נפשם לשלל, כספם ורכושם בזזו והשחיתו הכל כמשפט הפרעות שהיה בשנים האחרונות, שר השוטרים מהר לבוא למקום המהפכה עם עושי רצונו, אך לא יוכלו לשכך חמת הזודנים השתובבו כחיתו יער וישליכו עליהם אבנים אד אשר באו אנשי חיל ממקום אחר, אז קמה הסערה לדממה.

לדברי „המליץ" קמה השערוריה לרגלי הקול אשר העבירו בעיר, כי היהודים שחטו ילדה נוצרית למשוח בדמה את כותל בהכנ״ס החדש, השמועה הקיפה את כל הפרור ותהי מהומה ומבוכה ומכל העברים נקבצו עם רב ולהקות יחפים ואחרי כן עברה שמועה כי היהודים הכריעו לטבח שלשה ילדים וכן מהרו ויחליטו לעשות נקמה ביהודים. ראשית דרכם היה לבית התפל״ה בקונבינה ובעת ההיא התפללו תפלת מנחה ופתאם נפלו הרוצחים על המקום הקדוש. את ספרי התורה קרעו לגזרים ואת האנשים הכריעו לטבח. את ראש אָרקין הסירו התזו בקרדום ואת האחרים המיתו באכזריות נוראה ומגואלה, את בתי ישראל הרסו והשחיתו וכל אשר בתוכם בזזו. העתון „רוסקיא וויעדאָמאָסטי" יתאר את הפרעות בדברים האלה: הפרעות החלו ברחוב הנקרא טור החמישי, שם גרה משפחה יהודית עניה. אשר לה שתי ילדות קטנות, בערב יצאו הילדות החוצה ותראינה ילדה קטנה שוקעת בבצה ותוציאנה אותה בידיהן ותוליכנה אותה אל החצר לרחוץ אותה, ויהי כראות זאת אשה נוצרית ותשא את קולה לאמר הילדה אשר עמדה

מרחוק היהודיות סוחבות את בתן: עוד מעט וישחטהו בדבר הזה די היה להחריד את אם הילדה ותצעק היהודיות שחטות את בתה הקטנה. מובן מאליו, כי את הילדה הוציאו כרגע מידי הילדות העבריות ובכל זאת לא חדלו מלזעוק, כי היהודים הרוצחים שוחטים את הילדה.

השמועה עברה כברק מעוף בכל פרור קונבינה ועד מהרה התלקטו המון אדם רב, עד שלשת אלפים נפש. בעת הזאת שבו גם הפועלים העובדים שכירי יום, עניי העם ובעלי העגלות, איש איש ממלאכתו ועבודתו ותהי מהומה גדולה: היהודים שחטו ילדה נוצרית! הבה אחים נקומה ונכה את היהודים. וירוצו אל בית הכנסת לדרוש את הילדה מידי היהודים, השריקות הקולות והמהומות נתערבו בשאון חלונות בית הכנסת המנופצים וכל כליו הנשברים, ספרים גוילים נקרעו לגזרים והתעופפו ברוח בהתבולל יחד עם נוצות הכרים ובטרם עברה שעה וחצי נהרסו כמה בתים ורק קורותיהם נשארו, גגותיהם וחלונותיהם וכל אשר בתוכם הי' כלא היו! המון הלך וסער קול נהמו נשמע למרחוק. קול שחוק פרוע ולעג נורא, קול קריאת הידד! ופתאם קול ענות מרגיז לבב וכרגע נדמה הקול ולא יסף...

ההמון פרץ אל לשכת חסופרים אשר לסוחר דייטשלמאן ששם גרה גם משפחות אָרקין. מלבדם הי' שם עוד יהודים העושים בעסקי דייטשלמאן. אין אמר, ואין דברים לספר את אשר היה שם. אחרי החלונות וכלי הבית השליכו מן הקומה השניה גם פגרי האנשים ההרוגים. גופותיהם נחטפו בנפלם מטה מאת ההמון הזועם בקול הורוא! וכרגע רקעים ברגליהם עוד נשמתם בם! קראו הפוחזים וישובו וירמסום כטיט חוצות לא רק למראה עין גם לזכר הדברים יסמר בשר האדם ודמו יקפא בעורקיו, הבתים נהרסו וכל יהודי אשר נפל בידם אותו הרגו ולא חמלו; בחצר בהכנ"ס שכב איש זקן בפושיט ידים ורגלים, פניו מלאים דם נקפא, רגליו יחפות כי שדדו הנעלים והפוזמקאות וגופו ערום עד המתנים. קרוב לו מאחרי עצי הסקה נבלת אשה זקנה. פניה מגוללים בדם, עיניה אין לה, כל מלבושיה נקרעה מעליה והיא כמעט פשוטה ועורה; הרחק מעט משם גופת נער קטן, פניו מלאים דם ונוצות אצל חוטמו ואצל אזנו הימנית שני פצעים גדולים עמוקים וגלוים. במבוא הבית גופת נער אחר, פניו ג"כ מלאים דם ובקדקדו עצם נשברה היא עצם המוח השקועה פנימה מעצמת המכה, במבוא הזה ובכל חדרי הבית חרבן גדול ונורא. כעשר אמות הרחק מהבית הזת בקרן רחוב הטור החמישי פשטוה על האדמה גופת הזקן אשר היה סוכן על בית דייטשלמאן. האמלל הזה אשר נפצע בחדר הצליח בראשונה לנוס מידי המכים. אך ההמון רדף אחריו והוכה בראש באבן או בברזל קהה ויפול מת בתוך הרחוב. גופת הסוחר הקבלן קופילובסקי נרמסה ברגלים ופניו לא הי' עוד, עד כי אביו הזקן לא הכירהו בלתי במכנסיו שנשארו עליו.

על שטח גדול מסביב מכוסה כל פני האדמה בנוצות וכלי בית שבורים, בראש גלי חמסו לעיני המוכים ולעיני אנשים רבים וגם לעיני השוטרים, לא השאירו מאומה.

הסופר של מכה"ע „פטרבורגסקיא וויעד." כתב: למקרה בניזשני אין פתרונים, פה אין כל מקום להגיד, כי כבדה יד היהודים על עם הארץ, ועל כן התעורר לתת נקמתו בהם*). מספר

*) במכ"ע שלו יצא נגדו עם הערה כדברים אלה: בנוגע לשערויות בניזשני אנחנו רואים רק זאת—כי משטמת העם להזשידים אינה תלויה במספרם, כי שבט ישראל באיזה מספר שהוא ובאיזה מקום שישים קן לו מביא הוא אתו רעה גדולה לו ולאחרים, לפי דעתנו לו נשמרו הגבלות הזשידים כראוי, לבל יצא איש מהם לחוץ מקומו המגבל למושבם, אזי לא הובאו השערוריות בלב רוסיה פנימה ואם היו פרעות בהם, אזי הגבלו רק במקומם בלבד, ולו גם היה קשר חיצוני — כדברי האחרים — אזי היה נקל להממשלה למצאהו במקומו מאשר תבקשהו בכל רחבי רוסיא, היוצא מדברינו הוא כי לא יתכן להרחיב גבול הזשידים ולהתיר להם הישיבה

היהודים היושבים מפוזרים בעיר הגדולה הזאת קטן הוא למאד וכלם עושים בחפץ כפיהם במסחרם, קטנים ודלים, בקצות העיר. העם אינו מרגיש במאומה את מציאת היהודים ברחובות גם זאת פליאה: איך הספיקו להאסף בשעה אחת המון רב כזה? ובהתנפלם על היהודים נשמעו קולות מנהיגהם הכו את היהודים, כאשר הקום אחינו בפלטה ובקיוב, פני ההרוגים נשחתו כליל בידי רשע עד כי לא נכר עוד מראיהם הנורא, את החללים מצאו מתגוללים בבצת הרחוב בגל אשפה וראשיהם כרותים מעליהם, עכ"ל.

מכה"ע "רוסקי קוריר" אשר מימי הפרעות בניזשני סמכתהו רוח נדיבה לריב ריבנו ולקנא קנאתנו בתוך סופרי עמו אשר הי' בצוררי נפשנו, יצא במאמר נכבר ע"ד הפרעות וסבותיהם ויען אשר הוא מדבר בלי משוא פנים כדאי להעתיק את דבריו:

בתשע לחדש אוקטובר, במלאת ארבעה ירחים מהפרעות שהיו בניזשני, נגמר בעיר הזאת דין הפוחזים הנאשמים, שבע עשרה שעות רצופות המתיקו השופטים סוד יחדו עד אשר חרצו משפטם על שבעים ושנים הנאשמים; והנה שנים עשר מהם נשפטו לעבודת פרך מעשרים ועד ארבע שנים, אחד עשר מהם יצאו נקיים ויתרם נשאו ענשם למאסר במקומות שונים לזמנים שונים איש כפי רשעתו. המשפט הצדק עשה את שלו ויכביד ענש החטאים בנפשותם מכל ענשי הפוחזים אשר נשפטו על הפרעות הקודמות. מי יתן יהיה זה האחרון בריבות עם רוסיה עם שכניו העברים וחרב המשפט אשר שבה עתה לנדנה לא תונף עוד בארצנו להכריע בין תושביה, זאת תפלת כל איש ישר החפץ בשלום ארצו, אולם בגלל החפץ הזה עלינו לשוב עוד חפעם ולהתבונן אל המעשה שהיה, לקחת מוסר השכל לימים יבואו. על המעשה הזה יתפלא כל בעל נפש בהתבוננו אל חקר דבר, מה קטנה הסבה הראשיתה ומה נוראה פעולתה באחריתה; צעקת אשת פתיות ושכורה הביאה לידי שוד ורצח ושפך דמים שנעשו לא מרוצחי נפש ושודדי לילה כי"א מאנשים תמימים ושקטים, אשר לא נסו באלה ואשר גם בעיניהם נחשבו מעשים כאלה לעונות, ומה זה איפוא היה בעוכרי נפשם? אין כל ספק כי ברגע הראשון האמינו לתומם כי רעה נשקפה לילדה, כי באמת רצו היהודים לשחטה למען הוציא ממנה דם נוצרי לחפצם, ה' הוא היודע מאין שורשה בלב ההמון בכל זמן ומקום שהוא — כאשר ראינו בעלילת טיסא עסלאר אשר הרעישה את כל העולם בשנה העברה. הדעה הנוראה, כי ליהודים דרוש דמי ילדי נוצרים, הדעה הזאת הכוזבה וההוללה, הכתה שרשיה עמוק בלב רבים וכן שלמים עד כי לא נמנע אחד חוקרי הדין בארצנו מהאשים בה את היהודים דקוקזים ולהביאם במשפט הידוע משפט קוטאיס — ואיזה איש נקלה ובליעל, לוטסטנסקי שמו, עשה לו שם והון בהדפיסו שני ספרים שבהם בקש להוכיח כי יש לשקר הזה רגלים והספרים נמכרו עד מהרה ונתפשטו בכל הארץ באין מכלים דבר ובלי מעצור מצה הצנזורה ולא מצד הממשלה. ולא נפלאת היא כי האמינו שהיהודים שואפים לדמי נוצרים וקפצו להציל את הילדה מרעתה, לו נמצא ברגע ההוא איש נבון ואמיץ לבב להבין את ההמון ולהראותו על האם והילדה העומדות בעצם חמן, כי לא נעשה עמהן דבר, אז כלה השאון עד מהרה וההמון נפץ ויעבור בשלום; אך איש כזה

בפנים ארצנו, כי אם נחוץ להשגיח בחומרא יתרה אל הגבלת מקומם לחק עולם בל יעברוהו כי יציאתם ממנו היא סבת הריגתם במקומות האסורים להם לשבתם. והנבל סוברין יצא ושאל: רעם חדש בעם העברים—ואיפוא היה? בניזשני! מקום אשר כמדומה לנו לא היה ליהודי לעבור, על בל יראה ובל ימצא. ניזשני־נובגורוד רחוק דהוא מזרחה מגבול משוב היהודים; אבל קלו רגלי העם הזה אשר איננו קשור במאומה למקום מעינו בלתי אם בתועלתו החמרית, אשר לא ידע ארץ מולדת מה היא, והנהי זוחל עובר בכל מקום אשר למרחוק יריח כי שם יבוא על שכרו בעסקו הנמבזה ואיכה יכלו היהודים איפוא להשתקע בניזשני לבנות בתים לשבתם, גם לכונן להם בית לתפלה?

לא נמצא בתוכם ומהשוטרים אין איש אתם וכן גדלה הצעקה, הידים, נכונו והפרעות החלו ואין לא הועיל עוד כל דבר שפתיים. כ"א נדרש כח ידים ובאין הכח הזה גדלה המהומה ותרב השערוריה, רוח השכרון הנסוך על המון מריח הדם הראשון אשר שפכו נשא אותם להשחית ולחכל ולחרוס ולהחריב את כל הבא בידם, התבונה קפצה פיה ורגשת חיתו טרף מלאה מקומה, כן נהפכו האנשים לזאבי ערבות וההמון השתובב בלי דעת.

לבוא עד חקר דבר השערוריה הזאת, אין לנו לעורר רפאים מקברותם, להזכיר שם הכמר טורקבמדה וההרצוג אלבא וכל רשעי ארץ הנודעים בשמותם משנות הבינים בקנאתם דנוראה מלחמותיהם לדתם ואמונתם, איש מהם לא יבינו דעת ולא יורנו דרך נבחר להציל מרעה נפשנו.

מיקדי האינקביזציה כבר כבו, אנקת הנענים מקנאת דת ונפץ עצמות אדם מכלי משחית שהי' בשנות הבינים, לא ישמעו עוד בתוכנו אבל עוד תחשכנה עיני החשוכים מראות אור ההשכלה והדעת, אזניהם אטומות משמוע קול אחים, ולבם טפש מהבין כי אל אחד בראנו ואב אחד לכלנו, עכ"ל*).

יכתב לזכרון עד דור אחרון ותסופר חרפת עם הרוסים ורשעת ממשלת אלכסנדר השלישי ונקולי השני נכדי איבן האיום (משרש נחש יצא צפע ושרף מעופף).

שונאי היהודים אשר רצו להכרית מארצם זכרם בגזרות רעות, רציחות, רדיפות, פרעות כל התועבת באדמת אדמה וסודם.

יכתב ויוחק זאת בדם ובדמעות ולא תמחה לנצח חרפתם.

בת רוסי' השדודה! אשרי ששלמו לך גמולך שגמלת לבני עם אלהי אברהם.

(תם פרק א').

---

*) אחרי כל האכזריות אשר נעשו ליהודי ניזשני וכל מכה"ע יצאו במחאה גדולה נגד השערוריה הזאת וה„נאווא וורעמיא" הרגיש שאין דעת הקהל נוחה מן המליקה שעשו ליהודי ניזשני ועוזריו בעלי העט כבעלי האגרוף יחדו היו לזרא באף כל — על כן הערים עצה לעשות „פלעבסציט" הדרוש לחפצו, באספו אליו דעות כל שונאי ישראל מכל קצות ארץ, למען הראות כי „הזשידים" שנואים ומתועבים המה בעיני כל עמי הארצות, אמנם להנחיל אוהביו יש ה„מיקרבים" וה„בצילים" ילדי החלי רע הרוחני, זו מגפת האנטישמיים אשר שטו ופרחו באויר העולם בכל מקום ונקל היה לו לאספם מלוא חפניו ולעפש את הרוח עד מקום שידו מגעת; ולא היה יום שלא הביא איזה דעת איש כערכו מאחת הפנות מקצה הארץ, למען יאמינו לדבריו ויבואו לידי הכרה פנימית, כי עמנו כלו סג, יחדו נאלחו ואין להם תקנה אלא בסכין, ומוסיף מכה"ע המפליצים על הזשידים רואים בכל מקום קשרים מן הצד — בעוד אשר הקשר העיקרי נמצא בנפש עמנו, או טוב מזה: בנפשות כל העמים — זה כח הטבע הנתון לכל חי לשמירת עצמו בקרוב אלא אויב נורא, אויב נורא כזה מרגישים בהזשידים כל העמים, הכח הגדול הנמצא בממשלה העליונה הבלתי תלויה בארץ, זו ממשלת הזשידים הוא בעיקרו חבר בוגדים בעלמים הנמצאים בכל הממלכות שבעולם, האוחזים בידם לא רק אנשים כדיזראעלי, כ"א גם שרים כביסמרק.

ד־הפרעות באשכנז.

כדבר באופל*) (די שוואַרצע מגפה) אשר היה בארץ בחצי המאה ה־ארבע עשרה שנת 1384־52 אשר התהלך מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר וישם ערים ויחרב ארצות ומשפחות רבות אבדו מן הארץ, לא ידע אנוש מקורו ואי זה הדרך ידלג על הערים ויקפץ על המדינות, כי בדיקין שברוח נברא ועל כנפי הרוח התהלך, ככה גם קטב ישוד בצהרים היא רדיפת היהודים אשר עוברת כמגפה מעיר ל־עיר מגוי אל גוי, פה תשפל ופה תרום, פה ישקוט העם מזעפו ופה החמס למטה רשע:

וחמשכלה הזאת מאין תמצא? איה מקומה?

היא זרע העמל שנאת היהודים אשר ממנה פרח הזדון ופרהו כאבק יעלה וינשא על כנפי רוח ומקום שיפיל שם ימצא קרן בן שמן ויהי לשחין פורח אבעבעות וישא ענבי ריש וחמת תננים, המשמח אלהים אחרים ואנשי בליעל והנגע הממאיר אשר פרח בבשר הרוסים, פרחו כאבק התנשא על כנפי רוח ויגיע עד שערי פרוסיה ויהי הנגע בכל הארץ, בכל שדרות החברה ונגע הפרעות החלו גם בארץ אשכנז וביתר שאת רדפו את היהודים מעת אשר זכה ביסמארק להיות ראש הממשלה וכהן שטעקר במעלות קדושים ואליהם נלוו המון חברי משחית אשר אשר מררו את היהודים והעלילו עליהם עלילות שוא ועוד אספו חתימת מעם הארץ לקחת מהיהודים את השווי זכיות ובאחד מימי אפריל**) שנת 1881 נמסר מכתב בקשה הזאת אשר ערכו האנטישמים אל האיש אשר נכון לו — אל הנסיך ביסמרק מכתב ענק הזה הכיל ארבעה עשר אלף גליונות אשר על כל אחד ואחד מהם הי' כתובה וערוכה הבקשה ההיא וע־ליהם מאתים וחמשים אלף חתומים („המליץ" 15).

והנה אחרי המהומות הרבות וההשתדלות הגדולה אשר עשו האנטישמים לא עלתה בידם

---

*) מות השחור אשר סער יותר מארבע שנים החל מארץ סין ועבור על פני איים וחופי ימים עד בואו ללב אירופה, הכחיד ברוח קטב קרוב לעשרים וחמשה מיליונים אנשים, גם ביהודים נגעה המגפה לרעה אבל לא באותה המדה שנגעה בנוצרים לכן התעורר החשד בין ההמון שהיהודים הם האשמים במגפה; הם מרעלים את בארות המים למען השמיד בבת אחת את הנוצרים ואז התחילו הריגות בהיהודים בצרפת, בספרד וביחוד באשכנז. נטבחו ונשרפו יהודים לאלפים (היסטוריה כללית ח"ב).

**) וכן בסוף שנת 1884 חברת האנטישמים באשכנז אשר הצורר פיקענבאך עמד בראשה ג"כ ערכו בקשה כללית כתובה וחתומה מאת כל שונאי ישראל להושיטה לבית הפקודות ולבית המחוקקים ולסוד אגודת הממשלה באשכנז להגביל את זכיות היהודים, כי מהם תצא רעה לכל הארץ.

מכה"ע „פאס. צייט." המספר את הדבר הזה כותב: מזאת נראה עד כמה תיגעם קנאתם של האנטישמים עד כי תוליכם שלל מבלי דעת עוד במה יבחרו, הן בעוד העדה הזאת בתקונה בהחשב הכהן שטעקער לנביא בתוכה, בהיות ד"ר פערסטער ורופפעל על מכונם, שבה בקשתה רוקם ואף כי עתה בפרוש שטעקער מעל העדה הזאת, שנחשבה בעיניו לעדת בעלי הרס המתנכלים לממשלה להפוך קערתה על פיה, בסור גם צל שטעקער מעליו אחרי שיתו ידו פעם אחת עם מתנגדי ביסמארק להשיב הצעתו אחור ובמות רופפעל בעני וחסר כל עצור ועזוב מישע רעיו אשר הסיתוהו לחטוא וישיביהו עד דכא, בתעות פערסטער לבדד בערבות אמריקה הדרומית, מהתקות הבוגדים האלה כי יבצעו, כי ישלו לשוא נפשם? ד"ר פערסטער, אחד מראשי הממרים, אשר התחבר אל שטקר ויתאמץ להשיב לגרמניה את מנחגיה מקדם: כי יעמדו גבאי בהכנ"ס על שערי בית תפלת הנוצרים לקבל מכות לחי מכל הבא שמה להתפלל (כאשר הי' בימי קארל הגדול) ותחת זאת הוכה בעצמו על הלחי מאת איש ישראל ומאז סטרו, נשתכחה תורתו ונסתמו טענותיו ויפן ערף לגרמניה וישם פניו לערבות אמריקה ושם נשאר למעצבת כפרא בודד זו („המליץ" 87).

לאסוף בלתי אם כרבע מיליון חתומים אשר כמהם כאין כנגד ארבעים ושנים מיליונם יושבי ארץ אשכנז ומי יודע כמה היו חתימות מזויפות (כי מי נסה ובדק אותם)? ולו גם כל החתימות היו כשרות ראינו בזה שאחד ממאה וששים ביושבי אשכנז לבם הי' רע על היהודים מסבות שונות, ושאר המון הרב לבו טוב על היהודים, חפץ בשלומו ודודש שלומו וטבתו, והנה באו חאנטישמים ללמד קתיגורה על היהודים ולמדו סניגוריה ועליהם וכיוצא בהם יאמר המשל: ההר בא עד משבר וילד עכבר.

ולעמתם הי' בברלין אספת הפועלים ובעלי המלאכה כשלשת אלפים איש ובהם גדו דעתם כי לבם טוב עם היהודים וכי לא עשקום ולא רצצום מעודם ובשלומם גם להם שלום; שטפר ומתי סודו הוגיעו את העם בדבריהם ובלהגם הרב ועת לבעלי המלאכה בעצמם לגלות בדבר הזה.

הם דורשים לגזול משפט היהודים ולהגביל את זכותיותיהם ודבר זה הוא שנוא ורע בעיני כל איש ישר וכל בעל מלאכה נקי כפים; תורה אחת ומשפט אחד בקשו בעלי המלאכה לנפשם ואותה הם מבקשים גם לאחרים וכן באספה רבה אשר היתה לפועלים בכעמניץ, עיר גדולה בזכסן גמרו וקבעו החלטה כזאת.

חברת הפועלים ועושי המלאכה בזכסן מכרזת ומודיעה, כי השתדלות הכתה הידיעה לגזול משפט יהודי אשכנז ולהצר צעדם, הוא דבר המתנגד לעקרי תורת ארצנו ולמעמד ההשכלה בימינו אלה ובעקבה כרוכה סכנה גדולה לאחדות עם אשכנז ולהצלחתו, על כן ראוים ראשי הכת ההיא מחרחרי הריב להיות לדראון לכל בשר וחוב על כל אדם ישר להתנגד להם ולבטל מחשבתם בכל אשר יוכל.

גם בברסלוי היתה אסיפת הפועלים ועושי המלאכה שני אלפים איש גם הם קבעי החלטה, כהחלטה באספת שנתקבלה הפועלים בברלין. אחריהם החזיק גם אחד הנבחרים. הוא אמר: ל"ו גם הי' היהודים נכרים לנו, המלחמה האחרונה בצרפת הדבקה אותם בנו בדבק טוב, בדבק ברזל ודם, בהיות המלחמה לא שאלנו מי הוא יהודי ומי נוצרי, כאיש אחד חברים יצאנו לקראת הצר וכל אחד עשה את חובתו באמונה ובישרת לבב, בין הרופאים הנמצאים בברלין שלשים ושנים קבלו את אות הכבוד על עבודתם הנאמנה בעת המלחמה, כין מתי מספר היהודים היושבים אתנו בבית המחוקקים נמצא אחד אשר זכה באות הכבוד ביום הרג הרב על מרומי שדה ואחד אשר בנו מת מות גבורים במלחמה ההיא. ועתה פרחה יקומו תרבות אנשים צעירים לימים אשר בימים ההם התאבקו עוד בעפר רגלי מוריהם ועד היום לא הראו לדעת מה ומי הם ובמה כחם גדול ויאמרו לאנשים בעלי דת משה אשר בנפשם בכפם ירשו להם אותות הכבוד ואשר הוציאו את בניהם לקטל בעד ארצנו, לא אשכנזים אתם, גרים ותושבים אתם אתנו רדיפת היהודים איננה כי אם רדיפת אוהבי החפש והולכי קדים מאת מורדי האור, ההולכים לאחור ולא לפנים, אם יש עושה עולה בין היהודים, לא ברדיפות ובחקים מעוקים נרפא משובתם, כי במשפטים צדקים ובהיות להם דין אחד וזכות אחת עמנו.

על כן שמים אנחנו לפני הנאספים את ההחלטה הזאת למען דעת כל עם הארץ, כי כל בעלי דעת ובעלי מוסר אין להם מגע ומשא בתועבה הזאת, הנעשית בקרבנו; ועתה כל בר דעת יבין מה יקרות היו האסיפות ההן, יען כי שיטנו היהודים צעקו תמיד שהיהודים עושקים ורצצים את דלת העם ועתה דלת העם בעצמו הודיעה כי פיהם דבר שוא ובכן אין לשנאתם רגלים ואיננה רק שנאת חמס.

כדאי להבא פה את המשא ומתן אשר הי' ביום 30 יוני בברלין בעת אסיפת הכהנים האיבנגליסטים. לסדר היום עמדה השאלה ע"ד הפועלים התלוים בדעת אדוניהם נותני מלאכתם,

באים ע"ז לעשות מלאכה ביום הראשון בשבוע, במרוצת השקלא וטריא קם הכהן שטקר ואמר כי מודה שחלול יום הראשון בא במסבת החיב המוטל על הפועלים מטעם דינא דמלכותא לשמוע לאדוניהם נותני המלאכה לכל אשר יצוום; אבל לדעתי יש עוד סבה אחרת גדולה מזה והיא כי נמצא בברלין חמשים אלף יהודים רובם עשירים נותני המלאכה לפועלים והמה מעבירים אל דעת קונם ועל דעתם כי לממונם של היהודים עיניהם תלויות. מתוך זה בא הכהן לעוע לדבר על העדת האנטישמות אשר שטקר עומד בראשה ואמר, כי לדעתו לא תתכן דרך שטקר בזה, לפי ששפתי כהן אובנגליה תורינה תורת האהבה והחנינה, ומדת הרחמ ם, ולא להעיר איבה ומשמטה ולשלוח מדנים בין בעלי הדתות.

והכהן הקמן הציע לפני הסינוד, לכתוב אמנה בספר לאמר: הסינוד מעיד בשטקר הכהן לשבות מריבו את היהודים לפי שאין זה מתאים לתעודת כהן איבנגל.

על זה ענה שטקר ואמר: לדעתי שאלה גדולה כשאלת היהודים לא תוכל למצוא פתרונה במושב הסינוד באפן קל כזה, אגב אורחא אנכי אינני קם על היהודים לרע לד"ם, כ"א להגן על בעלי אמונתי מפניהם ולגמל חרפתם מעלינו אשר כה"ע ליהודים משליכים שקוצים על בעלי אמונתו זה עשרות בשנים ולמה ירע בעיניכם עתה בראותכם כי קצרה נפש איש פלוני וכהן הוא ולא יוכל עוד נושא את התוליהם וגדופיהם; בכל רוחי השתדלתי לכלכל דברי עם היהודים במשפט ובשורת הנמוס ותוכחתכם אחי, לא תמנענו מעשות דבר אשר לדעתי טוב וישר הוא.

על זה ענהו הד"ר לאנגערהאנז ויאמר: החללים אשר נפלו ברדיפת היהודים המגואלה ברוסיה לא יקיצו ולא יעורו מדברים הנאמרים בצורת הנימוס; רדיפת היהודים ברוסיה היא ג"כ תולדת רדיפתם בברלין וה' שטקר הוא המולידה.

אחר זה קם הכהן אלטענקריגר והציע לפני היושבים לחוות את דעתם בדבר הצעתו של הקמן ועמדו למנין וקבלו את הצעת הקמן ברוב דעות וכתבו את האמנה בספר להוכיח את דרכו על פניו*). ממוצא הדברים האלה נראה כי החמס והמעשקות אשר נעשו ליהודים הי' רעה גם בעיני אבות נזיקין אלה שהם צוררי ישראל בגרמניה עד כי גם שטקר אבי אבות הטומאה בוש וכחש לאמר לא ילדתנו.

טורקבמדה הכומר האכזר, אשר שרת בכהונה גדולה לפני איזבללה ובעלה פערדיננד הקטולי. טורקבמדה, ראש שופטי הגיוני אדם—אשר הכין במת התופת להעלות על מוקדה אלפי

---

*) בשנת 1883 ביום 2 דצמבר בעת מושב המחוקקים קרא הד"ר לעוע את עדת האנטישמיים אשר שטקר עומד בראשה בשם להקת פוחזים ושודדים „אנשי בליעל אשר בכסף נשכרו לדבר את אשר ישימו בפיהם" שטקר שמר עברו להד"ר לעוע על הדברים האלה ולשוא התאמץ לבטל דברי הד"ר לעוע ובכל רקידותיו כנגדו לא הצליח לענות כחשו בפניו כאשר התפאר בראשונה, בחתוכחם בבית המחוקקים, דרש שטקר מאת לעוע לקרוא בשם את האנשים אשר בכסף נשכרו כדבריו, והד"ר לעוע מאן לפרסם שמותיהם בגלוי ויבחר לו את הנפחר מיניגראדע לאיש הבינום — כי יגלה לו סוד האנשים ההם בשמותם והוא יתן עדותו אח"כ אם כנים הדברים או לא, חליפות הדברים בכתובים נמשכו לזמן מה ובזאת השתמש שטקר ויריע כי שקר ענה הד"ר לעוע באנשי בריתו ומתי סודו, אך בין כה וכה הגיעוהו דברי מיניגרדה המעיד על שלשה אנשים אשר נקבם הד"ר לעוע בשמותיהם והנה על שנים מהם התוכח שטקר בעמלו להוכיח, כי מרצון עצמם הי' למתנגדי בעלי החפש וממילא לאנטישמיים, כי היהדות וההפקר חדא ניהו ועל השלישי איש ששמו ליעבאך כחש בגלוי כי דשם בדוי הוא ולא היה איש כזה בתוכם מעולם, אך הזכחשה הזאת לא עלתה בידו — כי נגלתה חרפתו במכה"ע „פאס. צייט." כי האיש ליעבאך ידוע לכל כי הוא מתלמידי שטקר המצוינים ושמו נודע בצוררי ישראל זה כמה. („המליץ" 73).

יהודים אנוסים אשר נחשדה, כי שתו בסתר לאמונת היהודים ולא נח ולא שקט עד אשר פתה את לב המלכה לגרש כלה את היהודים אשר לא אבו לבא בברית הקטולית; טורקבמדה המוחרם ומנודה מפי בי"ד של מעלה בשכחה הגזית של דברי הימים עלה מתהום הנשיה אחרי ארבע מאות שנה מעמקי שאול ויל"בש בגדי כהן לוטרני העומד לשרת בכהונה כמטיף ודרשן ומוחל עונות הקיסר וילהלם ורעיתו ורק שנה את שמו בשם שטקר והוא במקום בית דין של כהני און מחפשי עולות (אינקביזצן) בראָ חדשה, חברה אנטישמית מקצות העם ותחת במת הרצופת בעיר הבירה הצית קנאות בקוצים כסוחים — רקים ופוחזים, כל איש מר מצוק — וכלפידים בוערים שלח את הנבערים מדעת אלה במחנות ישראל בכל מקומות מושבותיהם באשכנז ובארצות אחרות להומם ולאבדם, להצות באש נויהם להחרים ולחמוס שארית יגיעם ולגרשם מארץ עבורתם.

שטקר חפץ גם לזכות את ארץ בריטניה ולהפיץ תורתו הזהומה לדרוש בבית אספת אנשי העיר בשם „מענשען הויז" והשיגו בעדו רשיון מאת ראש העיר לונדון בתואנה לחוג שמה חג לותר במסבת הלותרנים אשר שמה אך טרם עברו ימים אחדים ויודע לראש העיר מי הוא הכהן שטקר ושב ונחם על הרשיון אשר נתן וימהר להשיב את דבריו הראשונים באמר:

בתתי את הרשיון לאספת לותרנים ב„מענשען הויז" האמנתי, כי מגמת פניהם לחוג את חג לותר והנה נודע לי כי ראש המדברים באספה זו יהי האיש שטקר ראש האנטישמיים בברלין המפורסם כצר ואויב לכל היהודים באשכנז. זאת תמריצני לבטל את דברי מקדם מפני שאין גם אחד אשר יאבה לתת לאיש כשטקר לפתוח פה ב„מענשען הויז". היהודים בלנדון נחשבים לאזרחים נכבדים ואין ללורד מער חצדקה, לבלי שים לב לרגשותיהם בדברי ריבות כאלה והראשון אשר העירהו בצדק על זאת הי' זקן העיר איזאאקס הוא הזהיר את הנשיא, לבל יתעב את בית הפקידות בגלולי הקנאה והשנאה לעם היהודים, אשר הכהן הזה אומר להביא בלב שומעיו בלונדון. לא נכון להיכל הזה, אשר בו נאספו אוהבי אדם לקרוא חמס על רדיפת היהודים ברומיניה וברוסיה, כי יהפך פתאם למקום הרשע להשמיע בתוכו דברי שטנה על העם הנרדף הזה, מפי מגיד פשע, אשר קנאת אש תאכלהו.

וילך לדרוש במעמאריאל־האלל, שם נקבצו באו הרבה ממתנגדיו וכמעט נראה שטקר על הבמה החלה המהומה וקם בבית שאון. מכבדיו ומעריציו מחאו כף, ומתנגדיו הריע עליו ויצפצפו בקול, ברוב עמל הצליח ראש האספה להשקיט את הסער ושטקר פתח בתלונה על מעשה נשיא העיר אשר חזר מדבריו ולא נתנהו לדגיד דבריו בהיכל העיר. עוד הוא מדבר וקול תרועה נשמע גרשוהו! גרשוהו מזה דבר אין לנו עמו! אבל הוא לא נחת מקולם והמונם וינד למעשה נשיא העיר אשר לא נתנו לבוא לדרוש בה„מענשען הויז". הלורד מער אמר עליו כי הוא ראש לחברת האנטישמיים בברלין וע"כ סגר את הבית לפניו מבוא, אבל הוא איננו חבר לאנטישמיים גם בני ארצו אשר בא לשחר שלומים יקיטו בו וירגנו עליו וע"ז דוה לבו מאד („המליץ" 88).

ואחרי מפלתו הנוראה במעמאריאל־האל לא השיב לבו מעון וברוב עמל הצליח לדרוש לפני אנשי שלומו כארבעים איש בועד סט. סטעפאן שם הוציא את כל רוחו בבאר להם כי היהודים הם בעוכרי האכרים, ספרים וסופרים הרבה המדברים בכלכלת העם יעידי ויגידו כי היהודים גוזלי שאר העם ופושטי עורו מעליו בנשך אשר יקחו ממנו, ועל כן הגדתי את דברי בבית המחוקקים כי לא לשלול את זכיות היהודים חפצו, אך להציל את עם אשכנזם מרעתם, לבל תגבר עליו ידם להשחית לאומיותו ואמונתו, ואם לא יחדלו היהודים להתגדל ולהתנשא באשכנז אז אקרא עליהם מלחמה בשם אלהי וארצי.

תוצאות דרשתו בועד סט. סטעפאן הי׳ כי חבר הפרלמנט הברן דע וואָרמס בשמעו את הדבר הזה דרש למחות את שמו מספר החתומים לועד הזה.

כי חולל שם הועד ולא לכבוד לו להמנות עוד בתוכו ומלבד זאת רבו תלונות החברים אשר התאיננו בספר התנואות המונח בהועד על אשר הי׳ בית הועד למקום טומאה, להכניס בו חרחורי אמונה וקנאת דת.

הדברים האלה הרעישו את הועד וע״פ הצעת היושב ראש לורד פאלקענסטאן קבעו שלשה דברים: א) לחודיע בגלוי כי דרשת שטקר היתה בלי ידיעת הועד; ב) להודיע כי הכומר הפרוטסטני שגרם לזה נפטר עתה מהועד ויצא ממנו בחרפה; ג) כי מעתה והלאה לא תהיה עוד כל אספה בבית ההוא בלי הסכמת ראשי הועד. וכה נחל קלין מכבוד וכן נבאש בעיני ראשי הכנסיה בלמדו לשונו דבר שקר בהתכחשו בלונדון, כי הוא ראש וראשון לאנטישמים.

ובמקום גבוה התעוררה השאלה: היש לו משפט לשמש בדברי קדושה ועניני חול כאחד? והוא ענה על זה כי טוב לו לרדת מכהונתו מלעזוב דרשותיו בעניני המדינה אֲשר אליהם הוא נושא את נפשו*) אבל הזוהמא והאֶרס אשר הטיל בעם אשכנז כבר פעלו את פעולתם, ביום

---

*) כשם שרגילים אנחנו להביא את דברי הנבחרים בנו למען דעת את אשר ידובר במחנה אויבנו, כן צריכים אנחנו ל״פקוד בשם את חסידי אומות העולם המצדדים בזכותנו, אלה העומדים בפרץ לריב ריבנו, ולחוש לישועתנו, ״הן הכהן שטקר עלה פעם בפעם להשטין ולקטרג עלינו׳ הנני לפקוד בשם כהן אחר, הכהן הזה הוא נבחר בעמו, אשר הכירהו מקומו בבית־המחוקקים, אך גדול כבוד הבהן אשר דרש טוב לעמנו בוינה הבירה מן הכהן אשר עמד עלינו לשטן בברלין, הוא הד״ר תיאודור האאזע אשר כהן פאר בראש הכהנים בגליל מערן־שלזיה, בשנת 1881 יצא להמליץ על עמנו בישיבת המחוקקים ביום 21 יאנוואר וישפוך חמתו על משנאינו בארץ אשכנז בקראו: „התנועה חרעה הזאת חרפה היא לאמונה הנוצרית בכלל ולדת הפרוטסטנטית בפרט, אשר ממנה יצא הצפעוני המפריש ותשחת הארץ מפניו׳.

האיש היקר הזה שב והמליץ עלינו בשנת 1884 עוד פעם בערבי פסחים ממקום קדשו, מבית תפלתו האיבנגלי באזני שמונת אלפי שומעיו השונים, נעימות אמריו היו צרי ומרפה לרעל אשר השקו צוררינו את בני עמם עדי התגועשו והתהוללו יחדו, בשאת המטיף הישר מדברותיו מעל הבמה על אודות קנאת הדת אשר נגעה במשיחם, נשא קולו ואמר: לכל חברה דתית יש קדושיה אשר בדמי לבבם השפוך נכתבו דברי ימיה לזכרון: אבל בכללן אין גם אחת אשר הרבתה לשאת בראשיתה חרפה, מכאובים ורדיפות כחברה הנוצרית. הרומאים עובדי האלילים רדפוה באפם ובאכזריות חמה הרבו לענותה ולהקריב לשחת חייה, אחרי תלאות כאלה אשר נשאה וסבלה בעצמה הלא היה לה לדעת את נפש אחרים ולחמול עליהם מהשחיתם; אבל היא לא כן עשתה — כי כמעט רוח לה ותהי שלטת בארץ, והנה שכחה את אשר קרה לה בימי הרעה ותכבד ידה פל אלה אשר לא באמונתה יחיו! תנועת האנטישמיים תועבת נפשי כאש עצורי היא בעצמותי, על כן אדברה בצר רוחי והחרש לא אוכל, אבל לא לי לבד כי אם לכל איש אשר ישרה לא עופלה נפשו בו, ראוי לשקץ ולתעב את האנטישמיות אשר כלו תערובות משנאה וקנאה, שקר ותרמית זדון ופראות.

היש עול גדול מזה לדרוש לעצמו הצדקה לחיות באמונתו מבלי תת אותה לאחרים? הן מתאוננים אנחנו על התלאות אשר ישאו אחינו הפרוטסטנטים הגרים בטיראָל, בספרד ובאיטליה ואם צדק צדק נרדף, האם לא נקרא חמס גם על התלאות אשר מצאו הקתולים בשוועדיה ובאירלנדי׳? ואם יכעס לבבנו על הצרות אשר מצאו הנוצרים מאת הרומאים עובדי האלילים, איכה נשקט במכוננו ולבנו לא יתחמץ בקרבנו על הרעות אשר מצאו את היהודים היושבים בתוכנו, מאז קנאי דתנו המתנכלים למוד ליהודים במדה שמדדו אחרים להנוצרים מאז ועד היום הזה? כאשר החלה הדת הנוצרית להתפשט ברומא העתיקה התנפלו כמרי האלילים לעולל עליהם עלילות ברשע ולפרעו לשמצה בקמיהם, בבדותם עליהם שהנוצרים שוחטי ילדים, שותים דמי אדם ואוכלים בשר זבחו באספותיהם הנעלמות. מינוציוס פליכס, הסנגור העתוק לנוצרים, מספר בפרק י״ט מספרי תועבות מראות כאלה וכאלה אשר בדו עובדי האלילים על הנוצרים

פרעות ביהודה

ביום העשירי לחדש פברל התאספו האנטישמיים בדרזדן, הינריצי האנטישמי ד״ידוע ראש המדברים בכל מקום נגד היהודים שפך מררתו עליהם בגאוה וביז, ובתוך שאר דבריו אמר:

היהודים בערמתם יתכחשו לאמר כי עשוקים ורצוצים הם ובאמת נהפך הוא, כי המה העושקים והרוצצים הם נשענים כי תורה אחת ומשפט אחד לכל יושבי הארץ, אמנם כן, ישנו החק הזה בתוכנו, אבל ישמרו נא גם את היהוד ם את החק הזה, תורה אחת ומשפט אחד לכל יושבי הארץ אבל גם חוב אחד עליהם לעבוד ולעמול בכשרון ודעת ובזעת אפים ולא לרדוף קדים כל היום. היהודים חפצים רק להנות מזכיותיהם ולא לשאת בסבלות המדינה ובעול המלכות, מה רב מספר היהודים העובדים בצבא המלחמה? ועוד דברים של דופי כאלה משך הדרשן את לב שומעיו אשר הריעו לקראתו תרועת הידד!

ככלות האסיפה גמרו הנאספים להודיע לנסיך ביסמרק כדברים אלה: אנחנו בחירי יושבי דרזדן הנאספים היום במספר שני אל״פים איש בוטחים בהוד כבודך ובחכמתך כי עשה תעשה וגם יכל תוכל לעשות בארצנו סדרים חדשים טובים מן הישנים להרים את עם אשכנז.

ולא אחר ביסמרק לענות להם: „מודה אני לכם על דבריכם הטובים, לבי כלבכם וחפציכם חפצי״ והנה אם השואלים וגם המשיב בחרו לשון ערומים ולא הזכירו באיזה שנוים המה חפצים וכנגד מי כוננו חצי דבריהם; אולם הדברים מובנים מאליהם ואינם צריכים באור ערמתו עמד לו לביסמרק להסתיר דבר עד עת מצוא. לא גלה דעתו כנגד היהודים בפה מלא, אבל שתיקת כהודאה דמיא, כי חבר הוא לאנשים המשחיתים האלה, וכי רוחו נחה מהם וממעשיהם ויש גם אשר יבקר הענן אשר הוא התעטף בו וראו כל בשר יחדו מחשבתו אשר חשב אל היהודים כי מחשבת המן בן המדתא היא.

בעת אשר החלה סערת האנטישמיות נדפסו ויציאו לאור בהוצאה מיוחדת דרשותיו אשר דרש בבתי המחוקקים. בדרשותיו אלה יצא הוא לשטן על היהודים והעלה דעתו שאין ראוי להנחילם זכיות האזרחים, כאשר ראו האנטישמיים שגם הנסיך ביסמרק עמדם, הרימו ראש ופרעות ומהומות החלו כנגד היהודים.

פרעות בניישטטין*).

כאשר החלו האנטישמיים לאזר זיקות כנגד היהודים מצאו, שד״העיר ניי שטעטין היא מקום שמעמיד הבל ויבחרו פה לפחרר את אש עברתם, שתי פעמים בא שם הינריצע ד״ידוע ויגדל המדורה וילהיב את הלבבות במדברות־יו, ברשימות מסעיו, וסבובו בארץ פממרן כתב אנשי ניי שטטין, אנשי לבב הם ויש בהם כח להתיר את שאלת היהודים בפועל כפים.

בימים ההם ואשר האמין ההמון בהם אמונת אומן, ועתה הנה הנוצרים הקנאים מביאים על היהודים דבות רעות כאלה, האם לא לחרפה תחשב בזמננו כי יעלו גרה את הבל פיהם של צורריי היהודים משנות הבינים אשר היהודים זובחים ילדי נוצרים ומשתמשים בדמם במצה, שהם אוכלים בפסח למען העלות עליהם חמת ההמון המאמין לכל דבר ויכזה חמתו בם? כאלה וכאלה דבר הכהן הצדיק הזה באשר לבו זכרה לו אליה לטובה.

*) בימי אפריל שנת 1884 בישיבת הפרלמנט בברלין הי׳ ריב בין המחוקקים על אודות הפרעות בניי שטטין והכהן שטקר חרף את מערכות ישראל, בתור יתר דבריו אמר כי מכ״ע יהודי נועז להגיד כי הנוצרים דרושים להתחנך אצל היהודים למען אשר יזכה חלק אחד מהם להגיע עד המדרגה הגבוהה שעליה עומדים היהודים מקדם קדמתה.

והנה הדברים האלה נאמרו במכה״ע יהודי „די נייע צייט״ אשר יצא בווין №, וראוים הם למי שאמרם — כי יצא מעטו של הרב הדרשן ד״ר יעללינעק ובשומו דבריו אל שטקר ומרעיו אמר: אתם המעמיקים לסתור עצה, הבאים בלשון מדברת גדולות להביע אמרי שקר, שימו עיניכם אל ההמון עמכם היושב בשפל, ובקשו אם תמצאון בו דמיון בהמון עם ישראל —

התחלת התרת השאלה היתה שריפת בהכנ"ס בניי שטעטין בליל יום החמישי 17 פברל, נשרף כל כלי הבית וכל אשר בתוכו, גם ספרי התורה עלו על המוקד. אין כל ספק שבני בליעל צוררי היהודים הבעירו את הבערה, כי ביום שלפני זה בא לניי שטעטין הענריצי ואסף את בעלי חברת האנטישמיים הרבים ודרש לפניהם והלהיב אותם לקצות ביהודים ולמחר אחזה האש בארבע פנות הבית בבת אחת, וגם מצאו שקורות הבית היו משוחים בשמן שרפה, האספסוף לא הסתיר את שמחתו בראותו את בהכנ"ס בוער באש, ואחרי אשר לא נתפשו המבעירים את הבערה וגם נשאו עונם, לקחו למו קרנים הזדים וחוצפא שגא מאד, בראשם עמד הבנאי ליוטאָש והוא הי' הראשון לכל דבר חמס ושוד הנעשה ביהודים, היהודים התאמצו להגן על נפשם באשר יכלו.

המו"ל מכה"ע "נייטשטעטער צייט" אַדאלף כהן נשפט תמיד במכתב עתו שלו את צוררי היהודים והוא קרא את ליוטאש בשם ראש בריוני, ע"כ ארב לו בלכתו ברחוב ויקרא למהלומות ותהי יד איש ברעהו וגם מהומה גדולה בדיר ויאספו עד יותר מאלפים איש ויהרסו את בתי היהודים ואת חנויותיהם וישוסו כל רכושם ואת בית דפוס של כהן ערו עד היסוד.

סגן נציב המדינה גראַף הסטוביל בא העירה ואסף את ראשי העיר ואת פרנסי היהודים ויעירם להעמיד מתוכם שומרים אשר יסובבו בעיר ולא יתנו להמון העם להתגודד יהבטיח להוסיף שוטרים ואנשי מגן להחזיק משמר בתוכה. אחד מזקני העיר העורך דין שענעמאן שאינני יהודי, השיב לו: כי שוא ישקד שומר אם לא יסתמו פיות המשטינים והמקטרגים, אם לא ישימו מתג מפי מכה"ע "נאָרדדייטשע פרעסע" המפיח האש בדבר שנאה חדשים לבקרים, ואם לא יאסרו על הדרשן המחזור בעירות הינרצי לשפוך מרתו ולהטיל ארסו במדברתיו בכל עת בוא ועל שרפת בהכנ"ס עוד האשימו ארבעה יהודים שהם הדליקו את בהכנ"ס, אחד בעל הנכסים היידמן בן ע"ד שנים ובעיר קאניטץ הוברר המשפט ביום 29 אפריל אשר נמשכו שבוע שלם, מספר העדים והבקיאים הי' מאה וארבעים ואחד. עדים הרבה העידו כי נמצאו ספרים נכתמים בליחי שמן אשר ריח הנפט נודף ממנו, הבקיאים נפלגו בדעותיהם. הישיבה כלתה בקריאת מאמר מכה"ע "נאָרד פרעסע" בו ראו לנכון כי ביום שלפני השרפה היה הענריצי בניי שטעטין ובדרשתו ברבים הרבה לחרף את היהודים ולהעיר עליהם חמת שומעיו.

כי הנה אלה עוד לא הגיעו לכלל אדם וכפראי מדבר עוד יתנפלו במעיני אדם, להשחית ולחבל ולרצוח מבלי דעת כל חמלה וחנינה, בעוד אשר באלה לשוא תחפשו עושי רשעה, לריק תיגעו לבקש שודדים ורוצחים עמהם, כי לא תמצאום עד עולם.

נשוה נא לעינינו את העיר ברלין בירת ממלכת אשכנז, מלאה יהודים והנה הם הרבים ובכל העיר אין שוטר ושמירתה נתונה ביד תושביה בלבד, היאונה לה כל רע? היהיה לתושביה לפחד מפני חמת חיות בדמות אדם, פן יבואו כשואה על בתי שכניהם לחמוס ולגזול ולהתנפל באבניהם ובמוטות ברזל על כל הקם להגן על רכושו לטרוף נפשו באפם? הלא הידה לא תהיה כואת.

ועתה נשיבה ונשוה לעינינו את העיר ברלין בהיות היהודים מעטים בקרבה, והנה היא ריקה משוטריה, שומריה, מה יהיה לה איפוא? הימצאו היהודים בעיר זו רבת החכמה מבטח עז למנוחתם, לרכושם ולנפשם? האם לא יתנפלו עליהם האנטישמיים לעשות בהם כמעשה הקצפים הבעטיארים (שם גנאי לפוחזים באונגריא) והנייי שטעטיניים? נכון לבנו בקרבנו כי כאשר יבצעו הרשעים את מעשיהם ביהודים, אז יבוא הצדיק התמים הכהן בחצר המלך בקרב העדה הרעה הזאת ויעיר להם אזן במוסר השכל כי יחדלו ממעשיהם וכי טוב מזה לגבר חילים לאכוף את היהודים כי יעזבו את ברלין וילכו להם אל ארץ אבותיהם, ארץ מולדת הדת הנוצרית ומושב שליחה הקדושים, שם ילמדו דעת סיד אהבת אדם ע"פ האמונה הזאת ויתבוננו אל דרך האיבה השמירה בלב נוצריה להעם אשר גואלם מקרבו יצא".

והשופטים המושבעים הכירו את צדקת הנאשמים ועל פיהם יצאו כל האסורים להפשי.

עוד בערב ההיא בהודע בניי שטטין כי יצאה לאור צדקת הנאשמים החל ההמון להתגודד ברחובות עיר. למחרת ידעו כלם אשר בערב ישובו הנאשמים במסלת הברזל העוברת בניי־שטטין וכמעט נטה היום החל ההמון להתאסף, רבים באו חמושים במקלות עבים ובעינים מפיקות זעם ובקולות גרשו את היהודים ופתאם היתה מהומה גדולה כי מבית יהודי השלכו אבנים מחלונו על ההמון ועד מהרה יצאו גדודי הפרעים לבוא אל מקום מעון אחד הנאשמים אשר לא שב עוד מקאניטץ ויתנפלו על הבית ויעשו מה שלבם חפץ.

בערב בא המסע, אתו באו הנאשמים, משפחת היידמן עלו במרכבה, והמרכבה עברה בחפזון עד בואה העירה הרחוקה מהלך שלשת רבע שעה, ועל יד שער החצר כבר נשמע קול העם ברעה, גרשו את היהודים הרגו את קודחי אש! ההמון הלך ורב, פתאום פצצו אבנים את החלונות המרכבה וכעמוד המרכבה הוציאוהו והכהו נפש! והזקן החלש הוכה במקל חובלים על ראשו ויפול ארצה ויתעלף, הזקן הובא אל הבירת וברוב עמל הושב אליו רוחו.

וההמון השתער על שער החצר ויפרוץ לבוא הבירתה, בין כה וכה נמלטו כל משפחת היידמן. כראות ההמון כי נמלט צידו ויכל חמתו בבית וכל אשר בתוכו*) ואחרי כן שדדו את כל בתי העיר וכל רכוש היהודים היה לבזה ולחרם. כן סער האספסוף בזעם אפו עד אחרי חצות הלילה. גם למחרת שב ההמון לפרוע פרעות, אך ביום הזה לא נפגע איש יהודי אבל רכושם היה למשסה.

ביום 27 מאי נגמר משפט הסוחר פלטער מניי שטטין בדבר האשמה אשר הוא השליך אבנים מחלונו על ההמון. הרבה עדים נקראו לדין, מהם העידו כי בעיניהם ראו את האבנים מושלכת מלמטה למעלה כי התנפלו אנשי בליעל לעשות זאת למען העלות חמת המון על פלטר ועל כל היהודים. הסנגור דרש להוציא לאור צדקתו כי לא נמצא בכף ולו גם השלכו האבנים בעד חלון מעונו מי זה יוכיח כי ידיו עשו זאת? על היסוד הזה יצא הנאשם נקי בהשפטו.

אך בדבר שרפת בהכנ"ס הוברר עוד פעם המשפט 18 אוקטובר שנת 1883 בקעסלין עדים רבים נקראו מצד המחייבים והמצדקים והכחשות רבות נגלו בדברי העדים בכל זאת יצא הפסק דין להאשים את היהודים ולענוש את היידמן הזקן לשבת בכלא שלש שנים ובנו ששה חדשים; לעסהיים לארבע שנה ובנו לשלחו לבית התשובה, („המליץ" תרמ"ד 31, 84).

ה„נובו ווד." הוסיף מדוליה: „כל הנאשמים עברים ולכתחלה נאשמו נוצרים". גם כל מכה"ע האשכנזים כתבו מהפסק דין אשר יצא בקעסלין על ארבעת היהודים אשר נאשמו כי ידם היתה במעל תבערת בהכנ"ס, בקהל האנטישמיים היתה שמחה וששון כי אחרי אשר בזמן האחרון הורד לארץ נצחם, כי בתוצאות בחירת מורשים להנהגת הקריה אשר הבוחרים לא שמעו לקול שטקר ויבחרו ביהודים כבראשונה, הלא מצאו צרי למכתם האנושה, בהיות לאל ידם להריץ בשופר גדול כי היהודים בקשו לחשוד בכשרים ולהוציא שם רע על האנטישמיים ובראשם על הצדיק בעיניהם העניריצי ע"כ מזמות יעצו להצות אש בבית מקדשם למען שים אשם את המגלים נכליהם ומשחתם בקרבם ויחד עם זה השתמשו בהמקרה הטוב לקחת סך מסוים מארת חברת האחריות מאש.

ומכה"ע אשר שפטו בצדק וידעו כי אי אפשר לדאמין כזאת על היהודים ומכל דברי

---

*) בימי נובמבר שנת 1884 הוברר המשפט בקעסלין עושי השערוריה בניי שטטין בשוב שמה היהודים שנאשמו בעון שרפת בהכנ"ס ושיצאו נקיים בהשפטם. ששה אנשים נמצאו אשמים בפרעות ההן ונשפטו לשבת במאסר משלש שנים ועד ששה שבועות (המליץ 84 תרמ"ד).

העדים ומכל החקירה והדרישה אין להחליט אשם ודאי על הנאשמים, בכל זאת עצרו ברוחם ולא הרהיבו עוז בנפשם להגיד בפומי כי המושבעים והשופטים עם הקט"ג הי' נכונים מראש להאשים את היהודים, כי מחויבים הם לכוף ראשם מפני המשפט החרוץ וחלילה להם להרהר אחריו, לגלות שגגת שופטי ארץ, פן יחלישו האמון בצדקת ב"ד של מושבעים והי' בהם חטא.

ואין להתפלא עם תוצאות המשפט הזה, כי אם נאמר שהמושבעים לא באו בדעה קדומה להאשים את היהודים, אך כל קורא את מכתב האשמה אשר חבר הקט"ג יוכל בהשקפה ראשונה להאמין באמת או עכ"פ יסיתם בספק כי יש רגלים לחשד, אי לזאת אביא פה בקצרה כראש האשמה:

ביום 17 פעוראל שנת 1881 בשעה 11 בערב יצאה אש בבהכנ"ס בניישטטין ובמשך שתי שעות לא נשאר ממנו מאומה הלהבה אחזה גם בבתי השכנים של היידמן ושל יאסע. לראשונה האמינו כי השמש האיר נרות בבהכנ"ס ולא נזהר באש ותאחז בכל הנמצא בבית, אך לאט לאט נתאמת בלב החשד יותר ויותר כי ידי מציתים הי' במעל, כי אי אפשר להאמין כי מקרה הוא יען בבהכנ"ס ההוא אין תנור להשיק והוא עומד לבדד מבלי געת בבנינים אחרים ומאשר אחזה האש מסביב ובמהירות עצומה יש להוכיח כי בזריזות עצומה הוכן הכל מראש במשוח את הקירות פנימה ואת כלי הבית בשמן נפט וכן מצאו מביני דבר כי בקרבת ארון הקודש הוצתה האש, ככה נתפשט בערן השרפה ריח הנפט ואחרי אשר חפרו בגלים מצאו ניירות וספרים טבולים בנפט כל אלה יוכיחו לדברי כתב האשמה כי הכנות כאלה יוכלו לעשות רק אנשים אשר בידם המפתח לבוא לבהכנ"ס בכל עת, יהם השמש ושכוני בהכנ"ס כן אמרו כי ראו ביום 17 פברל חלון בהכנ"ס פתוח מול פתח יאסטע ואח"כ נמצא סגור ואיזה אנשים אשר באו ראשונים למקום הבערה ראו עוד הפעם את החלון פתוח וגם נגד בית היידמן הי' חלון בהכ"נ פתוח וכאשר חלוני בהכנ"ס סגורים תמיד התפלאו השכנים על הפתחתם; לראשונה אמרו אולי נקו בהכנ"ס אך כאשר משאת העש פרצה דרך החלון עלה על לב רבים כי נפרצח למען ישב הרוח בבית פנימה להעלות הלהב, וכאשר החלונות סגורים מבית הלא רק אלה יוכלו לפתחם אשר בידם המפתח.

נוכח בהכנ"ס עומד ביה"ס לעיר ואיזה תלמידים מעידים שראו מבעד לחלוני ביה"ס כי היידמן ובנו יצאו מפתח ביתם דרך השער הפתוח ויקרבו לבהכנ"ס ויפתחו את הדלת לא סגורה ויבאו בו, האב נשא אגודת מפתחות בידו ויתמהמה שמה כחמש רגעים ויסגרו הדלת אחריהם והמה שבו לביתם, רגעים אחדים אח"ז באו לעסהיים ובנו מן השוק ומבלי בואו בבהכנ"ס סבבו אותו מצד בית יאסטע וישובו כרגע ובן לעסהיים אחז בידו כסא עץ ויציגהו לפני אחד מחלוני בהכנ"ס והאב עלה עליו ובאצבעתיו פתח את החלון וירד והבן לקח הכסא וימהר לנוס מאחורי בהכנ"ס ואביו הלך אחריו בחפזון. ורק אחרי כן כאשר נקבצו באו מתי מספר למקום השרפה שבו לעסהיים ובנו והנאספים השתוממו על הליכות הראשון, כי כאשר עוררהו לקרוא לעזרה שאל לראשונה את היידמן אם ישמיע בחוצות כי פרצה אש בבהכנ"ס ורק אחרי אשר ענהו זה: „עתה תוכל לקרוא אש" — יצא הוא ובנו בעיר הלכו וצעקו כי יצאה תבערה, ארן בנו שלחו להביא מכונת המכבים ולא אבה ללכת באמר: כי על השמש לעשות זאת ובעת אשר כל הנאספים עמלו לסגור את החלונות שבר היידמן במפתח אשר בידו ובקרדום את חלוני בהכנ"ס ואז כרגע אחזה האש ממקום ארון קדש בכל פנות הבית, מכל אלה הוציא כתב השטנה כי היהודים לבדם הבעירו את הבערה באותם לבנות להם בית חדש והאשימו כי בא עליהם האסון מצד הנוצרים שונאיהם. (עכ"ל כתב האשמה).

וכל הוכחות, כי נקיים הם מהאשמה וכי כל איש מבין לא יחשוב את היהודים למשוגעים

כאלה, כי ישרפו את מקדשם, למען עשית נקמה בגוים. יהודי הדבק באמונתו מכבד את משכן אלהיו ואם גם יעבור על כל עבירות שבעולם אליו לא יגיש לחללו ואף כי להשביתו כלה שנתים עברו מעת ההיא ואיש לא מצא עונם. וגם הקטג׳ לא מצא בם כל דבר עון ופתאם נמצאו עדים אשר ראו אותם שופכים נפט בבית תפלתם להגדיל התבערה ולמה לא הגידו כזאת מאז? ומי המה העדים אשר מצאו את עונם? כלם נערים קטנים ודבריהם סתרו זא״ז, בכל זאת האמינו בם יותר מבעדים אשר הצדיקום ויצא משפטם שחייבים בשרפת בהכנ״ס.

הממרשטיין.

ביום 21 יולי היתה מהומה בעיר הממרשטיין אשר בקרבת ניישטטין. בערב התגודדו להקת פועלים ועושי המלאכה ויקרא חמס ושוד ויתנפלו על בתי המסחר היהודים ועל הבתים ויעשו שמות. ובמכה״ע „פאָס. צייט,״ מן 25 יולי הובא אשר בהממרשטיין קם העם על היהודים ויעשו פרעות עוד יותר מאשר בניי־שטטין.

בערוואלדע.

ביום 27 יולי נעשתה שעוריה כנגד היהודים בבערוואלדע עיר קטנה סמוכה לניישטטין. ריקים ופוחזים רובם מן הפועלים ושוליא דנגרא התלקטו ויזרקו אבנים בהלונות הבתים אשר היהודים יושבים בהם וגם בבהכנ״ס היתה ידם לרעה ושם ראו כי יש לפורעי הפרעות ראשים ומנהיגים אשר נהלו בעצתם ויורום את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו כי לא נאספו בהמון רב במקום אחד כ״א התלקטו לגדודים קטנים בכל פנות העיר וירעו וישחיתו ויעשו שמות בהעיר.

בוליטץ.

ביום 31 יולי קמו על היהודים בבוליטץ בקרבת ניישטטין. כי היום עבר ההמון ברחובות ויעוררו זעקת חמס ושוד על היהודים. אם כי שוטרי העיר מהרו לקדם פני הרעה, בכל זאת עשו שמות בבתים ובבהכנ״ס.

דאלענטין.

כפרסה מניי־שטטין קמו היושבים על היהודים ביום 23 יולי וישומו וירחיבו את כל רכושם.

פיעלבערג.

פיעלבערג אשר בין ניי־שטטין ובין טמפלבורג באו פועלים ושוליא דנגרא מניי־שטטין ויסיתו את האכרים יושבי המקום ההוא ביהודים ואנשי המקום שמעו בקולם ויפלו על בתי המסחר ויחרימו את כל רכושם. בשיפלביין*) ובפאלצין וכן ביאסטרוב התגודד העם על היהודים ויעשו שמות בכל העיר.

---

*) בה„גלס״ 229 הובא דברים אלה: ע״פ החקים הנוהגים בפרוסיא כל הנזקין שיתנזקו תושבי הארץ ביד פורעי פרעות ישלמו להם מאוצר הקהלות.

ולפי שומת בית דין עלה הנזקין שהתנזקו היהודים בעיד שיפלבן לבדה עד סך ששים אלף מרק ומפני זה השתדלו גם תושבי המקום הנוצרים בעצמם לשום קץ להפרעות כי טוף סוף המה ישאו ויסבלו את ההזיק.

פורעי הפרעות ריבם מדלת העם, אבל בשיפלבן עמד בראשם אחד מאצילי העם אשר יש לו אחוזת נחלה בקרבת העיר ההיא ושמו פריטץ ברעווג והוא שלם את כל הנזקין אשר גרם לבני ישראל ועוד אסרו אותו בכלא בעד זדונו.

באלדנבערג.

בעיר באלדנבערג מחוז מאריענווערדער נשברו כל החלונות מהברזים אשר בנ"י יושבים שם וכן חלונות בהכנ"ס ורכושם בזזו.

יאסטרוב.

בעיר יאסטרוב מחוז מאריענווערדער העיר ההיא משובחת ע"י רצעניה כי שלש מאות רצענים גרו בעיר הזאת וביום עש"ק 5 אגוסט התגודדו תלמידי הרצענים בהמון רב ויקימו שאון בעיר ויקראו: ילכו היהודים לירושלים. אף כי שוטרי העיר התחזקו להפיץ את המתגודדים בכל זאת עשו שמית בבתים רבים וגם בבהכנ"ס שברו את החלונות, בין המתגודדים על היהודים הי' ג"כ נשים מבנות העיר אשר מחאו כפים ויקראו הידד לפורעי הפרעות.

רעגנוואלד.

בעיר רעגנוואלד גליל שטעטטין מצאו כתבי פלסתר דבקים אל קירות הבתים לעשות פרעות ביהודים. פקיד העיר החזיק משמר והכריז את סעיף תחקים ע"ד העונש אשר יושת על מפרעי המגוחה. בכל זאת מצאו ביום השני עוד כתבי פלסתר דבקים וכתוב עליהם צאו מתוכנו היהודים לכו לכם לירושלים ורק בעזרת הפקיד לא נעשו פרעות.

שטאלפ.

בעיר שטאלפ בין שטעטטין ודאנציג היו ביום 2 ספט. פרעות ביהודים. עוד ביום שלפני זה התאסף קהל גדול מהפועלים ובצלי המלאכות בשוק העיר אשר הסוחרים מבנ"י יושבים ולא נתנו להרע ליהודים, אולם ביום השני למחרתו כטיב לב העם בשמחת החג „הוא חג*) סעדאן" שב ההמון והתגודד עד אלפים איש, ולא עצרו עוד שוטרי העיר לעמוד בפניהם לעצור הפרעות וכל היום נמשכה המהומה ברחובות העיר ואחרי אשר החזיקו אנשי הצבא משמר בשוק הסוחרים, התהוללו הפראים בחוצות העיר ובמבואות הקטנים וישברו החלונות ויבזו בתים רבים והתעללו ביהודים.

ביום המחרת הדביק פקיד העיר מודעות נדפסות את סעיפי חקי העונשים למפרע השלום ואז שקטה העיר.

והנה נמצאו גם בארץ אשכנז כמו ברוסי' כתבי עתים נעוי לב הרחוקים מאמת ומצדקה אשר יעזו פניהם להצדיק את השודדים לאמר: כי היהודים בעצמם מתגרים בשונאיהם ומעירים אותם להשים נויהם לפי שבעד נזקם ישלם להם מאוצר העיר והיהודים ימצאו בזה ריוח, לתת את כלי ביתם למשסה ולקבל מאוצר העיר מחירם יותר משנים.

שטעטטין.

ביום 17 אגוסט התאסף העם ברחוב העיר ויחמס את העוברים והכרת פניו ענתה בו כי חפץ הוא להתגרות ביהודים, אך שוטרי העיר באו עליו בכל נשקם ויפרעהו ומתוך ההמון נשמע שריקות, רבים התלוצצו בשוטרים. אף ירו עליהם בקבוקים ואבנים אזי באו לעזרתם אנשי חיל וגם מכבי האש אשר זרקו על העם מים בצנרותיהם ככה נפוץ העם ולא שלה ידו לפגוע ביהודים כאשר זמם.

מינכען.

במינכען בירת בייערן מצאו ביום 29 מאי כתב פלסתר דבוקים על בתי העיר: „אחינו

*) במקום ההוא הושיט נאפוליאן השלישי בשנת 1870 כשבוי מלחמה את חרבו לפני הקיסר וילהלם.

הנוצרים, באה העת לעשות כלה ביהודים, קומו איפו חרובו והחרימו, שפטו אותם בדם ואש. ובבאם התאספו המון רב לעשות נקמות ביהודים אך פקידי הממשלה עצרו בעדם ולא עשו ליהודים כל רע.

פארכיים.

בפארכיים בייערן היתה מהומה נגד היהודים ביום 7 יוני התנודד ההמון וירסו בבתי היהודים ובחנויות וירעו וישחיתו ויעשו שמות בעיר.

אארגעני (מחוז פזין).

בעיר מצער אארגעני התנפל ההמון ביום 27 אפריל על בתי ישראל ויסקלום באבנים וישברו החלונות והדלתות לרסיסים וכל אשר מצאו בהם החרימו.

בעיר פיגע מחוז פזין שברו את החלונות בבהכנ"ס והרבה בתי יהודים נהרסו.

גם בעיר שניידעמיל מחוז פזין היתה יד האנטישמיים על היהודים. בפארטנהיים וביוגנהיים מחוז ריינהמן השחיתו שדות היהודים, את הגפנים כרתו ואת הנטעים עקרו מערוגות מטעם.

גם בפזין נמצאו כתבי פלסתר ושטנה דבוקים על הקורות ושם נאמר, כי ביום 31 מאי יבאו ויכו את בתי היהודים חרם. בעיר קאניטץ נאספו ביום 4 מבגוסט המון נערים תלמידי הגמנסיה. גם הפועלים ובעלי המלאכה ויעברו ברחוב העיר ויקראו מות להיהודים.

בהעכטסהיים ובהיידסהיים.

ערי מצער בקרבת מאינץ התגודד האספסוף ביום 16 פעוראאל בלילה ויסקלו באבנים וישברו את החלונות בכל בתי היהודים, הממשלה שלחה אנשי מגן אל המקומות אשר דעם פרוע לשמסה להגן על היהודים מחמת ההמון ולא קרה ליהודים שם רע. הפרעות לא היו די להם ולכן העלילו עוד על היהודים „עלילת דם" אך בטרם שאספר את פרטי העלילה, דמני להביא פה אשר קרה באלכסנדריה של מצרים, שנת תר"מ באחת הרחובות אשר היהודים שם, גר איש יוני ולו בן תשע שנים, באותו הבית אשר היוני גר, שם גר ג"כ איש יהודי ולו שני בנים האחד כבן עשר והשני כבן אחת עשרה שנה; שתי המשפחות האלה חיו יחד בשלום והנערים שחקו והשתעשו יחדו, אחרי כן עקר היוני את דירתו מן הבירת ההוא והלך לגור לבית אחר ורק לפעמים הי' הנערים באים איש אל אחיו. ביום הששי י"ז אדר שני בשעה הרביעית אחדי הצהרים יצא נער איבנגלי מבית, באמרו כי הולך הוא לבית התפלה. ובשעה הששית בא לראות את מיודעיו הנערים היהודים וישב אתם עד עת האכל, הוא קם לשוב לביתו והיום רפה לערוב ויצו האיש היהודי את בנו בכורו לשלח את האיבנגלי עד קצה הרחוב, רגעים אחדים אחרי זה שב הנער היהודי ויאמר כי איבנגלי הלך לבדו לביתו, מן העת ההיא אבד איבנגלי ולא נודע אנה הוא בא. הוריו בקשוהו שני ימים ולא מצאוהו; ויודיעו לשוטרי העיר ויבקשו גם הם ולא נמצא, אז קמו אנשים תועי רוח מתוך ההמון ויאמרו כי בלי ספק המיתו היהודים את הנער לצרכם ויסתירוהו בסתר. אליהם נועדו אחרים ויתגודדו כשלש מאות איש ויבואו אל קנסול ממלכת יון וידרשו מאתו לחקור הדבר ולענש את החטאים וילך עמם אל שר העיר: שם החלו הוא ופקידי העיר לדרוש את הדבר היטב וישאלו את האיש היהודי ובני ביתו ולא הצילו דבר ברור ולא יכלו לגלות אנה בא הנער האובד, וירא פקידי העיר את עצמם מוכרחים לשום במשמר את כל בני האיש היהודי, למען הצילם מחמת ההמון, ההולך וסוער וגם צוה שר העיר ויעמדו שומרים סביב הרחוב אשר היהודים יושבים בה, לבלי לנגוע בהם לרעה, הקנסול שלח ע"י תלגרף לאתונא בירת ממלכת יון לשאול אם לא בא שמה הנער

האובד באניה אשר יצאה מנמל של אלכסנדריה, כי אמרו אולי גנבו את הנער והוליכהו בסתר; אבל התשובה באה, כי לא בא הנער באניה, בין כה שלח פקיד העיר דברי לקאירה ויבקש לשלוח משם אנשי חיל להחזיק את המשמר בעיר. ביום שאחר זה בא ספן אטליאני מן החוף ויודיע לפקידי העיר כי בנקותו את ספינתו ראה פגר נער מת צף בים בין ספינתו ובין קירות הנמל, אז מהר פקיד הנמל וישלח אנשים ויוציאו את הנער הנטבע מן המים ויביאוהו על הספינה ויבא פקיד העיר ורופא בית החולים אשר להיונים ועמהם עוד חמשה עשר רופאים אחרים מעמים שונים וינרזהו את גופת הנער ויחקרו היטב ויגלו דעתם כלם כי טבע הנער במים ויד לא היתה בו; ובלי ספק נכשל בלכתו על יד החוף לשוב לביתו ונפל המימה ואין רואה ואין מושיע לו.

ביום 25 מערץ נאספו כל הקנסולים בבית פקיד העיר וגם שר הצבא בא שם וימתיקו סוד ויגמרו אומר לחזק את יד פקיד העיר להגן על היהודים לבלי תאנה להם רעה ונגע לא יקרב באהליהם ואנשי חיל באו מקאירה ויתנו בכל רחובות העיר מקום אשר ההמון נאסף שם ובכן שככה חמתם מעט מעט ותשקוט העיר. („המליץ" 15).

וצורר היהודים נובק מו"ל מכה"ע „שלעזישע פאלקס צייטונג" נ. 90 כתב מאמר שטנה נקוב בשם „חג הפסח להיהודים ודם נוצרים" המאמר ההוא מלא על כל גדותיו כעס ושטנה נגד בנ"י ואלה קצות דבריו: מאלכסנדריה של מצרים כתב לנו איש אמונים, שעתה עת נפקחו עיני בני אשכנז לראות שהמון יהודים שוטפים ועוברים גבולי אשכנז למוץ את לשד הארץ ולחמוס את יושביה ועתה נתנו בני אשכנז את לבבם להבין שיהודים אשר לא ידעו בשת היו במעלליהם לקללה ולא לברכה בקרב הארץ. עתה על בני אשכנז לראות להרשם בספר הזכרונות לפשעי היהודים גם החטא אשר, אמנם, רבים כופרים בו שיהודים שוחטים ילדים נוצרים למוץ מהם את דמם הדרוש להם לחג המצות, הסוד הכמוס שלפי חוקי התלמוד נחוץ ליהודים לחג המצות דם נוצרים נודע ומפורסם בכל התבל. ושנים קדמוניות נתנו אותריהן אותות, גם השנים האחרונות נתנו עדיהן כי יש יסוד להאשמה ולכן בצדק נתעוררה חמת הנוצרים עד זה".

ככה הוסיף המשטין להרבות דברי שנאה ומשמטה ולא חדל בדרך כלל ממקרים שונים משנות הבינים ומשנות המאה האחרונה, שגנבו, נאבדו או נהרגו נוצרים בימים הקרובים לימי חג היהודים ויאמר כי בטח ידי היהודים שפכו את הדם לצרכי חגיהם; אחרי כן כתב בדרך ממקרה שקרה בשנה העברה באלכסנדריה של מצרים בימי חג המצות ליהודים אשר עשה את העיר אלכסנדריה כמרחקה וזה הוא: בליל 27 מערץ שנה עברה יצא נער יוני בן שלש עשרה שנה מבית הוריו ולא שב. ביום המחרת נמצאה גוית הנער משלכת על שברי זכוכית לפני בית תפלת היהודים ודם אין בכל הגויה כי נמצץ ממנה. עורקי הידים הי' נחתכים וכתם דם לא נראה במקום ההוא, היונים ברוב קפצם וחמתם קמו נגד היהודים לעשות בהם שפטים לנקום קמת הנער, אך שר העיר היה לסתרה על היהודים ולא נתן להיונים לנגוף אותם.

ודעת הקהל באלכסנדריה שהיהודים רצחו נפש הנער וגם רופא נוצרי העיד שמיתת הנער הוסבה ע"י שמצצו ממנו את דמו, אך עשירי היהודים הבטיחו למוציאי מכה"ע באלכסנדריה כסף הרבה למען יעברו בשתיקה על המקרה ולא יזכירו את הרצח.

מנהיגי קהל עדת ישראל בברסלוי הגישו את עצמותיהם לפני בית המשפט והאשימו את נובק על חטא שחטא לגדף את אמונת ישראל ולהשליך שקוצים על קהל עדת ישראל, באמרו שחק הוא לבני ישראל ע"פ חוקי התלמוד לחוג את חג המצות על דם הנוצרים, גם הקנסול האשכנזי באלכסנדריה אשר חקר ודרש את דבר הרצח שם העיד, שברור נודע הדבר שמיתת

הנער באה ע"י נפילה ואיש לא שלח ידו לרצחו נפש. הקטג' מטעם המשפט הרבה לדעת לפני השופטים שבזה שאסף המו"ל את המאמר הנודע מאלכסנדריה לחלל ולנבל את כבוד ישראל היתה מגמתו וחפצו להשליך שקוצים על היהודים באשכנז ולא נעלם ממנו תכלית חפצו ובירר המשפט מצא כי חטא נובק ואשם ויצא הפסק להסגר שבעת ימים בבית הסוהר.

אך כל כתבי עתים האנטישמיים ראו את המציאה ונפלו עליה כעל הון יקר. הפיצו בין העם את המקרה אשר קרה באלכסנדריה. היהודים אוכלי אדם המה צריכים דם נוצרים לצרכי דתם ומצוה לבער את היהודים.

והמקרה הקרה לפניהם להראות את עם אשכנז אשר הצדק אתם, בכפר שקורץ בפרוסיה המערבית נמצא הרוג נער נוצרי בן ארבע עשרה שנה ערום מבלי לבוש ומלא פצעים מתחת להמעברה ומי הרגו אם לא היהודים לצרכי דתם?

ע"פ הממשלה נדפס הכרוז הזה: ביום 21 יאנואר שנת תרמ"א נעלם נער בן חמש עשרה שנה בן החיט הנוצרי מכפר שקורץ ושמו ציבוללא. למחרת היום נמצאה גופת הנער מרוחת להמעברה אשר מחוץ לעיר והיא פשוטה ועורה נשחתה ונגזרה באכזריות נוראה, הראש מלא פצע מות, הצואר שחוט, הבטן רטובה, המעים הוציאו חוצה, בשר שוקיו העליונים נכרת במאכלת חדה, סבת הרצח לא נודעה, ההרוג היה נער עני תם וישר אבותיו תממים ושקטים וריב לא היה להם עם אדם מעולם, עכ"ל הכרוז.

בשנות ראינו רעה רבו כמו רבו המקומות אשר מעודם לא זכו להודע בעולם לולא נצטינו בשם כי מהם יצאה לנו רעה, כן זכה הכפר טיסא עסלאר לפרסם גדול בשביל העתים שעברו שמה על היהודים, כן היה הכפר שקורץ למלה בפי כל, כי זה דרך צוררנו המעירים להסתיר עצה במקום הסומי, מן העין, למען תמצא ידם לארוג קוריהם כאות נפשם ולמשוך העלילה בחבלי שוא עדי יעבתוה כעבות העגלה, אזי אחריהם כל אדם ימשכו ובטרם תספיק יד הממשלה לקצוץ עבות רשעים כבר עלו בחרמם את עם חרמם והנה רבה המכשלה ואין קץ להתלאה.

קטן הוא הכפר שקורץ ורק שבע משפחות ישראל גרו בו: ומה גדלה היו מצוקתן מאז נמצא החלל ציבוללא. עד מהרה יצא הקול, כי יד היהודים היתה בו להמיתו למען השתמש בדמו, וירבו לחקור ולדרוש דמו מהיהודים, גם את השוחט חקרו בדין ויבדקו את סכינו, אולי ימצאו בו איזה סימן אשר יוכיח על אשמתו, אבל לא מצאו מאומה, כי מלבד הפצעים הוכיחו כי לא מסכין כזה נעשו; הוכיח גם השוחט באותות ובעדים, כי לא היה בעת הרצח במקום ההוא, אך עדות יהודים לא נתקבלה, אך לאשרו נמצאו לו גם נוצרים אשר ידעו על נכון איפה היה בעת ההיא, והנה נמצא איש אשר העיד אשר ראה בעיניו את בן החיט העברי יוזפסן הגר בכפר ההוא עבר ביום הרצח במקום אשר נמצא החלל ושק על שכמו, את דבריו קים בשבועות אלקים ויתפשוהו ויתנוהו במשמר, העלם החשוד הוא רוכל עני אשר חזר בסחרתו בכפרים ולפ"ד אחרים היה גם עורך סוסים ופושט נבלות והוא לא היה יכול להוכיח צדקתו ולהגיד איפה היה בערב ההוא, גם נמצא פצע בכהן ידו הימנית אשר לו דמיון אם פצע הבא מנשיכה, ואולי נשכהו הנער הנרצח בהאבקו עמו, כן היה דעת רופא אחד, אבל השני אמר לא, כי נתמעכה היא מלחץ משא כבד, ולפי דברי העלם בא לו הפצע בנסעו עם אביו לפני ימים אחדים משטרגרד הסמוכה והנה נשבר אופן העגלה והוא נפל ארצה והעגלה עברה על ידו ותפצענה.

גם בהפצא גוית הנער ציבוללא העיד איש אחד, כי ראהו לפני הרצח בקרבת בית הקצב באס ולמחרתו כאשר יצא עליו החשד היתה בקורת בביתו ויהפשו בבית וימצאו חתיכת בד מגואלת בדם, כי בהנה הושם בשר הבהמות, גם ברפש החצר נמצאו רשמי דם מהפרה אשר

נשחטה שם לפני זה. והנה יצא קצב קתולי ויעד כי דם אדם הוא, גם עד מהרה נמצאו עוד עדים אשר העידו כי שמעו את קול ענות הנער מבית היהודי באָס ביום מותו. רבים קמו לגרש את היהודים ויפלו על בית באָס ויבוזו את כל אשר מצאו ויציגוהו ככלי ריק ושוטרי הכפר עמדו מרחוק ולא הפריעו את פורעי הפרעות ומעשיהם. ביום השלישי באה אשה אחת אל זקן הכפר ותספר לו את חלומה, כי בגדי הנער ההרוג טמונים אצל באָס בקיר ביתו וישובו ויבקרו את הבית עוד פעם, אבל לא נמצא מאומה.

ביום 25 יאנואר בא שופט ורופא מדאנציג לחקור את הדבר, את גופת ההרוג לא נתנו כי כבר הקדימו הרוצחים לעשות זאת, הרופא חוה דעתו כי רק רופא או קצב יכלו לנתחו ככה ולא בסכין פשוט נעשתה זאת כי אם במאכלת חדה. ביום 26 יאנואר הובא הנרצח אֶלי קבר וחמת הנוצרים הלכה וגברה.

והנה ביום 22 מערץ אחרי עבור שני ירחים נתפש פתאם באס בן ע"ד שנה ויובא עם בנו יחד לבית האסורים אשר בשטארגאד וזה הדבר: בת האיש הזה נתנה לבושה לחיטת נוצרית לתקנהו והנה נראו לחיטת כתמים בלבושי העלמה העבריה ותלך ותגד את זאת לשופטים ולא נפלאת היא כי נמצא בכנפי בגדה דם הבשר שהיא מטפלת בו תמיד. אך הדבר הזה משך חשד על בית אביה ופתאם באה פקודה לחפוש אֶת האב והבן יחד ולתתם במשמר.

גם 5 אַפריל היתה עוד פעם בקורת בבית באס ויחפשו את כל הבית לעיני ראש עורכי הדינים מדאנציג ושני פקידים ולעיני ראש הממונים על דיני נפשות "העפט" שבא מברלין לחקור דבר הרצח שנעשה בהנער. המקרה הזה הלך והתפרסם בארץ, מכה"ע קפצו על המציאה צוררי ישראל מצאו מקום להתגדר ויעירו חמת ההמון על היהודים וביחוד בערים אשר מסביב נמצא ההרוג. ומכה"ע האנטישמיים הגדילו את המדורה וישפכו את חמתם עַל חבריהם שומרי אמונים אשר נזהרו בלשונם ויודיעו רק את המעשה בלבד מבלי שות עליו נוספות כי דם ברית הוא אשר שפכו היהודים בקנאתם לדתם.

בין כה וכה הדמים אשר מצאו בחצר באס נשלחו ברלינה, להחקר ע"פ בקרת כימית אם לדם אדם היא, מובן מאליו כי נאמנו דברי באס כי דם שור הוא אשר נשחט אז בחצרו והזקן באס עם בנו יצאו לחפשי.

אך פתאם נתפש הקצב אשר העיד נגד באס, הוא עם שלשה חבריו כי נגלה עונם והובאו משטאַרגראד לדאנציג וישימו אותם בבית הכלא ועוד שנים אנשים נאסרו אשר נגלה כחשם כי היו עדים זוממים בהעידם שקר ביוזפסון ומלבם הוציאו מלים להביא עליו רעה. בעצם היום ההוא יצא יוזפסון לחפשי ממאסרו לשמחת כל ישראל. כצאת יוזפסון לחפשי הזהירהו "העפט" לבל ישוב לביתו פן יבולע לו מחמת אויביו הקנאים. ימים רבים נשא העלם בשרו בשניו וישבע נדודים מבלי ראות את עיר מולדתו ולאחרונה לא יכל עוד נושא וישב נפשו בכפו ויבוא לביתו ובעצם היום נפלו עליו ארבעה חרשי משחית וידקרו את ראשו בסכינים. זאת היתה אחרית העלם התמים אשר שבעה ברעות נפשו, בשבתו חמשה ירחים בבית השבי על עלילות השקר.

כאור בקר ירדוף חשך ויסיר צללי לילה מעל הארץ, כן היה החוקר דין העפט בעלילת הדם בשקורץ, בהפיצו אור על מחשכיה, כבעלילת עסלאר שהיתה מלפניה, כן בעלילה הזאת היה כל חשך טמון לצפוניה וכמעט הירדה לישראל הרוחה מהראונה והנה צרה וחשכה מחאחרונה. עד שכא החוקר הזה ויאר עליה בחכמתו וכל בני ישראל היה אור במשבורתם. על ידו נפל הקצב ברשת זו פרש לרגלי אחרים ובמוקש אשר טמן נלכדה רגלו. הוא נודע לרעה בזדון לב ומעלליו ובכל הליכותיו ורק בדבר אשר זדה על היהודים נעשה לאיש אמונים אשר

לא יכזב, הוא העיד ביוזפסון וישם אשם נפשות בית באס, ויטרז את ההמון על היהודים כי זובחי אדם המה וכעסיס דמם ישכרון,

וירזרון קנאתו זו משך עליו קו חשד מאת העפט החוקר אל כל תכלית ולא גרע עיניו עד אשר נפל בבור אשר כרה, כי בהכמתו הצליח להציל דבר אמת מפי העד הראשון אשר הביא על יוזפסון רעה בהעידו בו סרה כי ראהו במקום הרצח, בנשאו שק גדול על שכמו, העד הזה נכשל בלשונו ויודה לפני העפט כי לא את יוזפסון, כ"א את הקצב בעצמו ראו עיניו שמה, העד הזה מכפר „סקארצענא" הקרוב לשקורץ וביום 22 יאנואר בשעה 6 בערב נקרה בדרך העולה לשקורץ ויהי בקרבו על המעברה וירא והנה איש הולך לקראתו, ושק כבד על שכמו ויחשוב כי בו טמון בשר עגל שחוט בהכירו את נושאהו כי הקצב בעהרענדט הוא. וכבוא אליו השמועה על דבר החלל שנמצא עלתה על דעתו כי אך נבלת הנער ציבוללא היתה צרורה בשק אשר ראו עיניו, כשובו אל ביתו ספרה לו אשתו כי היה הקצב וישאל את פיה על מי יקים בעלה להעיד במשפט העל איש נוצרי מבני עמו ואמונתו או על יוזפסון היהודי? כל הדברים האלה הודה בסתר להעפט ולרעהו חוקר הדין מארטינס.

והקצב לא פלל כי יד אוחזת בו במסתרים ובעודו חושב מחשבות לנסוע לאמריקה נתפס פתאם ויובא במשמר יחד עם רעיו עדי השקר אשר עזרו לרעה.

בכל זאת חכמת החוקר הנבון והישר העפט*) לא עמדה לו לשכך חמת הבוערים בעם, אשר הי' בידי מחבלי האון כלי משחית לחבל, וכומר צבוע עשהאזכרה לנשמת ציבוללא במנותו אותו עם קדושי אמונתו, כמו שעשו בעסלאר לאסתר סאלימאסי.

גם על העפט סמכו חמתם ויהי גורלו כגורל השר קוסמה בהונגריה בדבה אשר הוציא עליו כי חטו היהודים את לבו בשחד ובאימה אשר הטילו עליו בכתבי סתרים כי לא ינקד מידם ומת יומת פתאם. (קבצתי ממכ"ע שונים).

(תם פרק ב')

הפרעות בהונגריה.

גם בהונגריה הי' פרעות באשמת האנטישמיים אשר בדו על היהודים דברי שקרים עלילות שוא ובראשם האנטישמי הידוע איסטאצי אשר שנאתו ליהודים הכניסה בו רוח שטות לפרוץ לא לבד נגד כל מושג מוסרי, אך גם נגד דרז המדינה בהוציאו לאור במכה"ע היוצא על ידו מאמר מלא חרפות וגדופים, איבה ונקם על היהודים אשר גם הממשלה מצאה לחובה להגישו למשפט כמעורר מדנים ומשמטה בין יושבי הארץ ולהסית את העם לשלוח ידו ביהודים כדאי להביא פה פרטי האשמה למען דעת עד כמה העלילו והתעיבו על היהודים.

המשפט שלו הוברר ביום 30 יוני לפני ב"ד של שופטים מושבעים בבוד־פעסט.

„וזהו כתב האשמה".**)

במכה"ע היו"ל בפעסט ע"י איסטאצי חוברת X מיום 15 יולי, נמצא מאמר נקוב בשם „הונגריא חמתיהדת", שם כתוב: חג גדול בהונגריה קרוב לבוא, חג אלף השנה ליושביה מאז הי' לעם אך אל נא יקרבו ההונגרים אל החג הזה בטרם ישלחו את היהודים מארצם; היהודים

*) הוא הי' ג"כ בקאניטץ לפקח על מעשי המשפט בדבר שרפת בהכנ"ס בניי־שטטין.
**) מהכה"ע „גאלאס".

עם זר ומוזר לנו, אשר התגנב עלינו במדותיו הנשחתות, ברוחו הרע ובמצחו הנחושה, ומאז עמדה לו ערמתו להשתרר בנו. הנהו שוקר על הרעה למוץ דמי אחינו ולהוריד ארצנו עד לעפר, לשוא יתאמרו ילדי זר אלה באהבתם לנו: כי שוא ושקר יסודה, גם בזה לבם הולך אחרי בצע להונות תמימים ולהוליך שולל את אלה אשר לא ידעו חזות נכוחה, העם האזרח מתהלך כצל על אדמת אחוזתו, עני וריש מנח חלקו בחיים, רק היהודי הולך וטוב, עמל לאומני יירש וחיינו הי' לו לשלל, מהם יעשר ויצבור הון לו, היהודי רמס לארץ חיינו, הוא דהביא לנו משעים לא ידענו ותמורתם גנב נכסינו הגשמים והרוחניים, הוא גזל מעמנו את כח ידיו ומעלות רוח ויעשדהו לעבד נרצע למזמותיו הרעות. היהודי אשם במחסור אצילינו ואכרינו, הוא הריק הונם ועמלם, התגרים והקבלנים היהודים השחיתו את המומנים וכל בעלי המשרה ויטו לבם לתת להם כל מאוייהם בעד הבצע.

בשטרי חובותיהם הי' ג'כ יושבי בית המחוקקים לעבדים מקנת כספם ומכל הנבחרים לא ימצאון אולי גם חמשים אשר לא יחוו דעתם בעד היהודים, לטובתם.

שנוי השם אשר יקנה לו בחמשים פרוטות להקרא כיום בשמות גדולי עמנו לא יגיד עליו ישרו, כ"א יתן אותותיו על זדון לבו: שנוי הבגדים, שנוי הפנים ושנוי הלשון בהסירו את המעיל הסרוח, את הפאות הארוכות ולשונו האשכנזית כל אלה יחד לא יעיד על זכותו, כ"א על תהפוכות דרכו להתחפש אחנו ולשים לו סתר פנים, היהודי ישאר יהודי עד העולם בבשרו ובנפשו, הוא לא ישנה דרכו, כ"א יחליף מראה כלבוש לכל עת מצוא, והיה נא היהודי הפולני, הספרדי והיהודי שלנו—לדוגמא, שונים המה מאד מחוץ אבל שוים גם יחד בחדרי לבב פנימה, רוח היהודים היה לנו לרוח משחית. הם השחיתו התעיבו את חיינו ויתעו אותנו בנתיבות החיים... היהודים אויבים בנפש לכל הטוב והמועיל בארץ.

פרים ורבים הם כתולעים בנבלה, וכן הם הולכים ומתרבים לבלי קץ ובאין מעצור, כל זאת באתנו מאז קראנו להם דרור בארצנו, מאז נפתחה הרעה והיא הולכת ומתרבה אתם יחד, לא נדרוש מהיהודים כי יתהגרו ויספחו עלינו, כי קשים יהי' לנו תמיד כספחת וחלילה לנו לכרוך נחש על לבנו לחממו ולגודל לרעתנו, אחת היא לנו, אם היהודי אדוק באמונת אבותיו או כופר בעיקר, אם אשכנזי או נעשה להגר, עלינו לדעת כי כלו חנף ומרע, ויצר מחשבותיו לבו רק רע כל הימים, עלינו לדעת כי תמיד יועיל להוחנו כל עוד אשר ישחית ברוח אפו את רוח הארץ אשר שם הונגריא נקרא עליה, כלל אחד לנו: היהודי סורו רע, משחת בקרבו ואין לו תקנה לעולם ומשפט אחד לנו; לגרשהו כלה מארצנו, הבה, נקומה ונשלח את היהודים מארצנו, נוציאם בשוטים ובמקלות ובכל אשר תמצאו ידנו, כמשפט לעם אחר הבא לרשת משכנות לא לו.

עפ"י הדברים האלה נגלתה מחשבת המו"ל איסטאצטי לשלח מדגים בין יושבי הארץ להרבות המשמטה ולהסית את העם לשלוח ידו ביהודים ועפ"י חקי המדינה המיסרים נרגנים ואנשי מדין כאלה המדברים הוות נפשם להשביש שלום מארץ הנני דורש מאת היו"ר במשפט עוברי חקי הדפוס להזמין את המו"ל לדין, על זה ענה איסטאצי כי הוא לא כתב הדברים האלה אבל מקבל אחריות עליו.

אז קם הקט"ג ויאמר: זה כשנה תמימה אשר פרצה שנאת עמנו ליהודים היושבים בארצנו ותלך הלך וגבור כיום הזה, אין מלה בלשון המורה על לעג, בזיון, חרפה וגדופים שלא השתמשו בה מגרי מדון על היהודים למען הבאיש רוחם ולעשותם לשמצה בקמיהם, עצות רבות ותחבולות שונות השמיענו האנשים האלה לבקרים למען הסיר — לפי דבריהם את עול היהודים מעל שכמם, באסורים קטנים החלו ובבטול שווי הזכיות כלו דבריהם, רבים צררו לנפש היהודים

רבות נאצים אויביהם אבל המאמר הזה עולה על כלם הדבר הזה אשר הוא אומר כי היהודים תמיד סורו רע, כלו חנף ומרע ואין לו תקנה ואחת דתי לגרשהו כלה, דבר כזה עוד לא הקשיבה אזננו מעולם, כי כחר פרצים קם בגלוי להחריד ארץ על יושביה, מלחמת דמים קורא איסטאצי בשעריה, קורא הוא לקשר, להרס לחרב, להרג ולאבדון.

או הדברים האלה אשר הוא מדבר: היהודי יועיל תמיד להותנו, נוציאם בשוטים ובמקלות הגידי לי מה הדברים האלה? למצער תהי כונתם להדיחם מעל אדמתנו, ואם לא יוצאו, אזי נוציאם ביד חזקה. היש לאיש הצדקה לדבר כזאת? אם לא ישכילו שופטי ארץ להעבירה מקרבה בעוד עתותיהם בידם במאזני השכל ומושרים, אזי נדע ונבין לאחריתה, שלש ארצות נטלו כעת חלקן בשנאת היהודים, הלא הן: רוסי', אשכנז ואוסטריא. ע"ד רוסיא די לנו להגיד כי בפשע הוללים רגזה הארץ על יושביה, שם ההשכלה החופש ואהבת האדם עודם נרדמים תחת ערמות השלג. באשכנז היתה האנטישמיות מורשת הלאום מימי קדם, העם הזה החכם והנבון המתפלסף תמיד על דבר אהבת אדם וזכיותיו בתבל, אך תורה היא לו ללמד ממנה הלכה לעצמו ולא לאחרים חלילה. מכל הליכות חייו נראה כי תמיד דרכו להנשא על עמים אחרים, עוד היום הוא נושא את נפשו לדברי שליח הנוצרים מתיא האומר: "כל ישראל אין להם חלק לעולם הבא כי עובדי האללים יירשוהו וזרעם ישכנו בו" כלומר: זרע אשכנז, העם הזה חולם תמיד חלומו כי הוא העם האחד שכחו וגבורתו מלא עולם. ובחרבו הקשה יחלק מחכמתו לירא לתקן עולם במלכות "נוצרית סוציאלית" ברוח גרמני אשר ישפוך על כל בשר להיות מלא כל הארץ כבודו לנגד הענק הגדול והרם הזה איך איפוא יעוז עם קטן ודל העומד וקים זה כארבעת אלפים שנה לאמר כי גם לו חלק בתקון הנהוג על פי רוח אבותיו אשר הכירו ממשלת אלהים אחד ראשונה לכל גויי ארץ? הענק הגדול והרם הזה אשר שנות מאות תמידין כסדרן הסכין לרחוץ פעמיו בדם היהודים. ההוא ישפול שבת עם העם הזה כשבת אחים יחד? לא היה לא תהיה כזאת בתוכהו! הענק הגרמני מכסה ברב גדלו גם על אוסטריא ויכס עליה בצלמות, גם בה נמצאים אנשים הרבה השואפים את הצל הזה בהשתחויה מרחוק על עיר המטרופולין היושבת על נהר שפרעע ובשותם לחיים על שם שטקר נביאם הקדוש בעיניהם. ואם ישאלם איש למה הם עושים כאלו? ואמרו: מי לנו גדול מעם גרמניה? ואם הוא עושה כזאת מה נענה אנחנו, בהונגריה לא ידעו עד כה את האנטישמיות מה הוא, גם בשנות קדם באכול כל עמי הארצות את היהודים בכל פה וירדפום עד חרמה, נעלה עמנו עליהם למאד, גם בימי רעה בהכביד זרים עלינו אכפם לחוק חקים לא צדיקים, או גם לשלוח יד באחרים לרעה, היה תמיד רוח עמנו, לרוח נדיבה, רוח צדקה וישע רב לרפא את שבר היהודים ולחבש לעצבותם, כי מאז ומעולם לא מצאנו בהם כל דבר עון ורבים מהם באו מרחוק בתוכנו לגור והארץ לא סגרה בריחיה בעדם ותאספם תמיד באהבתה וחמלתה כי גברו, ופעלה זה מקדם הלא רשום בספר דברי ימי עולם לתפארת עולם, ימים רבים השיאו על אוסטריא עון אשמה ותלו בה בוקי סרוקי בשטת המלוכה המשותפת. כל מכה"ע מלאו ממנה ולא חדלו להתאונן עליה, עד אשר התחכמו איסטאצי וחבריו לגלות סוד חדש. בהליכות עולם ויעשו את ישראל לשעיר המשתלח לעזאזל לשאת עליו עון הדור כלו ובני האדם הלא אוהבים הם חליפות חדשים לבקרים על כן מצאה החדשה הזאת חן בעיניהם וישמחו על התרופה האחת אשר נמצאה לכל מכות הארץ ותחלואיה.

הנה לנגד עיני עלה ממכה"ע ידוע לשם בתוכנו, מאמר ערוך מן 4 מערץ 1881 המכונה בשם "שאלת היהודים" ואלה דבריו: לא באלה הנלהבים חלקנו המאמינים באמונה שלמה כי גם בדור הזה דרושים היהודים לשאת עון אבותיהם שחטאו נגד גואלנו ומשיחנו לשחוק לנו עלילות השוא שהשתמשו בהן בעלי האינקביזיציה למצוא פתחון פה לשפוט את היהודים בדם

ואש ותמרות עשן. בתוך עלילות שוא כאלה נמצאה גם העלילה ההוללה, כי היהודים שותים דם ילדי נוצרים ולחוטא המאבד טובה הרבה נחשב בעינינו האיש אשר יעוז בנפשו לדבר סרה, בפה או בכתב על היהודי, אשר לאשרו או להותו עובד הוא את אלהיו ע"פ הברית אשר כרת את משה ולא ע"פ הברית החדשה; אם תועה הוא ופללו אלהים ולא אנחנו, אם כזאת נעשה והיינו חטאים לחוקי המדינה והחברה לבנין העולם וישובו—על כן לא נוכל תת צדק לאיסטאצי' אשר השליך אש במשכנותינו בקראו מלחמה על היהודים היושבים בקרבנו. לא נוכל תת צדק לאיש הזה, המחיב את התושבים הישראלים בעני אשר מצאו את עמנו, לא הישראלים אשמים בזה, כ"א האנשים האלה אשר איסטאצי נמנה עליהם והשטה הידיעה אשר איסטאצי נוטה אליה האנשים האלה לא ישימו אל לבם כי השנאת הזאת מפרעת שלום הארץ, מחללת שם כבודה בעיני עמים רבים ואחריתה שבר ואיד נורא את כל זאת לא ישימו אל לבם בבואם לבצע מחשבות אינם, אלה משנאתם לאחרים ואלה מאהבתם לנפשם, בכל התואנות אשר הם מבקשים על ישראל מאיזה טעם ומאיזה סבה שתהיה, אם נתן להם ידים — דעו לכם אפוא כי השחת אשר יכרו לישראל, פתוחה גם לרגלינו, והאבן אשר ישליכו עלינו, אלינו תשוב ותכה ביתנו לרסיסים.

על מה הם מתאמרים לרדוף את ישראל באפס? אם על היותו עם אחר — הלא כמה עמים יש בתוכנו, ואם נתן ידים לבצע מעשיהם בעם הזה, הלא ירימו ידם גם על האחרים והארץ תשם מפניהם ואם על היותו מאמונה אחרת — הלא כמה אמונות יש בתוכנו, וכמעט יבצעו מעשיהם בעם הזה, הלא ירימו גם על האמונות האחרות, עוד מעט ויקימו לזבח אדם רב בקול קורא: התעוררו קתולים.*)

הגוים הגדולים אשר בארץ כי ישחיתו והתעיבו עלילה הנה להם הכח והעז לעשות מה שלבם חפץ ולא ישיבו מפני כל. אך על מה ישען עם הונגריא בהתיצבו על דרך לא טוב? הלא במוט רגליו, כלם עליו יגדילו, ולא יתנו לו עוד חנינה ומי יודע אם לא שכנינו החכמים היושבים על נהר שפרעע אשר מאתם יצאה זאת תורת הקנאות, אם לא יניעו הם בראשונה אחרינו ראש, ישלחו אצבע לאירופא ויפטירו בשפה לאמר: לכו חזו מפעלות עם קטן ככף איש המתאמר בהשכלתו, לא לשוא אמרנו כי בפראי עמים יתחשב ודם אזיה רותח בעורקיו, לכן קימו ונעלה עלא למלחמה! ומה יאמרו על זה הגוים מסביב? הלא כלם יחדו יתנו צדק לפעלם כי בפינו ובשפתינו העידוני עלינו כי גוי אובד עצות אנו ועם לא יצלח בארץ וכלנו יחד: שרינו, אלופנו, מחוקקינו, שופטינו, פועלינו ואכרינו כלם יחד עבדי עבדים היינו ליהודים היושבים בתוכנו ואם שוא ושקר הדבר הלא עוד יותר תגדל רשעתנו בהתגוללנו שואה על עם היושב לבטח בקרבנו ובהתעיבנו עלילה להביא בקרב אירופא את החשך והצלמות אשר כסו עליה בשנות מאות מלפנים.

ועתה השופטים מלאו נא לאמונה את הכתוב בספר החוקים, כשבועה אשר נשבעתם בשבתכם לכסא משפט! אל תלוז הובתכם מעיניכם ואל תתנו את לבכם לרגש אהבה או איבה פרטית, שפטו בלי משא פנים ונטית דין, שפטו את איסטאצי כפעלו ובהשפטו יצא רשע!

אחרי הדברים האלה ענה הסנגור גם הוא חקקו וישפוך על היהודים זעמו וישלך עליהם שקוצים מרבה להכיל, התאמץ לתת טעם לכל דברי איסטאצי במאמר ההוא כי לא על אמונתם ישמטם, כ"א על היותם תרבות אנשים חטאים, האוכלים את עם הונגריא בכל פה ולאות על

*) הוא קול הקריאה שהיתה בפאריז בשנת 1572 בהתעורר הקתולים להכרת את כל ההוגנטים הנמצאים שם, והזבח הנורא הזה ידוע בדברי הימים בשם חתונת הדמים או „ליל ברתולומי".

דבריו הביא מבטאים הרבה מן התלמוד אשר בארם על פי דרכו להראות כי ממנו יצאה הרעה בהורותו ליהודים לשנוא את הנוצרים.

ע"ז השיבו הקטג' כי לשוא נועז לחפא דברים אשר לא כן על התלמוד, אשר הסנגור נודע אותו רק על פי השמועה ואינני מבין בה אף חצי דבר, ובזה הוא רק מתחקה אל מעשי אייזנמנגר וראהלינג, אשר גלו פנים בתורת היהודים שלא כהלכה. וכבר הוכיחו רבים את כחש ראהלינג בפניו והוא לא שב מדרכו ועוד התאמר להיות לעד כחשים בעלילת טיסא עסלאר*)

---

*) כדאי להביא דבר אחד הנוגע לעלילה בטיסא עסלאר. ראהלינג במכתבו להאנטישמי בידוע אָנאָדי חבר בית הנבחרים הובא אשר בספר עברי שנדפס בירושלים בעזרת מנטפיור בשנת 1868 נמצא מקום אחד שנאמר שחיטת בתולה נוצרית נחשבה למצוה גדולה לידודים, הדם השפוך ריח נחיח הוא לה' לעטר את ישראל חסד ורחמים, עד כי נכון הוא לבוא לגיהאזא ולהשבע בשם ה' כי כל דבריו אמת ואמונה. ע"ז השיבו הפרופיסור דליטש דברים כאלה: האיש הזה יצא מדעתו, לב הוחל הטהו, ויעצם עיניו מראות הדברים האלה אשר הוא הבטיח לאָנאָדי על שקר לא היה ולא יהי' בספרות ישראל לעולם. חלילה לי מלכסות על האמת כבל אשר הוא אומר כי מצוה ליהודים לשפוך דם בתולה נוצרית שקר מוחלט הוא אשר בדאו הבערות והרשעה גם יחד וכל שבועה שבעולם לא תעצור כח לשנות את השקר ולהחליפו לדבר אמת. וכאשר בא להמו"ל מכה"ע "יודישע פרעסע" העלה ממכה"ע "פעסט לאיד" שבו נדפס תשובת הפרופיסור דליטש על מכתב הזרזיר ראהלינג להעורב אָנאָדי בדבר הספר העברי שנדפס בירושלים, העתיק ג"כ ב"יוד. פרעסע" את תשובת דליטש שת הוא עליה נוספת בדרשו מאת ראהלינג להודיע שם הסופר ההוא ואת הדברים ההם בכתבם ולשונם עם ציון העמוד שבו נמצאו ואם לא אזי יתנהו בשערים לאיש רע ובליעל.

ומתשובתו נמצאה גם קלונו אשר הוא נבער מתלמוד ולא בינה לו בספרות העברית הוא הביא מאת אחד מצוררי ישראל ד"ר יוסטוס יהודי מומר אשר עוות את הכתוב בספר הלקוטים לר"ח וויטאל ויוכיח ממנה, כי מצוה ליהודי לשפוך דמי נערות נוצרות והפרופיסור דליטש ענה ע"ז דברים כאלה: תוכן ספר הלקוטים הנקרא בפי ד"ר יוסטוס במבטאו הפולני הלקוטעם היא אספת פרושים על איזה פסוקי תורה שאסף ר' חיים וויטאל תלמיד האר"י. הספר הזה נדפס בזאלקאוו, בווילנא ובירושלים, המקום אשר נתן הד ר יוסטוס בספרו את באורו הנירא באולתו, היא הערה להכתוב במשלי ל' י"ט: שלשה המה נפלאו ממני, דרך הנשר בשמים ודרך גבר בעלמה, וקאי על הזדווגות המין, והפשט ברור ונראה לעין. וכן פרשהו התלמוד קדושין ב' ורק בערות כסילים ומרמרת זדונים יכלו למצאו בבאור הפסוק הזה רמז כי מצוה היא לשחוט נערות נוצרית והד"ר יוסטוס בתשובתו שבאה בבית הדפוס של באניפצוס תומך שקר בכזב, כי אין שם רמז על שפיכת דמים ואשר הוא אומר כי שם כתוב שפיכת דמי בתולות נוצרית נחשבת כקרבן קדש, הוא כחש וזיוף, ואנכי קראתי ע"ז לשלשה חוקרים קתולים להעיד על דבר דם: הפרופיסיר ביקקעל באינסטברוק, הפרופ. שאָלץ בווירצבורג והכומר קנאבענבויער הנכבד מאד בעיני ע"י באורו לישעיה, אליהם יפנה הד"ר יוסטוס במה שאמר על הלקוטים, ישאלם ויגידו כי העתקתו שם הוא אך שגעון ושגיון מזויף בלי שום סעד וסמך. נוצרי יליד עברים הנותן יד לאָנאָדי חרפה לפני אלהים ואדם.

ראהלינג אינני יודע פשר הדברים בכל זאת הוא קופץ ונשבע, כזאת יעשה איש בער ומלשין, כזאת יעשה איש נקלה ולא מורה בבי"מ גבוה. ועוד פעם יצא השטן ראהלינג לקטרג על ישראל ולחרף את מערכות ה' בספרו "זבחי אדם של הרבנית" (תשובתו להרבניס, נאסרה מטעם ממשלת אוסטריה לבוא בקהל) ועוד פעם יצא דליטש להוכיח כחשו, ראהלינג הערים מזמה לפסול עדותו של דליטש בהוציאו עליו כי כי מזרע היהודים הוא, ודליטש הראה מספר רשימות כי נוצרי הוא מלדה ומבטן.

ראהלינג התפאר כי מצא מקור חדש לעלילת הדם בספר "גן נעול" שנדפס בלעמבערג ובמקומות אחרים במהדורות שונות עד יותר מעשרים פעמים ובכל זאת הוא יקר המציאות וכבד להשיגו, מחברו הרב מענדל מקאסוב. ודליטש מראה לדעת כי הכל שקר וכזב, הוא חבר ספר "אהבת שלום" ולא ספר "גן נעול" ומעודו לא נדפס ספר כזה בלעמבערג, כאשר יעידו

אם יאתה זאת לאיש מלומד יקומו נא אחרים ויגידו — חוא הקט"ג — כנוצרי אדוק לא יחלל לעולם את אמונתו להשתמש בה על דבר שקר.

ואם יבקשו לדעת את החכמים אשר הורהו לשטום ולרדוף את בעלי האמונות האחרות הלא ימצא כאלה הרבה בתוך אבות הכנסיה הקתולית, ולמודי „תומש מאקבינא" הלא הוליכו שולל את „זימאנצאס" הנזיר הספרדי לדרוש ברבים כי מצוה וחובה הוא להשמיד להרוג את כל העמים והגוים אשר לא בנוצרים יחשבו. ועתה הוסיף הקט"ג הטוב הדבר כי ירדפו באף

הבקיאים הגדולים בספרות העברית. הנה כן עמד הפרופ. המלומד הזה למגן לנו נגד בערות של ראהלינג, כרייכלין נגד רשעותו של אייזנמנגער. אך את הרב ד"ר בלאך תבע ראהלינג לדין על החרפה אשר חרפהו בהחוברת שהדפיס לנגדו ע"ד עלילת עסלאר, בעת אשר העם הארץ הזה בקש להיות קופץ ונשבע כי להשתמש בדם נוצרי לחג המצות, מצוה היא הכתובה ליהודים בספר דתם, ובהיות הד"ר בלאך נבחר בעמו ואין נבחר נתפש על דבריו ומעשיו מבלעדי חסכמת הועד הממונה לזה מבית המחוקקים, הוגש הדבר לפני הועד ההוא, להפקיעו מזכותו למען תוכל הרשות לעשות משפטו.

ודבר הזה לא הי, למרות רוח להד"ר בלאך כי בעמוד לדין עם הצורר יהי לאל ידו לחוכיח עליו כחשו ובערותו ולשימהו חרפת נבל על תועבת נפשו ומזמתו הרבה.

מובן מאליו כי בהגיע הדבר לפני בית הנבחרים לא חת הד"ר בלאך מאומה ובאר לפני הנבחרים את היחס שיש למשפטו זה עם עלילת עסלאר ויקרא לפניהם ממכה"ע הרבה את חות דעתם של הרבה חכמים, אשר גלו קלון ראהלינג בשערים ואת מכתב הפרופ. קעהלער המלומד בחכמת הקדם, ואשר התפלא אשר לא הזמין ראהלינג גם אותו לדין על החרפה אשר חרפהו.

וחובת מורה בעמו תדרוש ממני להיות מגן נגד כל עלילות ברשע אשר יעלילו עלי שונאיו שקר, בדבר הזה אם אחשה ימצאני עון. ועל כן הנני מסכים להפקיעני מזכותי ולמסרני לדין. עשו חפץ המתאונן התובע עלבנו, ובזה תסירו חרפה מעל אוסטריה ארץ מולדתנו.

דעת לנבון נקל כי בהסרת החרפה דהיתה כוונתו על ראהלינג בהגלות חרפתו כי חפץ להשבע על שקר למען חזק את דברי העלילה על בנ"י ואז לא תוכל עוד הממשלה להשאירהו על מקומו, מהיות עוד מורה שקר, מורה אמונה באחד מבתי מדרשיה, והאנטישמי הידוע שענע רער קרא בחמתו, אמנם צדק הרב הקטן של העם הגדול באמרו כי המשפט הזה תלוי במשפט אחר, אנכי לא הכינותי לבבי להתוכח בדבר הזה אבל תמיד הנני מוכן לקרוא חמס על היהודיב לבל ידמו מכה"ע המתיהדים כי איש מאתנו לא ירהיב עוד לצאת לנגדם וכי האנטישמיים דורשים ועושים רק בסתר ולא בגלוי. לכן הנני להגיד בגלוי, בשם כל אנשי שלומי האנטישמיים אשר באוסטריא, כי ברמיזת הרב בלאך על מעשה עסלאר, גם הוא לא מחכמה עשה זאת, כי לא הוא ולא אנשים גדולים ונכבדים ממנו יוכלו להוציא את החשד מלבבנו, כי כל זמן שלא נמצאה גופת אסתר סאלימאסי יהיו היהודים אשמים ברצח הזה.

והד"ר בלאך ענהו: הנבחר שענערער דורש מאתנו להמציא את גופת סאלימאסי כאלו היינו אנחנו השומרים בארץ. וכאלו עלינו מוטל להיות שומרים לראש כל איש ואשה אשר יארצנו הן אלפי אדם יאבדו מבלי משים ולמה זה אנחנו?

בבקשה מכם קבלו דעת הועד להפקיעני מזכותי ולמסרני לדין ובית המחוקקים מלאי בקשתו והצעת הוער נתקבלה.

וב„המליץ" 15 הובא מהפרופיסור ד"ר ווינשע אשר כתב לרב אחד בהונגריא וז"ל: דרזדן 29 יוני. אדוני הרב הגכבד! מכתבך האחרון העציב רוחי מאד, מאז אמר לי לבי כי בלי ספק נתן ראהלינג ידו בסתר לאנשם הרעים המעמיקים לסתור עצה בעלילת עסלאר, והנה בא מכתבך ויורני כי לא שגיתי בשפטי, אבל מה לעשות ואיך לעצור ברוח האיש הזה אשר האטים אזנו מכל ראיה ומופת שנביא לו הפרופיסורים דלייטש, זיגפריד, נלדקה, שטראק, וגם אני בתוכם חתרו בכל עוז להרחיק את הדעה הכזובת מקרב לב כל בעלי אמונתם ונפש ראהלינג יודעת זאת מאד ובכל זאת הוא לועג בלבו לכל אלה ועומד במרדו, מלבד זאת נעגו אחדים מחברת דורשי ארץ הקדם אשר באשכנו לקול קריאת הד"ר בלאך וחוו דעתם על מחברתו „דער תלמוד יודע" וגם אני גליתי שולא על פניו, אבל הכל ללא יועיל, ועתה הנה דם הבתולה עבר ראשו,

את עם יושב לבטח, אשר אמונתו קדושה ומוקדשה בחקי הארץ?

לו הואלתו לספר את כל הצרות והתלאות אשר מצאו את העם הזה מימי קדם כי אז הבינותם וידעתם, כי גם המדות הרעות הנמצאות בקרבו הן פרי העשק והחמס אשר כסו עליו בצלמות שנים אין מספר.

כל זמן שאנחנו חושבים את עצמנו לעם אוהב חכמה והשכלה אין הצדקה לשום איש לקרוא: הוציאו את היהודים מזה! אולם לתורת איסטאצי נקשיב, או נחדל נא מהתיסר בכבוד השכלת אירופא. נבדל נא מתוך הקהל העמים החיים כעת בתבל ונשובה לחשכת שנות הבינים, נחיה כאשר חיו או העמים הפראים וכמהם נעשה אם נוכל. אמנם יש חוטאים גם בקרב היהודים כבקרב הנוצרים ואף גם בהיות הנוצרים רבים מהיהודים גם חטאיהם ופשעיהם עצמו מהם. אחריו דבר איסטאצי ויאמר: כי לא מאהבת הכבוד או מקנאת הדת, או מרגשי נקם נתכה חמת על היהודים כ"א קורות ימיו והעתים אשר עברו עליו, הם הורהו למצוא עונם לשנוא ולהועיל לאחרים בהודיע בשערים את רוח העם הזה והליכות דרכו בתבל. הידיעה הזאת קנה לו בצרות רבות ורעות אשר שבעה נפשו מהיהודים, עם חרמו, בהיותו עודני שר העיר ושופט בעמו — תז שמו מעוקה במתניו וייבאוהו מדחי אל דחי עד אשר באה חכמה בלבו להשליך כל עשרו למען הציל שם כבודו בהנצל מידם, או למד ק"ו בעצמו: אם לויתן העלה בחכה, אם באיש עשיר בעל נכסים וקנין עם, מצאה יד היהודים לשרוט בו לרעה ולהשיבו עד דכא, מה יעשו איפוא דגי הרקק עניי העם, שאין להם ההון להנצל מהם? הלא נתונים נתונים הם בידי היהודים לשלוט בם כאות נפשם, ולעשות בהם כרצונם, זאת שמתי על לבי, ואקרא תודה לך יחודי כי זאת הוריתני"! וברוב דעות יצא נקי בהשפטו.

עוד דבר אחד אביא מהצורר איסטאצי, כאשר הובא לפני בית המחוקקים 18 נובמבר שאלת נשואי התערורות כי יוכלו בעלי אמונות שונות להתחתן יחדו. נשואים כאלה מותרים בכל הארצות אשר נשתת העמים בזכויותיהם, כל השקליא וטריא והמשא ומתן אשר היו בבית המחוקקים אך למותר להביא פה. רק אביא פה דברי איסטאצי, הוא אמר כי היהודים בעצמם הם בני הבליעל המשיאים את העם בם, בהעלותם חמתו עליהם, מידם באו להם כל הפרעות שהיו. הם שדדו את העם מעודם וילמדו להשחית דרכו ולהשיב להם כגמולו. היהודים בעצמם בראו את האנטישמיות, הם מרבים חילם מיום ליום בתועבותיהם הנוראות, הוא תכן את רוח היהודים כי לא יכלו מעודם לשום מעציר לרוחם ולחדול ממעשיהם הרעים, על הדעת הזאת תמך יתדותיו בהחלו בשנת 1875 לתת קנאתו בם, ותקוהו באה יתר מאשר פלל בראשונה.

הדבר הזה ברור הוא כשמש ונודע לכל, וכל ראיה אך למותר. האנשים אשר היהודים קוראים בשם פוחזים ונרגנים הם נבחרי העם, אשר בם בטח לבו, כי יהי' רופאים נאמנים לפצעיו האנושים. אבל ברופאים האלה נמצאים כלי דעת אשר לא ירפאו כי אם יוסיפו מכאוב ותחת אשר היה להם לבקש עצה להציל את העם מידי היהודים, עוד יוסיפו לתתו להם לבז ולמשסה מבראשונה, על כן הם נכונים להסכים לנשואי התערובות, אשר אך עוד תוסיף שמן על האש להגדיל המדורה.

היהודים וכל המחזיקים בה המה הי' בעוכרינו, קשרו עלינו יחדיו לחמוס הונינו ולשדוד

ורוחו מלא ממנו ויהי לו לאות על דברי הבזו, לאולת כזאת ראוי למלא שחוק, לולא תוצאותיה הנוראות המראיבות נפשנו למאד, אם חפץ ראהלינג להשבע כי היהודים צריכים דם נוצרים לחג הפסח הנני נכון גם אני להשבע כי שוא ושקר הדבר בכל הספרות העברית, בתלמוד במדרשים ובשלחן הערוך אין אף אות אחת אשר תורה על זה ועתה תקבע נא הממשלה ועד יודעי דבר לשקול שביעה נגד שבועה ולחקור את מי האמת, עכ"ל.

נחלתנו, ולכסות על פשעיהם בשוחד. בשבועת שוא, במשא פנים ובהטות הדין, אבל לא רק להון הנוצרים כי גם לחייהם אין מבטח להורים נוצרים כי ילדם לא יהיה לברות למלתעות קנאי היהודים הטורפים ואוכלים בשרו כפראים במדבר אף כל השופטים המצדיקים יודע כל איש בנפשו, כי האמללה אסתר סאלימאסי בידי היהודים נגזרה ובהכנ"ס בטיסא עסלאר הכרעה לטבח, בטחון הרכוש והחיים בארצנו בא לידי סכנה מהיהודים ומשגה נורא הוא בידי החושב שעל ידי נשואי התערובות תפתר שאלת היהודים. היהידי רואה בהנכרי את הגוי הגרוע בעיניו מבהמת הארץ והנכרי רואה ביהודי את האדם אשר הקיאה ארץ מצרים מקרבה, הילדים הילודים מנשואי תערובות של נוצרים ויהודים תבל הם שקץ הם חלילה לבני הונגריא לשקץ את נפשותיהם להתחתן בעם חיהודים ולהוליד ערב רב כזה. בפה מלא אנכי מגיד ומודה כי את כל חיי הקדשתי לגלות ערות היהודים ולרדפם באף ובחמה, בכל אשר תמצא ידי ואת אשר נדרתי אשלמה. יש דברים אשר לא אגיע בם למחוז חפצי, אבל לעומת זה דברים אחרים אשר עשה אעשה וגם יכל אוכל.

ובאמת גם שר הממשלה טיסא בסתר לבו אנטישמי גמור. לפי שהוא מכביד ידו ועושה שפטים גדולים בכל העושה דבר קטן שבקטנים כנגד היהודים ועל ידי זה הוא ממרר רוח העם ומרבה מספר האנטישמיים.

להחזיק בידי האנטישמיים ולהוכיח מום היהודים והיהודית התעורר מקברו הפרופיסור ללשונות הקדם בבהמ"ד המדעים בהיידלבּרג*) אייזנמנגר אחרי מאתים שנה ויבקש לו משרה כזו בפראג ויכנה עצמו בשם ראהלינג ויגדל מרבו בשקרים ובעלילות שוא, ובאי דעת ובחוצפה יתירה שאין לשער ובזאת יתרה לו על מורהו, אשר לא זכה בחייו להפיץ ספרו ברבים, כי ממשלת אוסטריה וגרמניה בעת ההיא אסריהו כספר פלסתר לבוא בקהל וראהלינג ראה נחת בצאצאי שכלו המטורף, כי מהלכים להם בארץ, במהדורות שונות וגם נעתקו מהם ללשונות אירופא.

מלאכי זעם כאלה, יצורי דורות אופל הולידו בדמותם בצלמם שדין ומזיקן, ולצים ויפרו וירבו לרוב בקרב הארץ, ועוד לא עמדו מלדת ילדי שאול ואבדון, צירי בלהות אלה הראו פעלם בחלד כמחוללי רעמים ושעוריות בכל המדינות, חק עולם לישראל ותקופת הימים נתני עדיהם צדק, כי מיום היה ישראל לגוי רבו רודפיו ומקנאיו, לא מאשר שאף לחיל זרים ולרשת ארצות לא לו כי מלבד הארץ אשר נשבע ה' לאבותיו לא יצא להרחיב גבולו בחרבו ובקשתו

*) ספרו של אייזנמנגר שהרעיש אז את העולם נחלק לשני חלקים ומחזיק לערך אלף ושבעים דפים. בו שפך המחבר בוז וקלון על היהודים ואמונתם, ודבר סרה על ספרי התלמוד והעליל כי מחרפים הם את הדת הנוצרית ומלעיגים על דברי בריית החדשה ועוד הרבה כזבים אין מספר, דברי לוקחו מספרים שונים בלי סדר ומשטר כלל. פתח בכד ו יים בחבית, וכל דבריו תהו, ובהו מראשם ועד סופם, יען מלבד שהיה נעיר וריק משאר החכמות כמו שהודו עליו אוהביו, הי' ג"כ איש בער ועם הארץ בספרות ישראל וביותר בדברי חז"ל בתלמודים ומדרשים לא ידע אף מעט מתולדות ישורן ולא הבין מאומה מסדר הדורות ויהי נבער מדעת כמי כל צוררי ישראל שהי' לפניו ורבים אחריו, לא ידע שהתלמוד לא נכתב בפעם אחת ולא איש אחד חברו, רק נאספו ונלקטו דבריו אחת לאחת, יותר מאלף שנה והרחלתו היתה חמש מאות שנה לפני לדת הנוצרי והשלמתו בבבל חמש מאות שנה אחריו. ויותר מאלף אנשים בעתים שונות עמלו בו, לא ידע להבדיל בין מאמר למאמר ובין איש לאיש ודברי חז"ל שהי' קודם לידת הנוצרי הי' דומים בעיניו לדבר מקובל אחד שחי אלף וחמש מאות שנה אחריו וערבב את דבריהם זה בזה, כאילו הי' שניהם בזמן ובמקום אחד וכל דבר שמצא בספרי ישראל עשה לעיקר גדול בדת לא ידע ולא הבין את דברי חז"ל לא שפרם ולא מליצתם וכונתם והפך אותו למשחית בסכלותו.

כן לא אכף באף את שכניו עובדי אלילים, וגם הגר הגר בתוכו לבוא בברית אמונתו ולשמוו מצות התורה אשר נתן לו ה׳, ורק תואנות שוא בקשו מקנאיו למצוא עונו לשנוא אות ולהתנפל עליו, יען צרה עינם בו על כי העברים בהתפתחות רוחו במושגי אמונה צרופה, בתכונת נפשו, במוסרו, במדותיו ובמפעליו ביתרון ההכשר והוא הדבר אשר העיר בכל עת עד היום קנאה בלב שכניו וישאפו לבלעהו חיים או לעשות בו כלה; כי פחדו ויראו מפניו, פן יגבר בעוז רוחו עליהם וימשיל בם.

וגם היא שעמדה לאבותינו ולנו להשיב נדחים על עמם להזכירם גאון מחצבתם טהרת אמונתם ומעלת תורתם וכל עוד לא יקוים דברי הנביא: „לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו מלחמה״. עלינו לעמוד נגד כל מקרה וסגע ברוח אמיץ לבלי נוס משדה המערכה, ולא להכנע מפני זרוע עוז, בכחנו הנפלא אשר נגלה בנו בתכונה מיוחדת לאומתנו מימי שבת אבותינו במצרים עד היום הזה; „וכאשר יענו אותי כן ירבה וכן יפריץ״ בכחנו זה נעשה חיל לעמוד ולהתקיים ובו נפר מחשבות צרינו ונסכל מועצותיהם אשר תמיד יבקשו עלינו עלילת שוא.

וכעיט על הפגרים כן יטושו האנטישמים על כל מקרה בלתי טהור לזרותו כפרש על בניו להבאיש אותנו בעיני העמים, לא יבושו ולא יסוגו אחור מהשתמש בכל דבר הבא לידם לעשות ממנו כלי משחית לחבל בני שם שנואי נפשם ומקרה כזה בא ליד אנטישמיום של הונגריה היא העלילה הנוראה בטיסא עסלאר אשר האשימו את היהודים אשר שחטו את אסתר סאלימאסי להשתמש בדמה בחג הפסח*).

---

*) עלילות דמים כאלה אשר העמידו את ישראל במצב סכנה היו הרבה, בפעם הראשונה נבראה העלילה הבזויה בעיר בלוא צרפת ומשם התפשטה בכל הארצות, שנת תתקל״א האשימו את כל היהודים יושבי בלוא שהם צלבו נער נוצרי לחג הפסח, ששים וארבעים אנשים ושבע עשרה נשים נשרפו חיים כ׳ סיון (גרץ, חלק הרביעי).

שנת תתקנ״א עלילת דם באברוך (פריטניה), נהרגו מאה וחמשים יהודים (כרוניקה). שנת תתקצ״ה נמצא גוית הנוצרי הרוג בין לאודה ובין בישופסהיים (במדינת בדן) ומי הידה רוצחו אם לא היהודים? בלי כל משפט נהרגו בידי ההמון יהודים, אנשים, נשים וטף ואחריכן העמידו לדין שמונה יהודים והאשימו אותם בהריגת הנוצרי והמותו (גרץ ח״ד). שנת 1283 לעת חג הפסח נמצא ילד נוצרי הרוג בקרבת מגנצה והשמועה התפשטה שהיהודים רצחו אותו. וביום שני לחג הפסח התנפלו על היהודים הרגו עשרה אנשים ושללו את בתי היהודים, באותו היום הרגו ג״כ כמו במגנצה עשרים וששה יהודים בבברך (גרץ ח״ד). בשנת 1286 עלילת דם במינכן נפוצה שמועת השקר שהיהודים קנו מאשה נוצרית ילד והרגו אותו. ההמון הסוער התנפל על היהודים והרג את כל אשר נפל בידו, הנשארים נמלטו לבית הכנסת אך ההמון הצית אש בבית הכנסת נשרפו בו מאה ושמונים איש יותר מארבעים יהודים הומתו באוברוזל על לא עון בכפם. יושבי העריום מגנצה, ורמישא, אשפירא, אפנהיים ובראשם הרב ר׳ מאיר מרוטנבורג החליטו לעזוב את הארץ והמלך רודולף הבסבורגי לא הרשה להם ויצו להושיב במאסר את הר״מ חמש שנים היה תפוש וימת בכלא (היסטוריה כללית).

שנת רי״ג 1453 עלילת דם בברסלוי, אשה יהודית שהתנצרה הודיעה כי יהודי ברסלוי פטמו נער נוצרי שנגנב, אחרי כן הושיבו אותו לתוך חבית שהיו קבועים בה מסמרים וגלגלו אותו בתוכה בלי הרף עד שמת, את דמו שלחו ליהודים אל יתר היהודים אשר בשלזיה. נאספו מקהלות אחדות שלש מאות ושמונה עשר איש וענו אותם. נשרפו ארבעים ואחד יהודים שנחשבו לאשמים. הרב תלה את עצמו, יתר היהודים גרשו מברסלוי (גרץ ח״ה). שנת רל״ה (1475) בשבוע הגדול של פסחא טבע בנהר בטריאנט ילד נוצרי בן שלש, צוררי היהודים הפיצו השמועה כי היהודים ענו את הילד, המיתו אותו והשליכוהו אל הנהר, ההגמון ציה לאסור את כל היהודים מנער ועד זקן והעמיד אותם לדין, מתוך הענוים הודו היהודים, כי הם קרעו את בשר ה לד ושתו את דמו בליל הפסח. הסוף היה, כי כל יהודי טריאנט נשרפו על המוקד (גרץ ח״ה). שנת רכ״ט—

ועד מהרה הושמו בכלא רוצחי נפש אסתר סאליאמאסי מספרם חמשה עשר נפש, השופטים והשוטרים הי' באגודה אחת עם צוררנו אִיסטאצי וַאנאָדי אשר המה היו ממציאי העלילה חזקת' וידם היתה בכל הערמות והתחבולות אשר בקשו לסכסך את הענין יותר ויותר ולפרסם ברבים דברים מעוררים שנאה ומשמשה נגד היהודים והיהדות.

ובטרם שאספר פרטי העלילה מטיסא עסלאר לדאי להביא פה גם את העלילה מה שאירע בקוטאיס בשנת תרל"ט.

רל"ד עלילות דם והריגות בספרד (כרוניקה), שנת רפ"ט קהלה קטנה בבסינג בקרבת פרשבורג העלילו עלילת רצח ילדים, נשרפו שלשים ושתה יהודים איש ואשה זקן ונער וכמעט כל יהודי מוריביה הושמו במאסר (גרץ ח"ה). שנת 1542 בדכסות ניבורג אבד לפני חג הפסחא ילד נוצרי בן ארבע שנים. אחרי חג הפסחא מצאו את הילד מת. וצוררי היהודים הפיצו שמועה, כי נמצאו בגוף הילד אותות ענוים. ההגמון מאירשטט צוה לאסור יהודים אחדים למען העמיד אותם לדין, אולם החקירה לא גלתה את אשמת היהודים (גרץ ח"ה). שנת תצ"ו עלילת דם בפזין האשימו שני פרנסי הקהל, שתדלן ובעל דרש ואסרו אותם בכלא וענום ביסורים קשים. השתדלן והדרשן מתו מהענוים והשנים הנשארים יצאו זכאים בהשפטם. י"ד אב שנת ת"ק (גרץ). שנת תכ"ט עלילת דם במץ (כרוניקה). שנת תנ"ח עלילת דם בסאנדומיר באשמת הכומר הקנאי סטפן זשוכובסקי והמשפט נמשך עד שנת ת"ע (גרץ). שנת תק"ג עלילת דם על כל העדה בפבוליטש (היסטוריה כללית). שנת תקי"ג עלילת דם בזשיטומיר האשימו ארבעה ועשרים יהודים וענו אותם עד אשר הודו על אשמתם אשר לא עשו ודנו אותם למיתה, אחד עשר יהודים נתלו (היסטוריה כללית). לפי גרץ הפשיטו עורם מעליהם בעודם בחיים והנשארים המירו דתם. שנת תק"כ עלילת דם בוויסלאָוויצע האשימו את הרבנים והפרנסים. אחד מהנאשמים אבד את עצמו לדעת בכלא והנשארים נדנו למיתה וכרתו את ראשם (גרץ). שנת תקמ"ח העלילו הישועים בהורדנה על איש אחד ר' אלעזר מברבלאוע שהרג ילדה נוצרית להשתמש מדמה על חג הפסח והושם בכלא וענו אותו ביסורים קשים ובשנת תק"ן הוציא הסנאט דינו לנתוח אותו לארבעה חלקים וביום ז' סיון שנה הנ"ל קימו הפסק דין והגוף הנתוח תלו בארבע חלקי העיר (עיר גבורים צד 61). שנת תק"פ העלילו עוד פעם על יהודי הורדנה בעלילת דם על פי עדות יהודי מומר (חבלסון בספרו הידוע האשמות נגד היהודים).

ד"ר פרידלנדר בספרו „קורות ישראל" ע"י עלילות הדם משנות הבינים עד הדור הזה, הובא דברים כאלה: מקרה נורא קרה בהונגריה לאחד מאחינו בשנות השלשים למאה הי"ח בנאגי־קל" גר איש יהודי זקן בן מאה וחמש עשרה שנה ושמו פיש ואסף אל ביתו נער יתום בן יד שנה מבני האכרים לרעות את אוזיו ויהי־היום ויאבד הנער. בקשוהו בשדה ויער ולא מצאוהו. והנה נמצאה אשה אחת אשר חשדה את הזקן, כי שחט את הנער להשתמש בדמו לחג הפסח. הזקן הובא אל בית האסורים. אז נמצא שני עדים אשר הגידו כי על פי הזקן נחטף הנער מן השדה והובא על ביתו ועוד אחד העיד ונשבע כי ראה את הזקן בקבלו בכלי את דם הנער השחוט, וע"פ העדים האלה נגזר דינו למיתה. שר הפלך הי' איש ישר ולא שקד למלאות דבר המשפט, ואחרית הדבר גלתה צדקתו. אחד מעבדי ד־זקן הוביל מספוא אל אחד הכפרים ויהי בקרבו אל המקום וירא והנה הנער יושב על יד עדר אוזים הרועה על האחו, ויספר לו הנער את המוצאות אור־וי כי ביום ההוא עיפה נפשו מחום השמש וישכב ויישן ובהקיצו ראה והנד־ נגנבו אוזים ומיראתו את אדוניו ברח משם ויקח העבד את הנער ויביאהו לפני שר הפלך. הזקן יצא לחפשי ועבד השקר נשפטו לשבת בבית האסורים.

„בעיר גבורים" קורות הורדנה הובא עוד מקרה מעלילת דם אשר קרד־ בימי ממלכת אלכסנדר הראשון (1801—1825) דברים אלה: אחד מאנשי עירנו שלם שמו, שתדלן הקהלה, בירדו פעם אחת אל המרתף אשר מתחת לביתו, מצא שם ילד נוצרי הרוג. חיש לקח את ההרוג וישרפהו לאפר, אך כמעט כלה מעשהו ואנשי חיל סבו ארד ביתו ויחפשו בבית ובמרתף ובכל אשר לו ואם כי לא מצאו מאומה הושיבו אותו בכלא, מקום שם היה תפוש ימים רבים, באשר עדים נכבדים העידו עליו כי ראו בעיניהם שד־רג ילד נוצרי ויטמנהו במרתפו ופליאה דער־ מד־ם שלא מצאו אותו שם. ד־מקריה הזה הסב את הפקודה אשר נתן המלך אלכסנדר על יד

הנסיך גליצין להודיע לשר הפלך מהורדנה לבטל את האשמה מהדם (6 מארט 1817) והוא הדבר שהפקודה ההיא נתנה רק על שם שר הפלך מהורדנה אם כי תכיל בתוכה הודעה גלוידה לכל שרי המחוזות, עכ"ל. תוכן הפקודה כלשונה והעתקתה ימצא הקורא בס' עיר גבורים ח"א, וכן נדפסה ב„אפס דמים" לריב"ל.

שנת תקפ"ג עלילת דם בוועליז אשר הרעיש את העולם כלו. באשמת החוקרים נמשך החקירה שנים עשרה שנה, והרבה טובי העיר, גם נשים נאסרו בכלא וענו אותם ביסורים קשים להתודת על אשמתם, בהכנ"ס נחתם מטעם הממשלה ובהשתדלות גדולות מסרו החקירה והדרישה לחקרי דין אחרים והעלילה נתתטלה כ"ט שבט שנת תקצ"ה. מהם מתו בכלא והנשארים יצאו לחפשי בעוד נשמתם בם. (היסטוריה כללית).

שנת תקס"א עלילת דם בבוקרסט. נהרגו מאה ועשרים ושמנה איש (כרוניקה). שנת ק"פ (1420) בעיר ווינה הלכו שלשה נוצרים על הקרח וטבעו בנהר. כאשר לא מצאו אותם נפוצדה השמועה כי היהודים רצחו אותם למען יקחו מדמם לצרך דתי בחג הפסח. עוד העלילו על אחד היהודים שקנה לחם קדש משמשת בית כנסיה, האשמה המכפלת הזאת פעלה ובפקודת הדוכס הובאו כל יהודי ארצו לבית האסורים, הרבה נשרפו על המוקד אחרי שבתם כשנה שלמה בבית האסורים (במרץ שנת 1421). בוינה עצמה נשרפו יותר ממאה יהודים באחו על שפת נהר דונוי, הוציא עוד פקודה כי להבא לא יבוא כל יהודי לאוסטריא (גרץ ח"ה). שנת 1430 גרשו את היהודים מערי רונשבורג, איברלינגן, ולינדוי לרגלי עלילת דם (גרץ ח"ה).

שנת ת"ר עלילת דם בדמשק באשמת הקנסול הצרפתי רטי־מנטין. היהודים רצחי את טומסו ואת משרתו להשתמש בדם לחג הפסח. הרבה יהודים נחפשו הובאו לפני רטי־מנטון ונחקרו על ידו והוא לא חדל מהשתמש באמצעים שונים כדי להביא את היהודים שיודו על מעשה הרצח, גם לא נלאה למצוא נמוקי אשמה חדשים נגד היהודים שהמציאו לידו הנוירים ובו מובאות ראיות מן התלמוד כי ליהודים דרוש דם לצרכי דתם. מקרה מעין זה קרה ג"כ באותו זמן באי רודוס. נער בן אכר יוני תלה את עצמו והנוצרים מהרו להראות על היהודים כעל רוצחיו. לרגלי ההאשמה הכפולה הזאת התחוללה סערה על ראש היהודים „בדיבר" על יד דמשק פרץ ההמון לתוך בית הכנסת, הרס, שדד וקרע את ספרי התורה לקרעים. ויד המקרה היתה כי בעצם העת ההיא העלילו עלילת דם על יהודי אחד בפרוסיה, נערה נוצרית ספרה, כי יהודי דקר אותה בבשרה, אחיה ילד בן שש אשר עדותה. אולם אחרי חקירה ודרישה נמרצה של בית דין הוכיחה כי כל עדותם של הילדים היא שוא שקר, הנאשם יצא זכאי.

בפרוסיה נגלו במשך זמן קצר צדקתם של היהודים. אך בדמשק וברודוס נמשך הדבר זמן רב ובעזרת השרים קרמיה, מונטפיורי ורוטשילד נגלה התעמולה ויצא לצדק הדין. בערת ההיא היה הווכוח הידוע בין קרמיה ובין השר טיער ע"ד עלילות הדם (גרץ ח"ו). עוד בשנת תקי"ד (1759) היה ווכוח בין הפרנקיסטים והרבנים. כתה אשר מטרתה היתה לבטל את היהדות הרבנית להלחם עם התלמוד, אתתמקידם זה מלאו בתשוקה עזה, העלילו על היהודים הנאמנים לתלמוד עלילות שוא, כי לצרכי דתם דרוש להם דם נוצרים. נקל היה להם להוכיח אמתותה של האשמה הזאת! חסר היה רק כי יאבד ילד נוצרי, ומקרה כזה קרה אז בימפול (בפודוליה) ומיד נאסרו באזיקים היהודים הנכבדים. סוכן האוכרי הגמיניה בלבוב וציר האפיפיור בורשה הכריחו את הרבנים לעשות ווכוח דתי עם הפרנקיסטים למען הוכח על ידו אם נכון הדבר שהיהודים משתמשים בדמי נוצרים ואחרי אשר התוכחו במשך שלשה ימים שבו באי כחה התלמודית לביתם בבשת פנים ובמבוכה, אף עלילת הדם נשארה ככתב על דתם.

שנת תרל ח עלילת דם בקוטאיס. שולאן עיר קטנה סמוכה לשבל האשימו העדה בעלילת דם שנת תרכ"א ובהשתדלות הסופר הנכבד לעוואנדא אשר הי' ג"כ עברי מלומד אצל הגענ גוב. בווילנא, נתבטלה העלילה („הכרמל" 8). שנת תרמ"ז עלילת דם בקנסטנטינופול (כרוניקה). שנת תר"ן עלילת דם בדמשק וגם בביירוט (כרוניקה). שנת תרנ"א עלילת דם בקרפו (כרוניקה). שנת תרנ"ט עלילת דם בפאלני (טשעכיה) האשימו את הילזנר בן השמש מפאלנא אשר שחט את הנערה אגנעס הערוזא להשתמש בדמה לחג המצות. האנטישמיים בויגה עשו כל אשר יכלו עד אשר נשפט לשבת במאסר כל ימי חייו. משפט בלונדס בווילנא בעזרת עורך הדין הידוע גרוזנברג יצא זכאי שנת תר"ס 1 פברואר, שנת תרע"ג עלילת דם בקיוב אשר זכרונה עוד חדש בקרב כל איש באשמת ממשלת הזדון להיות לה כסות עינים להסית את העם לעשות פרעות

סאטשכערי*) היא עיר קטנה בפלך קיטאיס אשר בקוקז. יושבי המקום והכפרים רובם נודעים בשם יושבי ההרים, גרוזינים, ארמנים, אזיטים גמורים, מנהגיהם ודרכיהם לא נשתנו אז במשך כמה מאות שנה, ורק מעט מזער הצליחה ממשלת רוסיה מאז הכניעה כלה את יושבי ההרים ותכבוש את הארץ להביא אור אירופה בגלילות האלה.

כאשר אבדה שרה מאדעבאזע בת י' החלו לדרוש לדעת אם לא ראו הולכי דרך בערת היא, וכה נולד החשד על היהודים מבלי להחליט כי לשם מצוה עשו זאת. רק אחרי אשר הוגד כי נמצאה פצעים בידי הפגר אז נתאמתו דברי העלילה בלב העם. שר המחוז אשר בא למקום המעשה לחקור דברי, גם הרופא אשר בקר וינתח את הגויה מצאו כי לא מתה בידי אדם רק שטף מים עבר עליה אשר ביום ההוא היתה סערה ומטרות עוז אשר לא יכלה לעמוד בפניו. שר המחוז הודיע תוצאות הבקרת לשר הפלך בקוטאיס ולהקטג' בבירת המשפט המחוז ובפירוש אמר: אף כי יצא הקול כי היהודים גנבו את הילדה להוציא דמה, אך דבת שוא הוא אשר בדו שונאי ישראל, אך שר הפלך השיג בעת ההוא ספרו של לוטסטנסקי**) המוכיח כי נאמנו דברי עלילת הדם וכי דרכם של היהודים לשחד את החוקרים, השוטרים והשופטים להסתיר דבר, ע"כ להסיר ממנו עקשות פה צוה את שר המחוז להוסיף חקירות ולדרוש הדבר עד אשר יגלה שרש דבר ועורכי הדין בסאטשעכרי השמיעו בעיר כי נודע הדבר כי היהודים חטפו את הילדה אחד מהם, גאמבריעלידזשע, דרש מאת היהודים אלפים רו"כ כי הוא יודיעם מעשים שהיו אשר יוכיחו באר הטיב כי שרה מאדעבאדזשע נתעה בדרך בלילה וזרם מי הגשם עבר עליה, ואם לא יתנו לו אזי ינקם מהם והיהודים בסאטשעכרי אשר ידעו בנפשם כי נקיים מכל אשמה לא

ביהודים ולחדוש עוד גזרות רעות והאשימו את ביילים אשר שחט את הנער יוסטינסקי להשתמש בדמו לצרכי הדת ולמרות כל עמלם יצא זכאי בדין.

*) עוד לא עברה שנה מאז נגמר המשפט של יהודי שאטשכערי בדבר העלילת דם, העלילו מחדש אשמה כזאת, 24 דצמבר 1880 נאבד נער נוצרי ראזשדעני דארבאנדזע בן י"ג שנה בכפר דזשאלא סביבות סאטשכערי להותם של היהודים הי' בהיום ההוא בכפר עברים, כמובן נפל החשד כי הם רצחו את הנער, זקן הכפר הודיע להקטג' והקטג' שלח חוקר דין מיוחד לבקר הדבר כדת. בין כה וכה רוח ההמון התגעש והחלו להכות יהודים ואחרי עשרה ימים מצאוהו כי טבע בנהר הרחק מסאטשכערי מהלך יום אחד ויביאו רופאים לבקרו ואחרי הבדיקה החצונית והפנימית לעיני כל ולעיני חוקר הדין לא מצאו בגוית הנער שום סימני רצח ויזהירו את המעלילים לבלי יוסיפו לתת אשם את היהודים („המליץ" תרמ"א 5).

**) לוטסטנסקי הוא יליד מחוז זמוט ממשפחה דלה. בילדותו למד בסמינריום קתולי ויהי לכהן בטלו והתמכר לתאות נמבזות. כאשר נודע לרשות ולשלטן כנסת הקתולית דרכיו בצניעות ובנזירות הסירוהו מכהונתו. בחדש אפריל שנת 1880 בא לוט' אל המוציא לאור ספריו ודראה לו כתבי תהלה מאנשי מעלה על ספריו נגד היהודים ויציע לפניו להוציא ספריו. כאשר לא נרצה לו לראשונה הביא לו אותות אשר יהודי טבער בקשוהו לתת לו 25 אלפים שלא יוציא ספריו נגדם. אח"כ השיג מכתב ממוסקבה כי קהל מוסקבה מאסף מאה אלף רו"כ להטותו לבער את חבוריו והמציא לאור האמין כי ספריו יעשו רושם גדול בקרב היהודים בטרם יצאו לאור, ויקו להעשיר עושר רב בהשתתפתו את לוט' ויאות לו להדפיס ספריו אדות „השתמשות היהודים בדם נוצרי" גם „התלמוד והעברים". הספרים האלה נשלחו לבתי המסחר אך לא נמצאו עליהם קונים כי נגלה קלונו ותרמותו ויציע לוט' לקנותם מידו במחיר 10 קאפ' בעד כל כרך, אך הוא שלח בחזרה את כתב ההתקשרות ויתן לו המשפט למכור הספרים לפי ראות עיניו, וימכרם במחיר 4 רוב בעד כל פוד. הארז"ו מו"ל „המליץ" כתב עליו כי נוכל הוא ולא ידע מאומה מספרות העברית והוא הביא תלונתו עליו במשפט כי פגע בכבודו ובחדש ספטמבר שנת 1880 הוברר המשפט לפני שופט השלום בעיר המלוכה, והארז"ו קראהו לעמוד למשפט מלומדים והוא נסה למלט נפשו מלעמוד לפני שופטים כאלה ויצא נכלם בהשפטו, ויהי לשחוק בעיני כל. במקום המשפט שמה היתה קבורתו.

שעו לדבריו ולא אבו לתת לו כל מאומה. או הביא על חשבונו את אבי שרה ועל חשבונו נתן לכרתוב בשמו אצל השופטים בשאטשעכרי כח הרשאה להביא את היהודים במשפט ומני אז העירו עורכי הדין את יושבי העיר נגד היהודים, אשר גם בלעדי זאת רוחם מרה עליהם, באשר המסחר ביד היהודים, ואז החל ההמון הפרוע לרדוף את היהודים, להכותם ולבזו חילם עד כי נאלצו לחדול ממסחרם ולהסגר בבתיהם ונקל להבין אחרי אשר עברו ימים מאז נאבדה שרה נמצאו עדים רבים אשר העידו לפני שר המחוז בבוא שנית לחקור הדבר כי ראו איך חטפו היהודים את הילדה וישימוהו בשק הרוכבים ואחרים שמעו את קולה ויראו את ידיה ורופא המחוז הסכים גם הוא כי הומת בידי אדם והקטג' בבית המשפט בקוטאיס אשר קבץ סגר' שטנה המחליטים כי יהודים צריכים לדם נוצרים לחג הפסח, שלח את החוקר דין בדיני נפשות יוצאים מן הכלל, לחקור היטב שרש דבר וכאשר שפט המקום זרה לו, לקח למתורגמן את אחד מיושבי סאטשעכרי אשר נשבע לעשות נקמה ביהודים. חוקר הדין השתדל בכל עוז לחוכיח, כי ביד היהודים נרצחה שרה. את רשעת הנחשדים הושיב בכלא איש איש לבדו, ולא נתנו לשאריהם לראותם או להביא להם אוכל. ובחקרו את העדים עפ"י מתורגמן שם הוא בפיהם ככל אשר בדה מלבו. הנאשמים לא היו בעת חקרו העדים ולא קראו לפניהם את דברי עדותם עד אשר עברו חדש ימים, הם בקשו להרחיק את המתורגמן והוא לא שמע להם. וכל החקירה והדרישה נעשתה ביד החוקר דין לבדו ואין איש עמו, אז הגישו נשיך התפושים מכתב בקשה למשנה המלך בטיפליס ובפקודתו בא לקוטאיס ראש הקטג' והוא התאכסן אצל הקטג' בקוטאיס אשר השיג לו ספרי לוט' וראש הקטג' בא לבקר את האסורים ושם התאוננו על התלאות אשר ישאו והוא נסע לבקר את מקום שם נמצאה הילדה וכל הכבר ויאמר: אם באמת נחוץ ליהודים דם נוצרים יוכלו להשיג על נקלה מבלי רצוח נפשות", ויתן צו להוציא לחפשי ארבעה מהאסורים ואחרי אשר נשלחו לראש הקטג' בטיפליס הדרישות אשר העלה החוקר דין עם החלטות הקטג' מקוטאיס, נסע הקטג' לשם להשתדל כי יפקדו בידו לכתב כתב האשמה. כאשר הוברר המשפט הראה היושב ראש והשופטים כי כל דעה קדומה רחוקה מהם ורק האמת תורם דרכם, רק הקטג' לבדו אשר נתאמת בלבו כי היהודים דורשים דם נוצרים על פי דתם השתדל בכל עוז להחזיק השערות חוקר הדין והשופטים לא הרבו לחקור ויוציאו דין להצדיק את הנאשמים חנם מכל שמץ חשד ברצח הילדה וכל השומעים מחאו כף וגילו בתהלה ותודה להסנגורים והשופטים בצדק.

וכה דומה בהשקפה ראשונה המקרה בטיסא בכל פרטיו למקרה קוטאיס. בשני המקומות אבדה ילדה נוצרית בת כפרי בלכתם בדרך קרוב לחג המצות, בשניהם שמות קדש לילדות בשניהם נולד החשד בלב ההמון כי ידי יהודים שפכו דם נקי ללוש אם מצות הם, בשניהם דרשו הורי האבודה שלומים כפר נפש פדיון בתם. בשניהם נטה החוקר דין להחליט פשע בשניהם הביא איש יהודי*) דבת עמו ואמונתו רעה אל הנוצרים, אבל אם נעמק חקר נביא עד

*) עם ישראל במשך חייו הארוכים והנדודים ראה הרבה עכל וצער, אשר מוזרים הם עד היום לעמים אחרים, כי מי כעם ישראל הסכן הסכינו לראות כי יאשימו אותו בחטאים אשר לא ידע שחרם ומתנגדים גם המה לטבעם ולחושם ובין אויביו אלה לא מעטים היו גם הבוגדים אשר ממעי ישראל יצאו, אשר גורלו הרע והמר בחיים זה אלפים שנה עלול מאד מאד להוליד ולגל בוגדים כספרקורן וברפמן (ספרקורן הושיט מסירה לקיסר מקסימיליאן שכל ספרי היהודים מחרפים את דת הנוצרית ובשנת 1509 השיג כתב הרשאה מאת מקסימיליאן לבקר את ספרי היהודים ולבער את כל הספרים אשר יכילו דברים נגד האמונה הנוצרית. והתלמוד הנוצרי רייכלין הראה לו בהכחות שהוא איננו יודע מתורת העברים מאומה. וברפמן בספרו "הקהל" בשפרת רוסיה) והבוגדים האלה מבפנים, הרעו לנו עשרת מינים משונאינו מחוץ, יען אשר

תכונת שתי המאורעות, תחזינה עינינו כי הבדל גדול יש בניהן. הברל אשר יורנו רוח העמים אשר בקרבם נקרו ויאתו המשפטים האלה וסגנון הליכות הרשות והמשפטים. העלילה בקוטאיס נעשתה בקצה ארץ רוסיה אשר באסיה אשר שכניהם כמעט כפראים נחשבו, ומה אנחנו ראנו לעמת זאת במדינת הונגריה אשר יושביה התגאו באור השכלה אשר נגה עליהם, גם שם הי' מקום לעלילת דם הבזויה ושם לא היה שום תאינה לחשוד את היהודים, איש לא ראה אף אחד מהם אשר פגע באסתר בלכתה והיום ההוא גם שבת ה' אשר היהודים פונים מכל עסקיהם, ועל אנשים שלוים ונוצרי אמונה כאלה אשר לא נאשמו עד כה במאומה יצא הקול כי ידיהם היתה בילדה והשוחטים אשר לא ישחטו גם עוף בשבת ישחטו אותה באולם בהכנ"ס ויציאו דמה.

יען שומה בפיהם כי היהודים ישימו דם נוצרים במצותיהם וחפצם הצליח בידם. גם בית המשפט בגירעגיהאזא נאות להם ועל כן בחרו בהאנטישמי סגן סופר מושבע בארי לפקוד בידו חקירת ענין זה, אשר מלבד שנחוץ לגלות איה עקבות הנאבדה ואם מתה או הומתה ובידי מי, הלא היא ענין הנוגע לאומה שלמה ולאמונה עתיקה בארץ וענינים כאלה נמסרים רק בידי חקרי דין למשפטים יוצאים מן הכלל, כאשר עשה בית המשפט בקוטאיס ואם גם כאלה יוכלו לשגית או להתעות בערמת מתורגמן וכדומה, אך לא ענו את הנאשמים ואת העדים להכריחם לענות כאשר דרשו מהם ולא עמקו הישרה בצדיה.

בקוטאיס בא איש ישראלי מיכאל עליקשווילי ויאמר כי חפצו לגלות סוד כמוס ולהוכיח, כי היהודים אוכלים את דם הנוצרים וכי הסתירו אותו במשך חדש ימים ואחרי כן הגיד כי לא יזכור מאומה מדבריו הראשונים אשר דבר בהיותו מוכה בשכרון, הקטג' השתמש בעדותו בכתב השטנה, אך חוקר הדין אף כי גם הוא האמין, כי אשמים היהודים בכל זאת לא שם את עליקשווילי במשמר ולא פתהו בדברים ובהבטחות ולא הפחידו בעונשים חמורים ולא הרים עליו יד, תחת אשר בטיסא עסלאר תסמר שערת בשר כל בעל נפש לשמוע כי לראשונה הטו נשים לב ילד פותה בן ארבע שנים בן הצעיר של יוסף שארף, למען יספר ככל אשר שמו בפיהו כי ראה אשר שחט אביו בביתו את אסתר ואחרי כן מסר החוקר דין את הנער מאריץ בן י"ג שנה בידי איש אשר נשפט ברצח ובגנבות שישב בכלא והוא ועוד אחד מהשוטרים ענו את הנער ויפחדוהו עד כי נאות להם להגיד את אשר לא ראה ולא שמע רק מפיהם ויותר משנדה הורהו להשיב על כל השאלות אשר יציעו לפניו בבית המשפט. ובעזות מצח ענה לאביו קשות, על יסוד השטנה הזאת מפי הבן נגד אביו בנה חוקר הדין מגדל הפורח באויר ויקבץ עוד שיחות נשים ושמועות בדויות לבצר בנינו וכאשר האמינו האנטישמים ואנאדי כי כלו מלאכתם

ליהודים נחשבו, ע"כ האמינו צוררי ישראל בשקריהם אשר בדו מלבם ועלילותיהם אשר חפאו עלינו קבלו לעדות נאמנה. גם בעלילות האלה יצא לנגדנו יהודים וע"כ רבו המאמינים בקרב ההמון, והמשכילים שבעם? ישרי לב עמדו והביטו כעל מחזה יקר ולא התערבו כלל בדבר, והאנטישמים עוד עוררו עלינו את ההמון אשר בתומתו עוד שלטה בקרבו מדת הסבלנות רב יתר מאשר בלבבם ויפתים להדבק במידותיהם הנשחתות נקמה ושטנה עד אשר פרצו פרץ לכלות חמתם בנו, ועיד התגאו כי גדולות עשו ובאמת מה בין גאנטע וזשלעזניק שלא שמעו מעולם תורת המדעים בבתי מדרש החכמות, ובמונחת נפש הביטו על היהודי המתאבק עם מר המות בהיותו תלוי על עץ ובין הפרופיסרים טרייטשקה וממזן שלא שבעו נפשם מהשוד והשבר שבאו כתומים על בית ישראל?

(היינריך פאן טרייטשקה חרץ משפטו הקשה על יהודי אשכנז בספריו „השנרזיים" כי היהודים אסון לאשכנז וכי הם זרים בארץ וה' לודוויג במברגר הרס את דעותיו הכוזבות בהוכחות ורעיות חזקות גם ליתר מעשי האנטישמיים ויצרי מעלליהם לא החשה במברגר וידבר עמם משפטים ואף אחד לא הוכיח את שטקקר ראש בריוני כאשר הוכיחהו במברגר בשפט פיו. ראה תולדות במברגר ספר השנה תר"ס).

וימהר אנאדי להודיע את הדבר בלשכת המחוקקים, אשר היה חבר לה ויזעק מרה על מפעלות דיהודים.

לתוגין רוחם נמצאה נבלת הילדה בנהר ההולך על פני עסלאר משו אותה מן המים מושכי רפסודות והפקיד אשר בא ראשון למקום דמעשה ברך אותם בברכת מז"ט כי ישיגו שכר טוב מאת עדת היהודים בפעסט אשר קצבו לאיש אשר ימצא את הילדה חיה או מתה. גם אמה הכירה את בגדיה אשר עליה אך לא את בתה: אט לאשר באמת נשתנו פניה בשכבה במים זמן כביר או כבר למדוהו להגיד כי לא בתה היא. בקוטאיס באו לשמוע המשפט כל החפץ מכל מפלגות העם ובהונגריא חלקו כרטיסים לביאה רק לאנטישמיים והעם הרעישו את הלשכה בגערתם על המצדדים וביישר כח לדברי שטנה והיו"ר החשה.

ואדמה שלא יהי' למותר להעתיק פה מ„המליץ" 36 שנת תרמ"ג את תוכן כתב האשמה הזרה והמוזרה, למען ידעו הקוראים הליכות המשפט ותוצאותיו על בוריון: בראשון לחדש אפריל שנת 1882 שלשה ימים לפני חג הפסח ליהודים בשעה 11 לפני הצהרים צותה אשת „אנדראס הורי" ישפחתה אסתר סאלימאסי ללכת לעיר אפאלה הקרובה לעסלאר להביאה לה דברים שונים, בהיותה בדרך פגשה את סאפיע אחותה אשר נשאה יין לבית עמנואל טויב, ותגד אסתר לאחותה כי הולכת היא לקנות דברים שונים מהחנוני אשר באפאלי. אף אמנם היתה בחנות ההיא ותקן שם צבע אדום וירקרק ואחרי רגעים אחדים יצאה משם. בשובה נפגשה שנית באחותה ותמאן להעצר אתה, באמרה כי עליה למהר לשוב, כי גבירתה מחכה לצבעים הנחוצים לה ותמהר ותלך לדרכה, באה השעה השנית ואסתר עוד לא שבה לבית גבירתה, ותצא הוריה לבקשה ובשמעה מאת אחותה כי עוד בשעה 12 ראתה אותה בדרך שובה, שבו הוריה לביתם, אבל לא נמצאה הנערה לא בביתה ולא בבית אמה, אז החלה גם אמה לבקשה, אבל עקבותיה לא נודעו. ויהי בערב בעבור אם אסתר עם אחותה על פני בהכנ"ס אשר ליהודים, בא השמש יוסף שארף ואשתו לקראתה וינחמנה וידבר על לבה כי עוד תמצא הנערה וכבר קרה כזאת גם בנארא וגם שם האשימו את היהודים ואחרי כן נמצאה הילדה בשדה, בראשונה לא שמה את לבה לדבריהם, אך ליום המחרת כאשר העירה איש אחד על אדות החשד הזה, הלכה אל השופט להודיעהו ע"ד אבדן בתה והחשד שיש לה על היהודים ותבקשהו לעשות בקרת בבהכנ"ס, אולי יודע שמץ דבר, השופט לא שם לב לדבריה, אבל אחרי כן כאשר גבר החשד ובלב האשה ע"פ הדברים ששמעה מבן השמש, ילד בן חמש שנים, שבה ותלך לשופט ותגד לו כי עתה גם אחרים מתושבי המקום מאמינים כי מידי היהודים נגזרה בתה, אז צוה השופט לחקור ולדרוש היטב על אדות הדבר הזה, שש נשים נקראו לפני זקני המקום וכלן הגידו, כי שמעי מפי הילד, כי אביו ועוד שוחטים אחרים אשר נאספו שמה להתפלל בבהכנ"ס רצחו את אסתר, אז הוסיפו לחקור הדבר בארחות משפט וע"פ הדברים שהגיד מאריץ שארף נער בן י"ד שנה אשר קימום גם שתי הנשים לענגיעל ופעקעטע. החשד הלך וגדל, כי שלמה שווארץ, אברהם בוקספיים, ברוין והערמאן וואלנער המיתו את הנערה בבהכנ"ס אשר בעסלאר וכי יוסף שארף, אדאלף יונקער, אברהם ברוין שמואל לוסטיג, אלעזר ווינשטיין, עמנואל טויב תמכו בידם ואלה דברי העדות של הנער מאריץ בן השמש, כפי הכתוב בספר האמנה, והם היסוד המוסד להאשמה הזו: ביום ראשון לחדש אפריל שנת תרמ"ב בשבת הגדול בשעה 11 לפני הצהרים ככלות העדה להתפלל וכל האנשים הלכו לבתיהם חפץ הוא לנעול את דלת בהכנ"ס אך השוחטים שלמה שווארץ, אברהם בוסביים, לעאפאלד ברוין, גם היהודי המחזיר על הפתחים וואלנער אשר עמדו יחדיו לפני בהכנ"ס דרשו ממנו להניח את הדלת פתוחה, כי עוד יש להם להשלים תפלותיהם וישמע מארץ וילך וישב לבית אבותיו, אחרי כן שלחהו אביו לקרוא את

הנערה הנוצרית השבה מכפר אפאלו להסיר את המנורות מעל השלחן, וילך מאריץ לקראת הנערה סאלימאסי ויקראה לבוא הביתה ותעש אסתר כדבר יוסף שארף ותסר את המנורות מן חשלחן ותעל על הכבא ותניחן על הארון מלמעלה, בין כה וכה והערמאן וואלנער אשר נשאר עם חבריו בבהכנ״ס ראה כי אסתר באה אל בית יוסף, בא הביתה ויאמר לנערה לבוא אתו אל בהכנ״ס לטלטל דבר מה משם ותלך אסתר אחריו ותבוא בבהכנ״ס, אחרי רבע שעה בא מאריץ אל החצר והנה שמעו מבהכנ״ס כשלש או ארבע פעמים קול צעקה הקורא לעזרה וימהר הנער אל בחכנ״ס ובמצאו את הדלת סגורה הביט בעד חור המנעול וירא והנה אסתר שוכבת ארצה ערומה ואבריהם בוקסהיים ולעאפאלד ברוון לוחצים אותה בחזקה אל הרצפה וברגע הזה חתך שלמה שוואַרץ את צואַרה בסכין, אחרי כן ראה בהרים ברוין בוקסבויים את גופת הנערה ושלמה שם תחתיה שני כלי חרס אדומים להריק אליהם את דם הנערה ומשם יצק את הדם אל כלי אחד גדול ואחרי עשותם כל אלה שבו והלבישו את הנערה ואז בא שמואל לוסטיג וחבריו אל אולם בהכנ״ס ויעמדו סביב להההרוגה ומאריץ הלך אל בית אבותיו ויספר להם ככל אשר ראו עיניו ותהס אותו אמו ותציהו לחשות אח״כ בא הרמן לבית שארף ויצו לנער מאריץ לסגור את בהכנ״ס וכבוא אל אולם בהכנ״ס לא ראה עוד את גופת הנערה אף לא סימן דם וימצא את המפתח על קרש חלון האולם ובסגרו את בהכנ״ס ראה כלם הולכים לשוב לבתיהם. הדברים האלה של הנער עולים בד בבד עם עדות לענגיעל אשר העידה, כי ביום 1 אפריל אחרי הצהרים שמעה קול ענות, קול קורא לעזרה ועוד עדים העידו כי בעברם בשעה ההיא לפני בהכנ״ס שמעו מתוכו קול בוכים וראו שני יהודים עומדים משני עבר דלת בהכנ״ס וצופים על דרך איש אל עבר פניו. לפי העדות האלו יש יסוד נאמן להאשמה הזאת ועוד יותר יש רגלים להאשמה באין לאל לנאשמים להעמיד עדים נאמנים כי לא היו בעת ההוא בבהכנ״ס, עכ״ל. וכל הנאשמים בעלילה נאסרו בכלא גם מאריץ נשאר כל העת למשמרת בידי שר בית האסורים ובזה היו הקץ לעמל החקירה, לולא קרה מקרה הדש נוסף על הראשונה להגדיל המבוכה.

ביום 18 יוני משה שומר השדה בטיסא־דאדא נבלת אדם ממי הנהר טהייס ושני אנשים מושכי רפסודות עזרו על ידו ויביאוהו היבשה, עוד בערב ההוא בקר אותה רופא המחוז וירא והנה היא גוף נקבה בת י״ד שנה שנשרו שערותיה. למחרת נקראו יושבי עסלאר לברר הדבר ורבה אנשים הכירו כי היא אסתר, אבל אם הנערה לא הכירתה ותגזר אמר כי לא זאת היא בתה, אך בגדי הנערה הכירה, כי אותם נשאה עליה ביום שנאבדה.

כאשר הביאו את הגויה לעסלאר הציגוהו בבהכנ״ס ליהודים ושם נקראו עדים להכירה. אך ליהודים לא נתנו לבוא שמה. אף כי רבים ידעו אותה, גם העורך דין העברי אשר בידו הפקידו הנאשבים גורלם גם אותו לא נתנו לעמוד בעת בדיקת הרופאים עוד פעם, ואשר החליטו כי הפגר היא מעלמה בת עשרים וכי לא שהתה במים ימים רבים ושערותיה גילחו אף כי פרופיסרים בפעסט אשר גם הם חקרו את הגויה מצאו את עצמות הפגר כי לילדה צעירה הן. אף גדולי חכמי הנתוח בווין חוו דעתם גם הם כי נאמני עדות הפרופסורים בפסט, בכל זאת התעקשו בית המשפט להטות אחרי הרופאים הראשונים אשר לא ידעו בין ימינם לשמאלם.

ולבאר דבר השמלות אשר על הפגר אביא פה חלק השני מהאשמה, אשר בית המשפט בא לידי מסקנה*) כי הושמו בגדי אסתר על נבלת נערה אחרת שהשליכוה לנהר טהייס והוציאוהו אח״כ משם להוליך את בית המשפט שולל, כי כאשר לא ימצא אות רצח על גופת

*) איך אפשר להלביש בגדי ילדה קטנה על עלמה בוגרת אשר משוה מן המים ועוד גוף מת יתנפח במים.

הנערה הזאת, יחליטו כי אסתר מתה בידי אדם, ביותר נפל החשד הזה על מושיטי הרפסודות דוד הערשקע ויגנאץ קליין אשר הודו אחרי כן כי בעברם עם רפסודתם על פני קערעסצעני קרא אליהם מיודעם יעקב שמילוביץ להעביר נבלת נערה מתה על רפסודתם בכסף מלא, וכאשר נאותו לו, אמר להם כי ימסור להם את הנבלה בדרך עברם, גם יודיעם את המקום אשר אליו יביאוהו. וביום 11 יוני קרבו אל החוף בין טאַרקאַני הגדולה והקטנה ולפנות ערב בא גם שמיי לוביץ וימסור להם את הנבלה שהביא אתו ויצו אותם להחזיקה מתחת להרפסודה עד בואם אל דאדא ושם יעזובה אחרי אשר ישימו עליה את הבגדים שתמסור להם אשה שחרחרת, אשר תחכה להם בדרך בואכה עסלארה. גם הורה להם שמולוביץ איך להתנהג בהלבשת הגוף ובשכר זה הבטיח לתת להם 120 פל'. והמושיטים עשו הכל כאשר צוו. ביום 16 יוני ראו על החוף עסלאר אשה שחרחרת וצרור בגדים בידה, ואחרי הצהרים, כאשר קרבו אל חוף לאדאנא, עברה עברה האשה אליהם במסירת דוגה ותמסור להם את צרור הבגדים באמרה בלשון יהודית: הנה הבגדים אשר שלח לכם שמולוביץ בעד גופת המתה והאנשים הלבישו את הנבלה ממוסרותיה ותיכף צפה על פני המים ותנשא אל החוף.

שמולוביץ הגיד כי 6 ביוני בא אליו מכירו אנשיל פאגל ויספר לו מכל וישיבו ויורידוה אל תחת הרפסודה ויסעו לדאדא, שם פתחו את הנבלה ממוסרותיה ותיכף צפה ע"פ המים אשר קרה בטיסא עסלאר. גם הוסיף כי גמרו היהודים הנחשודים בדבר אסתר להלביש נערה מתה בבגדים הדומים לבגדי אסתר ולהציפה על פני הנהר טהייס, ובדברים האלה דרש פאגעל מאתו לקבל הובלת הנבלה על עצמו וכאשר הרבה לדבר נאות לו בשכר ויקבל ע"ז מפאגעל דמי קדימה והנבלה תמסר לו בגבול סענט־מארטאן ועל שמילוביץ להטפל בנבלה זו להוליכה לעסלאר ולעזבה שם. ויהי בבוא לקערעסצעני ויפגע בדוד הערשקא ויפקוד על ידו הובלת הנבלה במחיר 120 פל'. ביום 11 יוני בבקר בא שמולוביץ לחוף סענט־מארטין וירא שם יהודי עסלאר את מארטין גראס ואיגנאץ קליין אשר חכו לו בעגלה, והפגר הי' טמן בתוכה וכאשר הכירו זא"ז נסע גם הוא אתם בעגלה ההיא לטאַרקאני. וכאשר באו שמה, הוציאו את הנבלה מתוך העגלה ושמולוביץ נשאה על דוברה קטנה עשוי מקרשים וימסרנה לידי דוד הערשקא וכאשר נפרדו הגידו לו כי ממהרים הם לדרכם להחיש ולהמציא הבגדים הדרושים לתלבושת הנערה ויודיעוהו כי כאלה ישלחו לו על חוף עסלאר ע"י אשה אחת ויורוהו איך להלביש את הנבלה. מלבד זאת נגלה, כי קליין שאל בחדש יוני עגלה קלה מאת אנטאל אשר השאיר אצלו כל הלילה, וירתים לה את סוסו השחור ואת הסוס הלבן של אברהם ברוין. כן העידו שלשה אנשים ושמולוביץ מחליט ג"כ כי לעגלה הי' רתומים שני סוסים אחד שחור ואחד לבן. דהדברים האלה הי' ליסוד מוסד לאשמות פאגעל, שמולוביץ, הערשקא גראס וקליין. עכ"ל חלק השני מהאשמה.

מאת טיסא שר דהפנים בהונגריה נשלחו שני אנשים חכמים נבוני דבר לבוא חרש לנורעגיהאזע לחקר בסתר את מעשה עסלאר ולהפיץ אור על מחשכיו. אבל ברגע אשר יצאו נגלר סודם לשר המחוז וראש האנטישמיים במקום הדהוא וכמעט באו לנורעגיהאזע צוה השר לגרשם וכה אמר על יעוז שר הפנים לפקוד עלי דבר. כי גם המלך בעצמו קצר אינים הוא להסירני למשמעתו. ישלחו אלינו חיל ונדע את אשר נעשה, עליו אמר הכתוב: ארץ נתנה בידי רשע פני שופטיה יכסה".

אמותיו הזקנות של מריץ שארף חלו את השר לתת דבר עם מריץ בפני הרב דמתא מבלי יהי' שומעים אחרים מהפקידים, כי אימת השוטרים עליו וע"ז ענה השר כי אחרו אשר שמירת הנער מוטל לה עליו, יחשוב לו לחובה לשמרו לבל יטו לבבו בדברים שידברו אתו בלשונם וע"כ לא יוכל למלאות בקשתם כ"א בתנאי שיהי' דבורם רק בלשון הגר ולעיני שני שוטרים שיהי' עומדים על גבם.

ומאריץ העד האחד שהאשים את אביו ועוד שני שוחטים בשחיטת אסתר, השיב ראשונה להחוקר בארי כי הוא בא עם אביו ביום השבת 1 אפריל בהכנ"ס בשעה 8 בבקר וישארו שמה עד גמר התפלה בשעה 10 ולעת הערב בשעה 6 הלך עם אביו לתפלת המנחה ובשעה 8 הדליק הוא את הנרות ובשעה עשירית נחו על משכבותם ועל שאלת בארי עוד פעם השיב כי הוא לא הי' בבהכנ"ס בשעה 6 בערב, אך יודע ארבעה אנשים אשר הי' בבהכנ"ס ויכנם בשמותם, ואין אחד מהם בין הנאשמים ולא בין הנתפשים ולא ראה את אסתר מעודו לא שמע ממנה מאומה החוקר דין הרבה לשאול מכל אשר נעשה בבהכנ"ס משעה 6 לעת ערב והלאה יען שנתפשטה השמועה כי בערב נשחטה הנערה. ואחרי תשובת מאריץ הברורה אשר לא ראה את אסתר, נשלח לנגיפלי לשבת שם במשמר ומשגיח בית הסהר רעטשקי חקרו שנית הגיד אשר ראה איך השוחטים ויתר האנשים אשר נאספו בבהכנ"ס השליכו את אסתר ושם שחטו אותה, ואחד מהם קבל דמה בכלי חרס. אין כל ספק כי פתוהו ויכלו לו אחרי אשר ענוהו באכזריות והבטיחו להוציאו לחפשי.

וביום 19 יוני שנת 1883 החל המשפט להתברר ארבעה עשר ירחי עמל עברו על המש עשרת משפחות אשר אבותיהן מכלכליהן אסרו בכלא על לא עול בכפם, לפראים אוכלי אדם נתנום. וענו בכבל נפשם אבל לא רק הם לבדם נשאו חמת העריצים כי"א כל אשר בשם יהודי יכנה נאנחו על העשק לאחיהם בני בריתם ועל החרפה השומה על כל איש מישראל באשר הוא שם, כי לא בעון רצח פשוט נאשמו כי"א עוללו עליהם עלילה נוראה ומתועבה, אשמה אשר לפי דברי אויבנו יסודתה בדת קדשנו הטהורה, ואם כן כל היהודים נאשמים בעון נורא אשר לא ידע שחרור נקראו כמאתים עדים. אם אמרתי לספר בפרטיות כל דברי העדות זכיר ספר שלם, אך אפס קצה הנני להביא פה כאשר נתגלתה בעת המשפט.

הקטג' הי' זייפרט, הנודע ליודע משפט מצוין ואיש ישר ונאמן רוח. בישיבה הראשונה הגיד אשר אין שום יסוד להעלילה הזאת. בין דבריו יש כאלה: מקרה עסלאר התפרסם בכל העולם. כל כתבי העתים מלאו ממנו. הרצח על דבר אמונה הי' כמעט לדבר ברור. עוד לפני זאת נעשו פרעות ביהודים באשכנז ורוסי' ובכל זאת זכתה ארצנו למצוא עונם ולגלות פשר אמונתם בעלילת דמים ומכל עבר ופנה יחפשו עולות על העם הזה ויגלו עון דמים בשער, בטיסא סטאימרי עוללו עלילה כמעשה אשר לפנינו, בפעער זכרו ראשונות בנער נואר שנאבד בימים מקדם. העם קם לפרוע פרעות בישראל, היהודים הוכו וברחיהם שודדו והמהומה הלכה וגדלה, הן מודעת בכל הארץ, כי בכל מקום אשר עלילה כזאת הגיעה נחקרה בדין ונמצאה כי בהבלי כזב יסודתה ורק מעשה טיסא עסלאר עומד למשפט ומחכה לגמר דין.

לחקור הדבר הזה עד תומו ולהוציא לאור משפטו הנני באתי כעת לפניכם שלוח מראש הקטג' אשר בפעסט בלי כל מחשבה קדומה וחפץ פרטי. בתם לבבי ונקיון כפי הנני עומד לפניכם למלאות חובתי המטולה עלי להגיד פשע באנשי רשע ולקרוא דרור לתממי דרך. דברי הקטג' עשו רושם עז בלב השומעים כי עמד כמליץ להוכיח על ענוי הדין ועל נטות המשפט בעלילת חנם הידועה לכל באי עולם כי בהבל יסודה.

ישרת לב הקטג' העירו עליו חמת האנטישמיים וכל הנוגעים בדבר ויתעודדו שנים עשר עורכי דין בנירעגיהאזע ויכתבו מחאה*) להרחיק אותו ולהושיב אחר במקומו אך שוא הי' עמלם,

*) וכה ענה להם: האדונים האלה אשר ידם משלה במעשי המשפט להטותו אל אשר יחפצו, שגו בי מיד בחשבם כי אהיה בידם לכלי חפץ למצוא עון הנאשמים בעלילת דם על דבר אמונה, בעוד שאנכי חושב אותה בלבי לעלילה הוללה אשר יסודתה בהבלי שוא, עלילות כאלו יאות לצדיקי נירעגיהאזע ולא לי. צר לי מאד כי בזאת הכאבתי לבבם אבל חפצם לא

כי זייפערט נתרצה בכבדות לקחת העבודה הזאת עליו, להנהל ארץ המשפט שנסתבך בצדיה ורק אחרי שהפצירו בו ראש הקטג׳ נאות להכניס ראשו במשפט בתנאי כי יהי׳ חפשי בכל הליכותיו ולהיות הרשות בידו להאשים גם ללמד זכות ולדרוש לחדול כלה מלהביא במשפט את הנאשמים וע״י המליץ עאטוואס נגלה שהסופר פעטשעלי אשר חתם על העדות השניה של מריץ בנגיפאלי ועל יתר הפרוטוקולים כאיש מושבע ונושא משרה בבית המשפט בנירעגעהאזע הוא הרוצח קלמן פעטשעלי שנשפט בעון שפיכת דמים, כי פתה את אהובתו ויחר עמה שחטו את בעלה וינתחוהו לנתחים קטנים וישימום בשק וישליכום בימי הנהר ויצא דינו לשלוח לארץ גזרה ט״ו שנה ונשא ענשו י״ב שנים ולאחרונה נמחל עונו ויצא לחפשי. היו״ר המתמרמר נגד המליץ אשר נגע בכבודו מושבע ועומד על משמרתו, אך כאשר מסר לו כתב עדותו מבית המשפט ששם נידן פעטשעלי הלבין פני היו״ר וגם כל השומעים אחזו רעד.

גם הצליח המליץ להציל מפי פעטשעלי כי חתם ידו תחת גבית עדות מפי מריץ בעוד אשר לא היה שמה בשעת מעשה, וגם לא ידע באיזה יום כתובה עדות הנער לראשונה, גם הראה בעליל כי כתב הגליון בעסלאר ורשימת דברי מריץ ומכתב רעטשקא לחוקר הדין לא נכתבו בדיו אחד, ואות הוא כי לא נעשו שלשת הדברים במקום אחד, ומשרתי רעטשקה נתנו עדותם כי הכה אדונם את מריץ פעמים הרבה אשר ראו בעד החלון וגם השומר העיד שמריץ הגיד לו, כי הוכרח לתת עדות כזאת בהכבידם עליו אכפם בהטילם עליו אימה יתרה, ובאמת לא ראה מאומה ולא ידעם כלום. והקטג׳ הוסיף שגם לו הוגד אשר מריץ בשבתו תחת השגחת הב״ד התודה, כי כל אשר הגיד בפני החוקר דין מראש ועד סוף שקר וכזב הוא והפקיד ברטשא יוכל לתת עדותו בדבר הזה באותות ומופתים. כאשר נקרא לתת עדותו הוברר, כי איש אחד בשם הענטער הי׳ שומרו ובעשרת הירחים אשר הי׳ בביתו הי׳ רק עם בן הענטער בלכתו או בנסעו לוהו הענטער או אחד מהשוטרים, ידידים הרבה באו על בית הענטער בתוכם גם שרים ואצילי ארץ, והם האירו פנים למריץ ודברו עמו במקרה עסלאר, נתנו לו לקרוא מכה״ע האנטישמיים, הוא הגיד כי נשלח ע״י ראש הקטג׳ לעסלאר לחקור את העלילה, כאשר באתי לעסלאר נודעתי אל הענטער ואכרית עמו ברית אהבה, ואמרתי לו תן לי אות ואדע כי מצאתי חן בעיניך, ויען לי: שאל ממנו ואתן לך. ויהי ממחרת שאלתיו על מוצא דבר העלילה נגד היהודים, ואם יש בה נכונה, ויענני כי היהודים אשמים בדבר, ואשבע לו כי בטוח אנכי שאגלה

אעשה גם אם יוסיפו על מררות ולהשליך עלי שקוצים כהנה וכהנה.

יקרת רוחו ומנוחתו הוציאו את העריצים מדעתם, כהר שרפה רגזו עליו וכשאול שאפו לבלעהו חיים כפראי אדם הנכונים לתת מעדנים לנפשם מצלי שבוייהם, המה יניעון לאכל ופתאם הרגיזם אנשי חיל הבא עליהם כשואה לגזול טרפם מידם, הנה החצים נתנו בם, אחדים מהם כשלו נפלו ויתרם עזבו טרפם בלי חמדה ויחישו מפלט למו כי גבר האויב.

פעם אחת כאשר יצא זייפערט עם עורך דין לשוח ברחוב פגשהו אגאדי ויקרא בקצף אנכי אבלעך! כלה אעשה אתך! ובדברו עופף עליו מקלו להכותו, אך עצרהו ולא נתנו לו להפיק זממו, בכל זאת לא נח מזעפו ויחרף את זייפערט קללות נמרצות.

ובית המשפט בנורעגי האזא פטר את אגאדי מלהזמינו לדין על החרפה אשר נשא על זייפערט, יען כי לא חרפו בבית המשפט כ״א ברחוב, אף לא מנעהו בריבו מלמלאות פקודתו במשמרתו, ואחרי אשר לא בא בעצמו בטענה על החרפה, הדבר הזה דהדאיב מאד את כל הישרים בלבותם, כי ממנו נראה עד כמה גברה יד הצוררים בארץ הזאת אשר חנפה תחת יושביה, בה האמת ועדרת ומשפט לארץ הונח, גם הצליחו ראשי המחוז הזה להטות לב הממשלה אחריהם בהציגם בתור אדם מעלה ורב עלילה את גבריאל פארקאס השופט בעסלאר אשר הרבה לעזור לרעה בעלילת הדם והממשלה הכירתהו לטובה ותגמלהו באות כבוד הנתן לאנשים המצטיינים בעמם במעלליהם הטובים.

האמת רק אם יהי׳ הוא״ל לעזרה ואם יעמדו כל היהודים להגן עליהם לא ינצלו מידי כאשר אגלה עונם, אז נתנני הענטער לחקור את מריך בפניו, ולקחתי גליון ובחקרי את הנער כתבתי הכל בעט עופרת, ודרשתי ממנו להגיד לי הכל בדבר אסתר. מבלי חת כי אך אני ודהענטער בחדר, טוב הדבר ענני הנער.

שמעתי רעש בבהכנ״ס ואלך שמה ואראַ את אסתר שחוטה מאת היהודים והיא לבושה בגד אדמדם וימהר הענטער ויאמר: הלא היתה פשוטה וערה, ורק כתנתה נשארה עליה. כן, כן הדבר נחפז הנער לענות: ובעד החור ראיתי איך חתכו צווארה, הנערה לא צעקתה כי היתה מטפחת חבושה לפיה, לנוע ממקומה לא יכלה כי אחזוהו היהודים, אז אמרתי אליו: ״יודע אני כי חכם לכך — ולמה איפוא תדבר שקרים אשר לא ינקה כל דובר שקר, הלא טוב כי תשמיענ אמרי אמת ואדעה״, להגיד לך קשט אמרי אמת ענה הנער—הנה לא ראיתי מאומה ולמה אמרת כזאת עד כה? פעטשעלי אמר לי, כי אם לא אספר את אשר ראיתי אבלה כל ימי חיי בבית האסורים, ואם אגיד דברי ישלחני לחפשי, כדברים האלה הגיד מריך גם בפני בארי־ונאגי, והם השתיקוהו ויזהירוהו מדבר עוד כזאת, הודעתי את הדברים לה׳ קאזמא ראש הקטג׳ ויצוני לחקור את פעטשעלי. בקרתי את האיש הזה במצאי לי תואנה לבוא אליו בדבר משפט גונב סוסים. ודברנו נתגלגל עד בואנו למעשה עסלאר, ואשיח לפי תומי אשר היהודים לא יצאו חייבים במשפט, ויען פעטשעלי, כבר נתקלקל הענין — לא ידעתי למה סר באר מעלי בעוד אשר מי כמוהו יודע, כי רק על ידי הגיד מריך דבריו, שאלתיו איך עלתה זאת בידו? ואמר כי בשכב מריך לנוח שאלתיו אם יודע הוא איפה ילין בלילה הבא ואוסיף אל בית הכלא תובא, שם גם כלב לא יבוא לחטוף פתך מידך, שם תרקב כל ימי חייך, אז קם הנער ויאמר אנכי אגידה. את כל הדברים קרא בארטשא מעל הגליון, אך הגליון לא זה הוא אשר עליו כתב בחקרי את מריך, כי לקחהו הענטער ממני וישרפהו באש, אך הוא שם כל הדברים אל לבו ויכתוב ככל אשר שמעו אזניו, והדברים האלה כנים ונאמנים. מריך לא הכחיש דבריו אשר הגיד לבארטשא רק בארם: כי כאשר הציק לי בדברים אמרתי לו: אם כן הוא לא ידעתי מאומה, והענטער הכחיש אשר בארטשא כתב הדברים האלה על הגליון. הוא כתב בעט עופרת איזה דברים אשר לא ידע, על זה ענהו:

אחד מאתנו ישבע על שקר בנוגע לי הנני מחייב את עצמי נגדה נא לכל הקהל הזה כי אם יתגלה הדבר כי לא דברתי נכונה אז אורה כדור מות בראשי, אבל חלילה להענטער לח״ב גם א״ע בנדר כזה. המליץ שאל את הענטער, אם לא הגיד מריך לפני בארטשא דברים בלתי ראוים להגלות למה זה שרף את הגליון? על זה לא ידע לענות נכונה.

גם הובר כי לקח את מריך אליו בפקודת שר המחוז בפה ולא בכתב, בעד כלכלתו נתן לו שכרו הגרף פאפלי. גם פטשלי הובא ויעד בארטשא בפניו, אשר התאונן על בארי כי אך הוא לבדו הביא את מריך לידי ההודאה אשר נתן. ופעטשעלי ענהו איך לא תבוש להגיד כזאת בפני? ויתגעש בארטשא ויקרא: האנכי העובד להממשלה בתום לבבי ובנקיון כפי זה ארבע ועשרים שנה אבוש להגיד בפניך את אשר אדע? ועתה אין להתפלא כי יקום בן על אביו ועל זקני עמו להעיד בט על עונות ופשעים אשר לא ידעו ולא חלמו אבותיהם מעולם, בשורת האנטישמיים מורה למריך את פעטשעלי אשר היה בעצמו נורא עלילה בקומו על בעל אהובתו להכריתו מארץ ולשלח בתריו על פני המים.

הענטער אמצהו כבן לו והגרף פאפלי לקח כל מחסורי הנער עליו, אנאדי שת בחלקות לו, בארי השתעשע בו, האדונים האלה סבוהו גם סבבוהו ארבעה עשר ירחים ויציקו עליו מרוחם וישפכו כל חמתם ושנאתם לישראל, ומי יודע כמה אדונים גדולים ונכבדים באו אליו

בסתר לשחר פניו למען בצע מחשבות אינם, והראו לו את הפקודה מלשכת שר המלוכה לדאוג לו ולהטיבו באחריתו. אם היתה הפקודה אמתית או מזויפה אחת היא לנו, כי דיה היתה לשעתה להראות פעולתה על הנער, והרשעים האלה לבם סער בקרבם בראותם, כי שוא היה כל עמלם במשך יותר משנה תמימה להמציא עלילה נוראה על היהודים ולהעמיד עדי שקר ולארוג מסכה מעשה חושב לכסות על מעשיהם ולהסתיר את נכליהם, ועתה אור נגה על כל פעולותם, ומאד יוכל היות, כי אחד האנטישמיים השליך בצדיה את הנערה אל המים להתגולל ולהתנפל על היהודים לעשותם לשמצה בקמיה ולהטות לב הממשלה לגרשם כלה מן הארץ או עכ"פ להמעיט את זכיותיהם.

גם נקראו כתבים עתיקים אשר ספח בארי לכתבי העלילה בעסלאר בתור ראיה מהימנא על אמתת האשמה משנת 1790 בעלילת דם שהיתה על יהודי פעער אשר בזיבנבירגן ועפ"י המליץ נדרשו השופטים לקרוא בקול גם את אחרית המשפט אשר כל היהודים הנאשמים יצאו לחפשי והפקידים שהתעסקו בחקירת העלילה נענשו בדין.

הב"ד והקטג', המליצים, מאריץ ואביו נסעו לעסלאר, וגם הביאו עמם הדלת אשר בעדה ראה מאריץ את המעשה ויסורו לראות את בהכנ"ס ואת בית יוסף, אשר נהרס. ואחרי החקירה הוכר כי שקר מאריץ אף כי למדוהו להשיב נכונה, בראשונה אמר כי עמד זקוף וכפף מעט ראשו להביט אל חור ועתה נאלץ לכרוע על ברכיו. וגם היה אז לכוף ראשו. ואם אמרו בתחלה לתתו לעמוד שלשה רבעי שעה כאשר העיד בראשונה, נוכחו עתה לדעת כי לא יכול עמוד על עמדו רק רגעים אחדים, גם בדקו את הרפש אשר בה נטמנה הנערה השחוטה ולא מצאו מאומה. השופטים מצאו כי בשלשה דברים סתר את עצמו: א) בנוגע לשאלה, מי קרא את אסתר אל בית אביו; ב) בנוגע לצבע המטפחת אשר נשאה בידה שבזה נכשל בשקר גמור; ג) בנוגע לשכיבת גוף אסתר בשעת השחיטה ולמעשה השחיטה בעצמה שבזה נכשל ג' כ הרבה פעמים בסתירות דברים, ע"פ כל אלה פסלוהו מלתת שבועה, גם האשה לעניגאל הגידה כי בשבת ההיא ששמעה קול קריאה לא הי' קול ענות לעזרה, ולא הי' בצהרים כ"א לעת ערב, ובזה סתרה דברי עצמה שהגידה בראשונה לפני חוקר הדין.

הסוחר מאופבלי אשר אצלו קנתה אסתר הצבעים הגיד שאסתר יצאה ממנו בשעה 12 ובהכנ"ס רחוק מחנותו ולפי דברי מריץ נהרגה לפני הצהרים. באשמה השניה בהחלפת המתים הוברר, כאשר נרשם פאגל הובא לעסלאר ויעמדוהו לפני שמולוביץ וישרשומם אשר הגיד לו דברים אשר לא ידע שחרר וכאשר כחש להם הכה אותו חוקר הדין, ויאלצהו לשתות מים למכביר, בערב הובא ללאק אל חדר מיוחד, שם הי' בארו עם שוטר וכאשר מאן גם הפעם לתת תודה הכהו עוד פעם החוקר, ויצא מהחדר וישאירהו עם השוטר, אח"כ בא עוד שוטר אשר אמר לו כי בית המשפט מלא את ידיו להכותו מכת בלתי סרה עד אשר יוציא מפיהו מלין, בפעם הזאת כבדה עליו ידיו מנשוא, ולאחרונה הביאו כלי גדולה מלא מים ויאלצהו לשתות עד תמו, ובכל זאת חזק לבו ולא הודה על שקר, אז הביא מי מלח ויכריחוהו לשתות וגם שתי כוסות י"ש אח"כ אסרו ידיו אחורנית. שוטר אחד אחזהו בפאה האחת, ומרעהו בשנית וימשכון וימרטון איש אל עבר פניו, וכאשר בבל אלה הקשה ערפו פשטו מעליו את בגדו וישליכהו ערום על ערמת תבן, ויעידו בו כי אם עוד יקשה לבו יתלוהו ברגליו למעלה. ממחרת הובילוהו נירעגיהאזא, ובהיות חולה וכואב וכל עוד נפשו בו אלצהו לרוץ ברגל עם השוטרים הרוכבים, וכן קצרה רוחי ויאמר הן על כל אשר שמו בפיו.

גם שמולוביץ כחש בכל הדברים אשר הודה עליהם בראשונה, את דוד הערשקא לא ידע מעודו, את תודתו נתן מיראתו את החוקר דין, פן יפליא מכותיו גם עמו, כאשר עשה לפאגל

אשר יסר אותו לעיניו, עד חמשים פעמים בא אליו החוקר דין יום ולילה ולא נתן דמי לו, כל אלה הביא מורך בלבו וכאשר נתן פוגל את תודתו על שקר, הודה גם הוא, דוד הערשקא ג"כ ספר את כל מסעיו על נהר טהייס וכי בהיותו בדאדא לא ראה את גוף המת ולא ידע מאומה ממנה, את שמולוביץ לא ידע ולא דבר עמו מעודו. לפני חוקר הדין הודה יען כי הכהו.

הבילוהו ללאק. שם אסרהו ברפת, ויענו אותו מאד. אסרוהו בחבלים ויכבידו עליו אכפם ולשתות מלוא ההין מים, אח"כ הוליכוהו נירעגיהאזא שם חקרו בארי אשר הטיל עליו אימת אם לא יתן תודה, יענה עד מות, ובכן הודה גם הוא אשר אמרו לו.

גם גרס וקליין ספרו מענוים כאלה אשר נעשו גם להם פעמים הרבה באכזריות חמה אשר נאנסו להודות על הדברים אשר בדה החוקר דין מלבו.

ועל דבר עדות אחד ממשיטי הרפסודות אשר ראה כאשר מסר שמולוביץ להערשקא את הגוף המת, וכי הוא עזר להערשקא להעלים את הגוף המת ולהלבישו, היברר אשר הרבה פעמים החליף את עדותו והכחיש כלה את דבר חאשמה שהביא על הערשקא, וכל פעם סתר דברי עצמו והמליצום. הוכיחו, כי לא לבד שעדות־ו פסולה, נחוץ למסרו למשפט כעד שקר, כאיש אשר הודה על אשמתו כי ידו היתה במעל הערמה להחליף את הבגדים, כדי להונות את החוקר דין לכסות על פשעי רוצחים.

שוטר אחד אשר הי' בבית הפקיד ואי ספר בשפת אמונים את כל אשר עשה הפקיד ואי לאחד ממשיטי הרפסודות איש זקן אשר הובא ללאק לפני הפקיד ואי, צוהו להגיד את כל אשר ראה ושמע, אבל הוא באחת כי לא ידע מאומה אז שלח הפקיד אותו לכרות שבטים מיער וצוה ליסרהו, ויקחו את האיש הזקן ויפשיטו בגדיו מעליו, ויניחוהו על גבו והוא בעצמו הכה בשבטים הלחים על כפות רגליו עד כי נשברו בידי השבטים, אבל הזקן ענה באחת כי אינני יודע מאומה, אז לקח הפקיד את מועקת הבוהן (מכונה ידוע בימי האינקביזיציה) וילחץ את בהונות ידו עד כי צעק מרוב מכאוביו, כי לו ידע דבר מה כי עתה גם על אביו ואמו הגיד ולא כחד מאומה, אז צוה אותו ואי למשוך את אצבעות הזקן וכאשר גם אז לא יכלו להוציא מפיהו מאומה צוה להוציאהו משם. כאשר נקרא ואי, הכירוהו פאגעל והערשקא אשר זה הוא האיש אשר הפלא מכותם ביחד עם השוטר, ובפניו הגיד לו את כל אשר עולל להם.

וע"י הקטג' נלחץ גם להודות אשר הובא במשפט כמה פעמים על ענותו קשה את אסירו אך את משיטי הרפסודות לא הכה, כ"א הפחידוהו מעט. גם הבאשמים קליין וגראס הזכירו לואי את כל עונתם ואשר סבלו מידו ודשוטר העיד, כי פעם אחת חקר ואי בעצמו את האסורים גראס וקליין בחצות הלילה ועמד מאחרי הפתח ושמע את קול מכות הלחי והמהלומות אשר צללו בחדר פנימה, בעסלאר ראה דליי מים גדולים ומלאים מובאים אל החדר אשר נחקרו האסורים ואלצום לשתות.

כאשר הוצג נגד ואי העיד בפניו כי ראהו בעד החלון בעופפו הרבו על קליין לדקרהו והחרב נפלה אז מידו, וכי הזקה אז עליו פקודת חוקר הדין להוליך את היהודים לנירעגיהאזא ברגל. רוקח אחד ראה הטיב את הגוף המת „בדאדא" אחרי אשר הועלתה מן הקבר ונקרתה מהרפש אשר דבק בה, כאשר הוצואה מקברה נקרעו בגדיה מאד, המטפחת היתה חבושה על זרועה אך לא מהודקה, ואיש אחד הסיר מעליה בנקל, ובפקודת השופט הושבה המטפחת על מקומה אחרי הלקח ממנה נייר עב וריק, אשר צבע לא היה בו, ובבית המרקחת בדקו את כתמיו וימצאו כי הם מצבע אשר הי' בו, שניה הי' קטנות שוות ויפות כשיני ילדה, על צוארה לא היה כל רושם, על גויתה הי' הרבה כתמים כהים אשר נעלמו מן הרחצה וזה האות כי הי' מן הצבע הנמס.

וביותר הוכיחה שהיא גוף אסתר, נערה אחת אשר נתנה סימן מובהק אשר ברגלה הימנית יש רושם מדריסת פרה וכאשר רחצו את רגלה מצאו באמת רושם אדמדם ומראהו עמוק מן העור במקום אשר הראתה הנערה, והרופאים לא שמו לב לרושם ההוא, וגם בכל כתבי המשפט לא נזכר מאומה על דבר הרושם שנמצא בריגל, אשר העידו שני עדים.

אחרי חקירת העדים נשאלו הפרופיסורים המומחים והם בארו, דרכי המות הבא משחיטת הצואר אם לא יחתכו הורידים, אזי הדם שותת ומטפטף לאט, והמיתה תמשך למצער לחצי שעה. לא כן בהחתך הורידים—אז הדם מתזו למעלה ויורה כחץ במרחק יותר מד' אמות, דגוף מפרפר מאד והמיתה באה ברגעים אחדים. ואחרי אשר מפי הנער נשמע כי אסתר מתה תיכף אחרי השחיטה, לא יתכן שלא נשארו רשמי הדם הנתז למעלה בכל סביבות המקום שהיתה השחיטה, הנער אמר כי תיכף חבשו את הצואר במטפחת, אבל אין מטפחת ומפה בעולם אשר תוכל לעצור דם הצואר הנשאר כשתי חמשיות בגוף מבלי אשר יזל ויבצבץ מתוך המטפחת ומתחתיה על הגוף ועל הבגדים, בעוד אשר הבדיקו ע"פ חכמת הכימיה לא מצאו על הבגדים אף שמץ מנהו, הנער אמר כי נאסף כל הדם בשתי קערות בעוד אשר הדם היוצא בערך חצי הטין לא יכילו גם שש קערות, השערות נשרו מאליהן, והאות ע"ז כי לא נשארו גם שרשיהן היושבים עמוק בעור.

וע"ד הרושם אחרי שהתמעך לא רק העור כ"א גם הבשר ומכש"כ שהתמעך הרושם שהי' במקום העור. הקרעים שנמצאו בבשר זרועה לא מחבלים באו לה כ"א משכיבתה זמן רב על קרקע הנהר. לו היתה הגבלה קשורה על הרפסודה אזי נמעך הבשר במקום הקשר ובפרט בנהר שוטף אשר המים יטלטליה הנה והנה, ובשום אופן לא יתכן לשום בגדי נערה בת י"ד שנה על גוית אשה גדולה ממנה, שצבתה עוד במים, הצפרנים נשרו מעצמן, ולו הוסרו בידי אדם אזי נתקלקל העור שתחתיהן, ולא נשאר במראהו החלק כאשר נמצא בגוף המת.

הגם שמטרת הספר לספר רק דבר הפרעות, ולא את העלילה בעסלאר, בכל זאת הבאתי פה דבר העלילה והארכתי מעט למען תת לכל הפחות ציור קטן באיזה אמצעים אחזו שונאי היהודים לברוא את העלילה הזאת, ולתוגין רוחם לא עלתה בידם.

ואשר הסנוגרים הראו באותות ומופתים את שקרותם שלא היתה פה לא רציחה דתית ולא רציחה פשוטה, רק מיתה בחנק ע"י מים. זה לא הי' לנו פליאה כלל, ביותר הי' נפלאת בעינינו אשר גם הקטג' דרש לשלוח חפשי את האסורים.

אשר הנני להביא פה מעט מן המעט אשר הגיד וז"ל: „אדוני השופטים! ביום 19 יוני נאספו אל הבית הזה לגלות את המסכה הנסוכה על מקרה הנערה אסתר סאלימאסי שנאבדה ביום 1 אפריל 1882 ושעליה נחשדו היהודים במעשה רצח. אנכי עשיתי את אשר נטל עלי ותהי ראשית פעלי להעביר לפניכם את כל הליכות החקירה ותוצאותיה, אשר נגלו לפני ולחות עליהן דעי כאשר עם לבבי. עוד מלתי על לשונו ואזני הקשיבו מאחרי: הנה הקטג' נעשה סניגור, מבקש הוא להצדיק את הנאשמים ולהרשיע את חוקר הדין בחפאו עליו דברים אשר לא כן, עתה כעבור כל כתבי החקירה על פניכם בהגלותם כעת בשער לעיני כל, הנני להוכיח מהם צדקתם, כי הם פקחו את עיני מראשית דרכי לחזות נכוחה, הם נתנו אותותיהם אותות לטובת האסורים ולא רעתם, הם עשוני למליץ במקום מגיד פשע, ורק את אשר שמה האמת בפי אותה שמרתי לדבר.

אכן ענין נפלא נתן המקרה לפנינו לענות בו: האשמה עוברת וזבטלה לא מחוסר אותות ומופתים, כי כאלה רבים עמנו, אך לכל אלה אין יסוד נאמן אשר נוכל לסמוך עליו במעט בענינים כאלה מוטל על הקטג' לבטל את האשמה מעיקרה ולצוות לשלוח את האסורים חפשי,

לא כן בעין שלפנינו אשר הרעיש את הלבבות ויעש את הארץ כמרקחה. אל כן לא אצתי להגיד משפטי בענין הזה, אשר ע"פ הדין אנכי הוא שופטהו הראשון, כי אם חכיתי והוחלתי עד אשר יעברו על פנינו הדברים אשר ראיתי בכתבי החקירה עד אשר תבואנה האותות המתות הנמצאות בכתובים ותעמידנה לפנינו בחיים, אז יוצא לאמת המשפט וידעו כלם ראשיתו ויבינו לאחריתו.

בכל אשמת דמים עלינו לחקור לדעת סבת הרצח ותכליתו שבלעדיהן אין אנו יוכלים מצד הדין להשיא עון אשמה, לדבר זה התבוננתי בשים לב מראשית החקירה עד סופה ומצאתי כי פה היתה האשמה רק על דבר רצח בשם הדת, עוללו עלילה כי צוד צדו נערה נוצרית אשר עברה במקרה על פני בית תפלתם, ואשר איש מהם לא יכל לדעת מראש אם תעבור לעת ההיא במקום הזה ויביאוה אל אולם בהכנ"ס וישחטוה ויזו דמה אל הכלי אשר הכינו להם מראש.

לא אשגה אם אומר כי רחוק לב השופטים מהאמין ברצח בשם הדת; הבדורצא הנתעבה ילידת חשכת שנות קדם, השגורה על שפתי נשים זקנות יושבות כפרים, אך לא לנו יושבי הונגריה לשים לב על חלומותיהם הבל, יסכר כל פה דובר נבלה, על עמים ואמונות בכלל או בפרט, ולא לחכמים יושבי על מדין, להיות נפתים לדברי הבל להאמין בשוא נתעה.

נניח עתה לזמן מה את מריץ, אל נא נפריע גם את החוקר דין ממעשיו הגדולים בבקשו את גוית אסתר, ונסורה לדאדא, שם נמשת גוית עלמה מהנהר, הקול יצא כי נמצאה גויית אסתר. כלם חכו כי בהמצא גופה, תמצא גם חידתה ותגלה סבת מותה, הבגדים כבגדי אסתר ועל הגוף לא נמצא כל סימן כי מתה בידי אדם, וראוי היה, כי ע"ז יבטל החשד מאליו, אבל קול רעש האנטישמיים החריש את קול השכל הישר, הם החרו החזיקו בחשד אשר המציאו ויעשו את אשר עשו, עתה ככלות כל השקלא וטריא הנני מעיד ע"פ האותות והמופתים אשר ראו עיני, כי גל העצמית אשר לפנינו גל אסתר היא, שנאבדה ביום 1 אפריל שנה העברה, ע"פ הדברים והאמת אשר שמענו פה מאת המומחים חכמי הרפואה מפסט, נרטבטלו מעליהן חוות דעותיהם של רופאי המקום, וסומך אני עליהם לא רק מפני שנגלתה חכמתם ובקיאותם ביתרון הכשר לבדיקה כואת כ"א גם מפני שנוכחתי לדעת ולהבין בכל לבי קשט אמרי אמת וברור לי כשמש, כי הגויה שנמצאה בדאדא היא גוית אסתר.

מריץ הוא העד האחד והמיוחד בכל דבר האשמה מלבד שע"פ עדותו האחת אין אנו יכולים מן הדין לחרוץ משפט על הנאשמים המכחישים בה. הנה גם היא מלאה כחש וסתירות דברים אשר יבטלוה כלה:

סותרים אותה גם דברי האשה פעקעטע אשר העידה כי ראתה שני יהודים עומדים משני עברי דלת בהכנ"ס וצופים אל הדרך איש אל עבר פניו — אורבים כאלה אל נכון לא יתנו לנער לעמוד ביניהם ולהביט בעד החור שלשת רבע שעה רצופים; סותרים אותה גם דברי עצמו, כי ראה בידה מטפחת צהובה, תחת אשר נודע ברור כי שחורה היתה. בברור הדין אמר כי בשעת השחיטה הי' רגליה פשוטות אל דלת בהכנ"ס החיצונה, ופיה הי' קשור במטפחת וכי הלבישוה בעת שהיתה מונחת על הארץ, וכאשר בקרנו את המקום בבהכנ"ס הורה לפנינו כי בשכב הנערה דהיתה ראשה מפנה אל הדלת ורגליה אל השלחן, פיה סתמו במטפחת והבגדים שמו עליה בהעמידם אותה על רגליה, לפי דבריו הי' החתך עמוק בגרונה והדם הי' שותת לאטו. וע"ז העידו חכמי הרופאים, כי הוא דבר שאי אפשר, לפי דבריו נטבל פי הצואר אשר לכתנתה בדמה הנגר, והבדיקה הכימאית הראה כחשו, כי לא נמצא על הכתנת אף שמץ מנהו, ובקרקע בהכנ"ס לא נמצא כל רושם דם, וכי המקום אשר קבע מריץ למעמד הסיר הערוך לקבל דמה, לא נראה לו בעד החור, כל הדברים האלה יחד יעידו ויגידו עליו כחשו והיוצא מזה הוא:

כי לא כן מתה אסתר כאשר אמר הנער בעדותו הכוזבה.

צר לי מאד כי בזה חולל לארץ כבוד משפט ארצנו, ומי יתן ויכולתי לקרוע מספר דברי הימים אשר העלים האלה, אשר בהם נרשם המעשה לחרפת עולם; לפי דעתי ראויים כל הנאשמים בזה לצאת נקיים בהשפטם, אך איש אל ירב ואל יוכח עמי אם הוא לא כן ידמה כי המשפט לכל איש לחשב ע"פ דרכו, ואין כל צדקה לאחד לכוף את רעהו לקבל דעתו.

גם לכם שופטי הצדק נכון המשפט ע"פ חקי ארצנו לבלי שמוע לדברי הקטג, בשבתכם לדון בדיני נפשות ובידכם הוא לשפוט ככל אשר יורכם לבבכם בצדק ובאמונה, אך שימו לבכם והתבוננו מאד לדבר הגדול הזה אשר לפניכם, ברגע הזה עיני כל יושבי תבל ושוכני הארצות הנאורות צופיות אליכם להגה אשר יוצא מפיכם.

לפי דעתי חפשים הנאשמים מכל דבר עון ופשע ועל כן אכבדה לשחר פניכם לשלח את האסורים חפשי; ואחרי אשר שמעי השופטים אמרות הקטג הטוען והמליצים הוציאו ביום 31 יולי את משפטם אשר כל הנאשמים בעלילת טיסא עסלאר הם נקיים מאשמה והנם חפשים לביתם. הוצאות המשפט הוטלו על אוצר הממשלה*).

ובמכה"ע מתואר המחזה הנהדר שהי' בשמוע כל הקהל ביראת הכבוד את פסק הדין מפי השופטים, והקטג' האיש השר אשר אבלה עליו נפשו על תעתועי חוקר הדין, והשוטרים, אשר עזרוהו לרעה, עדה גאון וגיל על נצחון הצדק והיושר, בדעתו כי לא פסו אמונים מבני אדם ולא חדל הטוב מלבותם.

אך ראהלינג בעוז מצחו לא נכנע ועוד הוסיף לכתוב מרורות על היהודים והיהדות ושלח דברו בכתב לשופטים, כי נכון היא להשבע בנק"ה שהיהודים צריכין עפ"י דתם דם נוצרים ויוכל לאמת את דבריו ממקורים חדשים אשר נגלו לפניו, והדברים האלה נתפרסמו על ידו במכה"ע, גם בפעם הזאת יצא נגדו הפרופיסור דליטש וטפחו על פניו, בהוכיחו כי לא ידע פירוש המלין ויעקם את הכתוב בספר אשר תמך יתדותיו עליו, וגם הד"ר בלאך לא יכול עצור במאמרו במכה ע "מארגען פאסט" בו כנה את חפץ ראהלינג להיות קופץ ונשבע בשם "שבועת שוא" ויוכיח כי תאות ראהלינג לשבוע תוכל להביא שואה ליהודי אוסטריה. הן יקרו בכל יום כי יאבדו ילדים או גם גדולים, ומה נקל אפוא לאמונות תפל להטות אנשים לחשוד באיזה יהודים? ואם לא יעלה ביד האחד או השני להוכיח כי הוא לא הי' או במקום הזה, אז יעמור ראהלינג נכון להשבע לפני הבי"ד כי היהודים דורשים דם נוצרים ויחדשו עלילות כעין טיסא עסלאר.

והטוב חרה לראהלינג על כל הנחרים בו המוכיחים, כי הוא בור גמור ורשע ערוץ המעקם את הכתובים ברוע לבב וברשע כסל. אך קצרה ידו לגעת בכבוד הפרופיסור דליטש וגם בהד"ר בלוך כי מלחמת סופרים בפומבי מותרים לכל אדם.

אך רוח סערה כי תתחולל בעוזה, לעשות ים כמרקחה, גם בעבור זעמה לא ישתקו הגלים מזעפם, ועוד חמתם נתכת על האניה העוברת בתוכם להכותה שאיה, כן רוח האיבה אשר הטילו צוררונו בקרב העם בהונגריה. אם כי חלפה עברה למראה עין. בצאת לאור צדקת היהודים במשפט עסלאר, אבל הלבבות אשר התעוררו בחמה עוד לא נחו מזעפם. עוד התנפלו בעברתם על כנסת ישראל ויסערו להפיצה, יד ההמון היתה בעמנו בהרבה מקומות לדהכותם בעברה, ולבוז יגיעם ועמלם, אם כי הממשלה עשה תחבולות נגד הגלים ההומים אך לא שמה לב להשקיט את הסער אשר ממנה זאת לה, את הארבעה אבות נזיקין שהם הגורמים כל אלה:

*) מהלך המשפט והחקירה אשר הבאתי פה בקצרה לקחתי ממכ"ע שונים.

איסטאצי, אנאדי, וועראוואי וסימאני, הזדים האלה הלכו קוממיות דברו דיות נפשם, כתבו בזדון לבם ועשו מה שלבם חפץ. ופרעות ההמון הלא הן אך תולדותיהם אלו, ההמון — אך בהמה היא לו — אשר התעה רועיה הרעים. על הרועים האלה ראוי הי' כי יחרה אף הממשלה, וההמון מה הוא כי עליו סמכה חמתה?

ותחת אשר קויני כי בכלות משפט עסלאר יסכר פי דוברי שקר, הוסיפו עוז אמץ, להשתער על היהודים בחמה שפוכה, ויהי המעט להם אשר הסיתו בנו את עם ארצם, עוד שתו עצות בנפשם לעורר עלינו חמת עמים רבים ולשיתנו לתועבה בכל הארצות, באמרם אשר יגלו סודות כמוסים במשפט עסלאר אשר תצלנה אזני שומעיהם. הנה כן לא נחו ולא שקטו פועלי הרשע להשחית ולהתעיב עלילה עד אשר החלו נגף הפרעות בכל רחבי המדינה.

אחרי פסק הדין החלו ימי פורעניות ליהודים. בנירגיהאזא לא הי' יום שלא שברו את החלונות, לא עבר יום אשר לא החרידו את היהודים ממנוחתם והציקום ושר הפלך מיראתו פן תגדל השערוריה, צוה לראש העיר לדרוש חיל משר הפנים, על זה התקבצו חשובי העיר וישחרו גם שר הפלך לבוא בתוכם, ויתנדבו להעמיד מהם חיל למשמר, לבלי נשוא עליהם הוצאות חיל הממשלה, שר הפלך נענה להם ברצנאי אשר יהי' מספרם די להשקיט כל שאון ומהומה. כמעט שבאו להסכם גמור קם הד"ר טרייטלר האנטישמי הירוע המומחה במשפט עסלאר הגיד דעתו אשר אין כל פחד מהומה בעיר הזאת וכל חיל ומשמר אך למותר, ויפריעהו שר הלך כי לא להתוכח בא אליהם, ודי לו כי נאות בראשונה להפקד שם כבודו בידי התושבים, כי ישמרו אותו מחללו, ובדברו קם בחמה ויצא מן הבית וישלחו הנאספים לדבר את השר שיעשה הבטחתו הראשונה אבל הוא השיבם מלפניו במענה קשה, כי מעתה לא יוכל עוד לבטוח בשמירתם עד יום יערביהו לאמונה, שאם תקרה מהומה בעיר ישאו הם את כל הנזק לבדם ומכיסם ישלמוהו, ואם לא יאותו לזה ישלח להביא אנשי חיל העירה על חשבון תושביה והם התרצו לזה בחיי כלם, ואז ישבי העיר בעצמם עדרו בכל לב להשבית כל שאון ולשמור לבלי הפריע המנוחה בעיר.

פרעות בפסט.

ביום 7 אבגוסט כאשר בא שארף עם משפחתו לפסט, ויסורו אל מלון אחד, הדבר נודע בעיר, נסבו המון גדול על הבית בשאון ומהומה, וישברו את חלונות המלון, אך השוטרים אשר חשו באו הפיצו את ההמון והעיר שקטה.

אך העם התמרמר מאד על השוטרים אשר מרו ועצבו את רוח ההמון בבואם עליו ביד חזקה. על כן התאפקו השוטרים למחרתו ביום 8 אבגוסט לבלי הוסיף להעלות עליהם חמת העם ואולי האמינו באמת כי האספסוף כאשר יבוא כן ילך ולא יעשה רע, אם לו תהי' בו יד השוטרים להרגיזהו בין כה וכה מצא האספסוף ידים לו לעשות זר מעשהו להחריב בתים וחנויות, כי הרעו לעשות ביד רמה ומהשוטרים לא נראה ולא נמצאו אף אחד, אז שלחו לראש השוטרים לבקשו שישלח שוטרים אל מקום המהומה לעזרם, אך הוא לא מהר לשלוח העזרה בעוד מועד, ובין כה וההמון שלח ידו בחנויות וישברו ויהרסו, ויבזו סחורתן באין מעצור ורק כאשר בא רץ אחרי רץ להגיד כי חשערוריה הולכת ורבה, שלח גדוד שוטרים ואז נס ההמון מפניהם, ובברחו הוסיף לפרוע פרעות ברחובות אשר עבר בשימו חשך סתרו, כי שבר את כל הפנסים והמאורות, ואז הרבה להרוס ולבוז בז ככל אשר מצא ידו. כל הרחובות הנ' מלאות סחורות שונות שלא הספיקו השודדים לקחת אתם, למחרת יצא הקול בעיר שההמון ישיב לפרוע פרעות. כל החנויות נסגרו, ובלילה פרץ ההמון בהרבה רחובות ויחלו לשבר חלונות ולהרוס הכל כדרכם, אך השוטרים מדרו אחריהם ויגרשום ורבים מהם תפשו וישימום בכלא, גם נתפשו נשים כבודות

אשר השליכו אבנים אל השוטרים, גם ביום 10 אַבגוסט התחדשו הפרעות ביתר שאת ובעמל רב גרשו את הפראים, עד אשר שקטה העיר. באלטפן פרור פסט פרעו פרעות בקברות ישראל ויהרסו את המצבות, גם הכו לרסיסים את מצבת האבן אשר הוצבה לזכרון החלי רע בשנת 1831, ויפוצצו גם את חלונות בית התפלה וימלאוהו עפר („המליץ" 51).

פרעות בווינה.

גם בווינה הי' פרעות ביום הזה. בשתי ערי ממלכת אוסטריה־הונגריה היו שערוריות ביום אחד והפרעות האלה יחדו נשתוו. בשתיהן סמכה חמת ההמון על בעלי ההון ויצאו להרוס ולבוז רכושם. בשתיהן גברה עליהם יד השוטרים ויכום ויפזרום לכל רוח ושאריתם תפשו והביאו במשמר, אך במוצאיהן נשתנו ותחת אשר בווינה יצאה המהומה מאת הפועלים העניים וראשיהם ומנהליהם מהם היו, ראינו בפסט כי מוצאה מבני העליה אשר השיאו את הדמון ביהודים, ותחת שהי' לו לנפול רק על היהודים לבדם, שפך חמתו על כל בעלי הון בכלל ויהרסו כל אשר מצאה ידו, בתוך המהומה נשברו גם חלונות בית הדפוס אשר נדפסו בו כל כתבי השטנה על היהודים.

והאנטישמיים בושו ונכלמו והתאמצו בכל כחם לגול מעליהם את האשמה, באמרם כי זאת מעם הסוציאליסטים יצאה, אך בתוך המון השודדים נמצאו אנשי מעלה אשר דבר לא הי' להם עם הסוציאליסטים.

מבית חומה אחד השליכו אבנים על השוטרים וימהרו השוטרים על הבית והוציאו משם שני אנשים לבושי מחלצות, אבל כמעט באו אל הרחוב והנה השמיעו קול שריקות והמון רב נסב עליהם פתאום כמו עלו מתחתיות הארץ ושני השרים התבללו בתוך ההמון וינצלו מכף תופשיהם („המליץ" 60 №).

פרעות בפרסבורג.

עדת רוקים ופוחזים החלו להתגודד ברחובות קריה. הממשלה שלחה חיל לשמור את המבואות ברחובות היהודים. כראות הפוחזים כי נבצרה מהם לעשות מאומה, שמו פניהם אל פרור העיר ויפוצצו חלונות בתי היהודים ויפרצו גם בבתים להשחית ולחבל. אך ממבצר העיר ירו עליהם בכלי תותח וינוסו לכל רוח.

גם למחרת 4 אַבגוסט התלקטו שנית המוני עם במגרש העיר, בקול קורא יחי איסטאצי! ויחלו להרוס את הבתים. אבל גדודי הצבא מהרו ויגרשום. ופקודה יצאה לירות על הפוחזים אם יוסיפו לפרוע פרעות ואז שקטה העיר.

הפרעות בעגרשג.

בעגרשג החל ההמון להתגודד ברחובות לתת נקמתם ביהודים ולשבור חלונות בתיהם ויבואו השוטרים ויתפשו הרבה מההמון וישימים במאסר ומחרת היום התקבצו אכרי הכפרים אשר באו בקרדומרת ובשלש הקלשין ויחדו לגשו על בית הפקידות ויכבידו אכפם על ראש העיר להוציא את האסורים לחפשי, ואז גברו חלים ויוסיפו להכות את היהודים חרם. גם אנשי החיל לא עצרו כחם לבצר רוח המתקוממים, אשר פשטו בכל העיר וישוסו את היהודים ויחלקו שללם ביניהם לעיני כל. ואשר לא יכלו לקחת אתם החרימו. יותר מארבעים איש נפצעו. אנשים רבים אסרו בכלא. מדבריהם היה נכר אשר מנהיגיהם הוליכום שולל באמרם כי התירה הממשלה לעשות ביהודים מה שלבם חפץ.

פרעות בזאלא־דעפע.

החריבו האכרים את כל בתי היהודים, המון פראים נפלו על מעונותיהם, נוהגים מארת

איש מתחפש בבגדי רועה. ראש העיר שלח לעגרשג לבקש חיל להגן עליהם אבל שר הפלך לא מלא בקשתו, כי הי' ידי החיל מלאות עבודה בעגרשג בעצמה, וישלחו לאדנבורג ופרסבורג, אבל גם משם לא יכל החיל לבוא בלתי אם ביום השני. וכן נשארה העיר בידי הפוחזים לעשות בה כרצונם. היהודים עזבו את בתיהם וינוסו עם נשיהם וטפם לכל עבר.

ראש השופטים אסר כחמשים איש וישימם בכלא. אצלם נמצאה סחורה אשר שדדו מהיהודים במחיר הרבה. ורוב השודדים הי' עבדי האדונים בעלי הנכסים הקרובים אשר השיאו אותם לעשות הפרעות. האכרים עברו בערים ובכפרים חמושים והתנפלו בקול רעש ותרועה על בתי היהודים ויחריבו ושדדו אותם. ראשיהם הלכו לפניהם להורותם את אשר יעשו. כמה מאות משפחות הובאו עד ככר לחם, פקידי המקומות לא שקדו או לא יכלו להושיע נגד הפראים הנוראים מחיתו טרף. החיל הבא אחר לבוא. גם לא עצר כח לעצור משיבת ההמון כי רבה מאד בכל המקומות האלה, בפלכי זאלא וסאמאגי:

בבערעצענטשע, אודוואראלי, לענארד, אטאד, זימעג, טיריעק, סאציטאר, ניעקענעש, מיאווא, יטיסקע, סענט־פעטער, שענקוויץ, נאגי־לענדה, נאגי־מאדיאר, שערעד, קעשטעלי, קאפאסווארי, גראס־קאנישא.

ראש הקטג' קאזמא נתן פקודה נמרצה להקטג' בזאלא, עגרשג, גראס־קאנישא וקאפאס־וואר. בפקודתו הזהיר אותם לבל ישאו פני כל להעמידם למשפט, והרשיע את פקידי הרשות ואצילי העם אשר עזרו להפראים, אשר בלעדיהם לא העיזו לעשות פרעות נוראות כאלה, ואל ידמו כי בהביאם בדין איזה אנשים מדלת העם יצאו ידי חובתם, או כי יצלח בידם להטית ארחות משפט ולכסות על פשע הגדולים אשר נטלו חלק בהפרעות, נקה לא ינקו.

מכל עבר ופנה נשמעה תלונת העם על מכה"ע אשר הגדילו בפיהם אשר קרה בפלך זאלא ואשר הפריזו המדה. וביום 4 ספטמבר היתה אספה רבה בזאלא עגרשג להתחקות אל הדבר, והנה נשמע מפי כל המטונים והפקידים אשר בפלך כי עוד לא הוגד אף החצי מכל אשר הי' באמת.

בפלך סאמאגי הי' פרעות ג"כ בהערים האלה: בסענט־פעטריר, נאגי־אטאד, מארצעלי ובבאלסא־גירמעט, בטשורגא*) החריבו את כל אתי היהודים והנויותיהם לא השאירו מאומה, בקאראדי עזבו היהודים את רכושם ויתמלטו להציל את נפשם („המליץ" 66, 68).

פרעות בסעיטער.

בסעיטער החלו הפרעות הכל כמנהג המדינה. אך ע"פ מקרה באו שמה אנשי חיל אשר עצרם שופט המקום על דרכם, ויצו עליהם לסור העירה לעצור את הפראים ממשובתם. והם מלאו פקודתו באמונה, גם תפשו הרבה אשר נמצא אצלם את הבזה אשר בזו, וכאשר עזבו אנשי החיל את העיר בהוליכם אתם את אסיריהם באו שמה עוד פעם שודדים כארבע מאות איש כלם חמושים בנשק ונהוגים מיודעי מוצאי המקום ומבואיו ויפלו על כל בתי היהודים וישוסום לא השאירו מאומה, והיהודים ברחו להציל את נפשם. גם בפעם הזאת נתפשו הרבה אשר נמצא שלל היהודים בבתיהם והתברר אשר אצילי הארץ הונו את ההמון באמרם: כי שומה מאת הממשלה להכות את היהודים ולהרוסם ממעמדם.

*) ביום 19 פברואר נגמר בקאפאסווארי משפט הפוחזים אשר פרעו ביהודים בטשורגא. שנים עשר יום נמשכה חקירת הדין ואז יצא המשפט על יותר מעשרים איש לשבת במאסר לזמנים שונים. הקטיגור כן כל הנאשמים קראו תגר על הפסק דין הזה. („המליץ" 16, שנת תרמ"ד).

פרעות בסיגעטוואר.

ימים אחדים לפני הרס היהודים באו ראשי עדת העיר לפני השופטים ויבקשו מאו"ז שידרוש מאת הממשלה חיל להגן עליהם מפני הרעה הצפויה להם מאת ההמון. השופט השיב פניהם ריקם מאפס כסף להוצאה היתרה הזאת. ולא נשארה עצה אחרת ליהודים בלתי אם לדרוש את החיל על חשבון עצמם. אך בטרם הספיק החיל לבוא פרץ בהם ההמון ביום שלפני זה הלכו אחדים הנודעים לאנטישמיים גמורים אל בתי ישראל וינחמום ויבטיחום כי לא יפול משערת ראשם ארצה. ויראו להם כתבים אשר התחיבו כלם בחתימת ידם לעמוד לימין היהודים לבלי תת לפוחזים לעשות להם מאומה. ועוד בלילה הזה הרימו ידם על היהודים וליום המחרת כלו רעתם. אף חלון אחד לא נשאר שלם במעונות היהודים. גם חנות אחת לא נשארה בלתי שדודה. ואין בית אשר לא הרסוהו והיהודים ברחו על נפשם.

ועד כמה הי' ידי צוררי היהודים תקיפה בתחבולותיהם הרעות נוכל לראות מהמקרה הזאת: גדוד חיל עמד בעיר הזאת מביום המהומה. באה פתאם פקודה לשר ד־הגדוד לצאת את העיר. וכל פקידי העיר והשופט לא ידעו מאומה מזה. וכאשר שאל השופט את שר הפלך למה זה ועל מה צוה לגדוד לצאת מהעיר, ענהו השר כי הדבר לא יתכן, ועוד ביום ההוא חוה דעו לשר הפנים, כי לא יוכל החיל לעזוב את שיגעטוואר. ואם יעזבו את העיר ישובו הפרעות כבראשונה. ובכל זאת יצא החיל את העיר ויעזבנה. וימהר ראש השופטים להודיע זאת לשר הפלך ולשר הפנים. וגם היהודים שלחו אנשים לבוא לפני שר הפנים לבקשו להשאיר את החיל אתם פן ישוב ההמון להרים עליהם ידו. אף אמנם היתה רעה גדולה נגד היהודים. כי עוד ביום ההוא התגודד האספסוף ויהי' נכון להתנפל על בית המשמר להוציא את האסורים לחפשי ולשוב להפוך ידם ביהודים. ורק החיל אשר שב העירה הוא שעמד להם ויצילם מפחד רעה. („המליץ" 76, 95).

פרעות בבערזנטשי (פלך אידוואר־עליי).

ביום 26 אבגוסט התאספו כל תושבי העיר בבתי המרזח. עד מהרה נספחו להם הרבה־ד אנשים זרים וי־ד־י להמון רבה, ובקול קורא קץ ליהודים החלו להרוס את בתי היהודים והחנויות. וראשי הפוחזים הובאו לפני המשפט ואחרי שקליא וטריא נשפטו לעבודת פרך. ועוד בערב ההיא התחדשו הפרעות בעיר הזאת אשר הרסו גם בתי הנכרים. הי' השערות שידי זרים עשו זאת, שבאו לדעת מוצא המשפט ומבלי דעת למי הבתים שפכו חמת־ם על כלם יחד. („המליץ" 95).

פרעות באדנבורג.

בעיר אדנבורג היתה שערוריה. ההמון התגודד בקול קורא יחי איסטאצי! ויהרסו בבתי היהודים ויבזו כל אשר מצאו ידם, גם בהכנ"ס השמו. אך השוטרים חשו באו אל מקום המהומה ויפיצו את האספסוף ורבים נחפשו והובאו במאסר.

כן הי' פרעות בערים האלה: בטשודנא, קעסטעלי, ובגראם־קאנציע, אך השוטרים הצליחו להניא את העם מלכלות חמתו על היהודים.

לא כן בזאג־לאצגערשי שם ארכה המהומה ימים אחדים. הפוחזים יצאו חמושים בקני רובה, ויד השוטרים היתה קצרה מהושיע, ויביאו אנשי חיל לעזרה. ובהמלחמה נפלו מאלה, ומאלה הרוגים. רכוש כל היהודים הי' לשמה. נקל להבין שגם מהיהודים הי' הרוגים שהפוחזים התנפלו בחמה שפוכה על היהודים ועל אנשי החיל ביחד, אות הוא כי ד־התחזקו גם היהודים לעמוד על נפשם ולהלחם נגד צורריהם שכם אחד עם החיל („המליץ" 64).

פרעות בגיעפענישׂ.

ביום 27 אבגוסט הי׳ פרעות ביהודי גיעפענישׂ. השודדים פרצו לבתי היהודים ולחנויותיהם בהם כלה.

ביום 28 אַבגוסט הי׳ פרעות בגראסמאגנדארף. בתי היהודים וחנויותיהם היו לשלל ולבזה. והיהודים אשר החישו מפלט להם נרדפו על׳צואה ויוכו מכה רבה.

פרעות בזאלא־לעפא.

ביום 8 נובמבר דֿתחדשה המהומה עוד פעם ובפעם דֿזאת הי׳ ג״כ הרוגים ונפצעים ביום הנ״ל בבקר הודיעה אשה כפרית ליהודים. כי בערב יבואו אכרים מהכפרים הסמוכים להרים ידם ביהודים וימהרו היהודים ויודיעו לשופט העיר אשר עמד למשמר. וכן גם כל היהודים לא נתנו שנת לעיניהם כל הלילה. ויהי בחצי הלילה ויבואו גדוד אכרים חמושים בקרדומות ויתנפלו על בתי היהודים. כראות זאת השומרים. דרשו מהם להתפרד וללכת מהעיר ולא אבו שמוע. ויחלו להתקומם גם על השומרים ולירות עליהם בכלי רובה. אז ירו השומרים גם המה עליהם ויפלו מהם הרבה והנשארים נתפשו והושמו בכלא ואז שקטה העיר (המליץ 86).

בשעפעטקע וכעזערעד הי׳ תבערות גדולות כי החלו השודדים לשלח אש במשכנות היהודים. בראשונה נשרפו ארבעים ושמונה בתים והשנית נשרפה עד תומה.

כן הי׳ בתי היהודים בסאלאמוואר למאכלת אש מידי נעלמים וכן בבאלדאנפא. נשרפו כל בתי היהודים ופה הצליח הקטג׳ לגלות את האיש המכעיר את הבערה ולהבא דֿפלילים לפני משפט הצבא. ושם נגלו ראשי הצוררים אשר התעו אתהעם בנכליהם ויסיתוהו לעשות את כל והתועבות האלה.

בסענט־יאקאב שודדו כל בתי המלון והמשקה ושופט המקום הומת מידי מרצחים.

בסענט־פעטער נפלו השודדים על בית הסוחר היהודי מילֶר וישדו את כל רכושו ואת ביתו שרפו ואח״כ רצחו את נפשו באכזריות נוראה וישליכו את גופתו בתוך להבות האש.

בווענפרים התעתד ההמון להרים ידו ביהודים. אך אנשי החיל עצרם לבלי לעשות להם מאומה. ולאחרונה סר מעליהם גם אימת החיל וביום 24 סעפטעמבער התנפלו על היהודים ויבזו כל אשר מצאו ידם.

בגיעקענישׂ השתובב המון משובה נצחת ויחמוס. וישחית. ויתעיב עלילות נוראות. לא השאיר ליהודים מחוט ועד שרוך נעל. גם על העצים והפרחים אשר בגנים סמכה חמתם וישברום וירמסום לארץ. („המליץ״ 66).

ביום השוק שהי׳ בסט׳ טריניטאם במחוז אייזנבורג נפלו האכרים על הסוחרים היהודים ויגרשום וסחורותיהם שסו למו.

בקאפאנו. לענגיעלי. סאינט־פעטער. ווינלא. קאזמארק. געטיע. נעמעסקער נעמעס־אפאטי שעגלעד*) רבו הפרעות מאד.

---

*) מעיר שעגלעד הודיעו למכה״ע „פר. פרעססע״ ע״ד עלילה חדשה „שחפצו צוררי היהודים להשליך עליהם. אך לא עלתה בידם ומחשבתם הופרה, וזה הדבר: ביום אחד בא נער קטן לסוחר אחד ובידו מכתב. אם ילך למחר אחרי הנער, אזי ימצא דלי מלא דם נוצרים אשר קנהו במקח זול ויוכל להשתכר הרבה במכירתו לבני עמו. בלכתו יקח עמו גם שוחט עברי, גם יאחר הליכתו בנשף ערב, לבל תשורני עין. הסוחר לא סת לבו לדברים האלה בחשבו כי אך שחוק עשו לו. ויהי ממחרת ויבוא הנער שנית אל חנותו, אך לא בא אל תוכה כ״א הביט אליה בעברו וילך הלאה. אז רדף הסוחר אחריו ויתפשהו. וכאשר הגיד לו הנער כי שלוח הוא אליו מאת האכרת לידיא מאלנער. אז הלך לשר השוטרים ויספר לו את כל הדברים האלה.

וכן בהמחוזות לעגדווא, טאפאלטשא ונאווא נפלו על כל בתי היהודים וישוסם ויציגום ככלי ריק. („המליץ" 66).

פרעות בעיר לאנשיטץ.

ביום 30 סעפטעמבער התנפלו על בית הסוחר „שידין" בני בליעל עם מוטות ברזל לשבור את דלתות חנותו. אך השופט לא נרתעו להפך זממם וילכו משם לחנות של „רייס" וישברו החלונות והדלתות. בעל החנות נתן לדם כסף ויסורו מעליו. וישובו עוד פעם לבית שידין וישברו גם את חלונותיו ויתן להם גם הוא כסף. בכל זאת לא שב אפם ויבאו אל המרתף וישתו ויסבאו שם יין ושכר וגם שמו בכליהם ויקחו אותם הביתה. משם הלכו לעוד סוחר ויחלו לשבר את החלונות ולבקוע אל ביתו. בעל הבית בראותו כי רעה נגד פניו נמלט חוא ואנשי ביתו ויתחבאו. השודדים באו הביתה וישברו הכלים ואת החמודות גזלו.

מאת אשה אחת דרשו השודדים כפר פדיון נפשה, ואם לא — אמרו להמיתה ולא הי' בידה לתת ויחריבו את חנותה וישברו את חלונותיה ויכוה הכה ופצוע, וכה הלכו מבית לבית עד אשר בא השופט עם שוטרים ויגרשם, רבים נאסרו והובאו לדין. נאשמו בעון גזלה וגנבה („המליץ" תרמ"ד, 4).

גם הקראַאטים הפכו פניהם אל היהודים להכותם ולבוז שללם. פרעות כאלה הי' בטאר־פאסטיאן ויעדניא, קאמניצא, ווסניצא יותר מכלם גדלה השערוריה בפאטשא, ששם יצא החיל נגדם ביד חזקה להלחם בם עד אשר הפיצו אותם, הרבה הומתו ונפצעו. מאה ועשרים איש הובאו במאסר.

גם בנאווי־מאראץ באה המהומה עד שפך דמים. בבאבא ומארושעוויץ רבו הפרעות בישראל וסוחרים הרבה שודדו וחנויותיהם הורקו.

מקראַאציע עבר הסער גם על מדינת שטייערמארק ותהי' גם שמה מהומה ושפך דמים לרוב, כי גם בתוכם הפיצו השמועה כי פקודת המלך היא לגרש את כל היהודים ושללם לבוז.

פרעות בסענט־גראַט.

השודדים מעגרשג פשטו על העיר סענט־גראט הקרובה לה והיא מצער ויבזו את כל העיר. שם לא הי' אף איש אחד להגן עליה.

גם בקאיגד באו כארבע מאות מהשודדים בעגרשג ויהרסו אל כל בתי המלון ויפלו על בית רופא המחוז אשר נלחם בם ויור עליהם בקנה רובה עד אשר באו גדוד המכבים לעזרתם.

בבית המשפט אשר בעיר ראאב נדונו פורעי הפרעות בגיולאם שלשת ימים ארכו דברי המשפט. נגלו עון הפוחזים כי גזלו, חמסו ושלחו יד בנפשות היהודים. רוב הנודנים יצאו חייבים בדין („המליץ" 93).

בזאלא־עגרשק הוברר משפט הפוחזים אשר שדדו את היהודים בשילוואני, המשפט הזה הי' יחיד במינו, כי נגמר בלא הזמנת עדים ובלי חיובי שבועה, אף אמנם לא נדרשו השופטים לדברים האלה, כי הנאשמים בעצמם במספר ארבעים ואחד איש הודו הודאה גמורה ויתודו על עונם, כי נפתו יחד ל„המורה הכפרי" והשופט הכפרי. שני אלה עמדו בראשם. האחד הדיח את העם ויסיתם ביהודים להכותם ושללם לבוז, והשני חלק את הבזה ביניהם שוה בשוה כחק

ויבואו אל בית האכרת וימצאוה והנה היא שוכבת על מטתה וכל עוד נפשה בה — כי נחתכו שני עורקי זרועותיה ודמם עליה נטש, וכשוב רוחה ויחקריה לדעת פשר דבר — אז נתנה תודה כי בעצמה עשתה זאת בחפצה למכור דמה ליהודים למען תוכל להוכיח כי היהודים משתמשים בדם נוצרים. ואולי בצעד מזמתה אזי הלכה ותתן עדותה נגדם.

וכמשפט. אך אחרי עשותם כל אלה הכה לבם אותם ויסרום כליותם על חמס עשו ויכפרו פני היהודים וישיבו להם איש איש את העושק אשר עשק ויביאו בעצמם את משפטם לפני הרשות כי הרשיעו שני ראשיהם אשר השיאם אותם לעון אשמה, להרע לשכניהם הטובים, היושבים לבטח עמם. כלם נענשו למאסר לזמנים שונים („המליץ" 20).

הנני להביא פה עוד דבר אחד ובזה אסיים את ספרי: האנטישטיים טענו וצעקו שההגרים ירשו בגבורתם את הארץ בימי קדם ובעבורה שפכו דמם בכל עת, לא כן היהודים שהם חדשים מקרוב באו, ועל כן יש להם הצדקה לגרש את היהודים ולעשות אתם כלה. וע"ז יצא החכם המלומד ד"ר שמואל כהן אשר הי' לרב ודרשן לעדת ישראל בפעסט בספרו „קורות היהודים בהונגריא מימי קדם" והראה ע"פ חקירות נכונות בדה"י אשר הכוזרים היו בני עם אחד עם ההגרים שכניהם ובעלי בריתם כידוע היתה ממשלת הכוזרים ממשלה יהודית, שגרו על חבל הארץ המשתרע משפת ים השחור צפונה, במקום הזה גרו גם ההגרים לפני עזבם אותו בשנת 884 לבוא אל הארץ אשר הם יושבים בה כעת. בעת ההיא פרצה מריבה בשבט הכוזרי וילחמו איש ברעהו, ואלה אשר היתה ידם על התחתונה עזבו את הארץ בחמת רוחם ויצאו ללכת עם ההגרים, וכן נוסף עוד שבט אחד על שבעת שבטי ההגרים ויהיו יחדו שמונה. הכוזרים אשר נספחו להההגריב נקראו בשם „קאבאראָק" ויחדו באו לארץ פאנאניא וילחמו בה ביד חזקה ובזרוע נטויה עד אשר נכבשה לפניהם; על היהודים ההם העיד הסופר הנוצרי קאַרל שאַבאָ כי בכחם וגבורתם נכבשה הארץ הזאת ותהי להם לאחוזת עולם. סופר דה"י הנודע קנסטנטין, אשר כתב קורות הקיסריות בביזנציא כתב עליהם: „היהודים הקאַבארים שיצאו מהיהודים הכוזרים הצטינו ועמדו בראש שבטי ההגרים, בהלחמם ובכבשם את הארץ אשר נאחזו בה, על כן יחשב שבטם לראש וראשון בשבטי ההגרים". גם הסופר האויב ליהודים פאול הונעלווי, הודה ואמר בספרו „דברי העמים בהונגריא" כי הארץ נכבשה בעזרת היהודים שנלחמו לפני ההגריב בגבורה נמרצה — כן נפרדו היהודים הכוזרים מאת אחיהם ההגרים רק באמונתם, אבל לא בלשונם ומוצאם ומולדתם, ובבואם לארצם החדשה התחברו גם עם היהודים שישבו בה מקדם ויחדיו היו לעם אחד. רבים מהיהודים ההם היו לנשיאים וראשי העם אשר השתררו בארץ, והרבה נכסים ואחוזות נקראו על שמם. עוד ד"יום נמצאים שלשה עשר מקומות, אשר שמם מוכיח עליהם כי ליהודים הי': כמו זשידאפלי, זשידאטאבאר, זשידאפעלד, זשידאוואר ועוד. על כן אך לשחוק הוא, בקום אויבי היהודים להתאונן עליהם כי הי' בארץ לאדונים חדשים ובעלי נכסים אשר מקרוב באו — כי להם זכות אבות קדומה ועוד בשנת 1168 ועד 1232 נמצאו אדונים יהודים כמו הגרפים טעקא והעניק שהיו שרי הפלך ואדוני נכסים, ולהם ארמונות נשגבים ומגדלים בצורים, ומדי היתה מלחמה בארץ נדרשו המה לקום לעזרת המלך ולבוא לעמוד בחיל ולהלחם בעד מלכם, עמם וארצם.

מזה נראה כי גם היהודים היו בכובשי הארץ אשר התנחלו בה בחרבם הקשה, בהיותם עוד לעם אחד עם ההגרים ע"פ מוצאם, מולדתם ושפתם. ולכן כל זכות הנתנת לצאצאיהם — לא נדבה היא, כ"א חובה, ולא חדשה הנתונה כעת, כ"א ישנה ונושנה המגיע להם משנות קדומים, בטרם פגעו בהם קנאי הנוצרים לרעה.

אולי יבוא איש לטעון כי כאלה היו אבותיהם הגבורים אשר מעולם, אבל לא כאלה היו בניהם אחריהם — נשובה נא ונראה את האמור עליהם בדברי ימי הונגריה במלחמות הגדולות והנוראות שהי' לאם ד"זה לרכש לו את חפשיותו ולקרוא דרור לנפשו. דברי הימים ההם ישמיענו כי בכל עת המלחמה היו היהודים בראש המתנדבים בעם, אשר השליכו נפשם מנגד בהלחמם בעד הארץ הזאת באהבתם ואמונתם לה, אם כמו זרים נחשבו המה בארץ הזאת בימים

מהם והם הערו נפשם למות עליה באהבתם ואמונתם לה.

היהודים האלה אשר הבוערים בעם אכפוס בימים ההם בראשונה לבלי בוא גם בגדודי השומרים אשר הוקמו למקומותיהם, היהודים האלו היו „בראשי הקושרים". הסופר הנוצרי דיוניזוס פאפ אשר אסף וחבר דברי הימים ההם, כותב בספרו, כי כעבור יעללאזיטש שר צבא אוסטריה דרך קאניסא, שלח אגרת להקיסר ויודיעהו, כי היהודים הם בראשי הקושרים הזועמים על חילו וראוים ליסרם קשה. האגרת הזאת כתב הברון האינוי בפקודת שר הצבא, להעיר חמת המלך על העם הזה, אשר גבר בכחו הרב ובגבורתו מחץ רהב. אף אמנם נורא היה מוסרם מאת המלך, בהטילו עליהם ענש כסף מרבה להכיל, וכאשר קצרה ידם מלשלמו, התנצלו את עדייהם ויסירו מהם את מחמדיהם וימכרו את כל כלי הקודש אשר עדו את ספרי קדשיהם ובתי תפלתם וכמה וכמה רבנים נתפשו מאת הממשלה המנצחת והשלכו בבתי כלאים, ששם נאסרו למעצבה שבועות וירחים הרבה — יען מה? יען אשר גברו לאמונה בהדבקם בארץ מולדתם אשר לא תכירתם זה כמה ותזרם כמו דודה.

בשנת 1848 בעת אשר רוב אצילי האנגריא נחבאו מפחד מלחמה, עמדו רוב היהודים בפרץ ואחור לא נסוגו, ובעוד אשר כל מספר חיל האנגריה היה בערך מאה ושמונים אלפים עלה חיל היהודים הנלחמים בתוכם עד עשרים אלף, ועתה צאו וחשבו: הן מספר עם הונגריה הי' בערך עשרת מיליון ומספר בנ"י הי' בערך שלש מאות אלף, עפ"ז יעלה מספר בנ"י לערך עם הארץ רק כחלק השלשים ממנו, ובחיל העומד במערכה על מרומי שדה היה מספרם בערך החלק התשיעי שזה שלש פעמים ומחצה יותר מאנשי חיל התושבים הנוצרים!

ברתלמי שעמערע, ראש שרי הממשלה בעת ההיא, בנשאו מדברותיו על דבר שווי הזכיות הראוי להנתן ליהודים, הגיד: כמה חייבים אנחנו לאלה אחינו הנאמנים, אשר שלמו לנו אהבה תחת איבה ויראו עז אהבתם לארצנו ולחפשיותה, בנתנם כליל בעדה את הונם ורכושם דמם וחיתם! אם זרעותינו פשוטות לחבק את השבטים ההם אשר הי' בקושרים עם אויבנו הנורא, מה לנו איפה לעשות לאלה, אשר הטו שכמם לסבול מהאויב הזה שכם אחד על כלנו?

אמנם גדול מאד החוב המוטל על הארץ הזאת להשיב לבנ"י כגמולם — מסיים הסופר הזה את דבריו — קטן כל כבוד וגדולה מלשלם להם כמעשיהם, גמולם היותר גדול הוא הדעת שידעו בלבבם כי בנים נאמנים וראוים המה לאבותיהם החשמונאים, כי כמוהם נלחמו בעד הצדק והיושר והחופש, ענג הדעת הזאת הוא מעין העולם הבא, אשר לא כל אדם זוכה לו; ואנחנו רק זאת תמצא ידנו לגמלם בעולם הזה — בתתנו ארץ מולדת לבנים הנאמנים לה, הנותנים נפשם כפרה לעת תדרשם.

את החוברת הזאת ישימו נא נבחרינו לפני הצוררים האנטישמיים לעת שיקומו לדבר בנו ואם מעט להם זאת, יוסיפו לה את החשבון שערך עורך־דין, ממונה מהממשלה, במנותו מספר להמון הפרעות שהי' בהונגריה ותוצאותיהן הרעות לארץ ולעם — מהן נראה, כי לא לחנם אמר השר טיסא בבית המחוקקים, כי צר לו מאד ומעיו המו לו על המון העם אשר התעום אנשי בליעל ויוליכום שולל לעשות מעשיהם זר מעשיהם ולקחת ענשם בפלילים — כי אמנם רבות רעות מצאו גם את פורעי הפרעות אשר ימלאו כעת את בתי האסורים בארץ הזאת, יותר משש מאות וחמשים איש נתפשו בעון הזה והובאו במשפט; בערך מאתים וחמשים איש יושבים עתה במאסר, ומהם עובדים עבודת פרך, מלבד אלה אשר עוד לא נגמר משפטם. אף על זאת ראוי לשית לב כי בבתי דינין הקטנים הקלו ענש הפוחזים, בעוד אשר מדי יובא משפטם לפני בי"ד הגבוה יכבד תמיד ענשם. בחשבון הזה לא הובאו עוד פורעי הפרעות בהונגריה העליונה וכן כל המהומות שעשעו האנטשמיים במקומות שונים בבחירה האחרונה.

אם לכל אלה ישיתו הצוררים לב, יכירו וידעו כי בשלהם הי' הסער, ובגללם כלתה הרעה למשפחות הרבה מקרב אחיהם ואחריתם עדי אובד.

כי יתן מציון ישועת ישראל, אמן.

תם חלק ראשון.

שגיאות הדפוס:

עמוד	שורה	במקום	צריך להיות
4	4	ובפרטיות	ובפרטיות
10	13	ותכות	ותכונת
18	8	ליעץ	לרועץ
19	30	ר	כי
20	14	ענית	ענות
23	34	יפלו	ויפלו
27	16	ובילפות	וכילפות
29	36	בת	בתי
33	7	ויכניס	ויכינם
33	26	מעפעריסלאוו	מפריסלב
34	23	תאינה	תואנה
34	28	לצמנים	לצננים
35		פריטין	פיראטין
35		אלכסנדרובק	אלקסנדרובסק
36	21	יצו	ויצו
37	37	יעקב ברוך	יעקב ברוק
39	18	ימצה	ומצה
42	13	גין	יגון
43	16	ויהל"ו	ויהלו
43	17	בהרפת	בחרפת
43	13	תאונה	תואנה
44	10	וירו	וידו
45	22	מהולקים	מחולקים
46	30	להדבר	להדבה
46	40	ר"וצאוח	תוצאות
47	14	ויפצים	וינפצם
48	13	ועל הכפים	ועל כפים
		ישנאם	ישאם
48	36	הנקהא	הנקרא
49	25	פשטוה	פשוטה
49	34	חסר מלה	אַ קרייץ במכ"ע
50	30	חארץ	הארץ
52	8	ופרחו	ופרחו
52	12	ונגץ	ונגע
52	37	מהתקות	מה תקות
53	15	הידיעה	הידועה
56	4	התנואות	התואינת
55	38	חפצו	חפצי
56	18	הבהן	הכהן
56	31	פל	על
57	32	באשר	ביושר
65	39	ויהפשו	ויחפשו
71	7	בידוע	הידוע
74	31	דברי	דבריו
75	11	איתי	אורזו
75	11	יפריץ	יפריץ
75	20	וארבעים	ארבעה
79	37	לגל	לגדל
80	5	תאינה	תואנה

בעמוד 83 שורה 2 צריך להיות:

והאנשים הלבישו את הנבלה וישובו ויורידוה אל תחת הרפסודה ויסעו לדאדא שם פתחו את הנבלה ממוסרותיה ותיכף צפה על פני המים ותנשא אל החוף. שמולאוויץ הגיד כי ביום 6 יוני בא אליו מכירו אנשיל פאגעל ויספר לו מכל אשר קרה בטיסא עסלאר.